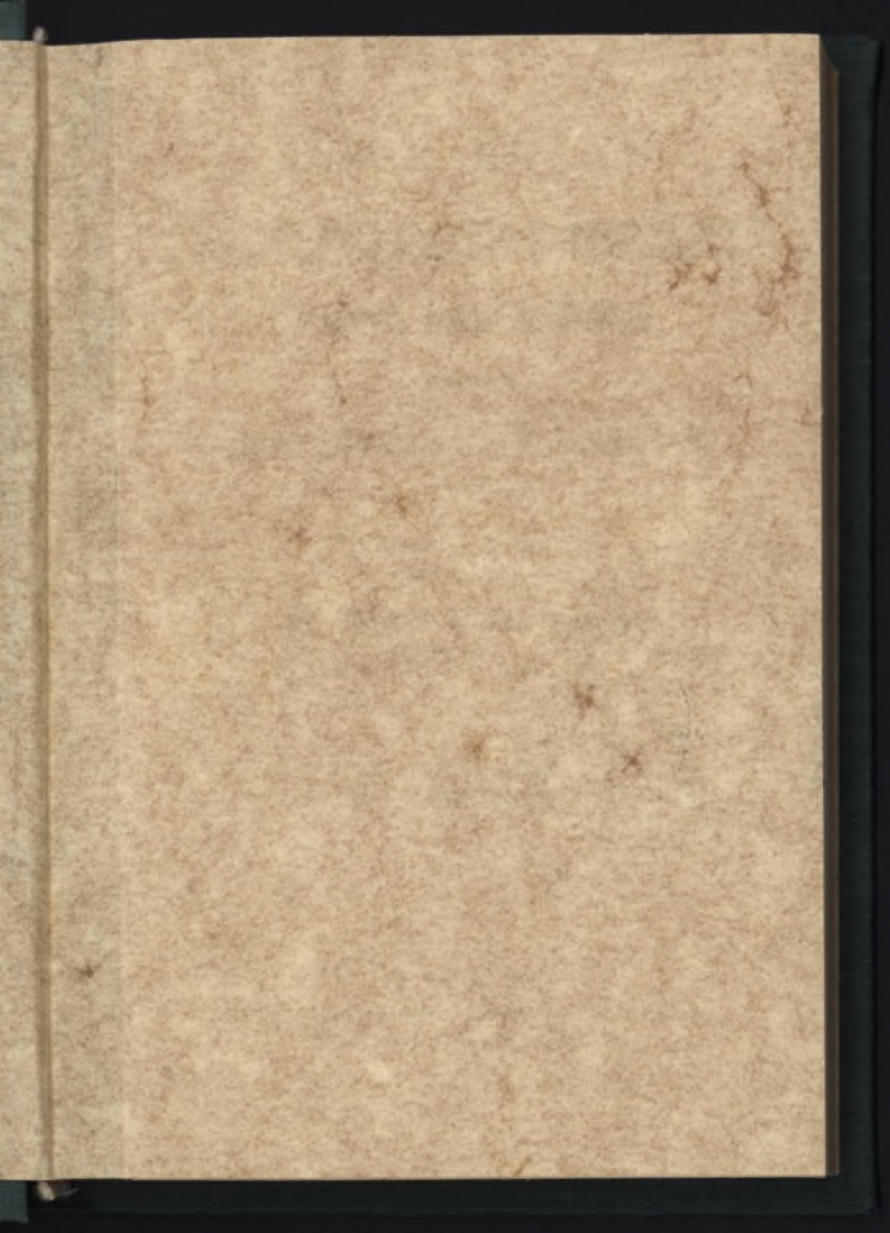

1871

142316

ZBIÓR USTAW I NAJWAŻNIEJSZYCH ROZPORZĄDZEŃ

w sprawie szkolnictwa ludowego

obejmującej

ustawy szkolne z dnia 2. Lutego 1885.

Zestawił i wydał
własnym nakładem

jest
w Drukarni

Dr. Paweł Skwarczyński.

(1829-1887)

Cena egz. 1 zlr. — z przesyłką pocztą 1 zlr. 10 ct.

KS. DR. KAZIMIERZ LC

L W Ó W.

Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego.
Czcionkami Drukarni Ludowej.
1885.

W czasie drukowania zbioru zostały sankcyonowane trzy ustawy szkolne w Sejmie dnia 18. Października 1884, uchwalone, które przy końcu zbioru pod lit. GG. przytoczone są jako projekta.

Niniejszy zbiór jest przeto pierwszym i dotąd jedynym wyczerpującem zestawieniem przepisów tyczących się szkolnictwa ludowego, obejmującym także trzy ustawy szkolne z dnia 2. Lutego 1885 r.

H.O.:W

BHP

317313

Pogląd historyczny na rozwój szkolnictwa ludowego.

I. Pogląd ogólny.

Chrześcijaństwo skruszywszy pęta niewolnictwa, i uznawszy równość wszystkich ludzi w obec wzniosłych zadań społeczeństwa, położyło kamień węgielny powszechnej oświacie. Wynalezienie sztuki drukarskiej, uczyniło możliwą powszechną oświatę, w takim duchu, w jakim ją obecnie pojmujemy. Uobywatelnienie szerokich mas ludu, dokonane w ostatnich czasach wykazało namacalnie nieodzowną potrzebę powszechnej oświaty.

Ztąd też jednym z najważniejszych, a może najważniejszym zadaniem wieku naszego jest szkoła ludowa. Wszystkie głębsze umysły zwracają się ku niej, zastanawiają się nad jej zadaniami, jej urządzeniem. „Jaką jest szkoła, takim będzie naród.“

To też przeważnie na polu szkoły, a w szczególności szkoły ludowej, objawiło się wybitnie w ostatnich czasach ścieranie się pomiędzy dwoma najpotężniejszymi organizmami społeczności ludzkiej, między kościołem a państwem.

W przeszłym stuleciu, gdy kraj nasz był jeszcze częścią składową rzeczypospolitej Polskiej, nie było mowy o powszechnem szkolnictwie ludowem w takiej rozciągłości, jak obecnie. Szkoły ludowe istniały przy klasztorach, lub utrzymywały je gminy, szczególnie miejskie własnym kosztem, albo zakładali je panowie, lub wreszcie gminy wyznaniowe. Państwo jako takie, ogół społeczeństwa nie troszczył się wcale o rozszerzanie oświaty pomiędzy ludem. Kościół poprzestawał zaś na ustnem nauczaniu prawd religii. Dopiero za panowania Stanisława Augusta naród przystępując do gruntownej reformy urzędzeń swoich, pamiętał także o potrzebie oświaty. Utworzono komisję edukacyjną. Zanim jednak jej cenne prace owoc przynieść zdołały, nastąpiła katastrofa a kraj nasz stał się częścią składową monarchii austriackiej.

W krajach podległych berłu Habsburgów obowiązywała podówczas Terezyańska ordynacya szkolna z r. 1774. Pierwsze chwile przejścia, a następnie powszechny zamęt wywołany groźnemi wypadkami w Europie, i zajęcie się głównie wojennemi zadaniami, stały się powodem, że postanowienia tej ustawy nie weszły u nas w życie, i Terezyańska ordynacya szkolna z r. 1774, niepozostawiła po sobie w kraju naszym żadnych śladów.

Dopiero za panowania Cesarza Franciszka pojawiła się na podstawie Najwyższego postanowienia z dnia 11. Sierpnia 1805 ustawa dla niemieckich szkół ludowych w c. k. austriackich prowincjach z wyjątkiem Węgier, Lombardyi,

Wenecyi i Dalmacyi, zawierająca zbiór postanowień co do szkolnictwa ludowego. Ta ustawa, zwana zazwyczaj „polityczną ustawą szkolną“, została u nas w życie wprowadzona, była kilkakrotnie na nowo ogłoszona, licznemi dodatkowemi rozporządzeniami uzupełnianą, i obowiązywała aż do wejścia w życie konkordatu, a właściwie ustaw szkolnych z r. 1873.

Konkordat zawarty ze Stolicą Apostolską, ogłoszony dn. 5. Listopada 1855. zawierał między innemi także postanowienia odnoszące się do szkolnictwa ludowego.

Ustawy zasadnicze z dn. 21. Grudnia 1867., ustawy wyznaniowe z dn. 25. Maja 1868., a mianowicie państwowa ustawa o szkołach ludowych z dnia 14. maja 1869. Nr. 63. Dz. u. p. przekształciły zasadniczo ustawodawstwo co do szkół ludowych. Zasady w tych ustawach wyrzeczone zastosowane zostały do szkół ludowych w kraju naszym: ustawą z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250. Dz. u. kr. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych, i obowiązku posyłania do nich dzieci, ustawą z dnia 2. Maja 1873. Nr. 251. Dz. u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych, i ustawą z dnia 25. Czerwca 1873. Nr. 255. Dz. u. kr. o władzach nadzorezych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.

W stosunkach tym sposobem określonych wytworzyła ważne zmiany państwowa ustawa o szkołach ludowych z dnia 2. Maja 1883. Nr. 55. Dz. u. p. Usilnem dążeniem Sejmu krajowego jest korzystać z postanowień tej ustawy, i przepro-

wadzić na tej podstawie w krajowym szkolnictwie ludowym zmiany odpowiadające stosunkom naszym. Gdy projekta w tym kierunku w r. 1883. uchwalone nie uzyskały Najwyższej Sankeyi, uchwalił w r. 1884, nowe projekta zastosowane do uwag poczynionych z powodu odmówienia Najw. Sankeyi projektom z r. 1883.

2. Polityczna ustawa szkolna z r. 1805.

Polityczna ustawa szkolna z r. 1805. tworzyła w naszym kraju aż do wejścia w życie ustaw szkolnych z r. 1873., więc przez lat 68 podstawę urzędzeń szkolnych; gdyż konkordat zawierał w sobie po największej części tylko zasadnicze postanowienia, nie wchodził zaś w szczegółowe zarządzenia, a z powodu potrzeby ustaw określających szczegółowe postanowienia, także i państwowa ustawa o szkołach ludowych z dnia 14. maja 1869. dopiero po wydaniu ustaw krajowych przeprowadzających jej zasady, mogła w całej pełni zostać zastosowaną.

Z powodu długiego trwania mocy obowiązującej tej ustawy z r. 1805, stósownem być się wydaje, obeznać się w krótkości z zasadniczymi jej postanowieniami, przynajmniej w takim stanie, w jakim obowiązywała ostatecznie, z uwzględnieniem zaszyłych zmian i dodatkowych rozporządzeń.

Szkoły były lub trywialne, lub też tak zwane główne. Pierwsze z nich znajdowały się na wsi, w miasteczekach i w mniejszych miastach, drugie zaś w większych miastach. Pierwsze składały się z trzech rocznych kursów: przygotowawczego, z pierwszej i drugiej klasy.

Drugie miały zaś prócz tego trzecią klasę, po której ukończeniu uczeń przeznaczony do wyższego kształcenia się, wstępował do gimnazjum lub szkoły realnej, uczniowie zaś, których wykształcenie kończyło się w szkole ludowej, uczęszczali jeszcze przez dwa lata do klasy czwartej w dwu odrębnych rocznych oddziałach. W tych szkołach uczono religii, czytania, pisania i dawano praktyczne wskazówki do wygotowywania łatwiejszych pisemnych zadań. Głównym celem tej szkoły było jednak nauczanie języka niemieckiego, który bez względu na wiek uczeni i możliwość zrozumienia go, od klasy drugiej, a nawet i w klasie pierwszej był językiem wykładowym.

Bezpośredni nadzór nad szkołami wykonywali miejscowi dusz pasterze, wyższy dziekani, jako okręgowi nadzorcy szkolni, — a dalszy nadzór służył konsystorzom i politycznej władzy.

Miejscowy dusz pasterz czuwał nad nauką religii i innych przedmiotów, nad metodą zastosowywaną przy nauczaniu, nad zachowywaniem się nauczyciela, pilnością i obyczajnością uczeni, i nad rodzicami pod względem przynaglania dzieci do uczęszczania do szkoły. Obowiązkiem jego było, stanowczo lecz łagodnie starać się o uchylenie spostrzeżonych usterek, a gdyby poprawa nie nastąpiła, donosić o tem okręgowemu dozorcemu szkolnemu.

Dziekan, jako okręgowy nadzorca szkolny powołanym był, nadzorować miejscowego dusz pasterza pod względem nauki religii i innych przedmiotów szkolnych. tudzież co do jego staranności o rozwój szkolnictwa, — nauczyciela

zaś pod względem pilności, zachowywania przepisów nauczania i moralności życia, — gminę wreszcie co do regularnego posyłania dzieci do szkoły i co do punktualnej wypłaty nauczycielowi wynagrodzenia, a równocześnie kontrolować stan budynków szkolnych.

Najwyższy nadzór nad nauką religii i innych przedmiotów, tudzież nad wdrażaniem dzieci do nabożeństwa i pobożności, sprawował konsystorz, a nad utrzymywaniem szkół i nauczycieli, tudzież nad stanem budynków szkolnych polityczna władza.

Posady nauczycielskie obsadzano po przedstawieniu kandydata przez patrona szkoły.

Przy sporządzaniu tabel co do wizytacyi szkół należało sprawdzać, komu służył patronat szkolny, a przeto także prawo prezentowania kandydatów na opróżnioną posadę nauczycielską. Patron prezentował kandydata dziekanowi, jako okręgowemu nadzorczy szkolnemu.

Prezentowany winien był przedstawić się dziekanowi, którego zadaniem było, zbadać, czy prezentacya była prawną, i przedłożyć akta konsystorzowi z poparciem ze swej strony.

Konsystorz działał według własnego ocenięcia, i zatwierdzał prezentacyę lub odmawiał zatwierdzenia. W razie zatwierdzenia udzielał konsystorz kandydatowi dekret mianowania.

Po trzyletniej zadawalniającej służbie mogła władza szkolna krajowa w porozumieniu z konsystorzem wydać ustanowionemu nauczycielowi dekret zatwierdzający go na posadzie. Pokąd nauczyciel takiego dekretu nieotrzymał, mógł go

konsystorz, jeżeli patron niezadowolonym był z wyników jego pracy nauczycielskiej, w porozumieniu z krajową władzą szkolną usunąć z zajmowanej posady.

Z tego stanu rzeczy okazuje się, że ustawa szkolna z r. 1805 oddawała oświatę ludową przeważnie w ręce kościoła, a państwowe i w ogóle świeckie wpływy nie oddziaływały na szkołę ludową tylko w bardzo podrzędnej mierze. Ta prawie nieograniczona władza kościoła w sprawach szkół ludowych jednak ubezwładniona była stanowiskiem, jakie przed zawarciem konkordatu zajmował kościół i duchowieństwo w obec państwa

3. Konkordat z dnia 18. Sierpnia 1855.

Konkordat zawarty ze Stolicą Apostolską dnia 18. Sierpnia 1855, ogłoszony Ces. patentem z dnia 5. Listopada 1855. Nr. 195. Dz. u. p. urządził na nowo stosunki pomiędzy kościołem i państwem, i przywracał kościołowi niezależność od przewagi państwa. Chociażby zatem konkordat nie zawierał był szczegółowych postanowień odnoszących się do szkolnictwa ludowego; to już samo wyzwolenie kościoła od przewagi państwa, i wlanie przez to nowego, odmiennego ducha w stan duchowny, powołany ustawą szkolną z r. 1805. do prawie wyłącznego kierowania szkolnictwem ludowym, musiałoby także szkolnictwu nadać zupełnie nowy kierunek, odmienny od dotychczasowego, którym postępowało od pół wieku.

Szczegółowe postanowienia art. V. do IX. konkordatu, odnoszące się do szkolnictwa musiały tę zmianę tem dobitniej uwydatnić.

Cała nauka katolickiej młodzieży we wszystkich publicznych i prywatnych zakładach naukowych powinna była stosować się do nauki kościoła. Zadaniem biskupów było z mocy swego urzędu pasterskiego kierować religijnem wychowaniem młodzieży we wszystkich zakładach naukowych publicznych i prywatnych, a troskliwie przestrzegać, ażeby w żadnym przedmiocie nauki nie uczono czegokolwiek, coby się sprzeciwiało katolickiej wierze lub czystości obyczajów.

Wszyscy nauczyciele szkół ludowych, przeznaczonych dla katolików, podlegali nadzorowi kościelnemu. Wyższych nadzorców szkolnych miał Cesarz mianować z pośród mężów przedstawionych przez biskupa.

Tylko ten mógł zostać nauczycielem, czyja wiara i obyczaje były wolnemi od skazy. Nauczyciel zbaczający z prawej drogi, bywał oddalany.

Tym sposobem zapanował stanowczo w szkolnictwie ludowem pierwiastek kościelny. Szkoła została kościołowi bezwzględnie podporządkowaną i miała stać się jednym z najwybitniejszych filarów społeczeństwa urządzonego po myśli kościoła. Ten stosunek nie trwał jednak długo.

4. Ustawy szkolne z Maja 1869, i 1873. r.

Do krótkiego trwania stosunków szkolnych opartych na konkordacie przyczyniły się powody

politycznej natury, a to zarówno wewnętrzne, jakoteż i zewnętrzne.

Po klęskach doznanych w wojnie włoskiej, które następnie wzmogły się jeszcze w wojnie pruskiej, i dla zaradzenia trudnemu położeniu finansowemu, przypuszczonemi zostały ludy do udziału w ustawodawstwie i do kontroli nad gospodarstwem państwowem. Od pierwszej chwili zarysowały się w Zgromadzeniu przedstawiciele ludu, dwa przeważnie stronnictwa.

Jedno z nich szukało środków do wzmocnienia państwa w zadowoleniu poszczególnych narodów i szczepów wchodzących w skład państwa. Drugie wytknęło sobie za cel zlanie tych wszystkich narodów i szczepów ostatecznie w jednolitą całość, a jak długo to nie nastąpi, poddanie ich pod zwierzchnictwo panującej narodowości t. j. Niemców. Pierwsze z tych stronnictw szukało podstaw w historycznym rozwoju poszczególnych części składowych państwa, a dążeniem jego było utrzymanie wszystkich istniejących właściwości i odrębnych stosunków. Drugie natomiast szukało poparcia w przekształceniu dotychczasowych stosunków i urzędzeń, w niwelowaniu i unifikacyi. Ztąd też pierwsze z nich było więcej zachowawczem, i wchodziło chętnie w sojusz z wszelkimi zachowawczymi żywiołami. Drugie zaś postępowe, wytknęło sobie dążności bezwzględnie liberalne, i kojarzyło się chętnie z liberałami całego świata.

Z przedstawionej natury obu powyższych stronnictw wypływa, że pierwszemu wychodzącemu z najrozmaitszych miejscowych stanowisk,

daleko trudniej było porozumieć się między sobą, a proces wyrobienia sobie przez to stronnictwo jednolitej idei państwowej, uwzględniającej najróżnorodniejsze miejscowe stosunki, jednak podporządkującej je powszechnemu dobru państwa, daleko dłużej trwać musiał, aniżeli u drugiego stronnictwa, które będąc już z natury swej jednolitem, daleko łatwiej pomiędzy sobą porozumieć się mogło, a nadto nie troszcząc się o istniejące stosunki, a tem mniej o historyczne prawa, znalazło w pierwszej lepszej doktrynie, gotowy szablon, według którego państwo uszczęśliwić zamierzyło.

Pierwsze z tych stronnictw uzyskało zasadnicze równouprawnienie narodowości. Szkoły ludowe przestały być wyłącznie niemieckimi, a mowa ojczysta odzyskiwała stopniowo swe prawa w szkole, i stała się nareszcie językiem wykładowym.

Równocześnie atoli drugie z tych stronnictw, naturalnym wynikiem charakteru obu, zapanowało zaraz z początku w Radzie Państwa. Nie było wprawdzie jeszcze dość silnem do podjęcia walki przeciw uprawnieniu narodowości w szkole ludowej. Jednakowoż wytężyło wszystkie siły w tym celu, ażeby pod sztandarem hasel liberalizmu złamać panowanie kościoła w szkolnictwie ludowem, i o ile tylko możliwem było, osłabić i usunąć wszelki wpływ kościoła na szkołę ludową. Do tych zapasów zachęcała to stronnictwo podówczas panujące, walka tak zwana kulturalna tuż po za granicami monarchii z całą bezwzględnością podjęta przez państwo w nowo powstałym Ce-

sarstwie niemieckiem przeciw Kościołowi. Walka przeciw konkordatowi na całej linii, a zatem także w ustawodawstwie szkolnictwa ludowego, była celem, ku któremu to podówczas zwycięskie stronnictwo wyteęzało wszystkie siły swoje.

Istniejące stosunki, i jak najpoważniejsze wpływy nie pozwoliły wprowadzić zwycięzcom posunąć się tak daleko na tej drodze, jak w Cesarstwie niemieckiem, a nawet formalne uchylenie całej treści konkordatu nskutecznonem zostało dopiero art. 1. ustawy z dnia 7 Maja 1874. Nr. 50. Dz. u. p. Jednak już art. 17. ustawy zasadniczej z dnia 21. Grudnia 1867, Nr. 142. Dz. u. p. co do powszechnych praw obywatelskich, zastrzegł państwu naczelny kierunek i nadzór całego szkolnictwa, i wszelkich spraw z wychowaniem w związku będących. uznał wolność umiejętności i każdej nauki, przyznał każdemu obywatelowi wykazującemu swe uzdolnienie, prawo tworzenia zakładów naukowych i wychowawczych, i uczenia w nich, a włożył obowiązek starania się o naukę religii jedynie na właściwy kościół lub stowarzyszenie religijne

Następnie wydane zostały na dniu 25. Maja 1868 trzy tak zwane wyznaniowe ustawy, z których ustawa z d. 25. Maja 1868. Nr. 48. Dz. u. p. określa stosunek szkoły do kościoła w taki sposób, że wypowiedza niezawisłość szkoły od kościoła. Prócz tego oddziaływują niektóre postanowienia ustawy z dnia 25. maja 1868. Nr. 49. Dz. u. p. o wyznaniowych prawach obywateli na szkolnictwo ludowe. W bliższy rozbiór tych ustaw nie

wdajemy się w tem miejscu, ponieważ poniżej przytoczone są w całej rozciągłości.

Usunawszy tym sposobem wpływ kościoła na szkoły ludowe, przystąpiono w ustawie z dnia 14. Maja 1869. Nr. 62, Dz. u. p. do ustanowienia zasad ustawodawstwa co do szkół ludowych pozostawiając ustawodawstwu krajowemu wydanie szczegółowych postanowień wprowadzających w życie te zasadnicze przepisy.

Tak ustawa państwowa z d. 14. Maja 1869. Nr. 69. Dz. u. p., jakoteż ustawy krajowe na jej podstawie wydane z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250. i 251. Dz. u. kr., tudzież z dnia 25 Czerwca 1873. Nr. 255. Dz. u. kr. przytoczone są poniżej. Dlatego poprzestajemy w tem miejscu tylko na podniesieniu najkardynalniejszych zasad. Temi są :

1.) równouprawnienie wyznaniowe tak daleko posunięte że różnowierca a nawet niechrześcijanin mógł nauczać dzieci katolickie w szkole ludowej ;

2.) zaprowadzenie obowiązku uczęszczania do szkoły przez lat ośm, jednak z dopuszczeniem wyjątków, z których ustawodawstwo krajowe w ten sposób korzystało, że zaprowadziło obowiązek sześcioletniego uczęszczania do szkoły, dopełniając go dwuletnim obowiązkiem uczęszczania na naukę niedzielną ;

3.) nauczanie religii i nadzorowanie tej nauki przekazano kościołowi i stowarzyszeniom wyznaniowym, naukę zaś wszystkich innych przedmiotów uchylono z pod wszelkiego nadzoru ze strony kościoła i przekazano ją nauczycielom świeckim ;

4.) zaprowadzono szkoły wydziałowe, podające uczniom nieuczęszczającym do szkół średnich możność nabycia pewnego stopnia wyższego wykształcenia;

5.) zaprowadzono seminaria nauczycielskie dające sposobność i rękojmię wyższego i gruntowniejszego wykształcenia, aniżeli dotychczasowe szkoły przygotowawcze dla nauczycieli ludowych, tak zwane preparandy, prócz tego wymagano od kandydatów zawodu nauczycielskiego po ukończeniu seminarium zdania egzaminu dojrzałości, a następnie po dłuższej praktyce w zawodzie nauczycielskim ścisłego egzaminu uzdolnienia, po którym dopiero stanowcze objęcie stałych posad jest możliwem;

6.) ustanowiono stałe zasady co do pokrywania wydatków połączonych ze szkolnictwem ludowem, mianowicie także z opłacaniem nauczycieli, tudzież ze stawianiem i utrzymywaniem budynków szkolnych;

7.) wreszcie nasze ustawodawstwo krajowe wyrzekło i przeprowadziło stanowczo zasadę bezwzględnej bezpłatności nauki w szkole ludowej.

Z tego przedstawienia okazuje się, że ustawodawstwo szkolne z lat 1868., 1869. i 1873. obok wielu bardzo cennych zdobyczy na polu szkolnictwa ludowego, wprowadziło w stosunku szkoły do kościoła, jako antytezę przeciw tezie konkordatu przez zwycięskie podówczas stronnictwo z całą zaciętością zwalczanego, bezwzględne wyswobodzenie szkoły z pod wpływu kościoła, zupełny rozdział szkoły od kościoła.

5 Nowela szkolna z r. 1883.

To też, gdy po wejściu do Rady państwa Czechów dotychczas od niej stroniących i po dokonaniu nowych wyborów, stronnictwo, skojarzone: narodowe, zachowawcze i decentralizacyjne znalazło się w większości, a z krajów, w których zasady ustawy szkolnej z r. 1869. z całą bezwzględnością przeprowadzone zostały, pomimo niewątpliwej wyższości tego ustawodawstwa pod wielu względami nad dawniejszem, i pomimo krótkiego trwania mocy obowiązującej tego ustawodawstwa, dawały się słyszeć utyskiwania, na podupadnięcie religijności i niżenie poziomu uobyczajnienia; czyniono usiłowania do wprowadzenia w ustawodawstwo o szkolnictwie ludodem pewnych zmian, któreby uchylały lub przynajmniej znacznie osłabiały piętno bezwyznanowości wyciśnięte na tem ustawodawstwie, a równocześnie pozwalały bardziej, aniżeli dotychczas uwzględnić miejscowe właściwości, potrzeby i stosunki.

Tym sposobem przyszło po wielu bezowocnych usiłowaniach, po usunięciu mnogich trudności, po stoczeniu zaciętej walki parlamentarnej, do wydania nowej ustawy szkolnej z dn. 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p., która we formie noweli do ustawy szkolnej z r. 1869., zmienia jej postanowienia zawarte w wielu paragrafach.

Najbardziej zasadniczymi zmianami są:

1. postanowienia §. 21., według którego rozszerzoną została możność przyznania wyjątkowych ulg w dopełnianiu ośmioletniego obowiązku szkolnego, przez zaprowadzenie sześcioletniego

uczęszczenia do szkoły z następującą dopełniającą nauką, lub też zastąpienia całodziennej nauki, półdzienną.

Pierwsza z tych zmian nie miała jednak dla nas żadnej doniosłości w obec postanowienia ustawy szkolnej krajowej z r. 1873 zaprowadzającej sześcioletni obowiązek szkolny, z dwuletniem dopełnianiem wykształcenia przez uczęszczenie na naukę niedzielną.

2. Otrzymanie posady kierownika szkoły uczyniono zawisłem od uzdolnienia do udzielania nauki religii większości uczniów. Przez to stało się zawisłem od władz kościelnych dostąpienie posady kierownika szkoły. Lecz to postanowienie nie ma mocy obowiązującej dla Galicyi.

3. Obostrzono czuwanie nad postępowaniem nauczycieli po za szkołą, i przywrócono prawo nadzoru organów kościelnych nad kierownikami szkoły dopuszczonymi do nauczania religii.

4. Uchwalono wyjątkowe postanowienia dla rozmaitych krajów. Najważniejszymi wyjątkami dla Galicyi ustanowionemi są:

- a) uwolnienie od postanowienia, że tylko taki nauczyciel może zostać kierownikiem szkoły, który jest uzdolnionym do dawania większości uczniów nauki religii; a nadto
- b) ustawodawstwo krajowe może postanawiać przepisy odmienne od ogólnych co do rozmaitych przedmiotów, mianowicie między innymi co do ułatwień w dopełnieniu obowiązku szkolnego, co do półdzienniej nauki co do przyjmowania uczniów do szkoły w ciągu roku szkolnego, co do nauki w seminaryach nau-

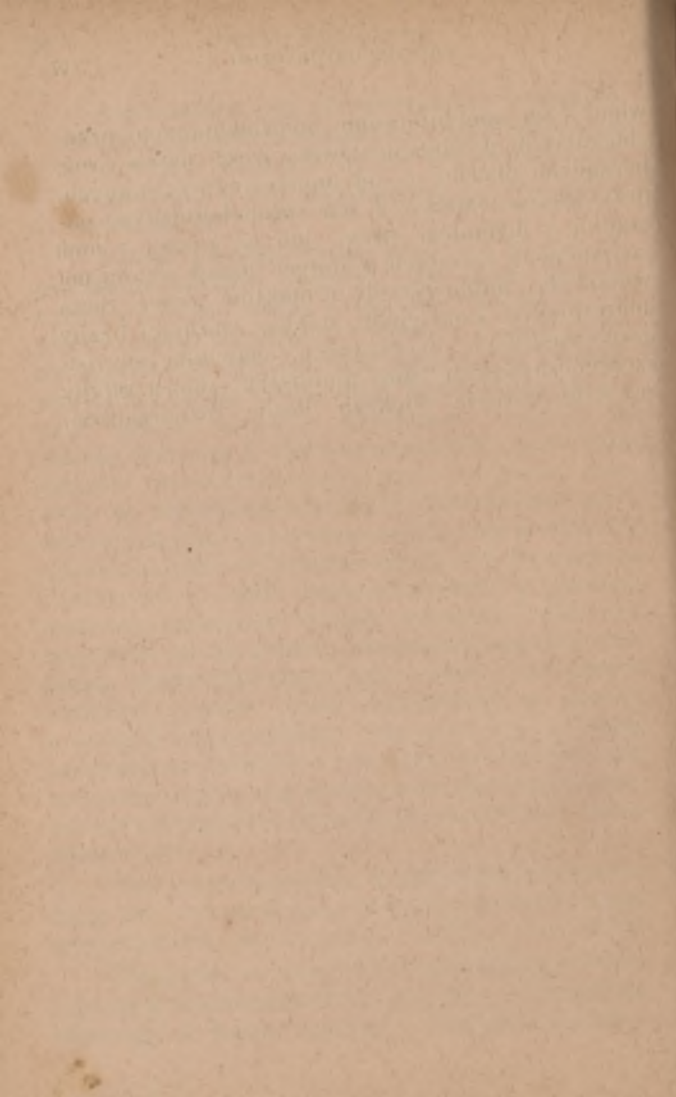
czycielskich, co do warunków prowizorycznego i stałego mianowania młodszych nauczycieli, wreszcie eo do urządzenia szkół wydziałowych w całej rozciągłości tego przedmiotu.

Z tego przedstawienia wypływa, że najnowsze ustawodawstwo szkolne, nie odjęło ustawie szkolnej z roku 1869. i ustawom krajowym na jej podstawie wydanym, licznych zalet, jakie niewątpliwie posiadają, lecz ograniczyło się jedynie do usunięcia postanowień pozbawiających kościół prawie zupełnie wszelkiego wpływu na szkołę ludową, i ubezwładniających go w działalności przyczyniania się swym potężnym wpływem do religijnego i moralnego kształcenia przyszłych pokoleń,—a przytem uwzględniło w większej mierze, aniżeli dotychczas miejscowe wymagania i stosunki, i dało ustawodawstwu krajowemu możność czynienia w razie potrzeby, dalszych wyjątków w tej mierze. Dążeniem tego najnowszego ustawodawstwa jest zatem zastąpienie antitezy przeciw tezie konkordatu w ustawie z r. 1869. zbyt wybitnie postanowionej, syntezą, przyznającą kościołowi poważny, aczkolwiek nie wyłączny wpływ na szkolnictwo ludowe, a zarazem uwzględniającą do pewnego stopnia miejscowe właściwości.

Najnowsze projekta przez Sejm uchwalone dążą do wprowadzenia w życie nowych zasad wypowiedzianych w noweli szkolnej z r. 1883.

Obznajomiwszy się w krótkości z historycznym rozwojem ustawodawstwa na polu szkolnictwa ludowego w kraju naszym, i z duchem postano-

wień w tej mierze obecnie obowiązujących, przechodzimy do podania dosłownej treści ustaw i rozporządzeń obecnie w tej mierze obowiązujących, przytaczając ustawy w ich chronologicznym porządku, z dodaniem przy, lub po każdej z nich postanowień wyjętych z innych ustaw w niej powołanych, najnowszych projektów przez Sejm uchwalonych, a następnie, bardzo szczerzej liczby najważniejszych rozporządzeń, obawiając się rozszerzyć zbytecznie ramy niniejszego zbioru, gdyby zawierał w sobie większą liczbę rozporządzeń.

A.

Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z d. 6. Lipca
1867. r. l. 5306. Nr. 12. dz. u. p.

*tyczące się ustanowienia Rady szkolnej krajowej
dla Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.*

Rada ta ma być ustanowioną i rozwijać czyn-
ność swoją na podstawie załączonego Statutu
organizacyjnego.

Statut organizacyjny,

*tyczący się ustanowienia Rady szkolnej krajowej
w Królestwie Galicji i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.*

Art. I. Ustanawia się dla Królestwa Gali-
cji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krako-
wskiem pod przewodnictwem Namiestnika Rada
szkolna krajowa.

Art II. Rada szkolna krajowa jest w spra-
wach szkół ludowych i średnich najwyższą władzą
nadzorczą i wykonawczą w kraju.

Art. III. Do jej czynności należą :

1. Zarząd administracyjny i umiętny szkół
i zakładów naukowych w zakresie, przyznanym
dotychczas naczelnym władzom politycznym kraju,
i w obrębie ustaw obowiązujących.

2. Przedstawienie do nominacyi przez Najjaśniejszego Pana inspektorów szkolnych.

3. Mianowanie i wszelkie stosunki służbowe dyrektorów i nauczycieli szkół średnich i ludowych, z zastrzeżeniem szczegółowych praw, gminom, korporacyom i osobom prywatnym służących*).

Wpływ Biskupów na nominacyę nauczycieli religii pozostaje i nadal.

4. Wygotowanie ogólnych projektów naukowych (systemów). tudzież częściowych projektów we względzie szkół ludowych i średnich, drogą uchwały sejmowej w wykonanie wejść mających.

Co do nauki religii, obowiązują istniejące ustawy.

5. Wskazywanie wzorowych textów naukowych dla szkół ludowych, i zatwierdzanie dla szkół średnich książek wykładowych.

*) Minister wyznań i oświecenia oznajmił rozporządzeniem z dnia 25. Października 1875. Nr. 81 Dz. u. kr., że Jego Cesarska i Królewska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 25. Października 1875 rozporządzić, że na przyszłość mianowanie dyrektorów państwowych szkół średnich w Galicyi podlegać ma Najwyższej decyzji Cesarskiej, a mianowanie nauczycieli przy tychże szkołach należyć ma do ministra wyznań i oświecenia; dalej, że w obu wypadkach galicyjska krajowa Rada szkolna przedkładać ma wnioski swoje ministrowi oświecenia, do którego należy także załatwianie w toku instancyi służbowych spraw całego personalu nauczycielskiego.

Udział Biskupów w zatwierdzaniu książek do nauki religii będzie taki sam, jaki dotąd zastrzegały ustawy.

6. Układanie rocznego budżetu na rzecz szkół ludowych i średnich, ze skarbu publicznego zasilanych lub utrzymywanych.

7. Ogłaszanie corocznego sprawozdania w przedmioeie publicznego wychowania w kraju.

Art. IV. Rada szkolna krajowa składa się :

1. z Namiestnika lub Zastępcy, z jego ramienia wyznaczonego;

2. z każdoczesowego referendarza Namiestnictwa do spraw szkolnych;

3. z dwóch inspektorów, do posiedzeń Rady szkolnej przywoływanych przez Namiestnika;

4. z dwóch duchownych, przez Najjaśniejszego Pana powołanych;

5. z członka Wydziału krajowego, przez Wydział wydelegowanego;

6. z dwóch delegowanych, wybranych przez Rady miejskie głównych miast Lwowa i Krakowa;

7. z dwóch osób zaszczytnie znanych w zawodzie naukowym przez Wydział krajowy przedstawionych, a przez Najjaśniejszego Pana mianowanych.

Członek Wydziału krajowego urzęduje przez czas trwania mandatu od Wydziału otrzymanego; delegaci miejscy i dwaj członkowie z zawodu naukowego urzędują przez lat trzy, po których upływie mogą znowu być powołani.

Art. V. Uchwały zapadają większością głosów; w razie równości rozstrzyga przewodniczący.

Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej sześciu członków.

Art. VI. Przewodniczącemu służy prawo wstrzymania wykonania uchwał, gdyby zapadła uchwała sprzeciwiała się według jego zdania ustawom obowiązującym.

Art. VII. Ustanowiona Rada szkolna przedłoży projekt swego wewnętrznego urządzenia etatu do zatwierdzenia na właściwej drodze.

B.

U S T A W A

z dnia 25. Maja 1868. Nr. 48. Dz. u. p. zawierająca zasadnicze postanowienia co do stosunku szkoły do kościoła.

Obowiązująca w królestwach i krajach w Radzie państwa zastąpionych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam wydać następującą ustawę:

§. 1. Najwyższe kierownictwo i nadzór nad całą sprawą nauczania i wychowywania służy państwu, i bywa wykonywanym przez władze do tego ustawą powołane.

§. 2. Nienaruszając tego prawa nadzoru pozostawia się właściwym kościołom lub stowarzyszeniom religijnym staranie o nauczanie religii i wykonywanie ćwiczeń religijnych, w szko-

łach ludowych i średnich, kierownictwo tego nauczania i ćwiczeń, i bezpośredni nadzór nad niemi.

Nauczanie innych przedmiotów w tych szkołach jest niezawisłem od wpływu każdego kościoła lub stowarzyszenia religijnego.

§. 3. Szkoły zakładane albo utrzymywane wyłącznie lub częściowo przez państwo, kraj albo gminy są przystępnymi dla wszystkich obywateli państwa bez różnicy wyznania.

§. 4. Każdemu kościołowi lub stowarzyszeniu religijnemu wolno zakładać i utrzymywać szkoły z własnych funduszków dla nauczania młodzieży pewnych wyznań.

Te szkoły podlegają jednak ustawom szkolnym, i tylko wówczas mogą wymagać przyznania praw publicznego zakładu wychowawczego, jeżeli uczyniono zadość wszelkim warunkom ustawy dla uzyskania tych praw.

§. 5. Korzystanie ze szkół i zakładów wychowawczych dla pewnych wyznań przeznaczonych nie jest ustawą zakazane członkom innych stowarzyszeń religijnych.

§ 6. Posady nauczycielskie w szkołach i zakładach wychowawczych w §. 3. wymienionych są przystępnymi dla wszystkich obywateli państwa, wykazujących swe uzdolnienie sposobem ustawami przepisany.

Nauczycielami religii można tylko tych ustanawiać, którzy uznanymi zostaną za uzdolnionych do tego przez właściwą wyższą władzę wyznaniową.

W innych szkołach i zakładach wychowawczych (§. 4.) rozstrzyga w tej mierze statut założenia.

Wybór wychowawców i nauczycieli do nauki prywatnej nie jest ograniczonym jakimkolwiek względami na wyznanie religijne.

Książki do nauki dla użytku w szkołach ludowych i średnich, niemniej w seminariach nauczycielskich, wymagają jedynie zatwierdzenia przez władze tą ustawą powołane do kierownictwa i nadzoru nauczania.

Książki do nauczania religii mogą jednak dopiero wówczas otrzymać to zatwierdzenie, jeżeli zostaną uznane za dopuszczalne przez właściwą wyższą władzę wyznaniową.

§. 8. Dochodu funduszków szkół normalnych, funduszu naukowego i innych fundacyi dla celów nauczania używać należy bez względu na wyznanie, o ile nie da się udowodnić ich przeznaczenie dla wyznawców pewnej wiary.

§. 9. Państwo wykonuje najwyższe kierownictwo i nadzór nad całym nauczaniem i wychowywaniem przez Ministerstwo oświaty.

§. 10. Do kierownictwa i nadzoru wychowywania, tudzież szkół ludowych i seminariów nauczycielskich ustanawia się w każdym królestwie i kraju:

- a) Radę szkolną krajową, jako najwyższą władzę szkolną krajową,
- b) Radę szkolną okręgową w każdym okręgu szkolnym,

- c) Radę szkolną miejscową w każdej gminie szkolnej.

Kraj dzieli na okręgi szkolne ustawodawstwo krajowe.

§. 11. Dotychczasowy zakres działania duchownych i świeckich władz szkolnych, a to:

- a) władzy politycznej krajowej, wyższych władz kościelnych, i wyższych nadzorców szkolnych;
- b) politycznych władz powiatowych, i okręgowych nadzorców szkolnych;
- c) miejscowych dusz pasterzy, i miejscowych nadzorów szkolnych,

przechodzi na władze w §. 10. wymienione, bez naruszenia postanowienia §. 4.

§. 12. Do Rady szkolnej krajowej należy powołać pod przewodnictwem Namiestnika (szefa kraju) lub jego zastępcy, członków politycznej władzy krajowej, delegatów Wydziału krajowego, duchownych wyznań w kraju istniejących i mężów zawodu nauczycielskiego.

Ustawodawstwo krajowe ustanawia skład Rad szkolnych okręgowych i miejscowych, wymienionych w §. 10. lit. b) i c).

§. 13. W drodze ustawodawstwa krajowego należy wydać bliższe postanowienia co do składu i urzędzenia Rady szkolnej krajowej, okręgowej i miejscowej, następnie co do rozgraniczenia ich zakresu działania, niemniej bliższe postanowienia co do przejścia zakresu działania dotychczasowych duchownych i świeckich władz szkolnych na Radę szkolną krajową, okręgową i miejscową.

Również określi ustawodawstwo krajowe, czyli i w jakiej mierze delegaci znaczniejszych gmin mają wejść w skład Rady szkolnej krajowej.

§. 14. §§. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. i 9. wchodzi w życie w dniu ogłoszenia tej ustawy, i znoszą się wszelkie ustawy i rozporządzenia sprzeczne z temi paragrafami. Regulatyw co do ustanowienia Rady szkolnej krajowej dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zatwierdzony Najwyższem postanowieniem z dnia 25. Czerwca 1867. zostaje nienaruszony.

§. 15. Mój minister oświaty ma tę ustawę wykonać.

We Wiedniu dnia 25. Maja 1868.

C.

U S T A W A

z dnia 26. Marca 1869. Nr. 40. Dz. u. p. co do systymizowania posad służbowych przy Radach szkolnych krajowych i okręgowych na koszt państwa obsadzonemi być mających.

Za zgodą obu izb Rady państwa rozporządzam jak następuje:

§. 1. Członkowie politycznych władz krajowych mający być powołanymi w skład Rady szkolnej krajowej (referenci dla administracyjnych i gospodarczych spraw szkolnych) powinni być w zasadzie radcami tych władz.

Ci referenci pozostają członkami właściwych politycznych władz krajowych, korzystają z praw

i poborów im w tym charakterze służbowym służących z mocy ustawy z dnia 19. Maja 1868. Nr. 44. Dz. u. p. z wyjątkiem dodatków funkcyjnych; można ich atoli za przyzwoleniem Ministerstwa wyznań i oświaty używać do załatwiania innych spraw politycznych władzy krajowej, aniżeli odnoszących się do zakresu nauczania.

§. 2. W miejsce dotychczasowych c. k. Radców szkolnych wstępują inspektorowie szkolni krajowi, których mianuje Cesarz na wniosek Ministerstwa wyznań i oświaty.

Takimi należy mianować mężów, doświadczonych w publicznym zawodzie nauczania, bądźto w dziedzinie umiejętności, bądź na polu dydaktyczno pedagogicznem.

Przy ustanawianiu ich należy mieć należyty wzgląd na dwojaki ugrupowanie wiadomości w szkołach średnich (humanitarne i realistyczne) równie jak na zastępstwo rozmaitych języków wykładowych, w szkołach ludowych i średnich.

§. 3. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 6. Kwietnia 1872. Nr. 67. Dz. u. p.*).

Liczba inspektorów szkolnych krajowych ustanawia się co najmniej na (36) trzydziestu sześciu. Siedzibę, jakoteż zakres działania każdego z nich oznacza Minister oświaty.

Inspektorowie szkolni krajowi tworzą status konkretny, w którym pobiera połowa przy stopniowem posuwaniu się płacę 2.700 zł., a druga połowa płacę 2.100 zł. W razie systemizowania nieparzystej liczby, należy większą ilość zaliczyć do niższej płacy.

Inspektorowie szkolni krajowi zaliczają się do VI. klasy dyet.

Inspektorowie szkolni krajowi we Wiedniu i Tryescie pobierają kwaterowe w kwocie 450 zł. inni dodatek miejscowy po 300 zł.

Koszta podróży będą pokrywane dotychczasowym sposobem przez ryczałty.

Dla wdów po inspektorach szkolnych krajowych ustanawia się pensję w kwocie 500 zł.,

§. 4. Jeżeli ustawodawstwo krajowe nie postanawia odmiennie, może Minister wyznań i oświaty poruczyć w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych inspektorowi szkolnemu krajowemu także referat administracyjnych i gospodarczych spraw szkolnych.

Pod tem samym przypuszczeniem ma Minister wyznań i oświaty prawo, poruczyć w razie potrzeby tymczasowo członkom Rady szkolnej krajowej lub też innym praktycznym nauczycielom pełny zakres działania inspektorów szkolnych krajowych.

§. 5. Wymiar wynagrodzenia członków Rady szkolnej krajowej z zawodu nauczycielskiego, równie jak dyety i ryczałty na koszta podróży dla inspektorów szkolnych powiatowych oznacza Minister wyznań i oświaty z uwzględnieniem obszerności działania tych funkcyonaryuszów.

Nie powinno atoli prócz kosztów podwódk przekraczać dla pierwszych rocznej sumy 600 zł., a dla drugich rocznej sumy 400 zł. w. a.

§. 6. Wykonanie tej ustawy poruczam Ministrowi wyznań i oświaty, a to, o ile odnosi się

do referentów Rad szkolnych krajowych dla administracyjnych i gospodarskich spraw w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych.

we Wiedniu dnia 26. Marca 1869.

D.

USTAWA

z dnia 14. Maja 1869. Nr. 62. Dz. u. p. ustanawiająca przepisy o nauczaniu w szkołach ludowych.

Za zgodą obu Izb Rady Państwa postanowilem wydać następującą ustawę:

A. O publicznych szkołach ludowych.

I. Cel i urządzenie szkół.

§. 1. Zadaniem szkoły jest, wychowywać dzieci obyczajowo religijnie, rozwijać ich działalność umysłową, wyposażyć je wiadomościami i zdolnościami potrzebnymi celem dalszego kształcenia się dla życia, i tworzyć podstawę do wykształcenia dzielnych ludzi i członków społeczeństwa.

§. 2. Każda szkoła, której koszta założenia lub utrzymania ponosi w całości, lub częściowo, państwo, kraj, lub też miejscowa gmina, jest zakładem publicznym, i jako taka przystępną dla młodzieży bez różnicy wyznania.

Szkoły ludowe innym sposobem zakładane, i utrzymywane są zakładami prywatnymi.

I. Szkoła ludowa pospolita.

§. 3. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

W ludowej szkole pospolitej będą udzielane następujące przedmioty:

religia;
 czytanie i pisanie;
 język wykładowy;
 rachunki w związku z nauką o formach geometrycznych;

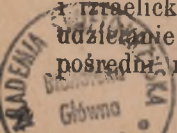
wiadomości dla uczniów najdostępniejsze i najpożądane z historii naturalnej, fizyki, geografii i historii z szczególnem uwzględnieniem kraju rodzinnego i jego urządzenia konstytucyjnego;

rysunek;
 śpiew; jakoteż
 ręczne roboty kobiece dla dziewcząt;
 gimnastyka, obowiązkowa dla chłopców, a nadobowiązkowa dla dziewcząt.

W jakiej objętości przedmioty szkolne udzielane być mają, zawisłem jest od stopnia, na jakim szkoła stoi stosownie do ilości sił nauczycielskich, któremi rozporządza. Od tego zależy także nauczanie innych, prócz wyżej wymienionych przedmiotów, a mianowicie drugiego języka krajowego (§. 6).

§. 4. Ramy naukowe dla szkół ludowych, i w ogóle wszystko co się odnosi do wewnętrznego porządku szkół ludowych, ustanawia Minister wyznań i oświaty po wysłuchaniu, lub na podstawie wniosków władz szkolnych krajowych.

§. 5. Właściwe władze kościelne (przełożeni i izraelskich gmin wyznaniowych) starają się o udzielanie nauki religii, i wykonują nad nią bezpośredni nadzór.

Plan naukowy oznacza liczbę godzin przeznaczonych na naukę religii.

Władze kościelne stanowią o rozdzieleniu przedmiotu nauki pomiędzy poszczególne kursa roczne.

Nauczyciele religii, władze kościelne i społeczeństwa wyznaniowe mają wypełniać ustawy szkolne, i rozporządzenia władz szkolnych w obrębie onychże wydane.

Zarządzenia władz kościelnych co do nauki religii i ćwiczeń religijnych ogłasza okręgowy nadzór szkolny kierownikowi szkoły. Zarządzeniom niedającym się pogodzić z ogólnym porządkiem szkolnym, należy odmawiać ogłoszenia.

W miejscowościach nie mających duchownego, któryby był w stanie regularnie udzielać nauki religii, można z przyzwoleniem władzy kościelnej włożyć na nauczyciela obowiązek współdziałania stosownie do rozporządzeń wydanych przez władze szkolne przy tej nauce dla dzieci należących do jego wyznania.

Władza szkolna krajowa wyda po wysłuchaniu stron interesowanych potrzebne zarządzenie, jeżeliby pewien kościół lub społeczeństwo religijne zaniedbały postarać się o nauczanie religii.

§. 6. O języku wykładowym, i o nauce w drugim języku szkolnym rozstrzyga w granicach wytkniętych ustawami, władza szkolna krajowa po wysłuchaniu interesowanych.

§. 7. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Materyał naukowy szkoły ludowej należy rozłożyć na lata, w których każde dziecko winne

nczęszczać do szkoły, ile możliwości tym sposobem, aby każdemu z tych lat odpowiadał pewien oznaczony stopień nauki.

Szkolną młodzież dzieli się na oddziały lub klasy, stosownie do ilości uczniów i rozporządzalnych sił nauczycielskich; zwłaszcza na prowincyi można ją podzielić według systemu półdniowej nauki.

§. 8. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Minister wyznań i oświaty orzeka po wysłuchaniu Rady szkolnej krajowej o przyjęciu książek do nauki i do czytania.

Władza szkolna krajowa czyni po wysłuchaniu konferencyi nauczycieli powiatu, wybór pomiędzy książkami do nauki i do czytania, za przyjęte uznaniami.

§. 9. Plan naukowy oznacza ilość godzin nauki w tygodniu w rozmaitych kursach rocznych publicznych szkół ludowych.

W szkołach fabrycznych (§. 60.) winno trwanie nauki wynosić przynajmniej tygodniowo dwaście godzin, które według możliwości równo rozdzielać należy pomiędzy poszczególne dni tygodnia. Godziny nauki oznaczać należy tylko pomiędzy godziną siódmą rano a szóstą wieczorem, z wyjątkiem południa.

§. 10. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z d. 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Z szczególniejszem uwzględnieniem potrzeb miejscowych można łączyć ze szkołami zakłady pielęgnujące, wychowujące i nauczające dzieci jeszcze nie obowiązane do uczęszczania do szkoły,

tudzież osobne kursa dla młodzieży, która już wyszła z lat obowiązujących do szkolnej nauki (§. 59. ustęp 2).

Dla dziewcząt, które już wyszły z obowiązku uczęszczania do szkoły, mogą być także zaprowadzone kursa, dążące do dalszego ogólnego wykształcenia (§. 59. ustęp 2.).

§. 11. (*W brzmieniu ustalonym ustawą z d. 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Ilość sił nauczycielskich w każdej szkole zależy do ilości uczniów.

Gdy średnia ilość uczniów pobierających całodzienną naukę, wzięta z trzech lat po sobie następujących, dójdzie do 80, trzeba koniecznie postarać się o drugiego nauczyciela, a gdy ta ilość wzrośnie do 160, o trzeciego, i w tym stosunku ilość nauczycieli ciągle pomnażać.

Gdzie zaprowadzona jest nauka półdniowa, ma być na 100 uczniów jeden nauczyciel.

Do oznaczenia ilości sił nauczycielskich dla szkół ludowych pospolitych, które dla dzieci ostatnich dwóch lat nauki otrzymają urządzenie odmiennie od prawidłowego (§. 21. ustęp 4.), nie bierze się tych dzieci w rachubę.

Posady nauczycielskie już zaprowadzone, zwinięte być mogą tylko za zezwoleniem władzy szkolnej krajowej.

Ustawodawstwu krajowemu zastrzega się prawo znizania największej ilości uczniów wyznaczonej na jednego nauczyciela.

§. 12. Nauczyciel, a gdzie kilku sił nauczycielskich jest ustanowionych, do tego wyznaczony

starszy nauczyciel jest kierownikiem szkoły ludowej.

§. 13. Szkoły z jedną posadą nauczycielską obsadzać należy nauczycielami; jeżeli istnieją dwie lub trzy posady nauczycielskie, można jedną z nich nadać młodszemu nauczycielowi.

Jeżeli przy szkole istnieją cztery lub pięć posad nauczycielskich, można użyć dwu młodszych nauczycieli.

Przy większej liczbie posad nauczycielskich można trzecią część obsadzić młodszymi nauczycielami.

§. 14. Postanowienia §§. 3—13. odnoszą się także do samodzielnych szkół żeńskich, do wyboru i rozkładu materiału naukowego, do ilości sił nauczycielskich, tudzież do ustanawiania przy nich nauczycielek i młodszych nauczycielek.

Jeżeli przy szkole żeńskiej jest nstanowionych kilka sił nauczycielskich, nosi kierująca nauczycielka tytuł starszej nauczycielki.

§. 15. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Nauczycielki i młodsze nauczycielki szkół żeńskich mają zwyczajnie udzielać także nauki kobiecych robót ręcznych, dla której należy urządzić osobny oddział szkolny.

Tam, gdzie szkoła żeńska poruczona jest męskim siłom nauczycielskim, należy ustanowić osobną nauczycielkę do uczenia kobiecych robót ręcznych.

Tam, gdzie nie ma samoistnych szkół żeńskich, należy założyć dla dziewcząt obowiązanych do uczęszczania do szkoły, właściwe szkoły

robót, bądź oddzielne, bądź też połączone ze szkołą ludową.

§. 16. Ustawodawstwo krajowe postanawia, czy w niższych klasach szkoły ludowej, także nauczanie chłopców powierzaniem być może żeńskim siłom nauczycielskim.

2. Szkoła wydziałowa.

§. 17. (patrz §. 75.) (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Szkoła wydziałowa ma dawać wykształcenie przechodzące zakres naukowy szkoły ludowej pospolitej, mianowicie z uwzględnieniem potrzeb przemysłowców i rolników. Ona przygotowuje nadto do seminaryów nauczycielskich i do takich szkół fachowych, które nie wymagają przygotowania nabytego w szkołach średnich.

W szkole wydziałowej udzielane będą następujące przedmioty:

religia;

język wykładowy w związku ze stylistyką w interesach;

geografia i historia z szczególnem uwzględnieniem kraju rodzinnego i jego ustawy konstytucyjnej;

historia naturalna;

fizyka;

rachunki w związku z buchalterią pojedynczą;

geometria i rysunek geometryczny;

rysunek artystyczny;

kaligrafia ;
 śpiew ; jakoteż
 kobiece roboty ręczne dla dwiewcząt ;
 gymnastyka obowiązkowa dla chłopców, nadobowiązkowa dla dziewcząt.

W nieniemieckich szkołach wydziałowych ma być podaną sposobność nauczania się niemieckiego języka.

Za zezwoleniem Władzy szkolnej krajowej może być nieobowiązkowo udzielaną także nauka innych języków żyjących, tudzież gry na fortepianie i na skrzypcach.

§. 18. (patrz §. 75.) (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883, Nr. 53. Dz. u. p.*)

Szkoła Wydziałowa składa się z trzech klas, które są dalszym ciągiem piątego kursu rocznego szkoły ludowej pospolitej.

Tym, którzy utrzymują szkołę, zostawia się do woli połączenie szkoły wydziałowej z ludową szkołą pospolitą pod wspólnem kierownictwem. W takim wypadku służy jej nazwa: Ludowa szkoła pospolita i wydziałowa.

§. 19. (patrz §. 75). (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Postanowienia §§. 4. do 8. 10, 14. stosują się do szkoły wydziałowej z następującymi odmianami :

- 1) przy ułożeniu programu nauki trzeba mieć na względzie szczegółowe potrzeby zarówno miejscowości, w której jest szkoła, jakoteż powiatu ;

- 2) w szkole wydziałowej muszą być płcie wszędzie rozłączonemi;
- 3) konferencya nauczycieli czyni Władzy szkolnej krajowej wnioski co do wyboru książek do nauki i do czytania pomiędzy uznanemi za przyjęte, a nadto może czynić wnioski co do zaprowadzenia nowych książek do nauki i do czytania;
- 4) odpowiedzialny kierownik szkoły używa tytułu: „dyrektor“;
- 5) nie licząc dyrektora i nauczyciela religii, powinny być do nauczania przynajmniej trzy osoby.

II. Uczęszczanie do szkoły.

§. 20 Rodzice lub ich zastępcy nie powinni zostawiać dzieci swoich albo też swej opiece poleconych bez nauki przepisanej dla publicznych szkół ludowych.

§. 21. (patrz §. 75). (*W brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Obowiązek uczęszczania do szkoły poczyna się od skończenia szóstego i trwa aż do skończenia czternastego roku życia.

Wystąpić jednak ze szkoły wolno dopiero wtedy, gdy uczeń umie najpotrzebniejsze nauki dla szkoły ludowej przepisane, jako to: religię, czytać, pisać i rachować.

W szkołach ludowych pospolitych czynione będą z przyczyn na względy zasługujących, po sześcioletniem uczęszczaniu do szkoły, ulgi co do miary prawidłowego uczęszczania do szkoły,

a to dzieciom na prowincyi, tudzież dzieciom niezamożnych klas ludu w miastach i miasteczkach, na prośbę rodziców lub zastępców tychże. Ulgi te polegać będą na ograniczeniu nauki do części roku, lub do półdniowej nauki, albo też do pewnych dni w tygodniu.

Rzeczony ulgi będą także czynione dla dzieci całych gmin szkolnych na prowincyi, gdy o to proszą reprezentacye wszystkich gmin, do szkoły należących, na podstawie uchwał Rad gminnych. W tym przypadku program nauki tak ułożonym być może, aby skrócona nauka udzielana była dzieciom aż do skończenia przynajmniej czternastego roku życia w osobnych oddziałach, odłączonych od innych uczniów.

We wszystkich wypadkach, które są przewidziane w powyższych dwu ustępach, należy udzielać naukę w taki sposób, aby obowiązani do uczenia się do szkoły, mogli osiągnąć tę stopień w nauce, który dla wszystkich jest przepisany.

Uczniów, którzy nie skończyli jeszcze wprawdzie czternastego roku życia, lecz ukończą go w najbliższem półroczu, i którzy całkiem dobrze umieją przedmioty szkoły ludowej, może nadzór szkolny powiatowy uwolnić dla ważnych przyczyn z końcem roku szkolnego.

§. 22. (patrz §. 75). Przyjmowanie ma miejsce tylko z początkiem roku szkolnego, wyjąwszy wypadki przesiedlenia rodziców.

Nadzór szkolny powiatowy, a w razach nagłych nadzór szkolny miejscowy może wyjąt-

kowo zezwolić na przyjmowanie dzieci w ciągu roku szkolnego.

§. 23. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Od obowiązku uczęszczania do szkoły publicznej uwolnione są czasowo lub ztale:

Dzieci, uczęszczające do wyższej szkoły albo do szkół przemysłowych lub rolniczych lub też na szczegółowe kursa, które tak są urządzone, że zastępują naukę udzielaną w szkołach ludowych; nadto dzieci obarczone umysłową lub ciężką cielesną ułomnością, udaremniającą cel nauki lub niepozwalającą uczęszczać do szkoły; nakoniec takie, które pobierają naukę w domu lub w zakładzie prywatnym.

W tym ostatnim wypadku są rodzice lub ich zastępcy za to odpowiedzialnymi, aby dzieci dostatecznie przynajmniej to umiały, co jest przepisane dla szkoły ludowej.

Gdyby w tym względzie zachodziła wątpliwość, nadzór szkolny powiatowy jest obowiązany przekonać się o tem stosownym sposobem, czy ta wątpliwość jest uzasadnioną, czy nie. Rodzice lub ich zastępcy winni poddać się środkom, jakie w tym celu będą zarządzone.

§. 24. Rodzice lub ich zastępcy, niemniej posiadacze fabryk i przemysłowości są odpowiedzialnymi za uczęszczanie do szkoły dzieci do tego obowiązanych, i uogą być przynaglanymi środkami przymusowemi do spełnienia tego obowiązku. Bliższe postanowienia w tej mierze określa ustawodawstwo krajowe.

§. 25. Rodzice i ich zastępcy są obowiązani dostarczać dzieciom książki do nauki i inne środki naukowe.

III. Wykształcanie nauczycieli i uzdolnienie do nauczania.

§. 26. Siły nauczycielskie wykształcają się w seminariach nauczycielskich, rozdzielonych według płci wychowawców.

§. 27. Przy seminariach nauczycielskich istnieją dla praktycznego wykształcenia wychowawców, szkoły ludowe, jako szkoły ćwiczeń i wzorowe, a oprócz tego przy seminariach dla nauczycielek ogródki dziecięce.

Nadto przydzielanym będzie seminariom nauczycielskim odpowiednio położony kawałek gruntu stosownej rozległości celem przysposobiania i ćwiczenia w robotach rolniczych.

§. 28. (patrz §. 75). Czas nauki w seminariach trwa cztery lata.

§. 29. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja. 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

W wąskich seminariach nauczycielskich będą udzielane następujące przedmioty:

religia;

pedagogika z ćwiczeniami praktycznymi;

język wykładowy;

geografia;

historia, i nauka o konstytucyjnej ustawie rodzinnego kraju;

matematyka i rysunek geometryczny;

historia naturalna;

fizyka;

gospodarstwo wiejskie z szczególnem uwzględnieniem ziemi kraju;
 kaligrafia;
 rysunek artystyczny;
 muzyka z szczególnem uwzględnieniem muzyki kościelnej;
 gymnastyka.

Oprócz tego obznajamiać należy uczniów, gdzie będzie sposobność do tego, z metodą nauczania głuchoniemych i ślepych, jakoteż z organizacją ogródków dziecięcych i zakładów wychowawczych dla zaniedbanych dzieci.

Za zezwoleniem Ministerstwa wyznań i oświaty udzielane być mogą inne żyjące języki, jako przedmioty nadobowiązkowe.

§. 30. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

W żeńskich seminariach nauczycielskich będą udzielane następujące przedmioty:

religia;
 pedagogika z ćwiczeniami praktycznemi;
 język wykładowy;
 geografia;
 historia;
 arytmetyka i nauka o formach geometrycznych;
 historia naturalna;
 fizyka;
 kaligrafia;
 rysunek artystyczny,
 muzyka;
 kobiece roboty ręczne;
 gymnastyka.

Oprócz tego obznajamiać należy uczennice, gdzie będzie sposobność do tego, z organizacją ogródków dziecięcych.

Za zezwoleniem Ministra wyznań i oświecenia mogą być udzielane inne żyjące języki jako przedmioty nadobowiązkowe.

Nauczycielki robót będą wykształcane, bądź to w seminariach nauczycielskich, bądź też w osobnych kursach.

§. 31. Język wykładowy ustanawia Minister oświaty na wniosek władzy szkolnej krajowej, jeżeli ustawa krajowa nie postanawia odmiennie.

Gdzie potrzeba tego wymaga, należy uczniom podać sposobność wykształcenia się w drugim języku krajowym, ażeby nabyli uzdolnienie, także i w nim uczenia.

§. 32. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Warunkiem przyjęcia na pierwszy rok będzie prócz zdolności fizycznej, nieposzlakowanych obyczajów i odpowiedniego przygotowania, skończenie piętnastu lat przez kandydata. Minister może pozwolić z powodów zasługujących na szczególne uwzględnienie, aby nie zważano na wiek, jeżeli różnica nie wynosi więcej jak sześć miesięcy.

Odpowiednie przygotowanie udowadnia się zdaniem ścisłego egzaminu wstępnego.

Egzaminuje się z tych przedmiotów w ogóle, które udzielane są w szkole wydziałowej jako obowiązkowe. Pierwszeństwo do przyjęcia winni mieć kandydaci, posiadający początki muzyki.

Seminarya nauczycielskie publiczne są przystępne dla kandydatów, którzy to wszystko udowodnią, bez różnicy wyznania.

§. 33. Liczba uczniów w jednym kursie rocznym nie może przekraczać 40.

§. 34. Po skończeniu kursu nauki poddawać należy wychowanców zawodu nauczycielskiego ścisłemu egzaminowi ze wszystkich w seminaryum nauczycielskiem uczonych przedmiotów pod przewodnictwem delegata Władzy szkolnej krajowej; jeżeli czynią zadość przepisanywym wymaganiom, otrzymują świadectwo dojrzałości.

§. 35. Ciało nauczycielskie seminaryum nauczycielskiego składa się z dyrektora, który równocześnie kieruje szkołą ćwiczeń, z dwu do czterech nauczycieli starszych, z nauczycieli religii i z potrzebnej liczby nauczycieli pomocniczych, a Minister wyznań i oświaty mianuje ich po wysłuchaniu władzy szkolnej krajowej.

Nauczyciele szkoły ćwiczeń są obowiązanyymi do współdziałania jako nauczyciele pomocniczy wychowanców zawodu nauczycielskiego.

§. 36. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Osobne przepisy urządzają stosunki prawne nauczających. Nauczyciele religii stale mianowani, stoją pod względem praw i obowiązków na równi z nauczycielami głównymi.

§. 37. Nauka w seminaryach dla nauczycieli i nauczycielek jest bezpłatną.

Niemajątni, umysłowo uzdolnieni uczniowie mogą otrzymać stypendya, jeżeli się obo-

wiążą oddawać się przynajmniej przez sześć lat zawodowi nauczycielskiemu.

§. 38. (patrz §. 75). (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Świadcstwo dojrzałości (§. 34.) uzdolnia do przyjęcia tymczasowego za nauczyciela młodszego lub za nauczyciela.

Do stałego mianowania nauczycielem młodszym lub nauczycielem szkół ludowych pospolitych potrzebne jest świadectwo uzdolnienia na nauczyciela szkół ludowych pospolitych, uzyskane na podstawie złożenia egzaminu nauczycielskiego po najmniej dwuletniem zadawalniającem zajęciu w praktycznej służbie szkolnej przy szkole ludowej publicznej, lub prywatnej, mającej prawa publicznego zakładu.

Do stałego mianowania nauczycielem młodszym lub nauczycielem przy szkole wydziałowej potrzebnem jest świadectwo uzdolnienia na nauczyciela szkół wydziałowych, uzyskane na podstawie złożenia odrębnego egzaminu, po najmniej trzyletniem, całkiem zadawalniającem działaniu przy szkołach ludowych, lub innych zakładach naukowych. Nauczycieli technicznych w zawodzie nauczycielskim doświadczonych, do osobnych kursów (§. 10.), z niektórymi szkołami połączonych, może Minister oświecenia uwolnić od tego egzaminu.

Do słuchania egzaminów uzdolniających na nauczyciela ustanowi Minister wyznań i oświaty osobne komisye, trzymając się zasady, że członkami komisyi winni być przede wszystkim dyre-

ktorowie i nauczyciele seminaryów nauczycielskich, inspektorowie szkół, tudzież zdolni nauczyciele szkół ludowych.

Do egzaminowania kandydatów pod względem uzdolnienia do nauczania religii, powołani są reprezentanci społeczności kościelnych i religijnych (§. 5. ustęp 6.).

§. 39. Powtarzanie egzaminu jest w zasadzie tylko raz dopuszczalne.

Na wyjątek zezwolić może tylko Minister wyznań i oświaty na wniosek komisji egzaminującej.

§. 40. Kandydaci stanu nauczycielskiego, którzy od więcej jak trzech lat po zdaniu egzaminu uzdolniającego nie pełnili służby szkolnej w szkole wyposażonej prawami zakładu publicznego, muszą poddać się powtórnemu egzaminowi przed stałym mianowaniem na posadę przy szkole publicznej.

Minister wyznań i oświaty może jednak od tego uwolnić w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie.

§. 41. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Ci, którzy nie odbyli kursu nauk w seminaryum nauczycielskiem, posiadającym prawa zakładu publicznego, mogą po skończeniu dziewiętnastego roku życia i zadość uczynieniu innym warunkom ustawy (§. 32. ustęp 2.), otrzymać świadectwo dojrzałości przez złożenie egzaminu w seminaryum nauczycielskiem rządowym.

Warunki, pod którymi kandydaci, posiadający uzdolnienie na nauczycieli szkół średnich,

mogą uzyskać uzdolnienie do nauczania i otrzymania posady w szkołach ludowych, ustanowi Minister wyznań i oświaty.

Kandydaci tacy mogą być jednak tylko po, co najmniej rocznej służbie przy szkołach ludowych (§. 38. ustęp 2. i 3.) stale mianowanymi.

§. 42. Do dalszego kształcenia w zawodzie nauczycielskim, mianowicie w przedmiotach udzielanych w szkole wydziałowej, będą założone osobne kursa.

Minister wyznań i oświaty wyda szczegółowe przepisy.

IV. Dalsze kształcenie nauczycieli.

§. 43. Dalsze pedagogiczne i naukowe wykształcanie nauczycieli należy popierać przez czasopisma szkolne, biblioteki nauczycielskie, konferencye nauczycieli i kursa dalszego wykształcania.

§. 44. W każdym okręgu szkolnym należy założyć bibliotekę nauczycielską.

Zarząd biblioteki nauczycielskiej powierza się komisji wybranej przez okręgową konferencyę nauczycieli (§. 45).

§. 45. W każdym okręgu szkolnym należy przymajmniej raz w roku odbyć okręgową konferencyę nauczycieli pod kierownictwem okręgowego inspektora szkolnego.

Jej zadaniem jest obradowanie i omawianie spraw, tyczących się szkolnictwa, a mianowicie przedmiotów nauki w szkołach ludowych, metody nauczania, środków nauki, zaprowadzenia nowych

książek do nauki i do czytania, karności szkolnej, i t. p.

Wszyscy nauczyciele publicznych szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich w okręgu, są obowiązani uczestniczyć w konferencji okręgowej. Nauczycielom zakładów prywatnych zostawia się do woli branie udziału w tych konferencyach.

§. 46. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

W każdym kraju będą odbywać się co sześć lat konferencye delegatów konferencji powiatowych pod przewodnictwem krajowego inspektora szkół (konferencye krajowe).

§. 47. Kursa dalszego kształcenia dla nauczycieli będą odbywać się przy seminariach nauczycielskich w zasadzie podczas jesiennych wakacji.

Nauczyciel jest obowiązany usłuchać wezwania władzy szkolnej krajowej do wzięcia udziału w kursach dalszego wykształcenia.

V. O prawnych stosunkach nauczycieli.

§. 48. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Służba przy szkołach publicznych jest urzędem publicznym, zarówno przystępnym dla wszystkich obywateli państwa, którzy udowodnią w sposób ustawą przepisany, że są do niej uzdolnieni.

Odpowiedzialnymi kierownikami szkoły (§§. 12., 14. ustęp 2., §. 19. ustępy 4. i 5.) mogą być mianowanymi tylko tacy nauczyciele, którzy udo-

wodnią, nadto uzdolnienie do nauczania religii (§. 38. ustęp 5.) tego wyznania, do którego należy większość uczniów tej szkoły, biorąc przecięcie z pięciu poprzedzających lat szkolnych. Przy obliczaniu tego przecięcia, wszyscy uczniowie ewangeliccy uważani będą za należących do tego samego wyznania. Kierownictwo szkoły jest obowiązane uczestniczyć w doglądaniu młodzieży szkolnej podczas praktyk religijnych, podług wydanych przepisów, a to za pośrednictwem nauczycieli tego samego wyznania.

Od urzędu nauczycielskiego są wykluczone osoby, które skutkiem wyroku karnego wykluczone są od wybieralności do Reprezentacyi gminnej.

§. 49. Posady dyrektora szkoły ludowej nadaje prowizorycznie lub tymczasowo nadzór szkolny okręgowy, przy seminarjum nauczycielskiem i szkole ćwiczeń z niem w związku zostającej władza szkolna krajowa.

§. 50. Władza szkolna krajowa obsadza stale przy współdziałaniu utrzymujących szkołę posady dyrektorów, nauczycieli i młodszych nauczycieli.

To współdziałanie dzieje się przez wykonywanie prawa propozycyi, lub prezenty (mianowania).

Ustawodawstwo krajowe wyda bliższe postanowienia w tej mierze, równie jak co do posuwania się z niższego na wyższy stopień płacy.

Prezentowanemu, który odpowiada wymagalnościom w §. 48. wymienionym, można tylko wówczas odmówić nadania posady, jeżeli na nim ciążyą ważne ułomności moralne lub czynności

tego rodzaju, że z ich powodu mogłoby być wyrzeczonym wydalenie ze służby już ustanowionego nauczyciela.

§. 51. Rozmiary obowiązku nauczania stosują się do potrzeb szkoły. Wyższy wymiar nad 30 godzin nauczania w tygodniu należy odrębnie wynagradzać.

§. 52. Ustawodawstwo krajowe oznacza jakie zajęcia uboczne nie mogą być łączone ze stanowiskiem nauczyciela.

§. 53. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Nauczycieli, posiadających świadectwo uzdalniające do nauczania w szkołach ludowych pospolicich, może władza szkolna krajowa zaważać do złożenia jeszcze raz egzaminu nauczycielskiego, gdyby ich nauczanie okazało się niedostecznem. Jeżeliby także wynik egzaminu okazał się niedostatecznym, to pociągnie za sobą utratę świadectwa uzdalniającego na nauczyciela, a będzie zależyc od rozstrzygnięcia władzy szkolnej krajowej, czy można zezwolić na to, aby ów nauczyciel nadal pełnił obowiązki prowizorycznie, czy też oddalić go należy z urzędu nauczycielskiego

§. 54. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą, z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*).

Zachowanie się nauczyciela w szkole sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego po za szkołą, uwłaszczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, pociągnie za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy

zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowe karne.

Bliższe szczegóły w tej mierze postanowi ustawodawstwo krajowe, przyjmując za zasadę, że stale mianowani dyrektorowie, nauczyciele i młodsi nauczyciele, ze służby usuniętymi i od zawodu nauczycielskiego oddalonymi być mogą tylko na podstawie dyscyplinarnego postępowania, według przepisów przeprowadzonego.

§ 55 Ustawodawstwo krajowe ustanowi prawne dochody służbowe i sp sób ich poboru, przyczem obowiązują następujące zasady:

- 1) najniższe pobory, niżej których żadna szkolna gmina zejść nie może, winne być tak wymierzone, ażeby nauczyciel i młodsi nauczyciele byli w stanie, wolni od wszelkich tamujących zajęć ubocznych, poświęcić cały swój czas swemu zawodowi, a prócz tego pierwszy z nich mógł utrzymać rodzinę odpowiednio do miejscowych stosunków;
- 2) nauczyciele mają pobierać swe dochody służbowe bezpośrednio od władzy szkolnej, i nie wolno im powierzać poboru czesnego;
- 3) władze szkolne czuwają i stanowią o wczesnym i dostatecznym uiszczaniu poborów nauczycielskich.

§ 56. Wszyscy stale ustanowieni nauczyciele, tudzież młodsi nauczyciele posiadający świadectwo uzdalniające do nauczania, następnie wdowy i sieroty po nich, mają prawo do pensyi, i należy co do nich postępować w tej mierze w ogóle podług przepisów obowiązujących dla urzędników państwowych, przy czem także ten

czas wliczanym być winien, który spędzili po zdaniu egzaminu uzdalniającego na nauczyciela na stałej posadzie przy szkole publicznej.

§. 57. W celu pokrycia wydatków pensyjnych, należy wytwarzać w królestwach i krajach przy współdziałaniu nauczycieli, gmin i kraju, tudzież przez przekazanie odpowiednich dopływów, fundusze pensyjne, których zarząd służyć ma władzy szkolnej krajowej.

Gminy, które starają się same o pensjonowanie nauczycieli w sposób odpowiedni, są uwolnione od przyczyniania się do wspólnego funduszu pensyjnego.

Bliższe postanowienia należy wydać w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 58. Nauczyciele płatni z funduszy państwowych i ich przynależni otrzymają z nich także odpowiednie opatrzenie.

VI. Zakładanie szkół.

§. 59. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Ustawodawstwo krajowe określi obowiązek zakładania szkół według zasady, że szkoła nieodzownie wszędzie założoną być musi, gdzie w okręgu milowym ilość dzieci, które muszą chodzić do szkoły oddalonej o przeszło 4 kilometrów, wynosi według pięcioletniego przecięcia więcej aniżeli 40.

Również jest zadaniem ustawodawstwa krajowego, wydać stosowne zarządzenia w celu zakładania potrzebnych dla kraju szkół i zakładów wychowawczych dla dzieci pozbawionych jakiego

zmysłu, tudzież zakładów dla dzieci moralnie zaniedbanych niemniej zakładów i kursów wymienionych w §. 10.

§. 60. Dla dzieci, zajętych po fabrykach i innych większych przedsiębiorstwach przemysłowych, a przez to doznających przeszkody w udziale przy nauce w szkole gminnej, winni posiadacze fabryk, bądź to sami, bądź w połączeniu z innymi właścicielami fabryk zakładać odrębne szkoły według przepisów obowiązujących o zakładaniu szkół publicznych.

§. 61. Ustawodawstwo krajowe postanawia, gdzie i z jakich funduszków, należy zakładać szkoły wydziałowe.

VII. Wydatki na szkoły ludowe i pokrycie onych.

§. 62. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. N. 53. Dz. u. p.*)

Staranie się o potrzebne szkoły ludowe cięży przede wszystkim na gminie miejscowej, nienaruszając jednak zobowiązań i prestacyi osób trzecich lub korporacyi.

Ustawodawstwo krajowe postanowi, o ile powiaty w tem uczestniczyć winne, tudzież, jak mają być pokrywane wydatki na zakłady i kursa wymienione w §. 10. i ustępie 2. §. 59.

§. 63. Każda szkoła winna posiadać potrzebne lokalności szkolne, urządzone odpowiednio do potrzeb szkoły i wymagań zdrowia.

Osobne ustawy szkolne określą budowanie utrzymywanie, urządzenie, najem i opalanie lokalności szkolnych, tudzież budowanie pomieszek dla nauczycieli.

Przy każdej szkole należy postarać się o plac do ćwiczeń gymnastycznych, a w gminach wiejskich według możliwości o ogród dla nauczyciela i o zakład na próby w celach gospodarstwa rolnego. Ustawodawstwo krajowe postanowi o obowiązku przyczyniania się do tego, niemniej do pokrycia wydatków na środki naukowe, tudzież na inne potrzeby naukowe, o ile o to nie postarano się w inny sposób.

§. 64. Pozostawia się ustawodawstwu krajowemu tworzenie odrębnych funduszków krajowych lub powiatowych, na pokrycie wydatków wyposażenia szkół ludowych publicznych, o ile na to nie przeznaczono, lub w przyszłości nie przeznaczy się odrębnych wpływów.

W związku z tem należy także postanowić o dalszym poborze czesnego, i o prawie prezenty (mianowania).

§. 65. Rodziców, którzy dają uczyć swe dzieci w domu lub zakładzie prywatnym, należy uwalniać od czesnego, ale nie od innych ciężarów szkolnych ustawą przepisanych.

§. 66. O ile zasoby gminy miejscowej (względnie powiatu) nie wystarczają na potrzeby szkolnictwa ludowego, ma je kraj ponosić.

Fundusze szkół normalnych przechodzą w swoim obecnym istotnym stanie ze wszystkiemi na nich co do użycia dla celów szkolnych lub z odrębnych tytułów prawa prywatnego ciężącemi zobowiązaniami i z wyłącznem przeznaczeniem na cele publicznego szkolnictwa ludowego, w zarząd odpowiednich krajów tym sposobem, że przechowywanie i zarząd majątku zakładowego służy

Wydziałowi krajowemu, asygnowanie wydatków na podstawie preliminarza przez Sejm ustanowionego władzy szkolnej krajowej.

Funduszm szkolnym tych krajów, które dotąd otrzymywały od państwa dopłatę, taka dopłata i nadal uiszczaną będzie według przecięcia sumy, jaką wedle przecięcia lat 1.866., 1.867., i 1.868., przyczyniano się do odpowiedniego funduszu szkół normalnych z ogólnych dochodów państwa.

Przy obliczeniu tych kwot jednak odliczać należy sumy obracane na cele, które w przyszłości pokrywane być mają bezpośrednio z państwowych funduszków (§§. 58. i 67.).

§. 67. Wymogi dotacyjne dla seminariów nauczycielskich i szkół ćwiczeń do nich przynależnych, następnie stypendya w §. 37. wymienione, tudzież wyższe kursa nauki przepisane w §. 42. będą pokrywane z funduszków państwa.

Gdzie szkoła ćwiczeń pełni równocześnie zadanie potrzebnej szkoły gminnej, przyczynia się państwo do nakładu dotacyjnego na nią, za odpowiednim współudziałem rządu w obsadzaniu posad nauczycielskich, dopłatami, których rozmiar zastrzega się w każdym wypadku odrębnemu układowi.

Wydatki na kursa dalszego wykształcenia (§. 47.) będą pokrywane z funduszków Państwa.

B) O prywatnych zakładach naukowych.

§. 68. Prywatne zakłady nauczania dla nauczycieli i nauczycielek zakładane być mogą pod następującymi warunkami:

1. statut i plan nauki dla nich, równie jak każda zmiana w onychże wymagają zatwierdzenia przez Ministra wyznań i oświaty.
2. Jako dyrektorowie i nauczyciele (nauczycielki), mogą być tylko takie osoby użytemi, które wykazały zupełne uzdolnienie do wykształcania kandydatów stanu nauczycielskiego. Do tego jest potrzebnem wykazanie się przynajmniej uzdolnieniem nauczania w szkole wydziałowej, i trzechletniem praktycznem zajęciem w praktycznej służbie szkolnej. Na wyjątki może zezwalać Minister wyznań i oświaty w razie, jeżeli odpowiednie uzdolnienie do nauczania w inny sposób zupełnie jest udowodnionem.

Pod temi samemi warunkami jest dozwolone tworzenie seminaryów nauczycielskich, w których kandydaci zawodu nauczycielskiego otrzymują prócz nauki pomieszkание i utrzymanie.

§. 69. Prywatne zakłady wykształcenia i seminarya mogą otrzymać od Ministra wyznań i oświaty prawo wydawania świadectw państwowo ważnych (prawo zakładu publicznego) pod tym dalszym warunkiem, ażeby plan nauki nie różnił się znacznie od planu państwowych seminaryów, ażeby zasięmano zatwierdzenia władzy szkolnej krajowej przy mianowaniu dyrektora i nauczycieli, i ażeby odbywano ostateczny egzamin pod kierunkiem delegata tej władzy, bez którego zezwolenia nie wolno wydawać świadectw dojrzałości.

§. 70. Tworzenie prywatnych zakładów nauki, przyjmujących dzieci obowiązane do uczęszczania

do szkół, tudzież zakładów, w których takie dzieci otrzymują także pomieszkanie i utrzymanie, jest dozwolone pod następującymi warunkami:

- 1) Przełożeni i nauczyciele winni wykazać takie uzdolnienie do nauczania, jakiego wymaga się od nauczycieli szkół publicznych równej kategorii. Na wyjątki może zezwalać Minister wyznań i oświaty w razie, jeżeli wymagane uzdolnienie do nauczania w inny sposób jest zupełnie udowodnionem.
- 2) Obyczajowe zachowanie się przełożonych i nauczycieli musi nie ulegać żadnemu zarzutowi.
- 3) Plan nauki musi odpowiadać przynajmniej tym wymaganiom, których się żąda od szkoły publicznej.
- 4) Urządzenia muszą być tego rodzaju, ażeby nie należało się obawiać niekorzystnego oddziaływania na zdrowie dzieci.
- 5) Każda zmiana w składzie nauczycielskim, każda zmiana planu naukowego, każda zmiana lokalności winna być przed zmianą podaną do wiadomości władz szkolnych.

Do otwarcia takich zakładów potrzeba przyzwolenia władzy szkolnej krajowej, którego nie można odmawiać skoro tylko zadość uczyniono warunkom pod 1—4. przytoczonym.

§. 71. Prywatne zakłady zostają pod nadzorem państwowym. Przełożeni onych są w obec władz odpowiedzialnymi za to, że ich stan odpowiada wymaganemu porządkowi.

§. 72. Prywatne zakłady mogą od Ministra wyznań i oświaty otrzymać prawo wyda-

wania świadectw państwowo ważnych, jeżeli ich urządzenie i cel odpowiada urządzeniu i celowi szkoły publicznej, którą ma zastąpić zakład prywatny.

Jeżeli taki zakład czyni zadość potrzebom szkolnym gminy, można ją uwolnić od obowiązku założenia nowej szkoły.

Takim zakładom odejmuje się prawo zakładu publicznego, jeżeli już nie czynią zadość warunkom wymaganym od szkoły.

§. 73. Prywatne zakłady, w których nie przestrzegają ustaw, lub na jaw wychodzą moralne usterki, winna zamykać władza szkolna krajowa.

Postanowienia końcowe.

§. 74. Postanowienia o kompetencji władz w niniejszej ustawie zawarte, tylko wówczas zastosowane będą, jeżeli nie są już uregulowane przez ustawodawstwo krajowe. Nie naruszają także regulatywu, Najwyższem postanowieniem z dnia 25. Czerwca 1867. zatwierdzonego, co do utworzenia Rady szkolnej krajowej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 75. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p.*)

Ze względu na szczegółowe stosunki królestw Dalmaeyi, Galicyi, i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, Księstwa Krainy i Bukowiny, Margrabstwa Istrii, jakoteż uksiężącego hrabstwa Gorycyi i Gradyski zastrzega się ustawodawstwu tych krajów prawo, odstąpienia od zasad ustanowionych w ustępach 1, 3, 4, 5, i 6. §. 21., w ustępie 2. §. 22., w §§. 28. i 38., a

ustawodawstwu królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem także od zasad ust nowionych w §§. 17., 18. i 19.

Przepisy ustępu 2. §. 48. nie obowiązują w królestwach Dalmacyi, tudzież Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 76. Niniejsza ustawa wchodzi w życie, o ile do jej przeprowadzenia są potrzebne nowe ustawy krajowe, równocześnie z niemi, co do wszystkich innych postanowień zaś z początkiem roku szkolnego następującego po jej ogłoszeniu.

§. 77. Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy, tracą w odnośnym kraju moc obowiązującą, wszelkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia zostające w związku z przedmiotem tej ustawy, o ile sprzeciwiają się postanowieniom niniejszej ustawy, lub są przez nie zastąpionemi.

§. 78. Wykonanie tej ustawy, i wydanie potrzebnych instrukcyi, niemniej stosownych postanowień przejściowych poruczam Ministrowi wyznań i oświaty.

We Wiedniu 14. Maja 1869.

E.

U S T A W A

*z dnia 22. Czerwca 1867. Nr. 13. Dz. u. p.
o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich Królestw Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego postanawiam, co następuje:

Art. I. Prawo stanowienia o języku wykładowym w szkołach ludowych służy tym, którzy szkołę utrzymują.

Art. II. Jeżeli szkoła ludowa pobiera zażalek z funduszków publicznych, prawo stanowienia, który z języków, polski albo ruski, ma być wykładowym, wykonywa gmina wspólnie z władzą szkolną krajową w ten sposób, że orzeczenia gminy ulegają zatwierdzeniu władzy szkolnej krajowej.

Art. III. W każdej szkole ludowej, w której część uczęszczającej młodzieży używa polskiego, część zaś ruskiego języka, ten język, który nie jest wykładowym, będzie obowiązkowym przedmiotem nauki w granicach szkole odpowiednich.

Począwszy od trzeciej klasy wszystkich wyższych szkół ludowych język niemiecki jest obowiązkowym przedmiotem nauki.

Art. IV. W szkołach średnich, utrzymywanych wyłącznie funduszem prywatnym, czy to gminy, czy osób pojedynczych lub zbiorowych, językiem wykładowym będzie ten, za jakim oświadczą się dostarczający dla szkoły funduszu.

Art. V. W szkołach średnich, w części lub w całości utrzymywanych z funduszków publicznych, językiem wykładowym jest język polski z następującymi zastrzeżeniami:

a) (*W brzemieniu postanowionem ustawą z d. 31. Maja 1874. Nr. 45. Dz. u. kr.*) Język ruski pozostaje jako wykładowy dla nauki języka ruskiego. Nadto w całym gimnazjum akademickim we Lwowie ma być zaprowadzony stopniowo język ruski jako wykładowy.

b) O czasowej potrzebie i możności zaprowadzenia obok wykładów ruskich w pojedynczych przedmiotach nauki, orzeka w każdym danym przypadku władza szkolna krajowa na żądanie rodziców przynajmniej 25 uczniów.

c) W klasach z językiem wykładowym ruskim nauka języka polskiego, w szkołach średnich z językiem wykładowym polskim nauka języka ruskiego jest obowiązkiem względnym, t. j. zależnym od oświadczenia się w tej mierze rodziców.

d) (*W brzmieniu postanowionem ustawą z d. 8. Września 1880. Nr. 34. Dz. u. kr.*) Dopóki ustawa krajowa inaczej nie orzecze, pozostaje język niemiecki w dotychczasowym zakresie wykładowym w gymnazyum II. we Lwowie, i będzie w tym samym zakresie wykładowym także w gymnazyum w Brodach.

Art. VI. Co do nauki języka niemieckiego, będącego obowiązkiem we wszystkich klasach szkół średnich, przestrzegane będą przepisy cesarskiego postanowienia z dnia 20. Lipca 1859. (Dz. pr. P. z r. 1859. l. 150).

Art. VII. O zmianach co do języka wykładowego w szkołach średnich z funduszu publicznego utrzymywanych w ogóle, a w szczególności mających na celu stopniowe rozszerzenie wykładów w języku ruskim przez zaprowadzenie go stale, bądź w pojedynczych klasach głównych lub pobocznych (równoległych), bądź z czasem w całych gimnazyach lub szkołach realnych, stanowić będzie na przyszłość Sejm po wysłuchaniu Rad powiatowych.

Art. VIII. Uczącym się, względnie ich rodzicom lub opiekunom, zostawia się wolność w wyborze szkoły tak, że uczniowie bez względu na obrządek słuchać mogą polskich lub ruskich wykładów.

Art. IX. Wszystkie przepisy z ustawą niniejszą niezgodne uchylają się.

Art. X. Wprowadzenie tej ustawy w wykonanie polecam Memu Ministrowi Wyznań i Oświecenia.

Laxenburg 22. Czerwca 1867.

F.

Rozporządzenie Rady Szkolnej krajowej z dnia 22. Czerwca 1868 r. l. 1224., N. 12. Dz. u. kr.

względem przeprowadzenia ustawy o języku wykładowym w szkołach żydowskich.

Zgodnie z ustawą o języku wykładowym z dnia 22. Czerwca 1867 r., tudzież na podstawie wniosków, złożonych tak przez różne gminy żydowskie, kawały, jak i rzeczoznawców, pragnąc zresztą, aby wszystkie zmiany w szkołach żydowskich odpowiadały, o ile możności, życzeniom izraelskiej ludności, a zarazem nie szkodziły głównym celom szkoły przez utrudnianie i tamowanie nauki, — postanawia Rada Szkolna dla tych szkół żydowskich, w których utrzymujący je język polski wykładowym mieć pragną, co następuje :

1. Językiem wykładowym jest język polski.

2. Język ten staje się wykładowym stopniowo, t. j. od roku szkolnego 186 $\frac{8}{9}$ w I. klasie, od roku 18 $\frac{6}{7}$ $\frac{9}{8}$ w II. klasie, od roku 18 $\frac{7}{7}$ $\frac{0}{1}$ w III. klasie, od roku 187 $\frac{1}{2}$ w IV. klasie.

Rada szkolna zastrzega sobie prawo wprowadzenia języka polskiego jako wykładowego już i do II. klasy w roku 186 $\frac{8}{9}$, a zatem i do dalszych klas o rok wcześniej w tych szkołach, gdzie to na podstawie orzeczenia inspektora szkolnego, w porozumieniu z odnośnym zgromadzeniem nauczycielskiem. da się z pożytkiem dla udzielanych nauk przeprowadzić.

3. Nauka religii i język hebrajski (nauka religii w połączeniu z biblią) poczytuje się za jeden przedmiot szkolny. Będzie on udzielany w tym języku, którego dla swych dzieci, uczęszczających do szkoły, większość rodziców zażąda.

4. Język niemiecki jako przedmiot obowiązkowy, następuje od klasy II.

5. Dla szczegółowych przedmiotów i klas ustanawia się następujący rozkład godzin:

Przedmioty	Klasa I.		Klasa II.		Klasa III.		Klasa IV.	
	chłopcy	dziewczęta	chłopcy	dziewczęta	chłopcy	dziewczęta	chłopcy	dziewczęta
Religia w łącz. z biblią	7	4	7	4	8	4	8	4
Język polski	10	10	9	9	8	9	7	8
Język niemiecki	6	6	5	5	6	6
Rachunki	3	3	3	3	3	3	3	3
Pisanie	3	3	3	3	3	3	3	3
Geografia	2	2	2	2
Rysunki	6*	.	.	2*	.	2*	.
Roboty ręczne	6*	.	.	.	6*
Liczba godzin tygodniowo	23	20	28	25	29	26	20	26

*) Rysunki i roboty ręczne mają być udzielane w godzinach rekreacji.

6. Tym szkołom żydowskim, w których nauka języka polskiego najbardziej dotąd jest zaniedbaną, przydzielani będą nauczyciele zupełnie biegli w języku polskim bez względu na ich religię.

7. Uregulowanie szkółek talmudycznych (chederów) i przymusu szkolnego, tudzież kształcenie nauczycieli ludowych izraelskich w urzędzić się mających seminariach, zatrzeza się dalszym rozporządzeniom.

Z pod powyższych postanowień wyjętą jest szkoła żydowska na Kazimierzu w Krakowie. dla której już osobne wydano rozporządzenie.

G.

Rozporządzenie Rady Szkolnej krajowej z dnia 20. Kwietnia 1868 r. l. 98. Nr. 16. Dz. u. kr.

*względem spisania historyi, fasyi i inwentarza
każdej szkoły ludowej.*

Zważywszy, że obowiązujące przepisy względem sporządzania przy każdej szkole ludowej aktu, wskazującego czas i sposób założenia szkoły, jej dotacyę i uposażenie nauczycieli, — nie wszędzie zachowane bywają i w skutek tego zabezpieczenie majątku szkolnego częstokroć trndnościami ulega, postanowiła Rada Szkolna krajowa, zastosowując wydane przepisy do zmian zaszłych w ustroju administracyjnym kraju, rozporządzić co następuje:

A) Ma być spisana historia każdej szkoły obejmująca działy:

I. Przez kogo i kiedy szkoła została uposażoną i założoną, oraz które osoby i jakie okoliczności wpłynęły na zmianę jej dotacyi? Pod uposażeniem szkoły nie rozumie się tylko płaca nauczycieli i pomocników, ale także zabudowanie szkolne z przynależnemi gruntami i ogrodami, opał, dodatki na mniejsze potrzeby szkolne i premia. Wymienić przeto należy nie tylko akt fundacyjny, ale oraz wszystkie inne dokumenta i rozporządzenia dotyczące uposażenia szkoły. Dalej

II. Wyszczególnić wedle możliwości: których przedmiotów, i w jakim języku uczono w tej szkole zaraz po jej założeniu, a czego obecnie uczą? niemniej rozporządzenia, w skutek których zaprowadzono zmianę w udzielaniu nauk, nareszcie książki szkolne dawniej i dziś tam używane.

III. Wyszczególnić wszystkie władze i nadzory szkolne, którym szkoła podlegała i podlega, tudzież wymienić nauczycieli w porządku, jak po sobie następowali.

Po każdym z powyższych działów ma być pozostawionych kilka lub kilkanaście kartek wolnych, gdzieby dalsze odpowiednie daty zaciągnąć można.

Na papier i oprawę tej księgi można użyć pieniędzy, z grzywien szkolnych pochodzących.

Za źródła do powyższych zestawień mają służyć akta urzędu powiatowego, akta przy kościele lub szkole się znajdujące, akta konsysto-

ryalne, tudzież szematyzmy przez konsystorze wydawane.

Do spisania tej historyi obowiązany jest nauczyciel każdej szkoły, w czem go wspierać ma naczelnik gminy.

Rada Szkolna krajowa wzywa c. k. Urzęda i Rady powiatowe, aby w spólnem porozumieniu wszelkich dołożyły starań ku dokładnemu i ile możności rychłemu spisaniu każdej szkoły ludowej w powiecie.

B) Należy sporządzić fasyę szkolną, t. j. dokument, w którym szczególnie uwydatnioną być ma dotacya szkoły i jej nauczycieli.

I. Fasye te sporządzić mają zwierzchności gminne według załączonego wzoru $\frac{1}{2}$. za współudziałem komitetów, nadzorów szkolnych miejscowych i nauczycieli kierujących; ci mają ją przedłożyć Radom powiatowym, które przeszlą takowe Radzie Szkolnej do zatwierdzenia.

II. Rubryki we wzorze poszczególnione ściśle wypełnić należy i zastosować ile możności do każdej pojedynczej szkoły. Gdyby zaś zachodziły szczególne stosunki, nie dające się podciągnąć pod żadną z danych rubryk, n. p. gdyby z obowiązkiem nauczyciela połączony był inny jaki obowiązek, lub gdyby nauczyciel we własnym domu nauki udzielał, natenczas stosunki te osobno w fasyi uwidocznić należy. W szkołach mających dwóch lub więcej nauczycieli lub pomocników, należy wykazać dochód każdego nauczyciela i pomocnika, jakoteż fundusze, z których pensye powyższe wypłacane bywają.

III. Ponieważ szkoły ludowe są zakładami gminnymi, przeto jest rzeczą Rad powiatowych czuwać nad tem, aby urzędy gminne zadość uczyniły temu obowiązkowi, oraz aby wszystkie dochody każdej szkoły, czy one opierają się na protokołach wizytacyjnych, lub też na zapisach czyli dokumentach, lub nareszcie pochodzą z innych tytułów i źródeł, były w fasye dokładnie wciągnięte i podpisane przez osoby w ustępie I. wyszczególnione.

IV. Rady powiatowe przedłożą Radzie Szkolnej w trzech egzemplarzach fasye pojedynczych szkół, stwierdzone wraz z dokumentami wymienionemi w poprzednim ustępie. Po porównaniu pojedynczych rubryk dochodów z książkami oddziału rachunkowego, i po skutecznionem uzupełnieniu katastru szkół krajowych, zwróci Rada Szkolna jeden egzemplarz zatwierdzonych fasyi Radzie powiatowej, drugi gminie, trzeci zaś zatrzyma dla siebie.

V. Wydarzające się następnie zmiany w stosunkach szkoły mają być uwidocznione w osobnym dodatku do fasyi i dodatek ten ma być równie jak fasya sprawdzony i zatwierdzony. Radę Szkolną o tem zawsze dla uzupełnienia fasyi w jej aktach przechowanych uwiadomić należy.

W razie ważniejszych zmian, oddziaływających na ustrój szkoły, n. p. w razie złączenia jednej szkoły z drugą, lub jej oddzielenia, w razie dodania lub zwinięcia pojedynczych klas — powinna być fasya szkolna na uowo spisana na podstawie poprzedzającej. Przy nowo założonych szkołach

ma być spisana fasya równocześnie z ich utworzeniem.

Nauczycielom nie wolno samodzielnie spisywać fasyi szkolnych.

C) Ma być sporządzony inwentarz każdej szkoły, w którymby dokładnie były wyszczególnione budynki szkolne i sprzęty gospodarskie, tudzież wszelkie do szkoły należące ruchomości, jako to: ławki, stoły, szafy, narzędzia, książki i inne przybory naukowe.

Nauczyciel obejmujący szkołę ma wejść w zarząd tych rzeczy na podstawie takiego inwentarza, ustępujący zaś powinien przed dotyczącą władzą, odbierającą od niego szkołę, wykazać się, iż inwentarz jemu powierzony oddaje w należyтым porządku.

Spisany przez komitet szkolny, lub gdy nie ma komitetu przez reprezentację gminną w porozumieniu z nauczycielem, inwentarz musi być zatwierdzony przez Wydział Rady powiatowej i w trzech odpisach przechowany, mianowicie: u nauczyciela, w komitecie szkolnym, względnie w urzędzie gminnym i w radzie powiatowej.

Jest rzeczą nauczyciela wciągać każdy nowo przybyły przedmiot do inwentarza, i donieść o tem komitetowi szkolnemu, względnie reprezentacji gminnej, tudzież Wydziałowi Rady powiatowej.

D) Urzędy powiatowe mają wspierać władze autonomiczne w tych czynnościach, a w razie, gdyby gminy nie odpowiadały temu rozporządzeniu, postąpić sobie z niemi według §. 107. ustawy gminnej.

H.

Rozporządzenie Rady Szkolnej krajowej z dnia 6. Maja 1868. r., l. 1742., Nr. 17. Dz. u. kr.

względem użycia pieniędzy, z kar za nieposyłanie dzieci do szkoły zebranych.

Według przepisów obowiązujących mają być pieniądze, pochodzące z kar za nieposyłanie dzieci do szkoły, użyte na cele szkolne z zachowaniem następujących prawideł:

1. Pieniądze z kar szkolnych, w pewnej gminie zebrane, mają być użyte tylko na korzyść szkoły w tejże gminie istniejącej.

2. Obracać je należy przedewszystkiem na zaopatrzenie ubogich uczniów w papier, pióra, tablice, książki, a nawet i w niezbędną odzież i obuwie.

3. Na bibliotekę szkolną, mapy, czasopisma szkolne, i inne przybory naukowe. — Gdyby zaś szkoła już dostatecznie była w takie przybory naukowe i bibliotekę zaopatrzoną, to dopiero mogą być pieniądze te użyte:

4. Na zakładanie miejscowych funduszków szkolnych.

Zważywszy, że według rozporządzenia z d. 16. Marca 1868. l. 1057. szkoły ludowe jako zakłady gminne stoją we względnie ekonomicznym pod nadzorem Rad powiatowych, niemniej że Rady powiatowe najlepiej mogą zbadać potrzeby każdej szkoły i najstosowniej rozrządzą pieniędzmi, z kar wzmiankowanych pochodzącymi, postanawia Rada szkolna krajowa, co następuje:

1. C. k. Urzęda powiatowe mają bezzwłocznie przesłać Radom powiatowym wszystkie w politycznym depozycie złożone pieniądze z kar za nieposyłanie dzieci do szkoły zebrane, z konsygnacją w dwóch exemplarzach, wykazującą: nazwę gminy, kwotę, którą mieli płacić zasądzeni i tę, z której się uisčili.

2. Każdy wyrok z powodu nieposyłania dzieci do szkoły wydany ma być w odpisie udzielonym Wydziałowi powiatowemu, a pieniądze z kar zebrane. z końcem roku szkolnego przesłane w sposób powyż oznaczony Radzie powiatowej.

Rada szkolna krajowa wzywa Rady powiatowe, aby zatwierdziwszy jedną z przesłanych jej od c. k. Urzędu powiatowego konsygnacji, zwróciły ją temuż, a pieniędzmi w sposób wskazany rozrzędziły.

I.

Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 25. Lutego 1871. L. 1.740., Nr. 20. Dz. u. kr.

którem się ogłasza prowizoryczny Statut dla seminariów nauczycielskich.

Na mocy reskryptu Jego Excelencyi Pana Ministra Wyznań i Oświecenia z dnia 22. Października 1870 do l. 11.238, rozporządza Rada szkolna krajowa w sprawie seminariów nauczycielskich dla szkół ludowych. co następuje:

§. 1. W Królestwie Galicyi i Lodomeryi i Wielkiem Księstwie Krakowskiem zaprowadza

się seminarya nauczycielskie jako osobne zakłady mające na celu kształcenie nauczycieli i nauczycielek dla szkół ludowych, mianowicie męskie we Lwowie i Krakowie, żeńskie we Lwowie i Przemyślu od d. 1. Maja b. r., seminarya zaś męskie w Nowym Sączu, Rzeszowie, Tarnopolu i Stanisławowie, i żeńskie w Krakowie od d. 1. Września b. r. Kurs naukowy rozłożony w nich na trzy lata.

§. 2. Dla kształcenia kandydatów i kandydatek w praktyce nauczycielskiej urządzi się przy każdym seminaryum nauczycielskiem szkołę ludową o dwóch klasach, jeżeli istniejąca w miejscu szkoła ludowa nie da się użyć do tego celu.

Celem następczenia uczniom seminaryów sposobności do ćwiczenia się praktycznego w gospodarstwie wiejskiem, dodany będzie do każdego seminaryum męskiego stosowny kawał gruntu lub ogród.

§. 3. W seminaryach męskich wykładane będą następujące przedmioty :

1. Nauka religii;
2. Pedagogika w połączeniu z dydaktyką i nauką o szkolnictwie;
3. Język polski;
4. Język ruski ;
5. Język niemiecki;
6. Matematyka, a mianowicie : arytmetyka i geometrya;
7. Geografia i historia z uwzględnieniem najpotrzebniejszych wiadomości o konstytucyi krajowej;

8. Nauki przyrodnicze, mianowicie: historia naturalna i fizyka;
9. Gospodarstwo wiejskie, mianowicie: rolnictwo, ogrodnictwo, pszczelnictwo, jedwabnictwo i najważniejsze wiadomości o hodowli bydła i weterynaryi;
10. Kaligrafia;
11. Rysunki;
12. Spiew i muzyka;
13. Gymnastyka.

Jeżeli w miejscu, gdzie jest seminaryum, znajduje się zakład głuchoniemych lub ślepych, seminarzyści zaznajomić się mają z metodą udzielania tamże nauki. Również zaznajomią się z urządzeniem ochronek dla małych dzieci, skoroby w miejscu nadarzała się do tego sposobność. Nauka gry na organach, tudzież gr. kat. rytuałów kościelnych będzie obowiązkową dla uczniów, którzy, zapisawszy się na nią, odpowiednie ku temu okażą zdolności.

§. 4. W seminaryach żeńskich wykładane będą następujące przedmioty:

1. Nauka religii;
2. Pedagogika w połączeniu z dydaktyką i nauką o szkolnictwie;
3. Język polski;
4. Język ruski;
5. Język niemiecki;
6. Język francuski;
7. Matematyka, mianowicie: arytmetyka i geometrya;
8. Geografia i historia;

9. Nauki przyrodnicze, mianowicie: historia naturalna i fizyka;
10. Nauka gospodarstwa domowego;
11. Kaligrafia;
12. Rysunki;
13. Kobiece roboty ręczne;
14. Gymnastyka;
15. Spiew i muzyka.

Naukę języka francuzkiego, gymnastyki i muzyki uważa się za przedmioty nadobowiązkowe.

Jeżeli w miejscu, gdzie jest seminaryum żeńskie, nadarzy się sposobność, winny kandydatki zaznajomić się z urządzeniem i kierowaniem ochronek dla małych dzieci.

§. 5. W każdym seminaryum, czy to męskim, czy żeńskim, należy ile możności starać się o to, by kandydatom lub kandydatkom podana była sposobność nauczenia się języka ruskiego.

§. 6. Językiem wykładowym w seminaryach męskich w Krakowie, w Nowym Sączu i w Rzeszowie, tudzież w seminaryach żeńskich w Krakowie i Przemyśle ma być dla wszystkich przedmiotów naukowych język polski, w seminaryach męskich zaś we Lwowie, w Tarnopolu i Stanisławowie, niemniej w seminaryum żeńskim we Lwowie, mają być oba języki t. j. polski i ruski wykładowemi. Które przedmioty mają być wykładane w tych seminaryach w języku polskim, a które w ruskim, oznaczy Rada szkolna krajowa.

§. 7. Do publicznych seminaryów nauczycielskich uczęszczać mogą kandydaci i kandydatki nauczycielskie bez różnicy wyznania lub obrządku.

§. 8. Dla kandydatów i kandydatek tak wyznania katolickiego jak wyznania mojżeszowego ustanowieni będą do nauki religii, a dla ostatnich i do języka hebrajskiego uzdolnieni nauczyciele. Kandydaci i kandydatki nauczycielskie innych wyznań mają pobierać naukę religii prywatnie, i obowiązani są tak przy rocznych promocyach, jak przy examinach dojrzałości i kwalifikacyjnych wykazać się świadectwem dostatecznej znajomości religii, wydanem przez zwierzchność wyznania swego.

§. 9. Koszta zaprowadzenia i utrzymania seminaryów nauczycielskich równie jak zaopatrywania ich w potrzebne przybory naukowe i sprzęty szkolne, ponosi skarb Państwa.

Przy każdym seminaryum nauczycielskiem będą ustanowionemi: jeden dyrektor, trzech nauczyciele (względnie nauczycielki) starsi (wyżsi) i odpowiednia liczba nauczycieli (nauczycielek) młodszych (niższych), tudzież pomocników (pomocnic) nauczycielskich.

§. 11. Płace dyrektorów wynoszą od 1.200 do 1.800 złr., nauczycieli (nauczycielek) starszych od 1.000 do 1.2000 złr., nauczycieli (nauczycielek) zaś młodszych od 600 do 800 złr. Pomocnicy (pomocnice) otrzymają wynagrodzenia stosowne do swego zajęcia.

Prócz tego pobierać będą dyrektorowie i nauczyciele po upływie każdego pięciolecia stałej

a nienagannej służby przy seminariach nauczycielskich dodatek do płacy w kwocie 100 zł.

Płace te wyznacza na przedstawienie Rady szkolnej krajowej Pan Minister Wyznań i Oświecenia.

§. 12. Nauczyciele (nauczycielki) młodsi udzielać będą nauki w szkole, przeznaczonej do ćwiczeń praktycznych; prócz tego są także obowiązani do udzielania nauk kandydatom lub kandydatkom, a to w razie potrzeby.

§. 13. Nauka w publicznych seminariach nauczycielskich jest bezpłatną.

Ubodzy a zdolni kandydaci (kandydatki) mogą pobierać stypendya, zobowiązawszy się atoli osobną deklaracją na piśmie, iż przynajmniej przez pierwsze sześć lat po ukończeniu nauk oddadzą się służbie publicznej w zawodzie nauczycielskim.

§. 14. Kto chce być przyjętym do seminarjum nauczycielskiego, ma się wykazać:

1. iż ukończył 15ty rok życia;
2. iż wolny jest od takich widocznych wad fizycznych, któreby mu stały na przeszkodzie w wypełnianiu obowiązków przyszłego powołania;
3. ma przedłożyć świadectwo moralności i krótki przebieg życia swego;
4. ma poddać się examinowi wstępnemu tak ustnemu, jak pisemnemu, a w nim złożyć dowody takiego rozwoju umysłowego, jakiego wymaga się od uczniów, którzy ukończyli cztery

niższe klasy gimnazyalne, lub niższą szkołę realną.

Kandydatki mają się przy examinie wstępnym wykazać takim przygotowaniem naukowym, jakiego udziela wyższa szkoła ludowa.

§. 15. Przyjęcie do seminarium nauczycielskiego odbywa się na początku roku szkolnego. W ciągu roku może być przyjęty kandydat (kandydatka) jedynie wyjątkowo za pozwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Kandydaci (kandydatki) dojrzałego wieku mogą być przyjęci od razu na wyższy kurs do seminarium nauczycielskiego na podstawie examinu wstępnego, jeżeli dopełnią warunków wymienionych w §. 14. pod 1., 2. i 3.

Liczba przyjętych do jednej klasy kandydatów (kandydatek) nie może być wyższą nad 40. Na wyjątek od tej zasady może zezwolić jedynie Rada szkolna krajowa.

§. 16. Z końcem każdego roku szkolnego orzeka grono nauczycielskie pod przewodnictwem dyrektora o postępie kandydatów (kandydatek) z klasy niższej do wyższej.

Kandydaci (kandydatki), którym grono nauczycielskie odmówi promocyi, mogą tę samą klasę tylko przez jeden rok powtarzać.

§. 17. Po ukończeniu ostatniego kursu 3go roku w seminarium nauczycielskiem poddają się kandydaci (kandydatki) ścisłemu examinowi wstępnemu ze wszystkich udzielanych im przedmiotów naukowych.

Examin ten odbywać się będzie pod przewodnictwem delegata Rady szkolnej krajowej.

Kandydaci (kandydatki), którzy wszystkim wymagom egzaminu tego zadość uczynią, otrzymają świadectwo dojrzałości.

Kto otrzyma świadectwo dojrzałości, może być umieszczony jako pomocnik nauczycielski lub zastępca nauczyciela przy szkołach ludowych.

Do egzaminów tych mogą być przypuszczeni kandydaci (kandydatki), którzy przysposobili się do niego przez naukę prywatną, jeżeli posiadają wiek odpowiedni (ukończony rok 18ty życia), dopełnią warunków, przytoczonych w §. 14. pod 1, 2. i 3. i wykażą się odbytymi studjami. Nim jednak tacy kandydaci (kandydatki) otrzymają świadectwo dojrzałości, winni odbyć trzechmiesięczną praktykę w szkole, przeznaczonej do ćwiczeń praktycznych.

§. 18. Do stałego umieszczenia w zawodzie nauczycielskim wymaga się patentu uzdolnienia, który uzyskać można po dwuletniej przynajmniej praktyce w służbie nauczycielskiej, w skutek złożonego egzaminu kwalifikacyjnego.

Celem przeprowadzenia takich egzaminów wyznacza Pan Minister Wyznań i Oświecenia na podstawie Rady szkolnej krajowej osobne komisye.

Sposób, w jaki examina te jak i poprzednie (§. 17.) odbywać się mają, określi bliżej osobna instrukcyja, wydana przez Radę szkolną krajową.

§. 19. Patent uzdolnienia nadaje prawo do objęcia posady nauczyciela lub nauczycielki w szkołach ludowych, czy to niższych, czy wyższych.

§. 20. W patencie uzdolnienia ma być wyrażone, w jakim języku wykładowym kandydat lub kandydatka może udzielać nauki.

Postanowienia, dotyczące się stanu przejściowego.

§. 1. Równocześnie z zaprowadzeniem seminariów nauczycielskich, rozwiązuje się istniejące dotąd zakłady pedagogiczne (preparandy), a należące do nich sprzęty szkolne i przyrządy naukowe mają być przeniesione do seminariów nauczycielskich.

§. 2. Rada szkolna krajowa mianuje tymczasowych dyrektorów i nauczycieli przy seminariach tak męskich, jak żeńskich, i przedkłada o tem bezpośrednio sprawozdanie Panu Ministrowi Wyznań i Oświecenia z wnioskami do wyznaczenia płac odpowiednich.

§. 3. Gdyby dla pewnych przedmiotów w seminarjum nie dało się pozyskać nauczycieli uzdolnionych, Rada szkolna krajowa powoła do tego zastępców z grona nauczycieli szkół średnich, znajdujących się w miejscu.

§. 4. Kandydatom, zapisanym obecnie do dotychczasowych zakładów pedagogicznych służy prawo przyjęcia do seminariów nauczycielskich, a to na ten sam kurs roczny, do którego uczęszczali. Mają się jednak wykazać w dyrekcji seminarjum świadectwem dyrektora zakładu pedagogicznego, do którego uczęszczali. Przyjęcie do seminarjum nauczycielskiego kandydatów, którzy dotąd nie uczęszczali do zakładów pedagogicznych,

może nastąpić jedynie na podstawie examinu wstępnego.

§. 5. Skoro tylko seminarya nauczycielskie wejdą w życie, mają dotyczące grona nauczycielskie na podstawie załączonych ogólnych planów naukowych, z uwzględnieniem nabytego obecnie przygotowania kandydatów wygotować bezzwłocznie szczegółowe plany naukowe, i przedłożyć je Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

To samo ma się dzieć zawsze przed końcem każdego roku szkolnego na rok przyszły.

§. 6. Kandydaci (kandydatki), którzy w bieżącym roku szkolnym ukończą drugi kurs roczny seminaryum nauczycielskiego, mogą podać się jedynie egzaminowi dojrzałości (§. 18). W celu przeprowadzenia egzaminów kwalifikacyjnych (§. 19.) z kandydatami (kandydatkami) prywatnymi, będą wyznaczone osobne komisye egzaminacyjne. O pozwolenie do składania egzaminów kwalifikacyjnych mają kandydaci (kandydatki) wnieść podania swe do Rady szkolnej krajowej, najdalej do końca Kwietnia.

Kandydaci (kandydatki), którzy w bieżącym roku ukończą pierwszy roczny kurs w seminaryum nauczycielskiem, mogą być przypuszczeni do examinu dojrzałości dopiero po ukończeniu roku trzeciego.

§. 7. Wydane dotąd patenta z uzdolnieniem na nauczycieli do szkół niższych realnych, niesamoistnych, upoważniają do ubiegania się o posady nauczycielskie przy szkołach ludowych wyższych (szkołach miejskich §. 19).

Patenta zaś z uzdolnieniem na nauczyciela szkół głównych lub trywialnych, upoważniają do ubiegania się o posady nauczycielskie przy szkołach ludowych niższych (§. 19.).

Wydane patenta z uzdolnieniem na pomocników równają się świadectwu dojrzałości (§. 18.).

§. 8. Dotychczasowe kursa przygotowawcze dla kandydatów nauczycielskich do szkół niższych realnych niesamoistnych rozwiązują się z końcem roku szkolnego 1871. — Kandydaci, którzy w bieżącym roku szkolnym ukończą te kursa, mogą z początkiem roku szkolnego 1872. przyjętymi być na ostatni rok seminaryum nauczycielskiego. W tym celu mają się wykazać przed dotyczącą dyrekcją świadectwem dyrektora dotychczasowego kursu przygotowawczego.

K.

U S T A W A

z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250. Dz. u. p. k.
o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych, i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi łącznie z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam, co następuje:

T Y T U Ł I.

O zakładaniu categoryach i podziale publicznych szkół ludowych.

Art. 1. Szkoła publiczna ludowa ma być wszędzie zaprowadzona, gdzie w obwodzie jednej

godziny drogi, po przeciętnem z pięciu lat obliczeniu, znajdzie się przynajmniej 40 dzieci w wieku do pobierania nauki szkolnej obowiązany będących, któreby w razie przeciwnym musiały chodzić do szkoły więcej niż pół mili od miejsca ich pobytu oddalonej.

Art. 2. Szkoły ludowe w myśl niniejszej ustawy urządzone, są etatowemi, i dzielą się na pospolite i wydziałowe.

Wydziałowe są albo osobne albo w połączeniu ze szkołą pospolitą.

Art. 3. W razie gdy tego wymaga miejscowa potrzeba, można ze szkołą ludową połączyć zakład wychowawczy dla dzieci niedoszłych jeszcze do wieku szkolnego (ochronkę, ogródek Freblowski i t. p.), jak niemniej kursa, w których udzielać się będzie wiadomości, w zawodach praktycznych, jakoto rękodzielniczym, rolniczym i t. d. powszechnie potrzebnych.

Art. 4. Liczba nauczycieli w każdej szkole ludowej stosować się będzie do liczby jej uczniów. — Jeżeli liczba uczniów przez trzy po sobie następujące lata dosięga 80, należy bezwarunkowo postarać się o drugiego nauczyciela, o trzeciego, gdy ta liczba dójdzie do 160 i w tym stosunku dalej. Wolno jednak gminie podnieść w swej szkole liczbę nauczycieli poza ten wymiar, byle przyjęła na siebie obowiązek opędzania z własnych środków w całości ztąd wynikającej zwyżki nakładu.

Art. 5. Na każde dwa okręgi szkolne ma być przynajmniej jedna zupełna szkoła wydziałowa o ośmiu klasach, a w każdym okręgu szkol-

nym tyle szkół pospolitych o czterech najmniej nauczycielach, ile politycznych powiatów wcielono do okręgu szkolnego.

Art. 6. Oprócz szkół ludowych etatowych zakładać można szkoły filialne. W tych naukę udzielać będą nauczyciele szkoły sąsiedniej lub jej nauczyciele młodsi, nauczyciele nadetatowi albo też nauczyciele dochodzący. Na utworzenie takich szkół dane być może pozwolenie w dwóch tylko przypadkach, a mianowicie:

- a) jeżeli najbliższa szkoła nie jest wprawdzie więcej nad pół mili odległa, lecz w skutek miejscowych przeszkód, czy to stale, czy też na dłuższy przeciąg czasu mniej dostępna, majątkowe zaś środki mieszkańców nie wystarczają na założenie osobnej szkoły etatowej;
- b) jeżeli odległość od najbliższej szkoły przenosi wprawdzie pół mili, a tem samem należałoby w myśl art. 1. osobną założyć szkołę, lecz ani liczba dzieci nie jest stosunkowo znaczna, ani zasoby gminy potemu; przeznaczone zaś na cele szkolnictwa ludowego fundusze okręgowe i krajowe nie wystarczają, aby z nich można tam utrzymać osobną szkołę.

Art. 7. Szkoła filialna winna być w związku z jedną z najbliższych szkół etatowych, i pod nadzorem jej kierownika. Do tego związku należeć może kilka szkół filialnych zwłaszcza, jeżeli ten sam nauczyciel dochodzący w nich udziela naukę.

Art. 8. Gdzie tylko fundusze miejscowe wystarczają, mają dziewczęta oddzielnie pobierać naukę lub urządzić się osobne szkoły żeńskie.

Podział taki nastąpić musi w szkołach, w których więcej niż sześciu nauczycieli jest zatrudnionych.

Niemniej podzielona ma być szkoła na dwie osobne, dla chłopców i dziewcząt, jeżeli napływ uczniów i uczennic do niej w pięciu ostatnich po sobie następujących latach był tak wielki, że musiano z większej połowy klas tworzyć po dwa współrzędne oddziały.

Nauczycielki tylko na najniższym stopniu nauki szkolnej ludowej, pierwsze trzy lata obejmującym, pełnić mogą obowiązki nauczycielskie w klasach, w których chłopcy, bądź osobno, bądź łącznie z dziewczętami, pobierają naukę.

Art. 9. Rada szkolna okręgowa ma obowiązek prowadzić potrzebne w sprawie zakładania szkół ludowych rokowania i podawać wnioski o sposobach zabezpieczenia ich trwałego i pomyslnego bytu.

Art. 10. Wszystkie okoliczności założenia lub urządzenia szkoły dotyczące, sprawdzi komisya po wysłuchaniu stron interesowanych, a jeżeli tego wymagać będzie potrzeba, przez oględziny na miejscu; wywód słowny (protokół) komisyi będzie podstawą następnych orzeczeń.

Art. 11. Rady szkolne okręgowe mają opisać dokładnie wszystkie szkoły ludowe swych okręgów, przeświadczyć się o ich stanie, sprawdzić, jakie jest ich uposażenie, uzdolnienie nauczycieli i liczba będących w wieku szkolnym jakoteż

uczęszczających do szkoły dzieci, zbadać zasoby majątkowe każdej gminy szkolnej, aby można na tej podstawie oznaczyć, ile gmina jest w stanie łożyć na szkołę, a w końcu wskazać, gdzie i jakiej kategorii szkoły zachodzi potrzeba, a gdzieby należało gminy lub ich części połączyć ze sobą w taki sposób, aby każda gmina lub osada do pewnej należała szkoły.

Art. 12. Rady szkolne i władze wykonawcze będą zawsze miały na uwadze, iż nie należy powiększać liczbę szkół z uszczerbkiem lepszego urządzenia już istniejących, i że pomiędzy szkołami tej samej kategorii takiej należy przyznać pierwszeństwo, której utrzymywanie najmniej obarcza fundusze okręgowe lub krajowe. na cele szkół ludowych przeznaczone. Jedyne ważne stosunki miejscowe usprawiedliwić mogą wyjątki od powyższego pravidła.

W ogóle zakładane będą nowe szkoły w miarę przybywania uzdolnionych nauczycieli.

Art. 13. Etatowa szkoła ludowa zwinięta być może jedynie za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

T Y T U Ł II.

O kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych i o funduszach szkolnych.

Art. 14. Obowiązek zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych ciąży w pierwszym rzędzie na gminach miejscowych do obrębu jednej szkoły wieloletnich.

Obszary dworskie, należące z niemi lub z jedną z pomiędzy nich do tej samej gminy podatkowej, przyczyniają się tak do zakładania, jakoteż utrzymywania szkół gminnych, w stosunku niniejszą ustawą bliżej określonym, jeżeli nie utrzymują w swym obrębie własnym nakładem publicznej szkoły ludowej.

W razie gdy zasoby miejscowe nie wystarczają, przychodzi im w pomoc powszechność okręgu szkolnego, a względnie całego kraju.

Każda gmina winna utworzyć swój własny fundusz szkolny miejscowy, aby sobie ułatwić utrzymanie swej szkoły.

Również każdy okręg szkolny będzie miał swój osobny fundusz szkolny okręgowy, a prócz tego ma być także fundusz szkolny krajowy.

Art. 15. Do miejscowego funduszu szkolnego należą grunta nadane szkole, kapitały, zapisy i darowizny prywatne.

Do tego funduszu wpływają:

- a) wszystkie dochody z majątku szkolnego;
- b) ofiary, do których się zobowiązały kiedykolwiek na rzecz szkoły miejscowej gminy, korporacye, instytucye lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne;
- c) kary pieniężne, ściągane od rodziców za opieszałość w posyłaniu dzieci do szkoły;
- d) dodatki pieniężne od gmin, obszarów dworskich czyli w ogóle od stron konkurencyjnych na utrzymanie nauczycieli.

Art. 16. Dawniejsze zobowiązania gmin, korporacyi, instytucyi, lub osób prywatnych do ofiar na rzecz szkoły miejscowej pozostają nadal w swej mocy.

Ofiary wyznaczone na utrzymanie nauczyciela w naturze zamienione być mogą na ofiary pieniężne, a to na zasadzie dobrowolnego układu pomiędzy stronami obowiązanemi a Radą szkolną okręgową.

Art. 17. Nauka w szkołach ludowych udziela się bezpłatnie.

Art. 18. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 28. Grudnia 1882. Nr. 2. Dz. u. kr. z r. 1883.*)

Jeżeli dochody miejscowego funduszu szkolnego, wymienione w art. 15. a) b) c), nie wystarczają na opłacenie nauczycieli, zobowiązane są gminy i obszar dworski do wnoszenia na ten cel do miejscowego funduszu szkolnego dodatków pieniężnych, a to gmina aż do wysokości 9⁰/₀ całej należitości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi, w gminie opłacanych, a obszar dworski aż do wysokości 3⁰/₀ całej należitości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi z obszarów opłacanych, każdy z nich o tyle, o ile to, co na mocy dawniejszych zobowiązań, bądź to w naturze, bądź też w gotowych pieniądzach na utrzymanie nauczyciela już uiszcza, nie dorównywało oznaczonym powyżej procentom.

W każdym jednak razie obszar dworski przyczynia się do pokrycia niedoboru tylko w trze-

ciej części tego, do czego by w miarę całej należitości swych bezpośrednich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi był na mocy ustaw obowiązany, gdyby należał do związku gminy miejscowej.

Dodatki pieniężne od gminy pokrywane być mają w taki sam sposób, w jaki się pokrywają inne wydatki pieniężne, na gminie ciężące.

Art. 19. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 28. Grudnia 1882. Nr. 2. Dz. u. kr. z r. 1883*).

Zasiłki z funduszków okręgowych a względnie krajowych na pokrycie niedoboru w dochodach na utrzymanie nauczycieli przeznaczonych, Rada szkolna miejscowa żądać dopiero w ten czas ma prawo, gdy wykaże, że to, co gmina na ten cel, bądź to na mocy dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pieniądzech lub w naturze, bądź to na mocy niniejszej ustawy już opłaca, wynosi przynajmniej 9⁰/₁₀ całej należitości wszystkich podatków stałych, razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi, a to, co obszar dworski na ten cel bądź to na mocy dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pieniądzech lub w naturze, bądź na mocy niniejszej ustawy już opłaca, wynosi przynajmniej 3⁰/₁₀ całej należitości podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi z obszarów obszarów opłacanych.

Co do miast i miasteczek, które posiadają własny majątek zakładowy, orzeka Rada szkolna okręgowa, a względnie Rada szkolna krajowa, po wysłuchaniu zdania Wydziału powiatowego,

a względnie Wydziału krajowego, czyli i jaki zasilek ma im być przeznaczony z funduszu szkolnego okręgowego lub funduszu szkolnego krajowego.

Art. 20. Rada szkolna miejscowa zarządza miejscowym funduszem szkolnym, pobiera wszystkie dochody, czuwa nad ich regularnem wpływaniem, wypłaca należności, jeżeli do tego jest upoważniona i układa jego roczny preliminarz.

Kasowość i rachunki załatwia kasa gminna, jeżeli ją do tego wezwie Rada szkolna okręgowa.

Nadzór i kontrolę nad miejscowymi funduszami mają Rady szkolne okręgowe i Rada szkolna krajowa, która wyda potrzebne w tej mierze instrukcje i przepisze sposób, w jaki Rady szkolne miejscowe winny funduszami zarządzać.

Art. 21. Czynności wymienione w artykule poprzednim ustępu 1. lub niektóre z nich może Rada szkolna okręgowa na jakiś czas odjąć Radzie szkolnej miejscowej i bądź powierzyć je innej Radzie szkolnej miejscowej, bądź załatwić z własnego ramienia.

Art. 22. Z dochodów miejscowego funduszu szkolnego ma się przedewszystkiem opłacać nauczycieli. Na inne cele szkolne można ich użyć jedynie za przyzwoleniem Rady szkolnej okręgowej, gdy się okaże nadwyżka w dochodach, albo w razie, gdy część ich już na mocy zapisu lub ustawy była na inne cele przeznaczona.

Art. 23. Dochody miejscowego funduszu szkolnego przeznaczone na place nauczycielskie należy w terminach przepisanych odsyłać do kasy

funduszu szkolnego okręgowego, albo do innej, którą oznaczy Rada szkolna okręgowa

Wyjątkowo może Rada szkolna okręgowa upoważnić Radę szkolną miejscową do wypłacania nauczycielom należności wprost z miejscowego funduszu szkolnego, w którym to razie ustaje obowiązek odsyłania jego dochodów do kas innych.

Art. 24. Wszystkie wydatki na wystawienie lub najem, na utrzymanie, wewnątrzue urządzenie, opał, oświetlenie i obsługę budynków szkolnych, jakoteż na wystawienie i utrzymywanie albo najem pomieszkań dla nauczycieli, o ile nauczycielom służy do tego prawo, wreszcie na zakupno lub dostarczenie gruntu pod budynki i pola na szkółkę owocową lub pasiekę, a niemniej miejsca na ćwiczenia gminastyczne ponoszą właściwe gminy, o ile te wydatki nie są pokryte na podstawie prawomocnych zobowiązań trzecich osób, korporacji, lub funduszków, albo zapisów.

Obszar dworski w obrębie gminy położony przyczynia się do opędzenia tych wydytków w stosunku w artykule 18. za zasadę przyjętym.

Zasiłki na nie mogą w razach wyjątkowych udzielane być gminom z funduszu szkolnego okręgowego lub krajowego w formie zaliczek, które po upływie pewnego czasu naraz lub ratami mają być zwrócone.

Dochodów miejscowego funduszu szkolnego można użyć na ten cel tylko pod warunkami w artykule 22. wymienionemi. Zresztą Rady szkolne okręgowe wpływać będą na gminy, aby te starały się zebrać na takie wydatki osobne

fundusze, z których się utworzy odrębny dział miejscowego funduszu szkolnego, wyłącznie na ten cel przeznaczony.

Art. 25 Jak należy stawiać i urządzać, i w jakie sprzęty zaopatrywać budynki szkolne, przepiszą osobne instrukcye Rady szkolnej krajowej, która ku temu zażądać może w razie potrzeby pomocy technicznych urzędników państwa kraju i gmin, w których obrębie szkoła się znajduje.

Instrukcye te układane będą z uwzględnieniem miejscowych sposobów budowania.

Art. 26. Utrzymanie konfesyjnych albo innych szkół prywatnych nie uwalnia od obowiązków, które niniejsza ustawa wkłada na wszystkich mieszkańców kraju bez różnicy wyznania i obrządku.

Art. 27. Nauczyciele szkół ludowych pobierają swe płace z funduszu szkolnego okręgowego, który nadto dostarczać będzie środków na przybory szkolne, biblioteki, na opędzenie wydatków konferencyi nauczycielskich okręgowych i na inne wydatki, których wymaga wspólne dobro szkół całego okręgu.

Do tego funduszu wpływają :

- a) dochody pieniężne miejscowych funduszy szkolnych przeznaczone na płacy nauczycieli;
- b) zapisy i darowizny;
- c) zasiłki z funduszu szkolnego krajowego;
- d) dodatki do podatków przez Rady powiatowe na cele szkolne uchwalone.

W gminie stanowiącej przez się okręg szkolny, fundusz szkolny miejscowy jest oraz funduszem szkolnym okręgowym.

Art. 28. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 28. Grudnia 1882. Nr. 2. Dz. u. kr. z r. 1883*).

Do zasiłków na rzecz pojedynczych powiatów z funduszu szkolnego krajowego, ma fundusz szkolny okręgowy dopiero w ten czas prawo, jeżeli powiat, dla którego potrzeba zasiłku, wnosi do niego ogół dodatków przynajmniej 3⁰/₁₀ całej należności wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowymi wynoszący.

Art. 29. Które kasy i kiedy w zastępstwie kasy szkolnej okręgowej zająć się mają pobieraniem dochodów i wypłatą należności im wyłącznie przekazanych, określa ustawa państwowa z d. 11. Maja 1871. r. (Dz. u. p. Nr. 47.) *).

*) Ustawa z dnia 11. Maja 1871. Nr. 47, Dz. u. p. o użyciu urzędów podatkowych dla służby kas funduszków szkolnego okręgowego i pensyjnego dla nauczycieli.

Za zgodą obu izb Rady państwa postanawiam zarządzić jak następuje:

§. 1. C. k. Ministerstwo Skarbu ma na podania interesowanych władz szkolnych krajowych przekazać c. u. Urzędom podatkowym zawiadywanie pieniędzmi i dokumentami kas szkolnych okręgowych i funduszków pensyjnych dla nauczycieli.

Art. 30. Darowizn, zapisów i fundacyi prywatnych przeznaczonych na pewne tylko szkoły lub uczynionych pod wyraźnie zastrzeżonemi warunkami nie wolno używać w inny sposób, lub na inne cele i dlatego należy je wliczać do prentensyi w art. 27. lit. b) wymienionych, wyjąwszy, gdyby dawca lub fundator rozporządził inaczej.

Art. 31. Funduszem szkolnym okręgowym zarządza Rada szkolna okręgowa pod nadzorem krajowej i według jej instrukcyi.

Fundusz szkolny okręgowy ma wszelkie prawa funduszu publicznego, a należitości jego wypływające z ustawy, można ściągać drogą egzekucyi politycznej.

Art. 32. Fundusz szkół normalnych rozdzielony dotąd na galicyjski i krakowski tworzyć będzie od 1. Stycznia roku po wejściu w wykonanie niniejszej ustawy następującego, wspólny fundusz szkolny krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi, łącznie z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

To połączenie nie ma jednakowo uwłaczać prawom i obowiązkom wypływającym ze specjalnych tytułów jednego lub drugiego funduszu.

Art. 33. Do funduszu szkolnego krajowego wpływają:

- a) dochody z majątku zakładowego,
- b) dodatek do byłego funduszu szkół normalnych ze skarbu państwa wypłacany,

§. 2. Przeprowadzenie tej ustawy poruczam Ministrom Skarbu i Oświaty.

- c) zasiłek z funduszu krajowego, jaki na ten cel zamieszczony będzie rocznie w budżecie krajowym,
- d) dochody z innych źródeł na to osobnemi ustawami przeznaczonych,
- e) zapisy i darowizny osób prywatnych, korporacyi lub instytucyi.

Art. 34. Wydział krajowy zarządza funduszem szkolnym krajowym, a Rada szkolna krajowa rozporządza jego dochodami w granicach corocznym preliminarzem zakreślonych.

Art. 35. Z dochodów funduszu szkolnego krajowego mają się załatwiać takie wydatki na szkoły ludowe, do których według niniejszej ustawy nie są obowiązane ani fundusze gminne ani fundusze szkolne okręgowe.

Do tych należą :

- a) dodatki do płacy przyznawane co lat pięć, nauczycielom szkół ludowych,
- b) zasiłki udzielane funduszowi emerytalnemu, z którego wypłacać się będą emerytury i zapomogi nauczycielom, a oraz pensye ich wdowom i sierotom.
- c) potrzeby szkół całego kraju ogólnej natury,
- d) zasiłki udzielane funduszom szkolnym okręgowym.

Art. 36. Krajowy fundusz szkolny wypłacać będzie szkolnemu funduszowi emerytalnemu, coroczny zasiłek w kwocie równającej się przynajmniej przeciętnemu wydatkowi, jaki w trzech ostatnich latach ponosił fundusz szkół normalnych na cele tego rodzaju.

Art. 37. Rada szkolna krajowa użyje co-rocnie z funduszu szkolnego krajowego sumy stosownej na potrzeby szkół ludowych ogólnej natury, jakoto: na zakupno mających służyć za wzór książek, przyborów i okazów szkolnych, na nadzwyczajne nagrody i zapomogi, na koszta podróży dla nauczycieli wysyłanych w celach naukowych za granicę, na wynagrodzenie wędrownych nauczycieli sadownictwa, pszczelnictwa, jedwabnictwa i t. d., na krajowe konferencye nauczycielskie itp.

Art. 38. Rada szkolna krajowa, uwzględnivszy potrzeby pojedynczych okręgów szkolnych, udziela im stosownego zasiłku w razach ustawą przepisanych.

Celem uzyskania takiego zasiłku, winna każda z Rad szkolnych okręgowych ułożyć wczesnie preliminarz roczny swych dochodów i wydatków i przesłać go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia. Dokładniejsze w tej mierze szczegóły wszakże instrukcyja Rady szkolnej krajowej.

W przypadkach, szczególnie na uwzględnienie zasługujących, Rada szkolna krajowa może z funduszu szkolnego krajowego udzielać nadzwyczajnych zapomóg funduszom szkolnym miejscowym.

Art. 39. Równocześnie z utworzeniem funduszków szkolnych okręgowych, ustaną wszelkie dotychczasowe zaliczki, stale udzielane gminom, zakładom korporacyom i osobom z rozporządzenia władz centralnych i krajowych lub na mocy ustawy o konkurencyi szkolnej.

T Y T U Ł III

● uczęszczeniu do szkoły.

Art. 40. Obowiązek uczęszczenia do szkoły poczyna się z ubiegłym szóstym, a ustaje z upływnym dwunastym rokiem życia.

Wszystkie dzieci, będące w tym wieku, winny uczęszczać do szkoły publicznej.

Wolne są od tego dzieci, które

- a) albo uczęszczają do szkół wyższych,
- b) albo dla ułomności, czy to cielesnych, czy też umysłowych, nie mogą korzystać z nauki udzielanej w szkole publicznej,
- c) albo pobierają stosowną naukę w domu lub w jakim zakładzie prywatnym.

Jeżeli w tym względzie zachodzą jakie wątpliwości, ma je sprawdzić Rada szkolna miejscowa i postąpić według przepisów art. 43. i 44. niniejszej ustawy.

Art. 41. Obowiązek uczęszczenia do szkoły ludowej ustaje z ukończonym 12. rokiem życia jedynie pod warunkiem, jeżeli uczeń udowodni dostateczną biegłość w przepisanych dla szkół ludowych gałęziach nauki. Wolno jednak każdemu także po upływnym 12. roku życia uczęszczać do szkoły, chociaż dopełnił powyższego warunku.

Po ukończeniu szkoły ludowej, winien każdy jeszcze przez dwa lata uczęszczać na naukę niedzielną.

Art. 42. Przed rozpoczęciem roku szkolnego sporządza Rada szkolna miejscowa wykaz dzieci w wieku szkolnym będących, i to bez względu na ich przynależność do gminy lub na różnicę

wyznania albo obrządku, i zestawi w nim osobno te, które według art. 40. są uwolnione od uczęszczania do szkoły. Do wykazu należy zaciągnąć także te dzieci, które skończyły wprawdzie rok 12., lecz nie uzyskały potrzebnego z nabitych nauk szkoły ludowej świadectwa.

Najdalej w cztery tygodnie po rozpoczęciu roku szkolnego, nauczyciel przedłoży odpis tego wykazu Radzie szkolnej okręgowej i będzie czuwał nad ścisłym przestrzeganiem dotyczących uczęszczania do szkoły przepisów.

Art. 43. Rodzice, ich zastępcy i opiekunowie, winni posyłać dzieci do publicznej szkoły ludowej; przeciw tym, którzyby nie dopełniali tego obowiązku należy użyć przymusu, a upornych karać grzywnami, lub w razie ich ubóstwa aresztem, a w szczególności :

- a) kto ukrywa dziecko przed spisem lub poda okoliczności nieprawdziwe, aby je uwolnić od uczęszczania do szkoły, ulegnie grzywnom od 1 do 10 złr. w. a., albo karze aresztu od 1 do 3 dni;
- b) kto w przeciągu 14 dni po rozpoczęciu roku szkolnego nie postara się o przyjęcie swego dziecka do szkoły, zwłaszcza gdy tegoż nie umieszczono w rubryce uwolnionych, tego doniesie nauczyciel do Rady szkolnej miejscowej, która go naprzód upomni, a jeżeli to nie odniesie skutku, skaże go po upływie trzech dni na zapłacenie grzywny 1 do 10 złr. w. a. lub na areszt od 1 do 3 dni; w razie zaś dalszego oporu na grzywny aż do 50 złr. w. a. lub areszt do dni 14.

W przypadkach w §. 176, i 177. ustawy cywilnej przewidzianych należy do właściwych sądów uczynić doniesienie;

- c) kto w ciągu roku szkolnego bez słuszych powodów, nie posyła dziecka do szkoły, tego należy upomnieć; a za każdą niesprawiedliwioną następną w uczęszczaniu jego dziecka do szkoły przerwę, karać grzywnami od 50 centów do 5 zhr. a. w., albo aresztem od 1 do 2 dni, którą to karę podwoić można, jeżeli przerwy powracają częściej w tem samym półroczu szkolnem.

I m 50
II - 10
III - 15
etc

Stanowi się wyjątek na wypadek, jeżeli rodzice dziecka w ciągu roku szkolnego przesiedlą się do innej gminy. W tym razie należy dzieci wciągnąć do spisu gminy, w której się osiedlili własni ich rodzice. i uwiadomić o tem Radę szkolną gminy, w której mieszkali przedtem.

Art. 44. Nauczyciel winien raz przynajmniej w miesiąc przedłożyć wykaz dzieci szkołę zaniedbujących, Radzie szkolnej miejscowej, która przekonawszy się o winie rodziców lub opiekunów, karze ich w myśl artykułu 43. grzywnami lub aresztem.

Wykonanie kary na winnych należy do zwierzchności gminnej.

Co dwa miesiące przynajmniej, zdaje Rada szkolna miejscowa o tem sprawę Radzie szkolnej okręgowej z dołączeniem powyżej wspomnianego wykazu, a oraz wykazu kar wymierzonych i wykonanych.

Rada szkolna okręgowa bada te sprawozdania, i w razie, gdyby władze gminne zaniebdy-

wały swe obowiązki, zarządza stosowne przeciw nim kroki.

Art. 45. Rekurs wniesiony przeciw orzeczeniom w sprawie nierozpoczętego, zaniedbanego lub przedwcześnie przerwane go uczęszczania do szkoły zapadłym, nie ma odraczającego skutku, jeżeli nie jest przeciw nałożeniu kar wymierzony.

Art. 46. Z wejściem niniejszej ustawy w wykonanie tracą moc obowiązującą wszystkie dawniejsze ustawy i przepisy, które z jej postanowieniami nie są zgodne, albo których miejsce ona ma zająć.

Art. 47. Polecam Mojemu Ministrowi Wyznań i Oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.
Wiedeń dnia 2. maja 1873.

L.

U S T A W A

z dnia 2. Maja 1873 Nr. 251. Dz u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam, co następuje :

T Y T U Ł I.

O mianowaniu nauczycieli.

Art. 1. Rada szkolna krajowa nadaje posady rzeczywistych tak nauczycieli w ogóle, jak i młodszych nauczycieli w publicznych szkołach ludowych na podstawie prezenty Rad szkolnych

miejscowych, gmin albo osób do tego uprawnionych.

Prawo prezentowania nie może jednak uwłaczać zastrzeżeniom artykułu 8. przyznającemu Radzie szkolnej krajowej prawo przenoszenia nauczycieli z jednej posady na drugą, jeżeli się to ze względu na dobro szkół okazuje potrzebnem.

Tymczasowe nadawanie posad nauczycielskich należy do Rad szkolnych okręgowych.

Art. 2. Gmina, obszar dworski, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna, jeżeli utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, ma też wyłączne prawo prezentowania nauczycieli.

Nauczycieli utrzymywanych całkowicie z funduszu szkolnego krajowego mianuje bezpośrednio Rada szkolna krajowa.

We wszystkich przeciwnych razach służy prawo prezentowania Radzie szkolnej miejscowej.

Jednakże korporacye, instytucye, obszary dworskie i osoby prywatne, przyczyniające się stałą prestacyą roczną do utrzymywania szkoły, mają wspólnie z Radą szkolną miejscową udział w prezentowaniu nauczycieli, chociażby do tej Rady nie należały i rozrządzają przy udzielaniu prezenty taką ilością głosów, jaka odpowiada stosunkowi wartości pieniężnej ich prestacyi do sumy wszelkich nakładów na szkołę.

Każdy zaś z uczestników, który zalega od dwóch lat z uiszczeniem należytości swojej, traci prawo powyższe, dopóki zaległej należytości nie uiszczy, albo też uwolnienia od niej w drodze właściwej sobie nie wyjedna.

Wszelkie inne prawa prezentowania, wynikające z jakichbądź tytułów, ustają z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy, z wyjątkiem praw tych osób, które na mocy aktu fundacyjnego przyczyniły się do zakładowego majątku, albo też przyczyniają się przynajmniej w $\frac{1}{10}$ części do ogólnych corocznych na szkołę wydatków.

Art. 3. Skoro zawakuje posada nauczycielska w jakiej publicznej szkole ludowej, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która zajmie się ogłoszeniem konkursu.

Obwieszczenie konkursowe powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym, a niemniej w jednym z czasopism szkolnych, jeżeli Rada szkolna okręgową i to uzna za potrzebne.

W konkursie należy:

- a) wyrazić miejsce i kategorię posady, połączone z nią korzyści, nakoniec stopień uzdolnienia wymaganego, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;
- b) oznaczyć termin przynajmniej sześciotygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym;
- c) oznajmić, że kandydaci będący już w służbie mają podania swoje wnosić za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierżchnictwem. Podań spóźnionych lub nieopatrzonych w potrzebne dowody nie będzie się uwzględniać.

Art. 4. Rada szkolna okręgowa zbiera wszystkie podania. Jeżeli się znajdują takie pomiędzy niemi, które nie są zaopatrzone w potrzebne dowody lub też pochodzą od kandydatów, przeciw którym świadczą udowodnione postęпки niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady, to podania takie przedewszystkiem odrzuca. Resztę podań najdalej w trzy tygodnie po upływie konkursowego terminu udziela wykonawcom prawa prezenty (art. 2.) do wyboru, wymieniając tych kandydatów, których uznaje za najgodniejszych opróżnionej posady.

Jeżeliby się o jaką posadę nie zgłosiło dwóch nawet kandydatów nzdolnionych, należy się odnieść do Rady szkolnej krajowej z zapytaniem, czy można przystąpić do prezentowania nauczyciela, czy przeciwnie nowy ogłosić konkurs.

Art. 5. Gmina, Rada szkolna miejscowa lub pojedyncze osoby, prawo prezentowania mające, powinny najdalej w cztery tygodnie przesłać Radzie szkolnej okręgowej prezentę wraz z wszystkimi podaniami sobie doręczonemi, poczem akta te niezwłocznie przedkładają się Radzie szkolnej krajowej.

Art. 6. Rada szkolna krajowa wyda patent nominacyjny przedstawionemu kandydatowi, jeżeli nie ma przeciw niemu uie do zarzucenia i poleci równocześnie, aby nowomianowany nauczyciel wykonał przysięgę przed delegatem Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty, i aby mu wypłacano należytość. Przewodniczący zaś Rady

szkolnej miejscowej lub jego zastępca wprowadzi go do szkoły.

Jeżeli zaś Rada szkolna krajowa uzna, że dokonany wybór nie jest odpowiedni, w takim razie zwróci akta Radzie szkolnej okręgowej z przytoczeniem powodów, dla których przedstawionemu patentu nominacyjnego odmawia, i wezwie Radę szkolną okręgową, by zażądała przedstawienia godniejszego kandydata z pośród ubiegających się. Gdy powtórnie czy to ten sam, czy też inny mniej uzdolniony na tę posadę zostanie przedstawiony, natenczas Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z poleconych przez Radę szkolną okręgową.

Art. 7. Jeżeli ci, którzy mają prawo prezentowania, nie oświadczą się w terminie przepisany (art. 5), może Rada szkolna krajowa na przedstawienie okręgowej zamianować i bez prezenty jednego z kandydatów.

Art. 8. Każde mianowanie nauczyciela, jakiegokolwiek kategorii, dokonane w sposób powyższy, jest stałym. Nie wyklucza to przecież możliwości przenoszenia nauczycieli ze względów służbowych na inne posady, byleby przytem (w razie, jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem ich winy (art. 23.) nie ponosili nauczyciele uszczerbku w pobieranej przez nich płacy.

Przy przenoszeniach z urzędu przestrzegać należy, równie jak przy mianowaniu, praw przedstawienia i prezentowania.

Art. 9. Powyższe zasady mianowania nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

Art. 10. Nauczycieli przedmiotów nadobowiązkowych mianuje Rada szkolna okręgowa w opisany powyżej sposób, lecz bez poprzedniego ogłoszenia konkursu. Tak samo mianuje nauczycielki robót ręcznych tam, gdzie albo nie ma osobnej szkoły żeńskiej, albo ją powierzono osobom płci męskiej.

Bez konkursu również przyznaje się nauczycielom i nauczycielkom co lat 5 dodatki do płacy i posuwa się ich na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategorii.

T Y T U Ł II.

O płacach nauczycieli i innych służbowych korzyściach

Art. 11. (*W brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 6. Marca 1875. Nr. 32. Dz. u. kr.*).

Roczne płace nauczycieli szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A. W szkołach pospolitych:

I	klasa we Lwowie i Krakowie	700 zł. w a.
II.	klasa w gminach z ludnością po nad 10.000	600 „
III.	klasa z ludnością od 6.000 do 10.000	500 „
IV.	klasa z ludnością od 2.000 do 6.000:	
	a) w gminach miejskich	450 „
	b) w gminach wiejskich	400 „
V.	klasa z ludnością niżej 2.000	300 „

B. W szkołach wydziałowych osobnych i w wyższych trzech klasach szkół wydziałowych, połączonych z pospolitemi:

I.	klasa we Lwowie i Krakowie	900 zł. w. a.
II.	klasa w gminach z ludnością
po nad 10.000	800 „
III.	klasa z ludnością od 6.000
do 10.000	700 „
IV.	klasa z ludnością niższą niż 6 000	600 „

Wszystkie powyższe kwoty uważać trzeba za minimum rocznych stałych płac nauczycielskich.

Podział ten uskutecznia Rada szkolna krajowa i co lat 10 rewiduje, uwzględniając zmiany ludności w gminach.

Art. 12. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 6. Marcu 1875. Nr. 53. Dz. u. kr.*).

Oprócz powyższej płacy będzie Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rad szkolnych okręgowych przyznawać z funduszu szkolnego krajowego nauczycielom na każde 5 lat nienagannej przy publicznych szkołach ludowych służby, osobny dodatek pięcioletni, który dla wszystkich rzeczywistych nauczycieli szkół wydziałowych bez różnicy, tudzież dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych, objętych wyżej w klasie I. i II. ustanawia się na 50 zł., dla nauczycieli w gminach klasy III. na 40 zł., dla nauczycieli w gminach klasy IV. na 30 zł., nakoniec dla nauczycieli gmin klasy V. na 25 zł. w. a.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat 30 służby na posadzie

rzeczywistego nauczyciela, a wymierza się według tej kategorii, do której nauczyciel w ostatnim roku pięciolecia, za które dodatek ma się przyznać, posadą swoją należy.

Osobom stanu nauczycielskiego, już przed wprowadzeniem tej ustawy w wykonanie stale zamianowanym przyznaje się pierwszy 5-letni dodatek wtedy jedynie, jeżeli już przez pięciolecie w publicznej szkole ludowej nieprzerwanie i nie-nagannie służyły. Wszystkim innym już dawniej stale zamianowanym nauczycielom przyznany on będzie dopiero z ukończonym piętnastym rokiem służby.

Art. 13. Niemniej pobiera oprócz stałej płacy nauczycielskiej, dyrektor szkoły wydziałowej połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w ilości 200 zł.; kierownik każdej szkoły wydziałowej osobnej, jakoteż starszy nauczyciel szkoły ludowej pospolitej, wyżej w klasie I. objęty, dodatek w ilości 100 zł. w. a., tudzież nauczyciel klasy II. i następnych, 50 zł. w. a. rocznie, a to z funduszu szkolnego miejscowego.

Dodatek ten wlicza się tylko rzeczywistym dyrektorom, względnie starszym nauczycielom, przy wymierzaniu emerytury.

Art. 14. Każda szkoła ludowa, w której nauka religii wymaga przynajmniej 17 godzin tygodniowo, będzie miała osobnego katechetę.

Rada szkolna krajowa wyznaczy mu stosownie do zajęć jego wynagrodzenie roczne.

Art. 15. Płaca młodszego nauczyciela, bądź stale, bądź tymczasowo umieszczonego, wynosi 60% płacy nauczyciela rzeczywistego szkoły, przy

której młodszy ten nauczyciel pełni służbę. W żadnym jednak razie nie może być niższą od 200 złr. w. a.

Placę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 złr. w. a. rocznie.

Art. 16. Każdemu dyrektorowi, starszemu nauczycielowi, tudzież nauczycielowi, który sam jeden w szkole naucza, należy się wolne stosowne pomieszkanie, ile możliwości w budynku szkolnym.

W braku pomieszkania należy im się z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznacza Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku.

Art. 17. Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych będą pobierać stałe wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym szczególnym wypadku.

Art. 18. Osobom zajmującym posady nauczycielskie tak stałe jak i tymczasowe, niewolno przyjmować takich zajęć ubocznych, któreby uwłaczały ich stanowi lub czyniły uszczerbek ich obowiązkom służbowym.

Organistowstwo, dziakowstwo, pisarstwo gminne i pokątne, a niemniej udzielanie korepetycyi szkolnych, jest im bezwarunkowo wzbronione.

Rada szkolna okręgowa wyznaczy przekraczającym ten zakaz, termin 6-tygodniowy, w którym mają albo porzucić zatrudnienie wzbronione, albo ustąpić z posady,

Czysty dochód z pól orných, łąk, pastwisk i innych gruntów przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się po strąceniu podatku gruntowego wraz z dodatkami, do płacy nauczyciela.

Dopóki oszacowanie katastralne nie będzie przeprowadzone, ma Rada szkolna okręgowa przy zakładaniu szkół lub przeistaczaniu ich w etatowe, obliczać te dochody według orzeczenia znawców.

Art. 20. Płace wraz z dodatkami pobierają nauczyciele i dyrektorowie z góry, emerytury zaś z dołu.

Art. 21. Powyższe zasady o płacach nauczycieli, tyczą się także nauczycielek.

T Y T U Ł III.

O karach dyscyplinarnych i wydalaniu ze służby.

Art. 22. Nauczyciela wykraczającego w czemkolwiek przeciw swym obowiązkom skarci sam kierownik szkoły ustnie, a w ważniejszych wypadkach Rada szkolna okręgowa pismiennie, przy czem należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtórny przewinieniem, Rada zaś szkolna krajowa karze wykraczających nauczycieli według okoliczności w drodze dyscyplinarnej.

Art. 23. Kary dyscyplinarne są następujące :

- a) nagana ;
- b) odjęcie kierownictwa szkoły lub przeniesienie na inną posadę i
- c) oddalenie od służby.

Art. 24. Naganą należy dawać na piśmie z groźbą użycia surowszych środków w razie ponownej przewiny. Po upływie 3 lat dobrego zachowania się nauczyciela traci ona mu nagana swoje znaczenie.

Art. 25. Za karę może także urzędowanie dyrektora albo starszego nauczyciela być odjęte, przez co ukarany zostaje napowrót zaliczony do kategorii zwykłych nauczycieli.

Art. 26. Tak w tym wypadku, jak niemniej w razie przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Art. 27. Zanim zapadnie orzeczenie w sprawie dyscyplinarnej, należy zbadać dokładnie istotę czynu. Uskuteczni to bądź Rada szkolna okręgowa, jużto z własnej inicjatywy, już z polecenia Rady szkolnej krajowej, bądź wydelegowana przez ostatnią komisja śledcza.

Sprowadzoną istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu.

Usprawiedliwienie się jego ustne ma się wciągnąć do protokołu, a gdyby je podał na piśmie, załączyć do aktów.

Jeżeli usprawiedliwienie się to będzie uznane za dostateczne, należy go uwiadomić na piśmie, że jest niewinnym co do zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28. W sprawach dyscyplinarnych stale lub tymczasowo zamianowanych dyrektorów i starszych nauczycieli, tudzież nauczycieli rzeczy-

wistych wszelkiej kategorii, a niemniej w sprawach dotyczących przyznania, odroczenia lub odmówienia dodatków pięcioletnich, orzeka Rada szkolna krajowa.

Wszelkie zaś sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do zakresu Rad szkolnych okręgowych.

Art. 29. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 2. Marca 1879. Nr. 64. Dz. u. kr.*)

Na usunięcie z posady skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania, dopuścił się ponownie opieszałości lub innych wykroczeń w służbie.

Jednak nauczyciel, dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być skazany na usunięcie z posady bez poprzednich kar dyscyplinarnych.

Art. 30. Nauczyciela skazanego sądownie na karę, połączoną z utratą prawa obieralności do reprezentacji gminnej, usunie Rada szkolna krajowa z posady bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31. Gdyby tego wymagała powaga stanu nauczycielskiego, może Rada szkolna krajowa odjąć obwinionemu nauczycielowi podczas śledztwa dyscyplinarnego urządowanie i płacę.

Tak samo należy postąpić, jeżeli jest w śledztwie o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące.

Odwołanie się przeciw temu postanowieniu nie wstrzymuje wykonania.

Art. 32. W ciągu takiego odjęcia urządowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$ płacy przedtem pobieranej, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata

służby. Uniewinnionemu ma się zwrócić cała niewypłacona należność.

Art. 33. O każdym oddaleniu ze służby szkolnej ma się donieść Ministrowi wyznań i oświecenia celem uwiadomienia o tem władz innych krajów reprezentowanych w Radzie Państwa.

T Y T U Ł IV.

O przenoszeniu nauczycieli w stan spoczynku, wyznaczaniu im pensji wysłużonych, i zaopatrywaniu wdów i sierot po nauczycielach.

Art. 34. Nauczyciela (nauczycielkę) można przenieść w stan spoczynku na jego własną prośbę albo z urzędu, jeżeli po nienagannej służbie dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, albo też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków.

Po 40-letniej nienagannej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku na jego własne żądanie.

Art. 35. Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie pozbawia prawa do emerytury.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez starszą nauczycielkę lub nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej. Śluby bez takiego przyzwolenia zawarte, będą uważane za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 36. Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady albo przejść w stan spoczynku, wyjąwszy, gdyby

Rada szkolna krajowa w szczegółowych wypadkach osobnem pozwoleniem zarządziła inaczej.

Równocześnie z tem ma się odbyć oddanie budynków i gruntów należących do uposażenia szkoły.

Co do użytków niezebranych z pól i ogrodów należy postąpić jak w razie śmierci nauczyciela (art. 46).

Art. 37. Stale umieszczeni nauczyciele, nauczycielki i młodsi nauczyciele mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po nauczycielach i młodszych nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 38. Wymiar emerytury zależy z jednej strony od wysokości płacy a z drugiej od lat służby. Co do pierwszego będzie skalą płaca wraz z wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jakoteż dodatkami za kierownictwo (art. 13.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co do drugich policzy mu się wszystkie lata spędzone przy szkołach etatowych, počawszy od pierwszego, choćby tymczasowego mianowania na posadę nauczyciela lub młodszego nauczyciela.

Przerwa w służbie zaszła bez powodu ze strony nauczyciela nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 39. Nauczyciel rzeczywisty i młodszy nauczyciel rzeczywisty, który nie wysłużył lat jeszcze dziesięć, nie ma prawa do emerytury i dlatego otrzyma jedynie odprawę, równającą się półtorarocznej należytości, obliczonej według artykułu poprzedniego. Po wysłużonych 10 latach

dostaje emeryt $\frac{1}{4}$ część, a za każdy rok dalszy jeszcze $\frac{1}{40}$ część należitości, obliczonej jak wyżej.

Art. 40. Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe.

W ostatnim razie, jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też musi zrzec się emerytury.

Art. 41. Wdowy i sieroty tak po rzeczywistych nauczycielach jak i rzeczywistych młodszych nauczycielach mają wtedy tylko prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie lub ojcowie mieli prawo do emerytury.

Wdowy przeto i sieroty po nauczycielach lub młodszych nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat 10, dostaną tytułem odprawy $\frac{1}{4}$ część, a jeżeli wdowa ma dzieci, otrzyma połowę należitości męża, obliczonej według artykułu 39.

Art. 42. Wdowie po nauczycielu, który służył lat 10, albo więcej, należy się roczne zaopatrzenie, wynoszące $\frac{1}{3}$ część rocznej płacy jego ostatniej, o ile takowa miała się liczyć przy wymiarze emerytury.

Jeżeli zaś małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu w stan spoczynku nauczyciela, lub z winy żony nastąpił rozwód sądowy, nie ma wdowa prawa do zaopatrzenia.

W razie ponownego małżeństwa może sobie wdowa albo zastrzedz zaopatrzenie na wypadek

powtórnego owdowienia albo żądać tytułem odprawy wypłaty dwuletniego zaopatrzenia swego.

Art. 43. Wdowa mająca prawo do zaopatrzenia otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzać, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko skończy lat 20 lub inne uzyska utrzymanie.

Art. 44. Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje lub nie ma prawa do zaopatrzenia, wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat 20 i nie mają innego utrzymania, zasiłek na wychowanie, obliczony według tego, czy wdowie dostałaby się tylko odprawa, czy też zaopatrzenie.

W pierwszym wypadku dostają dzieci taką samą odprawę, a w drugim pobierają wszystkie razem corocznie $\frac{1}{6}$ część ostatniej płacy ojca według wymiaru art. 39.

Udzielanie tego zasiłku ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego w inny sposób niezaopatrzonego dziecka, które nie doszło lat 20.

Powyższe zasady stosują się i do sierot po nauczycielce mającej prawo do emerytury.

Art. 45. Jeżeli wdowa po nauczycielu pójdzie ponownie za mąż, dostają dzieci zamiast dodatku na wychowanie zaopatrzenie według wymiaru art. 44.

Art. 46. Wdowa i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego, lub dostają kwartalną ratę pobieranej przezeń spłaty za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. czerwca a 31. października. W każdym innym czasie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 47. Jeżeli ostatnia płaca nauczyciela wraz z dodatkami pięcioletniemi nie przenosi 600 złr. a. w., a spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i potrzeby na pogrzeb, należy się spadkobiercom $\frac{1}{4}$ część owej płacy jako kwartał pozgonny.

Art. 48. Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dotychczasowych szkół w etatowe utracą swe posady, a niemniej ich wdowy i sieroty, mają prawo do takich jedynie zapomóg, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dotąd obowiązujących.

Art. 49. Nauczyciele dotychczasowi, którzy po przeistoczeniu terażniejszych szkół w etatowe przejdą na nowy etat. uważać się będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierot z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli od razu pod tym etatem służbę swoją rozpoczęli. Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę, równającą się 2 procentom od każdorocznej płacy przez wszyst-

kie lata poprzedniej służby nauczycielskiej. Spłata tej kwoty uiszczana być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 50. Celem uzyskania środków na emeryturę dla nauczycieli szkół ludowych i na zaopatrywanie wdów i sierot po nich pozostałych, utworzy się osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego będą wpływać:

- a) dochód z majątku zakładowego,
- b) stały corocznie udzielany dodatek z funduszu szkolnego krajowego,
- c) zapisy i darowizny na ten cel przeznaczone,
- d) (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 2. Marca 1879. Nr. 63. Dz. u. kr.*) interkalaria od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub nauczyciela w ogóle (art. 46., 47.) albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela ludowego,
- e) spłaty kwot dwuprocentowych powyżej oznaczonych w artykule 49.,
- f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10 % pobieranej przez nich płacy, a przy każdym podwyższeniu tejże 10% nadwyżki, oprócz tego zaś corocznie 2% od rocznej płacy,

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Art. 51. Jeżeli nauczyciel przed ukończeniem 10 lat służby, do emerytury dającej prawo umrze, albo też odprawiony zostanie, należy mu lub spadkobiercom jego zwrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiścił.

Art. 52. Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej, która wyda szczegółowe instrukcje o wybieraniu należytości funduszowych i o ich obrocie.

Zarząd winien zbierającym się co 3 lata krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego, i ogłasza co rok zamknięcie rachunków.

Art. 53. Miasta rządzące się własnym statutem, mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz szkolny emerytalny, mają jednakże przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli, jakoteż zaopatrzeń pozostałych po nich, wdów i sierot postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 50. od c) do f) wymienione, mają się wnosić do ich własnej kasy.

Art. 54. Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl niniejszej ustawy jest obowiązany, resztę kapitalizować i wcielać do majątku zakładowego.

Art. 55. Ustawa niniejsza staje się prawomocną równocześnie z ustawą o zakładaniu i utrzymaniu publicznych szkół ludowych.

Z wnijsciem w wykonanie niniejszej usta wy tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczas we ustawy i rozporządzenia, odnoszące się do przedmiotów w tej ustawie objętych, o ile się orzeczeniom jej sprzeciwiają lub też niemi zostały zastąpione.

Art. 56. Przeprowadzenie tej ustawy polecam Ministrowi wyznań i oświecenia.

Wiedeń, 2. maja 1873.

M.

U S T A W A

*z dnia 25. Czerwca 1883. Nr. 255. Dz. u. kr.
o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.*

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje :

T Y T U Ł I.

Rada szkolna miejscowa.

§. 1. Szkoły ludowe, utrzymywane w całości lub częściowo z funduszków Państwa, kraju, powiatu lub gminy, zostają pod nadzorem Rad szkolnych miejscowych.

§. 2. Nadzór nad jedną lub kilku szkołami w jednej miejscowości może wykonywać jedna Rada szkolna miejscowa.

Rada szkolna okręgowa może utworzyć dla szkół kilku gmin jedną Radę szkolną miejscową.

§. 3. Rada szkolna miejscowa składa się z reprezentantów kościoła, szkoły i gminy. Osoba, mająca prawo prezentowania nauczyciela i właściciel obszaru dworskiego, jeżeli przynajmniej w jednej dziesiątej części przyczynia się do corocznych zwyczajnych wydatków na utrzymanie szkoły i nauczyciela, mają prawo wstąpić jako członkowie do Rady szkolnej miejscowej, i brać udział w obradach z prawem głosowania, (czy to osobiście, czy przez swych zastępców).

§. 4. Reprezentami kościoła w Radzie szkolnej miejscowej są duszpasterze młodzieży szkolnej.

Gdzie się znajduje dwóch lub więcej duszpasterzy tego samego wyznania i obrządku, tam wyższa władza kościelna wyznacza tego, który ma być członkiem Rady szkolnej miejscowej.

W celu strzeżenia religijnych interesów młodzieży izraelskiej wstępuje do Rady szkolnej miejscowej reprezentant, wyznaczony przez zwierzchność konfesyjną.

§. 5. Kierownik szkoły jest jej reprezentantem w Radzie szkolnej miejscowej (nauczyciel szkoły, a w razie gdy w tej samej szkole jest kilku nauczycieli, dyrektor lub starszy nauczyciel).

W razie gdy kilka szkół podlega Radzie szkolnej miejscowej, to wstępuje do niej jako członek przewodniczący szkoły najwyższej co do stopnia, albo jeżeli szkoły są tego samego stopnia, przewodniczący najstarszy w służbie.

Przewodniczący innych szkół biorą wszakże udział w obradach, dotyczących się ich szkół z głosem doradczym.

§. 6. Reprezentantów gminy wybiera do Rady szkolnej miejscowej reprezentacya gminna; w razie zaś, gdy do tej samej szkoły należy gmin więcej w całości lub częściowo, wybiera ich zgromadzenie wszystkich reprezentacyi gminnych, które w tej Radzie szkolnej miejscowej udział brać mają, zwołane przez naczelnika gminy, w której jest szkoła, i pod jego przewodnictwem.

Reprezentantów gminy lub gmin w Radzie szkolnej miejscowej może być najmniej dwóch najwięcej pięciu. Ilość ich oznacza Rada szkolna okręgowa z uwagą na to, by każde wyznanie miało swego reprezentanta w Radzie szkolnej miejscowej. Oprócz członków Rady szkolnej miejscowej, wybiera także reprezentacya gminna dwóch ich zastępców.

Wybór dokonywa się absolutną większością głosów na lat sześć. Po trzech latach wszakże ustępuje z Rady szkolnej miejscowej połowa reprezentantów gminy i ich zastępców, a to za pierwszym razem losem, następnie kolejną, jeżeli liczba ich jest nieparzystą, występuje pierwszym razem większa połowa. Wybór ponowny jest dozwolony.

§. 7. Wybrany do Rady szkolnej miejscowej może być każdy, komu służy to samo prawo względem jednej z reprezentacyi tych gmin, które przydzielono do szkoły. Utrata prawa wyborczego pociąga za sobą wykluczenie z Rady szkolnej miejscowej.

Od obowiązku przyjęcia wyboru do Rady szkolnej miejscowej może uchylić się tylko ten, komu służy to prawo względem wyboru repre-

zentacyi gminnej, albo kto przez przeciąg ostatnich sześciu lat był członkiem Rady szkolnej miejscowej. Za nieusprawiedliwione nieprzyjęcie wyboru karze Rada szkolna okręgowa grzywnami od 20 do 100 zł., któreto grzywny użyte być mają na cele szkolne.

§. 8. Reprezentacya gminy może za zezwoleniem Rady szkolnej okręgowej podzielić miejscowości, w których jest kilka szkół, na kilka dzielnic szkolnych.

W tym razie dla każdej dzielnicy szkolnej należy utworzyć osobną Radę szkolną miejscową, zachowując powyższe przepisy.

§. 9. Rada szkolna miejscowa ma dbać o dokładne wykonanie ustaw szkolnych i rozporządzeń wyższych władz szkolnych.

W szczególności winna Rada szkolna miejscowa :

1. przestrzegać, aby nauczyciele odbierali płacę w odpowiedni sposób, w należytych czasie, i bez uszczerbku, przyjmować zażalenia nauczycieli o zatrzymywanie lub nieregularne uiszczanie płacy, sprawdzać ich słuszność, a wyczerpnąwszy środki pojednawcze, popierać te zażalenia u właściwych władz;

2. zarządzać funduszem szkolnym miejscowym, jeżeli takowy istnieje, tudzież majątkiem zakładowym szkolnym, o ile co do tego niema innych postanowień w aktach fundacyjnych;

3. przestrzegać, aby strony, do utrzymania szkoły i nauczyciela konkurujące, w należytych czasie i w zupełności zobowiązania konkurencyjne wypełniały;

4. nadzorować budynek szkolny, grunta i sprzęty szkolne, utrzymywać potrzebny inwentarz własności szkolnej;

5. rozstrzygać o uwolnieniu od opłaty szkolnej;

6. starać się o książki szkolne i inne środki pomocnicze dla ubogich uczniów, o zakupno i utrzymanie sprzętów szkolnych, jakoteż rekwizytów i innych przyborów naukowych;

7. układać roczny preliminarz potrzeb szkolnych, o ile do tego innych władz ustanowionych nie ma, przedstawiać preliminarz reprezentacji gminnej i składać rachunek z otrzymanych pieniędzy;

8. rozkładać wydatki szkolne wedle obowiązujących przepisów na strony konkurujące do utrzymania szkoły i nauczyciela;

9. przechowywać papiery wartościowe, dokumenta, fasye i t. p., własnością szkoły będące,

10. sporządzić corocznie wykaz dzieci obowiązanych do uczęszczania do szkoły, a porównywając go z wykazem dzieci rzeczywiście uczęszczających, który to wykaz nauczyciel co tydzień ma podawać, wpływać drogą zachęty i rady na rodziców i opiekunów, aby dzieci do szkoły posyłali; przyjmować i sprawdzać wniesione w tym względzie tłumaczenia, na trwających zaś w nieusprawiedliwionej niedbałości lub niechęci wzywać pomocy władz właściwych;

11. naznaczać czas nauki z przestrzeganiem przepisanej ilości godzin;

12. czuwać nad udzielaniem przepisanej nanki;

13 czuwać nad prowadzeniem się nauczycieli, nad szkolną karnością, jakoteż nad zachowaniem się młodzieży poza szkołą;

14 wspierać ile możności nauczycieli w ich urzędowym działaniu;

15. godzić spory nauczycieli bądź to pomiędzy nimi samymi, bądź między nimi a gminą, lub pojedynczymi członkami gminy, (o ile spory te wynikają ze stosunków szkolnych) popierać wszelkimi sposobami troskliwie i z oględnością tak interesa, jak i powagę szkoły i nauczyciela

16. prezentować nauczycieli na opróżnione posady w razach, w których ją do tego ustawy upoważniają;

17. podawać wyjaśnienia i opinie swe do reprezentacyi gminnej i władz przełożonych, którym Rada szkolna miejscowa wnioski swe każdego czasu przedstawić ma prawo.

Rada szkolna miejscowa jest organem uchwalającym i nadzorującym, jej przewodniczący organem wykonawczym.

§. 10. Z pod władzy Rady szkolnej miejscowej wyjęte są szkoły ćwiczeń, połączone z seminarjami nauczycielskimi; tam tylko, gdzie szkoły takie w całości lub częściowo utrzymywane są z środków gminnych, ma nad nimi Rada szkolna miejscowa władzę określać w §. 9. ustęp 1.—9.

§. 11. Członkowie Rady szkolnej miejscowej wybierają z pomiędzy siebie absolutną większością głosów przewodniczącego i jego zastępcę na przeciąg lat trzech.

Dyrektorowie i nauczyciele szkół, podlegający Radzie szkolnej miejscowej, nie mogą jej przewodniczyć.

Gdyby przewodniczący lub jego zastępca z powodu jakiegokolwiek przeszkody nie mógł przewodniczyć na posiedzeniu, kieruje obradami najstarszy wiekiem z obecnych członków Rady szkolnej miejscowej.

Rada szkolna miejscowa skoro się ukonstytuowała, donieść o tem winna reprezentacyi gminnej i Radzie szkolnej okręgowej.

§. 12. Rada szkolna miejscowa zbiera się najmniej raz w miesiąc na posiedzenia zwyczajne.

Przewodniczący może jednak każdego czasu zwołać nadzwyczajne posiedzenie, winien zaś zwołać je jeżeli dwóch członków Rady tego zażąda.

§. 13. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej trzech członków i absolutna większość głosów.

Przy równości głosów rozstrzyga przewodniczący, który ma także prawo zawiesić przeprowadzenie uchwał sprzeciwiających się według jego zdania ustawie albo interesom szkoły, i sprawę przedstawić do rozstrzygnięcia Radzie szkolnej okręgowej.

Zażalenia przeciw uchwałom i rozporządzeniom Rady szkolnej miejscowej idą do Rady szkolnej okręgowej. Wnosić je należy w Radzie szkolnej miejscowej, i mają moc odraczającą, o ile są wniesione w czternastu dniach po ogłoszeniu uchwały, przeciw której strona się żali.

§. 14. Żaden członek Rady szkolnej miejscowej nie może brać udziału w obradach i głosowaniu nad sprawami tyczącymi się jego własnych interesów.

§. 15. W sprawach tak pilnych, że nie można z niemi czekać do przyszłego posiedzenia zwyczajnego, a nadzwyczajnego zwołać nie można, może przewodniczący sam wydać rozporządzenie; musi jednak bezzwłocznie i najpóźniej na następnem posiedzeniu zasięgnąć zatwierdzenia Rady szkolnej miejscowej.

§. 16. Do nadzorowania dydaktyczno-pedagogicznego stanu szkoły Rada szkolna okręgowa ustanowi jednego członka Rady szkolnej miejscowej dozorcą szkolnym.

Dozorca szkolny miejscowy ma się znosić z przewodniczącym szkoły.

Jeżeli powstanie między nimi różnica zdań, to każda strona ma prawo udać się do Rady szkolnej okręgowej po rozstrzygnięcie.

W szkołach, gdzie jest więcej nauczycieli, dozorca szkolny miejscowy ma prawo być obecnym na konferencyach nauczycielskich.

W miejscowościach, gdzie dwie lub kilka szkół Radzie szkolnej miejscowej podlega, może być dwóch dozorców szkolnych wyznaczonych do nadzorowania dydaktyczno-pedagogicznego.

Inni członkowie Rady szkolnej miejscowej mają także prawo odwiedzania szkół, aby się przekonać o ich stanie. Prawo wydawania potrzebnych zarządzeń nie służy wszakże pojedynczemu członkowi, tylko całej Radzie.

§. 17. Członkowie Rady szkolnej miejscowej nie mają prawa do wynagrodzenia za sprawowanie swych czynności.

Połączone z niem wydatki zwrócone im będą gotówką z funduszków gminnych, z których także opędzać się będą niezbędne koszta kancelaryjne,

§. 18. Duszpasterze, należący do Rad szkolnych miejscowych, prócz wspólnego z innymi członkami Rady szkolnej miejscowej prawa nadzorowania, nie uwłaszczając postanowieniu zawartemu w § 2. ustawy Państwa z dnia 25. Maja 1868 r. (Dz. praw Państwa Nr. 48.) mają szczególne prawo nadzorowania nauki religii, w szkole udzielanej.

§. 19. W razie opróżnienia posady nauczyciela w szkole miejscowej Rada szkolna miejscowa zarządzi bezzwłocznie tymczasowe zastępstwo. Równocześnie o tymczasowem zarządzeniu swoim da wiadomość Radzie szkolnej okręgowej, do dalszego urzędowego postępowania.

Po rozpisaniu konkursu na posadę nauczyciela i po upływie terminu nastąpi z listy ukwalifikowanych kandydatów, przez Radę szkolną okręgową Radzie szkolnej miejscowej udzielonej, wybór stałego nauczyciela, przez uprawnionych do tego dokonać się mający. O wyborze tym zawiadomi Rada szkolna miejscowa Radę szkolną okręgową, i podda go pod zatwierdzenie Rady szkolnej krajowej.

T Y T U Ł II.

Rada szkolna okręgowa.

§. 20. Bezpośrednio wyższy nadzór nad szkołami ludowymi sprawuje Rada szkolna okręgowa.

§. 21. (*W brzmieniu postanowionem ustawą z dnia 30. Października 1880. Nr. 43. Dz. u.kr.*):

Kraj dzieli się na trzydzieści siedm następujących okręgów szkolnych:

1. Okręg szkolny miasta **Lwowa**,
2. " " " **Krakowa**,
3. " " **Krakowski** (pow. pol. Kraków, Chrzanów, Wieliczka),
4. " " **Wadowicki** (pow. pol. Wadowice, Biała. Żywiec),
5. " " **Myślenicki** (pow. pol. Myślenice, Nowy Targ),
6. " " **Nowo Sąddecki** (pow. pol. Nowy Sącz, Limanowa),
7. " " **Gorlicki** (pow. pol. Gorllce, Grybów),
8. " " **Bocheński** (pow. pol. Bochnia, Brzesko),
9. " " **Tarnowski** (pow. pol. Tarnów, Dąbrowa),
10. " " **Pilzneński** (pow. pol. Pilzno, Ropczyce),
11. " " **Jasielski** (pow. pol. Jasło, Krosno),
12. " " **Mielecki** (pow. pol. Mielec, Tarnobrzeg),
13. " " **Rzeszowski** (pow. pol. Rzeszów, Łańcut),

14.	"	"	Kolbuszowski (pow. pol. Kolbuszowa, Nisko),
15.	"	"	Sanocki (pow. pol. Sanok, Brzozów, Lisko),
16.	"	"	Przemyski (pow. pol. Przemysł, Dobromil),
17.	"	"	Jarosławski (pow. Jarosław, Cieszanów),
18.	"	"	Jaworowski (pow. pol. Jaworów, Mościska),
19.	"	"	Samborski (pow. pol. Sambor, Stare miasto),
20.	"	"	Drohobycki (pow. pol. Drohobycz, Turka),
21.	"	"	Stryjski (pow. pol. Stryj, Żydaczów),
22.	"	"	Kaluski (pow. pol. Kałusz. Dolina),
23.	"	"	Gródecki (pow. pol. Gródek, Rudki),
24.	"	"	Lwowski (pow. pol. Lwów, Bóbrka),
25.	"	"	Sokalski pow. pol. Sokal, Kamionka Strumiłowa),
26.	"	"	Żółkiewski (pow. pol. Żółkiew, Rawa),
27.	"	"	Złoczowski (pow. pol. Złoczów, Brody),
28.	"	"	Brzeżański (pow. pol. Brzeżany, Podhajce),
29.	"	"	Rohatyński (pow. pol. Rohatyn, Przemyślany),
30.	"	"	Tarnopolski (pow. pol. Tar-

			nopol, Skalał, Zbaraż),
31.	"	"	Trembowelski (pow. pol. Trembowla, Husiatyn),
32.	"	"	Zaleszczycki (pow. pol. Zaleszczyki, Borszczów),
33.	"	"	Czortkowski (pow. pol. Czortków, Buczacz),
34.	"	"	Śniatyński pow. pol. Śniatyn, Horodenka),
35.	"	"	Kołomyjski pow. pol. Kołomyja, Kossów),
36.	"	"	Nadwórniański (pow. pol. Nadwórna, Bohorodeczany),
37.	"	"	Stanisławowski , pow. pol. Stanisławów, Tlumacz).

Siedziba każdej Rady szkolnej okręgowej jest w tem mieście, od którego okręg szkolny nosi nazwisko.

Miasta, które otrzymają własny statut, mogą tworzyć osobne okręgi szkolne, z osobnemi Radami szkolnemi okręgowemi.

§. 22. Rada szkolna okręgowa składa się:

- a) z przewodniczącego, którym jest naczelnik tej władzy politycznej powiatowej, której siedziba jest oraz siedzibą Rady szkolnej okręgowej;
- b) z duchownego każdego wyznania i obrządku, liczącego w okręgu więcej niż 2.000 dusz.

Mianowanie duchownego członka Rady szkolnej okręgowej należy do wyższej władzy kościelnej. Reprezentanta religii izraelskiej wybierają przełożenia gmin konfesyjnych w okręgu;

- c) z dwóch reprezentantów zawodu nauczycielskiego; jednego z nich wybiera zgromadzenie nauczycieli okręgu szkolnego, drugim jest dyrektor seminaryum nauczycielskiego, jeżeli się zakład taki w okręgu znajduje; w przeciwnym razie dyrektor jednej ze szkół średnich, w okręgu szkolnym znajdujących się, a gdy i szkoły średniej niema, kierownik jednej ze szkół ludowych, którego wyznaczy Rada szkolna krajowa;
- d) z delegatów Rad powiatowych, okręgiem szkolnym objętych, a mianowicie po jednym reprezentancie każdej Rady powiatowej;
- e) z inspektora szkolnego okręgowego, a względnie inspektorów szkolnych okręgowych.

Zastępcę przewodniczącego wybiera Rada szkolna okręgowa bezwzględną większością głosów ze swego grona.

§. 23. Reprezentanci zawodu nauczycielskiego będą obierani na trzy lata. Duchowni (§. 22. b) pozostaną na swoim urzędzie dopóty, dopóki nie zostaną odwołani przez swoich mocodawców.

§. 24. Dla miast rządzących się własnym statutem stanowią się co do składu Rady szkolnej okręgowej (miejskiej) następujące wyjątki od przepisów, objętych §. 22.:

- a) przewodniczącym jest prezydent miasta (burmistrz);
- b) każde wyznaczenie i obrządek, które liczy więcej jak 500 dusz w mieście, ma być reprezentowane w Radzie szkolnej okręgowej przez swego delegata :

- c) postanowienie §. 22. lit. d) nie ma tutaj zastosowania. Natomiast wybiera reprezentacya gminna z pośród siebie, albo z pośród innych osób wybieralnych do reprezentacyi gminnej dwóch członków do Rady szkolnej okręgowej. Utrata obieralności do reprezentacyi gminnej pociąga za sobą wystąpienie z Rady szkolnej okręgowej.

O ile w okręgach miejskich mają być oddzielne Rady szkolne miejscowe urządzone, lub tylko dozorecy dla poszczególnych szkół ustanowieni, orzeka Rada szkolna krajowa.

§. 25. Do strzeżenia religijnych interesów tych mieszkańców szkolnego okręgu do których wyznania żaden z członków Rady szkolnej okręgowej nie należy. wybiera też Rada dla każdego z wyznań osobnego doradcę.

§ 26. Wszystkie w §§. 22., 24. i 25. wyszczególnione mianowania i wybory potrzebują zatwierdzenia Rady szkolnej krajowej.

§. 27. Rada szkolna okręgowa ma, ze względu na wszystkie szkoły ludowe publiczne, i wszystkie należące do jej okręgu zakłady naukowe prywatne, niemniej na szkoły specjalne początkowe, i na znajdujące się w okręgu ochronki dla dzieci ten sam zakres działania jaki według dotychczasowych przepisów służył politycznym władzom powiatowym i okręgowym nadzorcom szkolnym.

W szczególności ma Rada szkolna okręgowa:

1. zastępować na zewnątrz sprawy okręgu szkolnego, mieć dokładny przegląd stanu szkół w okręgu, tudzież starać się o prawem przepi-

sany porządek w szkołach, i o polepszenie, o ile to być może, tak w ogóle, jak co do każdej szkoły z osobna ;

2. starać się o ogłaszanie ustaw i rozporządzeń wyższych władz szkolnych w przedmiocie spraw szkolnych, tudzież o przeprowadzenie tych ustaw i rozporządzeń ;

3. prowadzić pertraktacje co do regulowania i rozszerzenia szkół istniejących, tudzież co do zakładania nowych szkół ; rozstrzygać w pierwszej instancji o przyłączeniach do związku i wyłączeniach ze związku szkolnego ; nadzorować budowę szkolne. sprawiać sprzęty i inne potrzeby, sprawdzać i potwierdzać fasye szkolne ;

4. opiekować się funduszami szkolnymi miejscowymi, o ile do tego nie są przeznaczone osobne władze, albo o ile te czynności dla wyższej władzy nie są zastrzeżone ; prowadzić pertraktacje o subwencyonowanie pojedynczych szkół z funduszków powiatowych i krajowych ;

5. opiekować się nauczycielami, niemniej pod względem ekonomicznym i policyjnym szkołami ; rozstrzygać w pierwszej instancji zażalenia w sprawach dotacyi i opłat emerytalnych, o ile tych opłat nie ponosi skarb Państwa lub kraju, tudzież w sprawach środków pomocniczych do nauki i preliminarzów szkolnych, i reperacyi konkurencyjnych ;

6. używać środków przymusowych w razach ustawą oznaczonych, przyczem winni jej być pomocni c. k. starostwie powiatowi ;

7. tymczasowo obsadzać opróżnione posady przy szkołach ; współdziałać w stanowczem obsa-

dzeniu posad, względnie zaś w posuwaniu nauczycieli na wyższe płace;

8. przeprowadzać śledztwa w przekroczeniach dyscyplinarnych nauczycieli i co do usterek w szkole; rozstrzygać o tem w pierwszej instancyi albo w razie potrzeby czynić wnioski do Rady szkolnej krajowej;

9. starać się o dalsze kształcenie nauczycieli, urządzać konferencye nauczycielskie, i czuwać nad ich postępem; nadzorować biblioteki szkolne i biblioteki dla nauczycieli;

10. zawiązywać rady szkolne miejscowe, oznaczać ich granice i siedzibę, wspierać je, i czuwać nad ich działaniem;

11. zarządzać nadzwyczajne inspekye szkół;

— 12. po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej, zaznaczyć odpowiedny miejscowym okolicznościom czas do prawem przepisanych wakacyi w szkołach elementarnych;

13. udzielać objaśnień i opinii, robić wnioski i peryodyczne sprawozdania do wyższych władz szkolnych.

§. 28. Rada szkolna okręgowa zbiera się przynajmniej raz w miesiąc na zwyczajne obrady. Przewodniczący może według potrzeby, a winien na wniosek dwóch członków w przeciagu ośmiu dni zwołać nadzwyczajne posiedzenie.

Wszystkie sprawy, o których trzeba rozstrzygać, przedkładać sprawozdania lub wnioski, mają być kolegialnie traktowane.

W porozumieniu z Radą szkolną krajową nada sobie Rada okręgowa regulamin czynności,

i określi bliżej kompetencję wydziału wykonawczego.

§. 29. Do stanowienia uchwał potrzebna jest obecność więcej niż połowy członków.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący, który ma także prawo wstrzymać przeprowadzenie uchwał, sprzeciwiających się według jego zdania ustawie, i zasiągnąć natychmiast decyzji Rady szkolnej krajowej.

Przy obradach i głosowaniu nad sprawami dotyczącymi się osobistych interesów jednego z członków, członek ten udziału mieć nie może.

Zażalenia przeciw uchwałom Rady szkolnej okręgowej idą do Rady szkolnej krajowej.

Wnosić je należy w Radzie szkolnej okręgowej, i mają moc odraczającą, jeżeli zostały wniesione w czternastu dniach po ogłoszeniu uchwały, przeciw której strona się żali.

§. 30. W sprawach wymagających pospiechu, chociażby te sprawy kolegialnie miały być traktowane, może przewodniczący wydać bezpośrednie rozporządzenia, winien jednak bezzwłocznie a najpóźniej na najbliższym posiedzeniu zasiągnąć zatwierdzenia Rady szkolnej okręgowej.

§. 31. Dla każdego okręgu szkolnego mianuje Minister Wyznań i Oświecenia na podstawie ternu, przez Radę szkolną krajową przedłożonego, osobnego inspektora okręgowego, a w razie potrzeby dwóch lub więcej inspektorów: inspektorowie mają zazwyczaj powołani być na ten urząd z grona nauczycieli.

Nauki religii pod względem dogmatycznym nadzoruje władza duchowna.

§. 32. Okręgowy inspektor ma obowiązek peryodycznie odbywać wizytację szkół.

Jest on upoważniony w dydaktyczno-pedagogicznym względzie udzielać rad i zarządzać spostrzeżonym w tej mierze niedostatkom przez udzielanie na miejscu ustnych wskazówek. Jemu także służy przewodnictwo na okręgowych konferencyach nauczycielskich.

Podczas wizytacji powierzonych sobie szkół publicznych ma inspektor okręgowy przedewszystkiem uważać:

1. na dozorcę szkolnego miejscowego, czy wypełnia swe obowiązki służbowe;
2. na przestrzeganie przepisów prawnych przy przyjmowaniu i uwalnianiu dzieci ze szkoły;
3. na biegłość, pilność, na zachowanie się nauczycieli w ogóle, na panującą w szkole karność, porządek i uchędóstwo;
4. na przestrzeganie planu nauk, na metodę naukową i na postępy dzieci w ogóle, i w pojedynczych przedmiotach;
5. na zaprowadzone środki do nauki służące, i na przybory pomocnicze, tudzież na wewnętrzne urządzenie szkoły;
6. na stosunki ekonomiczne szkoły, w szczególności na dotację nauczycieli, czy nauczyciel otrzymuje regularnie zapewniony mu dochód, czy i jakim trudni się ubocznem zajęciem.

Przy wizytacji prywatnych zakładów szkolnych i wychowawczych winien inspektor szkolny okręgowy na to uważać, czy zakłady te odpo-

wiadają warunkom, pod któremi były założone, i czy nie przekraczają granic swego uprawnienia.

§. 33. Inspektorowi szkolni okręgowi mają robić sprawozdania o swych czynnościach do Rady szkolnej okręgowej, z dołączeniem potrzebnych wniosków i wskazówek, których na miejscu udzielili.

Sprawozdania te mają być przedłożone wraz z uchwałami w skutek nich zapadłemi Radzie szkolnej krajowej, która uwzględnia je w sprawozdaniach szkolnych, do Ministerstwa Wyznań i Oświaty przesyłanych.

§. 34. Doradcy Rady szkolnej okręgowej (§. 25.) mają prawo zwiedzać znajdujące się w okręgu szkoły swojego wyznania, aby się przekonać o ich stanie, tudzież mają prawo być obecnymi przy peryodycznych wizytacjach tychże przez inspektorów szkolnych okręgowych; wreszcie mają prawo donosić Radzie szkolnej okręgowej o zrobionych przez siebie spostrzeżeniach, i czynić wnioski w celu polepszenia rzeczonych szkół.

Rada szkolna okręgowa ma zasięgać zdania doradców we wszystkich przedmiotach, zostających w związku z ich powołaniem, doradcy zaś mogą uczestniczyć w dotyczących obradach Rady szkolnej okręgowej z głosem stanowczym.

§: 35. Przewodniczący w Radzie szkolnej okręgowej przydziela członkom Rady wpływające sprawy do referowania.

Polityczna władza powiatowa dostarcza Radzie szkolnej okręgowej potrzebnych ubikacyi i

sił pomocniczych, opędza także jej potrzeby kancelaryjne.

W miastach rządzących się własnym statutem gminnym daje Radzie szkolnej okręgowej ubikacye i niezbędne siły pomocnicze reprezentacya gminna; potrzeby kancelaryjne opędzane będą z funduszków gminnych.

§. 36. Etat i płaca inspektorów szkolnych okręgowych ustanowione będą na właściwej dzodze.

§. 37. W imieniu Rady szkolnej okręgowej załatwiać będzie bieżące jej czynności wydział wykonawczy, do którego należą:

- a) prezes;
- b) jego zastępca;
- c) inspektor szkolny okręgowy.

Nieobecność któregobądź z członków wydziału wykonawczego, o ile nie była spowodowana winą przewodniczącego, nie wstrzymuje czynności tegoż wydziału.

§. 38. Prezes i członkowie Rady szkolnej okręgowej mają prawo zwiedzać osobiście szkoły ludowe, a to: prezes szkoły swego powiatu, duchowni szkoły służące dzieciom ich wyznania lub obrządku.

Mogą oni z poczynionych spostrzeżeń swoich zdawać sprawę swoim mocodawcom, nie mają atoli prawa udzielać ich bezpośrednio nauczycielom.

§. 39. Członkowie Rady szkolnej okręgowej sprawują swoje czynności bezpłatnie, i mają tylko prawo do zwrotu kosztów podróży z powodu posiedzeń tejże Rady.

O zwrocie kosztów podróży dla reprezentantów zawodu nauczycielskiego w Radzie szkolnej okręgowej stanowi ustawa państwowa z dnia 19. Kwietnia 1872. Dz. pr. p. Nr. 63 *).

Delegaci Rad powiatowych mogą żądać zwrotu tychże kosztów z funduszków powiatowych.

§. 40. Sprzeciwiające się tej ustawie przepisy o nadzorze nad szkołami ludowymi, tudzież

*) Ustawa z dnia 19, Kwietnia 1872, Nr. 63. Dz. u. p, o wynagradzaniu kosztów podróży i dyet członkom Rad szkolnych krajowych i okręgowych.

§. 1. Członkowie Rad szkolnych krajowych i okręgowych, których mieszkanie oddalonym jest więcej aniżeli o pół mili od siedziby urzędowej odnośnej Rady szkolnej krajowej lub okręgowej otrzymują z funduszków państwowych zwrot wydatków podróży i dyet powstających przez udawanie się na posiedzenia.

§. 2. Wysokość tego wynagrodzenia oznacza Minister oświaty z uwzględnieniem miejscowych stosunków po wysłuchaniu Rady szkolnej krajowej; koszta podróży nie mogą jednak przekraczać kwoty 1 zł. od mili, a diety kwoty 1 zł. 50 ct. za pół dnia.

§. 3. Ta ustawa nie odnosi się atoli do dyet i kosztów podróży, które ponoszą inspektorowie szkolni okręgowi i ci członkowie, których powoływać należy do wzmocnionych Rad szkolnych okręgowych, skutkiem uczęszczania na posiedzenia.

§. 4. Ta ustawa wchodzi w życie z dniem 1. Października 1872.

§. 5. Wykonanie polecam Ministrowi oświaty.

niezgodne z nią postanowienia ustawy o konkurencyi szkolnej z dnia 12. Sierpnia 1866. znoszą się.

Postanowienia dodatkowe.

§. 41. Komitety szkolne konkurencyjne, istniejące na mocy ustawy z dnia 12. Sierpnia 1866. mają być rozwiązane, a czynności ich przechodzą na Rady szkolne miejscowe.

Schönbrunn dnia 25. Czerwca 1873.

N.

U S T A W A.

z dnia 18. Marca 1879. Nr. 67. Dz. u. kr dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o uregulowaniu stosunków osobistych i służbowych osób stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych, należących do siły zbrojnej, pod względem ich obowiązku do czynnej służby w wojsku stałem, w marynarce wojennej, w obronie krajowej, lub w pospolitem ruszeniu.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1. Niniejsza ustawa tyczy się osób stanu nauczycielskiego. które na podstawie uzyskanej kwalifikacyi nauczycielskiej albo też zaświadczenia dojrzałości nauczycielskiej. dla publicznych szkół ludowych wszelkich kategorii czy to stale czy też tymczasowo zamianowane są, nareszcie

nauczycieli bądź stale bądź czasowo w stan spoczynku przeniesionych.

§. 2. Obowiązek stawienia się, wyjąwszy przypadek stawienia z urzędu, stosownie do §. 46. ustawy z dnia 5. Grudnia 1868. (Dz. u. p. Nr. 151.), o służbie wojskowej. dobrowolne wstąpienie w randze oficera do obrony krajowej nieczynnej, tudzież okoliczność, że jednoroczna służba pod bronią w obronie krajowej lub przez jednorocznego ochotnika nie została jeszcze rozpoczęta, jako też, że po wysłużeniu czasu przepisanego pod bronią obowiązek do służby wojskowej jeszcze nie ustał, nie stanowią przeszkody przyjęcia do służby nauczycielskiej w szkołach ludowych. *)

*) §. 46. Ustawy z dnia 2. Grudnia 1868. Nr. 151. o obowiązku do służby wojskowej:

Z tymi, którzy obowiązani są stawić się przed komisją asenterunkową bez dostatecznego uniewinnienia, postąpić należy jako ze zbiegłymi przed asenterunkiem, a ze wspierającymi ich świadomie, jako ze współwinnymi.

Zbiegłego należy dostawić z urzędu, a w razie uznania za zdolnego do służby ma nadśługiwać rok nad czas trwania służby w wojsku liniowem, jeżeli nie zdoła usprawiedliwić się z niestawienia się przy rozprawie z tego powodu przeprowadzonej, ale sam doprowolnie jawił się; dwa lata zaś, jeżeli nie jawił się dobrowolnie; w razie uznania za niezdolnego do służby, podlega grzywnie do wysokości 150 zł., a w razie niemożności wypłaty aresztowi do jednego miesiąca.

§. 3. Jeżeli nauczyciel szkół ludowych, wstąpi dobrowolnie w skład armii, z obowiązkiem służenia pod bronią dłużej niż rok, zrzeka się tem samem służby nauczycielskiej.

Atoli jeżeli to czyni w razie wojny i na czas jej trwania, może zatrzymać posadę nauczycielską, pod warunkiem jednak, że otrzyma przyzwolenie właściwej władzy szkolnej, które nie może być odmówione, chyba że tego wymagają niezbędnie stosunki służbowe.

§. 4. Nauczyciele szkół ludowych, należący do siły zbrojnej, nie potrzebują urlopu, jeżeli zostaną powołani do czynnej służby (do czynnej służby w pospolitem ruszeniu). Jeżeli powołany znajduje się na urlopie, udzielonym mu przez władzę szkolną, ustaje urlop natychmiast w skutek powołania.

Jeżeli zbieg w takim razie już przekroczył rok 36 wieku (§§. 16. i 33.), ulegnie grzywnie do wysokości 1000 zł. a w razie niemożności zapłaty areztowi do sześciu miesięcy.

Współwinni zbiegnięcia ulegają grzywnie do 500 zł, lub przy szczególnie obciążających okolicznościach do 1000 zł., w razie niemożności wypłaty areztowi do trzech względnie do sześciu miesięcy.

Tam, gdzieby obowiązani do stawienia się uchylali się w większej liczbie przez zbieganie od dopełnienia obowiązku służby wojskowej, można zarządzić w drodze rozporządzenia stosowne nadzwyczajne środki zaradcze, za usprawiedliwieniem przed najbliższą Radą państwa.

§. 5. Podczas czynnej służby wojskowej która się odbywa:

- a) w celu własnego wykształcenia wojskowego, w okresie wyznaczonym ustawą na wykształcenie rekrutów,
- b) z powodu peryodycznych ćwiczeń wojskowych,
- c) w razie uruchomienia i
- d) w razie powołania pospolitego ruszenia, zatrzymuje każdy nauczyciel szkół ludowych swą posadę nauczycielską i stopień w tej służbie.

Służba wojskowa tego rodzaju, nie przeszkadza dostąpieniu wyższej posady w służbie nauczycielskiej i nie przerywa pięciolecia, które wysłużyć ma, dla otrzymania wyższej płacy.

Na czas ustawą przepisanej czynnej służby wojskowej pod bronią zabezpiecza się każdemu nauczycielowi posadę nauczyciela tej samej kategorii i tego samego stopnia jaką zajmuje, służba taka przerywa jednak, z wyjątkiem wymienionego pod c) czasu uruchomienia, pięciolecie potrzebne do otrzymania wyższej płacy.

Przepis §. 10. ustawy z dnia 27. Grudnia 1875. r. (Dz. u. p. l. 158.) co do roku wojennego, będzie miał zastosowanie w obliczeniu czasu służby w ogóle, nie zaś przy obliczeniu pięciolecia potrzebnego do uzyskania wyższej płacy w służbie nauczycielskiej. *)

*) Z powodu postanowienia §. 9. niniejszej ustawy, przytacza się obszerniejszy wyciąg tej ustawy poniżej pod **O**.

§. 6. Do nauczycieli szkół ludowych powołanych do czynnej służby wojskowej, zastosowane będą przepisy o należytościach, wydane dla wojska stałego, marynarki wojennej, i obrony krajowej, jakoteż na przypadek pospolitego ruszenia.

Co do płac przywiązanych do ich służby nauczycielskiej, obowiązują następujące przepisy:

1. Na czas czynnej służby wojskowej wymienionej w § 5. pod *a*) *b*) i *d*) płace do służby nauczycielskiej przywiązane, jeżeli nie są zależne od pełnienia pewnych specjalnych obowiązków, nie będą ani w całości ani częściowo wstrzymane.

Co do płac pobieranych za pełnienie pewnych szczegółowych obowiązków, będą zastosowane przepisy o nauczycielach, będących na urlopie.

2. Na czas służby wojskowej pod bronią, która z mocy ustawy trwać ma rok jeden lub dłużej, ustają wszelkie pobory do posady nauczycielskiej przywiązane.

3. W razie uruchumienia (§. 5. lit. *c*.), nauczyciele do czynnej służby wojskowej powołani, pobierać będą, dopóki należą do stanu żołnierzy nie oficerów w całości płace, przywiązane do ich posady nauczycielskiej, które policzone być mają do emerytury; zastępcy i praktykanci należytości za zastępstwo i adjuta.

Żonatym, którzy utrzymują rodzinę i dom, zabezpiecza się pobór wszystkich płac niezależnych od pełnienia pewnych specjalnych obowiązków, natomiast nie mają prawa do zaopa-

trzenia swych rodzin w myśl przepisów o płacach wojskowych. Od tych korzyści wyjęci są tylko ci, którzy nie uczynili jeszcze zadość przepisowanemu ustawą obowiązkowi jednorocznej, lub dłużej trwać mającej służby pod bronią.

4. Nauczyciele, należący do rzędu tych, którzy pobierają gażę wojskową, pobierać będą podczas czynnej służby wojskowej, na przypadek uruchomienia:

- a) w każdym razie trzecią część płac pauczycielskich, które do emerytury liczone być mają, a względnie należitości za zastępstwo lub adjutów.
- b) Jeżeli płaca wojskowa (bez dopłat), nie licząc trzeciej części płacy nauczycielskiej pod a) wzmiankowej, nie dochodzi całkowitej kwoty płacy nauczycielskiej, z tej ostatniej taką kwotę, jaka potrzebną jest do wyrównania różnicy.

Jeżeli płaca wojskowa wynosi tyle co nauczycielska lub więcej, wypłata tej ostatniej ustaje na czas poboru pierwszej, z wyjątkiem pozostawionej trzeciej części.

- c) Ci nauczyciele, którzy są żonaci, utrzymując rodzinę i dom, pobierać będą oprócz tego dodatek służbowy, dodatek na mieszkanie i należitości w naturze, a natomiast nie mają dla rodzin prawa do zaopatrzeń, ustanowionych przepisami o płacach wojskowych.

Nauczycielom w tym przypadku będącym, może być w myśl lit. b) strąconą część płacy

nauczycielskiej, należytości za zastępstwo lub adjutum tylko wtedy i tylko o tyle, o ile te należytości nauczycielskie razem z wojskową płacą wynoszą więcej niż 1200 złr. w. a. rocznie.

§. 7. Nauczyciele w stanie stałego lub czasowego spoczynku, pobierać będą podczas czynnej służby wojskowej, należące się im podług regulaminu płace wojskowe i nadto swoją emeryturę bez żadnego uszczuplenia.

§. 8. Jeżeli nauczyciel pełniąc bez przerwy służbę wojskową jako pobierający gażę, otrzymał wyższą płacę wojskową, nie wywiera to żadnego wpływu na wymiar należytości, przypadającej podług §. 6. z tytułu jego nauczycielstwa.

§. 9. O prawach do zaopatrywania nauczycieli szkół ludowych z powodu ich służby wojskowej, równie jak o prawach służb rządowych cywilnych, stanowi ustawa z dnia 27. Grudnia 1875. r. (Dz. u. p. 158). Nauczyciele szkół ludowych, którzy nie wysłużyli jeszcze całkowitych lat 10 i podczas czynnej służby wojskowej, stali się nie tylko niezdatnymi do służby wojskowej i nauczycielskiej, lecz także niezdatnymi do zarobkowania w stanie cywilnym (§. 6. i 82. ustawy powyższej), otrzymają miasto odprawy (art. 39. ust. z dnia 2. Maja 1873. Dz. ust. i rozp. kraj. l. 251) emeryturę, którą w każdym poszczególnym wypadku oznaczy c. k. krajowa Rada szkolna za porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

§. 10. Wdowom i sierotom po nauczycielach zmarłych podczas pełnienia służby wojskowej, zastrzega się prawo należytości przypadającej

jących stosownie do całkowitego czasu, który zmarły wysłużył.

Gdyby przepisy wojskowe, dotyczące się wdów i sierót do zaopatrzenia, różniły się od postanowień zawartych w tym względzie w ustawie z dnia 2 Maja 1873. r. (Dz. ust. i rozp. kraj. l. 251.), to w każdym razie zastosowane być ma do nich postępowanie korzystniejsze i w każdym przypadku na etacie emerytalnym wojskowym ciężać ma tylko zaopatrzenie przypadające według przepisów wojskowych za policzalny czas służby wojskowej, na etacie zaś emerytalnym nauczycieli szkół ludowych nadwyżka przypadająca podług przepisów o emeryturach nauczycieli szkół ludowych, na podstawie ogólnego czasu służby.

§. 11. Ustawa niniejsza obowiązuje od dnia 25. Czerwca 1878.

§. 12. Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Wiedeń, dnia 18. Marca 1879.

O.

Ustępy wyjęte z ustawy z dnia 27. Grudnia 1875. Nr. 158.
Dz. u. p.

o wojskowem zaopatrzeniu osób należących do c. k. armii, c. k. marynarki i c. k. obrony krajowej.

Pierwsza część.

C. k. armia i c. k. marynarka.

PIERWSZY ODDZIAŁ.

Oficerowie, kadeci morskcy, duchowni i urzędnicy wojska i marynarki, tudzież inne osoby pobierające gażę.

W ogólności.

Sposoby zaopatrzenia.

§. 1. Zaopatrzenie uskutecznia się przez:

- 1) nadanie stałych lub czasowych pensyi,
- 2) nadanie dopłaty z powodu ran,
- 3) przyjęcie na miejscowe umieszczenie w domu inwalidów. lub obdzielenie miejscem zaopatrzenia dla inwalidów z wolnym wyborem zamieszkania.

O pensyach.

Uprawnienie do stałej pensyi.

§. 2. Oficerowie wszystkich stopni, duchowni i urzędnicy wojskowi — z wyjątkiem praktykantów i elewów — następnie osoby wchodzące w skład c. k. armii, pobierające gażę, lecz nie wcielone po żadnej klasy dyet, mają prawo do stałej pensyi, jeżeli po ukończeniu dziesięciu lat służby

(§§. 8., 14.), po wliczeniu podwyższonego czasu służby (§§. 10., 12., 13.) przechodzą w stan spoczynku, na podstawie sprawdzonej niezdolności do służby (§. 7.).

§. 3. Wojskowi pobierający gażę, którzy ukończyli 60. rok wieku lub z wliczeniem podwyższonego czasu służby odbyli 40 lat służby, są przy proszeniu o przeniesienie w stan spoczynku uwolnionymi od sprawdzania niezdolności do służby.

§. 4. Pensję przyznaje się jednak także przed skończeniem dziesięciu lat służby:

- a) skutkiem zranienia przed nieprzyjacielem lub trudów wojennych;
- b) skutkiem zбочenia umysłowego, padaczki, osłepnięcia na obie oczy, lub bezwładności spowodowanej porażeniem, nareszcie
- c) skutkiem zewnętrznego uszkodzenia, które dotknięty doznał bez własnej winy w pełnieniu służby, lub skutkiem innego stałego nadwerężenia zdrowia, wywołanego właściwościami służby wojskowej, zakaźną lub nagminną słabością panującą w miejscowości przeznaczony do służbowego pobytu, lub też przez zaraźliwe choroby oczu, — o ile dotknięty przez to stał się niezdolnym zarówno do służby wojskowej, jako też do innego zarobku odpowiadającego stanowisku dotąd w służbie zajmowanemu.

Uprawnienie osób ze stanu rezerwy i stosunku pozasłużbowego.

§. 6. Wojskowi stanu rezerwy lub stosunku pozasłużbowego nabywają prawo do pensji, jeżeli

stali się niezdolnymi do służby skutkiem trudów wojennych, skutkiem zranienia w obec nieprzyjaciela albo też w pokoju bezpośrednio w pełnieniu służby wojskowej, lub skutkiem stałego naruszenia zdrowia doznanego po myśli postanowień §. 4. b) i c).

Jeżeli takie osoby zostają równocześnie w cywilnej służbie państwa, lub w innej z nią równorzędnej, należy, — jednak tylko w takich wypadkach, w których sprawdzoną jest niezdolność do służby zarówno wojskowej, jakoteż cywilnej, — przy wymiarze pensyi zastosować przepisy w danych okolicznościach korzystniejsze; mianowicie albo przepisy niniejszej ustawy o zaopatrzeniu, jednak tylko z uwzględnieniem czasu służby w wojsku odbytej i gaży wojskowej przy końcu pobieranej, albo też przepisy cywilnych norm pensyjnych na podstawie całego liczyć się mogącego czasu służby i płacy cywilnej ostatecznie pobieranej.

Przytem wspólny etat wojskowy ponosi w każdym jedynie takie koszta pensyjne, jakie wypadają dodług czasu służby wojskowej wliczoną być mogącej, — bez względu na czas przepędzony w służbie cywilnej — na podstawie gaży wojskowej przy końcu pobieranej; nadwyżkę powstającą przez obliczenie całego czasu służby podług cywilnych norm pensyjnych ponosi ten etat, na którego rachunek pobierał pensyonowany cywilną płacę.

Wojskowi przy zajściu niezdolności do służby wojskowej, uznani za zdolnych do służby cywilnej, nie mają prawa do pensyi wojskowej,

z wyjątkiem dopłaty z powodu ran należyć im się mogącej. Tacy wojskowi nie mają również prawa do pensyi wojskowej przy późniejszym pensyjonowaniu (kwieskowaniu) w służbie cywilnej.

Cywilny pensyonista, prowizyonista lub kwiescent, który zostawał w służbie państwowej, lub winnej ze służbą państwową za równą uważanej, a powołanym został do usług wojskowych, zaliczanych przy wymiarze pensyi wojskowych, nabywa prawo do podwyższenia pensyi zarówno z pensyonistą wojskowym do takich usług powołanym. W takim wypadku nie jest potrzebnym dowód niezdolności do służby wojskowej lub cywilnej.

Sprawdzenie niezdolności do służby.

§. 7 Komisya superarbitacyjna sprawdza niezdolność do służby, względnie warunkową niezdolność do zarobku (§. 4. c.) wojskowych.

Czas służby, policzać się mający.

§. 8. Przy wymiarze pensyi należy wliczać jako czas służby:

- a) cały czas czynnej służby odbytej w c. k. armii, i c. k. marynarce, tak pod bronią, jak w którejkolwiek gałęzi administracyi wojskowej, od dnia zaasenterowania względnie mianowania, z wyjątkiem wypadku w §. 14. k. wymienionego. *)

*) Ustęp k) §. 14. brzmi: Od wliczenia przy wymiarze pensyi jest wyłączonym czas służby spędzonej przed wystąpieniem wojskowego ze związku armii, — bez względu na to, czy to nastąpiło przez złożenie

Także czas wykształcenia rekruta i ćwiczeń dla powołanych uważać należy za czas czynnej służby.

- b) zdolny do wliczenia czas służby, przed wstąpieniem do c. k. armii lub c. k. marynarki, spędzony w obronie krajowej albo w cywilnej służbie państwa, albo też innej z nią za równą uznanej, jeżeli przestąpienie do c. k. armii lub marynarki nastąpiło bądź to bezpośrednio z obrony krajowej lub służby cywilnej, bądź też ze stanu stałego lub czasowego spoczynku (urlopowania z poborem płacy za oczekiwanie), a ze służbą cywilną państwową lub inną z nią na równi uważaną połączone było uprawnienie do zaopatrzenia (pensyi. prowizyi);
- c) czas spędzony przez członków c. k. wojskowego zakładu weterynarskiego w Wiedniu jako wychowawce lub asystentci w zakładzie, jednak tylko przy nieprzerwanej służbie państwowej ;
- d) czas czynnej służby odbytej przed uwolnieniem za abszytem lub certyfikatem ze ze stanu szeregowego, jeżeli uwolniony bezpośrednio po uwolnieniu wstąpił do służby w armii, w marynarce, lub w obronie krajowej.

charakteru wojskowego, albo przez oddalenie skutkiem wyroku sądowego lub uchwały rady honorowej. — tego czasu nawet wówczas wliczać nie można, jeżeli wojskowy napowrót wstąpił w służbę bezpośrednio po wystąpieniu.

§. 9. Oficerom stanu spoczynku, pełniącym służbę nauczyciela w szkole kadetów, należy doliczać każdy cały rok w tej służbie spełniony, jako czas służby w celu nowego wymierzenia pensyi.

§. 10. Za każdą, w jakimkolwiek rodzaju służby odbytą kampanię należy doliczać jeden rok (rok wojenny) do czasu służby przy wymiarze pensyi, za odbycie kampanii od początku do końca, lub tylko częściowo.

Dwie lub więcej kampanii odbytych w jednym roku słonecznym, pomnażają czas służby zawsze tylko o rok jeden.

Jakie epoki za kampanie, względnie za lata wojenne uważać należy, niemniej rozciągłość tego uwzględnienia na pojedyncze części c. k. armii i marynarki, ustanawia w każdym poszczególnym wypadku Najwyższy rozkaz dla armii.

§. 11. Osobom wchodzącym w skład armii, popadłym w niewolę wojenną, policza się przy wymiarze pensyi tylko ten rok za rok wojenny, w którym popadli w niewolę; niewola wojenna dłużej trwająca liczy się tylko za zwykły czas służby.

**Korzystniejsze obliczanie czasu służby przy
wymiarze pensyi.**

§. 12. Oficerom, duchownym wojskowym i urzędnikom wojskowym użytym jako profesorowie lub nauczyciele w zakładach wychowawczych wojskowych do wychowania i wykształcenia wychowawców, policza się przy wymiarze pensyi każdy cały w tej służbie odbyty rok za szesnaście miesięcy, profesorom zaś c. k. wojskowego zakładu

weterynarskiego w Wiedniu, każde trzy lata spędzone w zawodzie nauczycielskim za cztery lata służby.

§. 13. Oficerom, którzy jako tacy, albo przedtem jako kadeci lub podoficerowie użyci byli przy mapowaniu wojskowym lub triangulacyi, jako zastępcy dyrektora, zdejmujący mapy, kierownicy oddziałów, trygonometrowie, lub adjunkci trygonometra, policza się każdy cały w tej służbie spędzony rok przy wymiarze pensyi za szesnaście miesięcy.

DRUGI ODDZIAŁ.

Podoficerowie, żołnierze i majtkowie.

Prawo do stałej pensyi izwalida.

§. 72. Podoficerowie i żołnierze c. k. armii, którzy chociażby z przerwą (§. 77.) całych dziesięć lat czynnie służyli, i skutkiem ułomności w służbie powstałych stali się inwalidami, t. j. do wszelkiej służby wojskowej na zawsze niezdolnymi, mają prawo do stałej pensyi inwalida.

Niezdolności do cywilnego zarobku nie uwzględnia się przy tem.

§. 73. Także przed skończeniem dziesięciu lat służby nabywają prawo do stałej pensyi inwalida, ci podoficerowie i żołnierze, którzy bez własnej winy stali się skutkiem którejkolwiek z przyczyn wymienionych w §. 4. w czasie czynnej służby inwalidami (§. 72.), a równocześnie na zawsze niezdolnymi do zarobku cywilnego.

§. 74. Podoficerowie wysłużwszy czynnie bez przerwy lat ośmnaście, lub więcej, nabywają przez to bezwarunkowe prawo do pensyi inwa-

lida, bez potrzeby uzasadniania go udowadnianiem, że się stali inwalidami.

§. 75. Podoficerowie i żołnierze, których uznano w wypadkach wymienionych w §. 4. wprawdzie za inwalidów (§. 72.), jednak za zdolnych do zarobku cywilnego, i z tego powodu uwolniono z abszytem lub certyfikatem, nabywają prawo do stałej pensyi inwalida, jeżeli w przeciągu najbliższych pięciu lat z przyczyn, dla których stali się inwalidami, zajdzie także niezdolność do zarobkowania, uznana przy ponowionem superarbitrium.

Czas służby policzyć się mający.

§. 77. Przy wymierzaniu pensyi inwalida uwzględnia się tylko czas czynnej służby i wliczonym być nie może czas spędzony na urlopie aż do powołania i w nieczynnej rezerwie, — z wyjątkiem czasu wykształcenia rekruta i ćwiczeń pod bronią, — tudzież czas upłyniony na możliwych przerwach z powodu dezercyi, nareszcie cały czas kary więzienia, jeżeli trwało dłużej, aniżeli przez sześć miesięcy.

§. 120. oznacza, który czas służby w obronie krajowej policzonym być może.

Czas służby odbytej przed uwolnieniem za abszytem lub certyfikatem, może być tylko w tym wypadku wliczonym przy wymiarze pensyi, jeżeli wstąpienie napowrót do służby przy armii, marynarce, lub obronie krajowej nastąpiło bezpośrednio po uwolnieniu.

§. 78. Postanowienia zawarte w §§. 10. i 11. co do policzenia lat wojennych, i czasu spędzo-

nego w niewoli, ważne są także co do podoficerów i żołnierzy.

Kadeci i podoficerowie, którzy byli użyci przy mapowaniu wojskowem i triangulacyi, mają w razie przyjmowania w zaopatrzenie wojskowe prawo do korzystniejszego policzenia czasu służby, wymienionego w §. 13. przy wymierzaniu pensyi.

Część druga.

C. k. obrona krajowa wraz ze strzelcami krajowymi w Tyrolu i Vorarlbergu.

§. 117. Zasady ustanowione co do pensyonowania osób c. k. armii, w całej pełni zastosowywać należy do oficerów, duchownych, urzędników, lub w ogóle gażę pobierających osób, następnie podoficerów i innych żołnierzy c. k. obrony krajowej, którzy stają się inwalidami w czynnej służbie, również należy doliczać dopłatę z powodu starszeństwa przy wymiarze pensyi powiatowym sierżantom (starszym strzelcom) obrony krajowej.

Zasady co do wojskowych na urlopie i w rezerwie wypowiedziane. szczególnie w §§. 6., 77., i 82., w ogóle zastosowywać należy także co do żołnierzy obrony krajowej, stanu nieczynnego i ewidencyi.

§. 120. Jako czas służby przy wymiarze pensyi co do służby w c. k. obronie krajowej, należy nadto jeszcze doliczać:

- a) czas, przez który służą wojskowi c. k. obrony krajowej, pobierający pensyę wojskową w czynnym stanie obrony krajowej, cho-

- ciażby przez czas tej służby pobierali zamiast czynnej gaży tylko nadwyżkę pensyi;
- b) każde czasowe zajęcie osób należących do stanu nieczynnego, lub do ewidencji obrony krajowej, pośród pokoju, pogotowia lub wojny, jeżeli z tem połączone jest prawo do poboru czynnej płacy (nadwyżki do pensyi), lub dziennej należytości czynnej, względnie żołdu;
- c) czas, który należący do nieczynnego stanu, lub do ewidencji obrony krajowej poświęcili uczęszczaniu na kurs dzienny lub wieczorny szkół dla aspirantów na oficerów obrony krajowej, w całej pełni tak co do jego trwania, jako też co do wszystkich przepisanych przedmiotów nauki, — a to bez względu na to, czy to miało miejsce na rachunek etatu obrony krajowej, czyli też na własne koszta;
- d) cały czas przed wstąpieniem do c. k. obrony krajowej, w czynnej służbie c. k. armii lub c. k. wojennej marynarki, albo też w służbie cywilnej państwowej, lub w innej z nią za równo uważanej w taki sposób spędzony, że policzonym być może (§§. 8. i 77.), jeżeli przestąpienie do c. k. obrony krajowej nastąpiło bądź to bezpośrednio, bądź też ze stałego lub czasowego stanu spoczynku (z urlopu z poborem należytości za wyczerkiwanie), a służba cywilna państwowa, lub inna z nią za równą uważana, policzoną być mogła.

P.

U S T A W A

z dnia 20. Czerwca 1872. Nr. 86. Dz. u. p.

o nauczaniu religii w publicznych szkołach ludowych i średnich, niemniej seminariach nauczycielskich. tudzież o pokrywaniu kosztów z tem połączonych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, jak następuje :

§. 1. Staranie się o nauczanie religii w publicznych szkołach ludowych z mocy §. 2. ustawy z dnia 25. Maja 1868. (Nr. 48. Dz. u. p.) i §. 5. ustawy z dnia 14. Maja 1869. (Nr. 62. Dz. u. p.) ciężące na stowarzyszeniach kościelnych i religijnych, zawiera w sobie obowiązek bezpłatnego udzielania tej nauki.

§ 2. Wyższym władzom wyznaniowym wolno, wydawać po zasięgnięciu przyzwolenia władz szkolnych, zarządzenia ułatwiające dopełnienie tego obowiązku, przez łączenie kilku oddziałów uczni dla nauczania religii, lub innym sposobem niewłączającym porządkowi szkolnemu.

§. 3. Wyjątkowo można dawać wynagrodzenie za udzielanie nauki religii, w więcej aniżeli trzy klasowej szkole ludowej pospolitej, lub w szkole wydziałowej, albo też, jednak tylko w szkole wydziałowej, ustanowić osobnego nauczyciela religii, jeżeli, i jak długo właściwa władza szkolna krajowa na wniosek władzy szkolnej okręgowej uzna potrzebę tego z powodu szczególnych stosunków. Jeżeli naukę religii udziela świecki nauczyciel po myśli §. 5. ustawy

z dnia 14. Maja 1869. (Nr. 62. Dz. u. p.), należy przyznać mu odpowiednie wynagrodzenie.

Przy wydobyciu funduszków na pokrycie kosztów, powstających po myśli tego paragrafu za nauczanie religii, należy postępować z zastosowaniem art. 10. ustawy z dnia 25. Maja 1868. (Nr. 49. Dz. u. p.) *)

*) Ustawa z dnia 25. Maja 1868. Nr. 49. Dz. u. p.

Art. 9. Przynależnych do kościoła lub stowarzyszenia religijnego można wówczas przynaglać do datków w pieniądzech lub w naturaliach, albo też do prestacyi na cele wyznaniowe lub dobroczynne innego wyznania, jeżeli na nich ciążyą obowiązki rzeczowego patronatu, lub jeżeli obowiązek do tych świadczeń polega na powodach prawa prywatnego, na dokumentach opartych, albo też tabularnie jest zabezpieczonym.

Żaden duszpasterz nie może wymagać od przynależnych do wyznania jemu obcego, taks, lub opłat kościelnych i t. p., jak tylko za funkcyę istotnie spełnioną na ich żądanie i tylko w wysokości ustawą przepisanej.

Art. 10. Postanowienia poprzedniego art. 9. stosują się także do datków i świadczeń na cele naukowe, z wyjątkiem wypadku, jeżeli przynależni do pewnego kościoła lub stowarzyszenia religijnego są mocą ustawowego przydzielenia połączonymi z przynależnymi do innego wyznania w jedną gminę szkolną, w którym to wypadku przydzieleni do szkoły ponoszą kosztą utworzenia i utrzymania, tudzież kosztą połączone z opłatą nauczycieli przy niej ustanowionych,

§. 4. Należy zabezpieczyć regularne udzielenie nauki religii w seminariach nauczycielskich i szkołach średnich dla każdego wyznania, do którego należy przynajmniej 20 uczniów we wszystkich klasach razem, w których wykładaną bywa religia, jako przedmiot obowiązkowy.

§. 5. Koszta nauczania religii powstałe po myśli §. 4. należą do wydatków odnośnej szkoły, o ile nie są pokrytemi z funduszków religijnych lub wyznaniowych, ani też istnieją osobne fundusze lub zobowiązania poszczególnych osób lub korporacyi do ich pokrywania przy poszczególnych szkołach.

§. 6. Co do prawa obsadzania posad nauczycieli religii połączonych z płacą lub wynagrodzeniem, i postępowania przy tem zachować się mającego, obowiązują te same przepisy, które obowiązują dla posad świeckich w tych samych szkołach; można jednak tylko takiego kandydata ustanawiać, którego uznała właściwa wyższa władza kościelna za uzdolnionego do nauczania religii (§. 6. ustawy z dnia 25. Maja 1868. Nr. 48. Dz. u. p.)

§. 7. Udzielający naukę religii w szkole, podlega co do wykonywania swej działalności nauczycielskiej przepisom dyscyplinarnym ustaw szkolnych.

bez różnicy wyznania, jednak z wyłączeniem kosztów nauczania religii przynależnych do innego wyznania.

Przymusowe przydzielenie do szkoły obcego wyznania nie może mieć miejsca.

§. 8. Ta ustawa wchodzi w życie od dnia ogłoszenia. Wykonanie jej poruczam Ministrowi wyznań i oświaty.

We Wiedniu 20. Czerwca 1872.

R)

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z dnia 8. Maja 1872. Nr. 30. Dz. u. kr.

O posiedzeniach (konferencyach) nauczycieli szkół początkowych z okręgu i z całego kraju, wraz z porządkiem czynności konferencyi okręgowych.

Celem wykonania §§. 45. i 46. ustawy z d. 14. Maja 1869, (Dz. u. p. Nr. 62.) rozporządzam, co następuje.

1. O posiedzeniach nauczycieli z okręgu.

§. 1. W każdym okręgu szkolnym, odbywa się prawidłowo raz w rok posiedzenie nauczycieli. Jeżeli okręg szkolny podzielony jest między kilku inspektorów, w każdej części okręgu odbywać się będą osobne posiedzenia.

Jeżeli wspólne posiedzenie miejsca mieć nie może, czy to dla zbyt wielkiej rozległości okręgu, czy dla braku dróg, czyli też z innych przyczyn, będą się odbywać osobne posiedzenia w każdej części okręgu.

§. 2. Zadaniem konferencyi nauczycieli z okręgu jest w ogólności: Dążyć do potrzebnej zgodności w wewnętrznej organizacyi stosunków

szkolnych, naradzać się nad środkami podniesienia szkół początkowych, czynić dotyczące wnioski do władzy szkolnej okręgowej i dawać opinię o przedmiotach, dotyczących się spraw szkolnych, a przez tąż władzę na posiedzenie wniesionych. W szczególności obowiązkiem ich jest:

1. dopełniać zadania przydzielonego im na mocy porządku szkół i nauk we względzie planu nauk, zakresu klas i t. d.;
2. badać układ książek do nauki i do czytania używanych, oceniać środki pomocnicze do ułatwienia nauk służące i czynić wnioski, dotyczące się ich udoskonelenia a względnie zaprowadzenia nowych środków do nauczania i uczenia się;
8. rozbierać gruntownie metody nauczania przez teorię i praktykę za odpowiednie uznane i orzekać o przyjęciu tychże, jakoteż o zasadach karności szkolnej;
4. zwracać szczególną uwagę na ogródki dziecięce, na szkoły robót kobiecych, biblioteki szkolne, ogrody szkolne, na uprawę pól w celu prób rolniczych, na zakłady gimnastyczne, tudzież na wszelkie środki, do zachowania zdrowia młodzieży szkolnej zmierzające;
5. rozważać przeszkody, rozwój nauki publicznej w okręgu tamujące, czynić wnioski w celu ich usunięcia;
6. naradzać się nad środkami, mającemi na celu jak największą, zgodność między wychowaniem domowem a szkolnem;

7. naradzać się nad środkami rozszerzenia szkół i polepszenia stosunków szkolnych w okręgu, w szczególności celem zaprowadzenia kursów dalszego kształcenia i szkół specjalnych niższych z uwzględnieniem potrzeb okręgu;
8. zastanawiać się nad środkami dalszego kształcenia się nauczycieli, mianowicie celem założenia biblioteki okręgowej dla nauczycieli.

Środkami dalszego kształcenia się nauczycieli na posiedzeniach nauczycieli z okręgu, są szczególnie wykłady treści naukowej lub pedagogicznej, przedstawienie postępowania praktycznego przy wykładzie pewnych przedmiotów, tudzież wystawy środków naukowych.

§. 3. Prawidłowe posiedzenie nauczycieli z okręgu (§. 1.) zwołuje władza szkolna okręgowa i wyznacza miejsce i czas zebrania, tudzież jak długo ma trwać.

Posiedzenie nie może trwać dłużej nad trzy dni. W przypadkach uznanej potrzeby, władza szkolna okręgowa ma także prawo zwoływać posiedzenia nadzwyczajne; tam atoli, gdzie koszta posiedzeń nie są pokrywane z kasy okręgu szkolnego, winna postarać się poprzednio o przyzwolenie władzy szkolnej krajowej.

§. 4. Brać udział w posiedzeniu nauczycieli z okręgu i przybyć na takowe są obowiązani wszyscy dyrektorowie, nauczyciele starsi, nauczyciele, nauczycielki świeckie, nauczyciele niżsi i nauczycielki niższe szkół publicznych początkowych i mie-

szczańskich, świadectwo uzdatnienia na nauczycieli posiadający, nauczyciele religii przy tychże szkołach stale zamianowani, tudzież dyrektorowie, nauczyciele główni c. k. seminaryów nauczycielskich dla mężczyzn (kobiet) w tymże okręgu, tudzież nauczyciele szkoły ćwiczeń tychże zakładów.

Wszyscy ci członkowie mają w sprawach do posiedzenia należących głos uchwalający, jakoteż czynne i bierne prawo wyboru.

Nauczyciele niżsi i nauczycielki niższe, świadectwo dojrzałości posiadający, obowiązani są przybyć, lecz mają tylko głos doradczy.

Nauczyciele religii nie zamianowani stale, pomocnicy i pomocnice, tudzież nauczyciele i nauczycielki przedmiotów nadobowiązkowych przy publicznych szkołach początkowych i seminaryach nauczycielskich, nauczycielki przy szkołach robót, tudzież nauczyciele i nauczycielki przy szkołach początkowych prywatnych, mogą brać udział w posiedzeniu z głosem doradczym.

Wszyscy członkowie władzy szkolnej okręgowej mają prawo znajdować się na posiedzeniu.

Przewodniczący może zaprosić także osoby prywatne, które mieć będą głos doradczy.

§. 5. Na posiedzeniu nauczycieli z okręgu przewodniczy i kieruje takowem właściwy okręgowy inspektor szkół. On na każde posiedzenie wyznacza swego zastępcę.

Członkowie posiedzenia wybierają ze swego grona dwóch sekretarzy na przeciąg roku.

Powtórny wybór jest dozwolony.

Wybrani są obowiązani przyjąć wybór, jeżeli w roku poprzednim nie pełnili tego honorowego urzędu.

§. 6. Porządek dzienny każdego posiedzenia będzie podany do wiadomości członkom tegoż, najmniej na cztery tygodnie przed zebraniem. Członkowie mają prawo uchwalić rozszerzenie porządku dziennego.

§. 7. Członkowie posiedzenia wybierają z pomiędzy siebie stały wydział, mający przygotować przedmioty, które na najbliższem zebraniu będą wzięte pod obradę. Przewodniczący tegoż jest okręgowy inspektor szkół. Oprócz tego mogą być wybrane osobne komitety do obrady przygotowawczej lub przeprowadzenia każdego z osobna przedmiotu.

§. 8. Stosownie do istniejących przepisów członkowie posiedzenia nauczycieli z okręgu wybierają z pomiędzy siebie wyobrazicieli stanu nauczycielskiego do władzy szkolnej okręgowej, komisję, mającą zawiadować biblioteką okręgową dla nauczycieli i delegację na posiedzenie nauczycieli z całego kraju.

§. 9. Ma być spisany protokół każdego posiedzenia, który będzie zawierał przedmioty rozprawy, wnioski i zapadłe uchwały. Protokół ten wraz z sprawozdaniem przewodniczącego przesyłany będzie władzy szkolnej okręgowej, która znowu prześle go władzy szkolnej krajowej wraz z zawiadomieniem o wydanych odpowiednich rozporządzeniach i z własnymi wnioskami, jeżeli będą potrzebne.

Władze szkolne krajowe winne zawsze wykazywać dokładnie w swoich sprawozdaniach rocznych, skuteczność posiedzeń nauczycieli z okręgu.

§. 10. Porządek czynności na posiedzeniach nauczycieli z okręgu zachowywać mię mający, ustanawia władza szkolna krajowa.

II. O posiedzeniu nauczycieli z całego kraju

§. 11. W każdym kraju odbywa się prawidłowo co trzy tala posiedzenie nauczycieli z całego kraju. W przypadku uznanej potrzeby lub pożyteczności, władza szkolna ma prawo zarządzić, aby posiedzenia odbyły się w dwóch oddzielnych zgromadzeniach.

§. 12. Zadaniem posiedzenia nauczycieli z całego kraju jest, dawać opinię o zapytaniach przez władzę szkolną krajową mu przedłożonych, naradzać się nad środkami podniesienia szkół, tudzież nad sprawami tyczącemi się praw, obowiązków i stosunków stanu nauczycielskiego, ma nadto prawo stawiania wniosków samodzielnych.

Pod względem środków podniesienia szkół, posiedzenie nauczycieli z całego kraju ma taki sam zakres działania w całym kraju, jakie posiedzenia nauczycieli z okręgu mają w okręgu.

Każde posiedzenie nauczycieli z całego kraju powinno ile możności być połączone z wystawą środków naukowych.

§. 13. Posiedzenie z całego kraju zwołuje władza szkolna krajowa. Odbywa się podczas wakacyi jesiennych, zwyczajnie w siedzibie władzy szkolnej krajowej i nie może trwać dłużej

nad pięć dni. Rada szkolna krajowa ma także prawo zwoływania posiedzeń nadzwyczajnych.

§. 14. Członkowie posiedzenia z całego kraju wybierani są na posiedzeniach nauczycieli z okręgu. Ilość członków, z każdego okręgu szkolnego wybrać się mających, wyznacza władza szkolna krajowa względnie do rozległości okręgów i ilości nauczycieli w tychże, przyczem atoli żaden okręg nie może być wyobrażonym przez więcej nad trzech członków.

Wybiera się na trzy lata. Wybór powtórny jest dozwolony. Wybrany jest obowiązany przyjąć wybór i być na posiedzeniu.

Okręgowi inspektorowie mogą jako tacy zasiadać i głosować na posiedzeniach nauczycieli z całego kraju. — To samo tyczy się dyrektorów seminaryów nauczycielskich i szkół mieszczkańskich na posiedzeniu nauczycieli z okręgu nie wybranych.

Członkowie Wydziału krajowego i władzy szkolnej krajowej są na posiedzeniach nauczycieli z całego kraju gośćmi honorowymi.

Przewodniczącemu służy prawo zaproszenia na posiedzenie osób prywatnych, które będą miały głos doradczy.

§. 15. Posiedzenia nauczycieli z całego kraju są zwyczajnie publiczne. Tylko z szczególnych powodów jawność ich może być zawieszona lub ograniczona,

§. 16. Na posiedzeniu nauczycieli z całego kraju przewodniczy i kieruje takowem krajowy inspektor szkół początkowych, a tam gdzie jest kilku krajowych inspektorów szkół początkowych,

ten, którego władza szkolna krajowa do tego wyznaczy. Przewodniczący wyznacza na każde posiedzenie swego zastępcę. Członkowie posiedzenia wybierają ze swego grona dwóch sekretarzy na przeciąg trzech lat. Powtórny wybór jest dozwolony. Wybrani są obowiązani przyjmując wybór, jeżeli w roku poprzednim nie pełnili tego honorowego urzędu.

§. 17. Porządek dzienny każdego zgromadzenia będzie podany do wiadomości najmniej na trzy miesiące przed zebraniem. Członkowie mają prawo uchwalić rozszerzenie porządku dziennego.

§. 18. W celu zdania sprawy z rozmaitych przedmiotów porządku dziennego, posiedzenie może podzielić się na sekcye (komitety).

§. 19. Członkowie posiedzenia wybierają z pomiędzy siebie wydział, któremu wszystkie sprawy, załatwić się mające, do obrady przygotowawczej będą przydzielone. — Przewodniczącym tego wydziału, jest krajowy inspektor szkół. Wydział ma także wypracować projekt porządku czynności dla posiedzenia nauczycieli z całego kraju. Zwyczajnie żaden przedmiot nie może być wzięty pod obradę, jeżeli wydział nie dał o nim poprzednio opinii. Tylko w tym przypadku rozprawa nad pewnym przedmiotem może być rozpoczęta natychmiast, jeżeli posiedzenie nauczycieli z całego kraju większością dwóch trzecich części głosów uchwali, że przedmiot ten jest nagłym.

§. 20. Ma być spisany protokół każdego posiedzenia, który będzie zawierał przedmioty

rozprawy, wnioski i zapadłe uchwały. Protokół ten wraz z sprawozdaniem przewodniczącego przesyłany będzie władzy szkolnej krajowej, która znowu przeszle go ministrowi oświecenia wraz z uwiadomieniem o wydanych odpowiednich rozporządzeniach i z własnymi wnioskami, jeżeli będą potrzebne.

Postanowienia końcowe.

§. 21. Stopę wynagrodzenia kosztów podróży a względnie dyet dla nauczycieli, do uczestniczenia na posiedzeniach z okręgu i całego kraju obowiązanych, a w miejscu, gdzie się posiedzenie odbywa, nie mieszkających, ustanawia władza szkolna krajowa po wysłuchaniu władz szkolnych okręgowych.

§. 22. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w moc obowiązującą w królestwach i krajach, w których sprawa wydatków na posiedzenia nauczycieli, ustawami krajowemi, już jest uregulowaną, natychmiast; w innych zaś krajach dopiero od tego czasu, gdy wydatki te będą zabezpieczone.

W myśl §. 10. rozporządzenia Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 8. Maja 1872, dotyczącego konferencyi okręgowych i krajowych nauczycieli szkół ludowych. ustanawia się następujący dla nich regulamin obrad.

§. 1. Przewodniczący c. k. Inspektor zagaja i zamyka konferencyę, sprawdza obecność nauczycieli obowiązanych do uczesnictwa w tejże, oznacza porządek, w jakim sprawy na konferencyi mają po sobie następować, tudzież porządek

dzienny każdego posiedzenia, kieruje obradami, rozdaje głosy w kolei, jak się do nich zapisano, zabiera sam głos, ile razy uzna to za potrzebne, sprowadza mowców odbiegających od przedmiotu pod obrady wziętego do trzymania się tegoż, a wykraczających przeciw przepisom regulaminu lub przerywających obrady wzywa do porządku, poddaje pod głosowanie przedysputowane wnioski, orzeka o większości głosów i czuwa nad zgodnym z ustawami przebiegiem obrad.

§. 2. Sprawy wniesione przez władzę szkolną, mają pierwszeństwo przed innymi wnioskami.

Wykłady zaś i doświadczenia praktyczne metod uczenia, jak nie mniej rozprawy nad nimi, wchodzi dopiero przy końcu konferencyi na porządek dzienny.

§. 3. Każdemu z członków konferencyi wolno czynić wnioski samoistne, lecz winien takowe przed rozpoczęciem tejże wręczyć na piśmie przewodniczącemu, który je po wysłuchaniu zdania wydziału wykonawczego podda pod obrady konferencyi po wyczerpaniu przedmiotów w programie jej wskazanych.

§. 4. Wnioski w ciągu rozpraw czynione, można wtedy jedynie wziąć pod obrady, jeżeli czwarta przynajmniej część obecnych poprze takowe.

§. 5. Każdemu z członków konferencyi wolno dwa razy tylko w tej samej sprawie głos zabierać.

Przewodniczącemu przysługuje prawo odebrania głosu mowcy, który mimo dwukrotnego upomnienia odbiega od przedmiotu, lub uchybia

komu osobiście. — Zgromadzenie nie może przyznać głosu temu, komu go odebrał przewodniczący.

§. 6. Głosowanie odbywa się zwykle podniesieniem ręki lub powstaniem. Przewodniczący może jednakże w razie uznanej potrzeby zarządzić głosowanie imienne.

§. 7. Przy wyborach głosuje się zawsze kartkami.

§. 8. Uchwały zapadają większością głosów, a gdyby przy wyborach nie można było uzyskać po dwukrotnem głosowaniu absolutnej większości, ma nastąpić ściślejsze głosowanie.

§. 7. Obrady konferencyjne odbywają się na posiedzeniach pełnych i w sekcjach, na które zgromadzenia może się podzielić, jeżeli uzna tego potrzebę. Posiedzenia pełne zbierają się w godzinach dziennych, sekcyjne w wieczornych; do zbadania wniosków, które dotyczą specjalnie jakiego zakładu, można osobną wybrać komisję.

§. 10. Przewodniczących sekcji wyznacza przewodniczący konferencyi. Każda zaś sekcja wybiera sprawozdawcę, który jej uchwały i wnioski przedłoży na ostatniem posiedzeniu pełnem do zatwierdzenia konferencyi.

§. 11. Protokół z każdego posiedzenia należy odczytać na następnem, przyczem członkom wolno żądać sprostowania omyłek.

Przed zamknięciem konferencyi poleci przewodniczący odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia. Każdy protokół podpisuje przewodniczący i jeden z sekretarzy. W protokołach należy

wymienić nauczycieli nie uczęszczających na posiedzenia.

§. 12. Wnioski, które mają być przedmiotem obrad następnej konferencyi, należy albo przy zamknięciu konferencyi, albo później przedkładać wydziałowi wykonawczemu, który winien je wcześniej przedstawić władzy szkolnej do umieszczenia na porządku dziennym zwołać się mającej konferencyi, jeżeli uzna ich ważność i potrzebę.

Z Rady szkolnej krajowej.

Lwów, dnia 20. Marca 1874.

S.

Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 5. Sierpnia 1874. L. 6110. Nr. 42. Dz. u. kr.

zawierające instrukcyę dla rad szkolnych miejscowych i okręgowych, jakoteż dla urzędów podatkowych, celem zawiadywania funduszami szkolnemi miejscowemi i okręgowemi.

I n s t r u k c y a

dla miejscowych Rad szkolnych w myśl §. 20. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja, 1873. Nr. 250.

§. 1. Miejscowa Rada szkolna układa inwentarz miejscowego funduszu szkolnego, mianowicie należących do tego funduszu :

- a) realności, gruntów, budynków, urządzeń i t. p

- b) kapitałów w gotówce jak i w papierach wartościowych, i
- c) zobowiązań do ofiar na rzecz szkoły (ustęp b §. 15. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250) według załączonego wzoru litera a).

§. 2. Inwentarz ten ma wykazywać, jakich dochodów dostarczają realności, kapitały i zobowiązania dotyczących stron:

1. na utrzymanie nauczyciela i

2. na potrzeby szkolne w §. 24. powołanej ustawy wskazane, a nareszcie które z pomienionych części składowych funduszu szkolnego miejscowego nie dostarczają żadnych dochodów na wspomniane cele.

§. 3. Ułożony podług powyższych skazówek inwentarz przedłoży miejscowa Rada szkolna niezwłocznie okr. Radzie szkolnej do potwierdzenia, a następnie przedkładać go jej będzie w tymże celu co trzy lata, zaszłe zaś w ciągu roku zmiany a to: przyrosty i budynki, uwidoczni w tym inwentarzu i o tych zmianach zawiadomi Radę szkolną okręgową po upływie każdego roku słonecznego.

§. 4. W myśl §. 15. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. (Nr. 250) wpływają do miejscowego funduszu szkolnego:

a) dochody z realności i kapitałów;

b) ofiary, do których się zobowiązywały kiedykolwiek na rzecz szkoły miejscowej gminy,

korporacye, instytucye, lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne;

- c) kary pieniężne za posyłanie dzieci do szkoły;
- d) dodatki pieniężne od stron konkurencyjnych na utrzymanie nauczycieli.

§. 5. Miejscowa Rada szkolna zarządza miejscowym funduszem szkolnym i jego dochodami.

Zarząd ten ogranicza się jednak do czynności w następujących ustępach tej instrukcyi bliżej określonych w myśl §. 20. i 21. kraj. ust. szkolnej.

§. 6. Miejscowa Rada szkolna stara się o to, ażeby należące do miejscowego funduszu szkolnego nieruchomości były w dobrym stanie utrzymywane, ażeby mianowicie: grunta i budynki były wydzierżawione, jeżeli nie są przeznaczone do użytku nauczyciela lub bezpośrednio do użytku szkoły.

Miejscowa Rada szkolna układa się z dzierżawcami, przedkłada odnośnie układy do potwierdzenia Radzie szkolnej okręgowej, ściąga czynsze dzierżawne w terminach oznaczonych, stosownie do otrzymanego rozporządzenia okręg. Rady szkolnej, i odsyła ściągnięte kwoty do urzędu podatkowego w tem rozporządzeniu wskazanego.

Realności przeznaczone do użytku nauczyciela lub do użytku szkoły, oddaje miejscowa Rada szkolna w myśl otrzymanego polecenia okręgowej Rady szkolnej do użytku nauczyciela lub szkoły.

§. 7. Kapitały, czy to w gotówce czy w papierach wartościowych, uwidoczni miejscowa Rada

szkolna w dwóch równobrzmiących konsygnacjach i przesłała takowe wraz z konsygnacyami okręgowej Radzie szkolnej.

Okręgowa Rada szkolna potwierdziwszy odbiór nadesłanych jej efektów lub gotówki na wspomnianych konsygnacjach, odesłał jeden ich egzemplarz miejscowej Radzie szkolnej tudzież zarządził co potrzeba, ażeby urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie przechowywał kapitały te jako majątek dotyczącego miejscowego funduszu szkolnego i pobierał odsetki do tych kapitałów w terminach zapadłych.

§. 8 Okręgowa Rada szkolna może jednak upoważnić niektóre miejscowe Rady szkolne, w miastach szczególnie lub w miasteczkach, do przechowywania kapitałów (gotówki lub papierów wartościowych) w kasach dotyczących gmin. jeżeli ich urzędy gminne zawiadują rachunkami i kasowością w odpowiedni sposób.

W razie takiego upoważnienia ma miejscowa Rada szkolna złożyć kapitały, czy to w gotówce, czy w papierach wartościowych w dotyczącej kasie miejskiej, czuwać nad tem, ażeby kapitały te przynosiły jak największe korzyści miejscowemu funduszowi szkolnemu i przestrzegać, ażeby dochody tych kapitałów kasa miejscowa odsyłała w terminach oznaczonych do urzędu podatkowego, rozporządzeniem okręgowej Rady szkolnej wskazanego.

§. 9. Stałe ofiary, wymienione w ustępie b)

§. 15. krajowej ustawy szkolnej, ściągają miejscowa Rada szkolna za współdziałaniem zwierzchności gminnej w terminach dotyczącymi zobowiązaniami

stron oznaczonych, o ile takowe w gotówce się należą, i odsyła je w myśl rozporządzenia okręgowej Rady szkolnej do urzędu podatkowego w tem rozporządzeniu wskazanego, ofiary zaś w ziemiopłodach lub świadczeniach, oddaje w myśl rozporządzenia okręgowej Rady szkolnej nauczycielowi lub komu należy.

§. 10. Co do niestałych ofiar, a mianowicie czy to jednorazowych datków w gotówce lub ziemiopłodach, czy to przemijających świadczeń pochodzących z zapisów lub darowizn, zawiadomi miejscowa Rada szkolna o każdym takim zapisie lub darze okręgową Radę szkolną.

Okręgowa Rada szkolna zarządzi co potrzeba, względem przyjęcia zapisu lub daru na rzecz miejscowego funduszu szkolnego i złożenia darów w gotówce w urzędzie podatkowym, jako też względem wydania darów w ziemiopłodach lub świadczeniach nauczycielowi lub komu należy.

Gdyby niestała ofiara jednorazowa nie miała szczegółowego przez dawcę z góry wskazanego celu, orzeknie Rada szkolna okręgowa na wniosek miejscowej Rady szkolnej, czyli i na którą rubrykę preliminarza funduszu szkolnego miejscowego ma być takowa przyjętą, lub wcieloną do funduszu zapasowego na opędzenie potrzeb szkolnych w myśl §. 24. ustawy z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250.

§. 11. Względem kar pieniężnych za nieposyłanie dzieci do szkoły postąpi sobie miejscowa Rada szkolna w myśl postanowień tytułu III. ustawy powołanej; zarządzi co potrzeba, ażeby kary pieniężne ściągała zwierzchność gminna

i oddawały ściągnięte kwoty miejscowej Radzie szkolnej. Celem zapisania tych kar piędnych do właściwych ksiąg kasowych na rzecz miejscowego funduszu szkolnego winna miejscowa Rada szkolna natychmiast po prawomocności wydanego orzeczenia, przedłożyć odpis wykazu kar wymierzonych, okrękowej Radzie szkolnej, a po otrzymaniu rozporządzenia Rady szkolnej okrękowej odesłać ściągnięte kary piędne do urzędu podatkowego w tem rozporządzeniu wskazanego.

§. 12. Miejscowa Rada szkolna, działając na podstawie orzeczenia krajowej Rady szkolnej, do której należy pierwsze urządzenie szkół ludowych w myśl krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. jakoteż na podstawie późniejszych orzeczeń i preliminarza potwierdzonego przez okręgową Radę szkolną, rozkłada dodatki piędne na utrzymanie nauczycieli w myśl §. 18. powołanej ustawy na dotyczące strony, ściągają takowe od obszarów dworskich w terminach do płacenia podatków przeznaczonych, zarządza, ażeby dodatki te ściągnęła zwierzchność gminna od stron do wiazku gminnego należących w terminach powyżej oznaczonych, i wydawała ściągnięte kwoty miejscowej Radzie szkolnej.

Ściągnięte i odebrane dodatki piędne winna miejscowa Rada szkolna odsyłać niezwłocznie do urzędu podatkowego, wskazanego jej rozporządzeniem okrękowej Rady szkolnej.

§. 13. Przewodniczący miejscowej Rady szkolnej powołany jest w pierwszym rzędzie do wykonania postanowień o ile takowe dotyczą miejscowej Rady szkolnej w myśl ostatniego ustępu

§. 9. ustawa z dnia 25. Czerwca 1873. Nr. 255, powinien przeto starać się o należyte zabezpieczenie majątku funduszu szkolnego miejscowego, przedstawiać w tym względzie odpowiednie wnioski okręgowej Radzie szkolnej, tudzież czuwać nad regularnem wpływaniem dochodów tego funduszu.

Jeżeli zaś dochody te z upływem 30 dni od terminu, do którego miały wpływać, nie były ściągnięte, lub jeżeli w ściąganiu takowych zachodziły trudności, wówczas przewodniczący miejscowej Rady szkolnej jak najspieszniej donieść ma o tem Radzie szkolnej, która zarządzi niezwłocznie odpowiednie środki względem przymusowego ściągnięcia tych dochodów.

§. 14. Miejscowa Rada szkolna nie zarządza wypłaty należności z dochodów miejscowego funduszu szkolnego w §. 4. tej instrukcyi wymienionych, jeżeli do tego nie jest upoważnioną przez okręgową Radę szkolną w myśl §. 21. krajowej ustawy szkolnej.

Przewodniczący miejscowej Rady szkolnej ma jednak obowiązek czuwać nad tem, ażeby nie czyniono nienależnych wypłat plac nauczycieli i z tego powodu zaopatrywać będzie każdy kwit nauczyciela na płacę klauzulą: „Niniejszem potwierdza się, że N. N. zajmuje posadę nauczyciela w szkole N. N.“

§. 15. Co do funduszków, z których mają być pokrywane wydatki na cele szkolne, wymienione w §. 24. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2 Maja 1873. służy miejscowej Radzie szkolnej samo-

dzielny zakres działania względem zarządu i rozporządzania temi funduszami.

Pobieraniem dochodów tych funduszków i wypłatą należności nie będą się zajmowały urzędy podatkowe.

§. 16. Miejscowa Rada szkolna uchwała, jakie zachodzą potrzeby na powyższe cele szkolne, ustanawia wysokość kosztów na pokrycie tych potrzeb, rozkłada takowe na strony do ich ponoszenia obowiązane w myśl §. 24. powołanej ustawy, ściągają na pokrycie tych wydatków potrzebną gotówkę, ziemiopłody i t. p. i rozporządza w granicach preliminarza potwierdzonego ściągniętą gotówką, ziemiopłodami i t. p.

Obowiązana jest jednak z użycia ściągniętej gotówki po upływie każdego roku ułożyć rachunek dochodów i wydatków wedle wzoru lit. b) i odpis tego rachunku z odnośnemi dokumentami przedłożyć Radzie szkolnej okręgowej.

Okręgowa Rada szkolna po zbadaniu tego rachunku wyda absolutoryum miejscowej Radzie szkolnej, rachunek zaś przechowa u siebie.

§. 17. Jeżeliby miejscowa Rada szkolna na pokrycie potrzeb w §. 24. krajowej ustawy szkolnej wymienionych, zamierzała użyć w myśl §. 22 powołanej ustawy dochodów miejscowego funduszu szkolnego, lub też uzyskać zaliczkę albo zasiłek z funduszu szkolnego okręgowego lub krajowego, natenczas ma w każdym przypadku odnieść się do okręgowej Rady szkolnej, która co do użycia dochodów miejscowego funduszu szkolnego na pomienione potrzeby wyda stosowne rozporządzenie i poczyni odpowiednie kroki celem

wyjednania zaliczki lub zasiłku z funduszu okręgowego lub krajowego.

Miejscowa Rada szkolna ma zresztą starać się o to, ażeby na pokrycie wspomnianych powyżej potrzeb był utworzony osobny oddział funduszu miejscowego szkolnego.

§. 18. Miejscowa Rada szkolna układa rok rocznie preliminarz funduszu szkolnego miejscowego w dwóch działach, z których pierwszy dotyczy dochodów i wydatków nauczycieli, drugi zaś funduszy i wydatków na potrzeby w §. 24. na utrzymanie krajowej ustawy szkolnej bliżej określonych, według wzoru lit. c.

§. 19. Dział pierwszy tego preliminarza ułoży miejscowa Rada szkolna na podstawie orzeczenia krajowej Rady szkolnej, urządzającego dotyczącą szkołę z uwzględnieniem późniejszych orzeczeń, drugi zaś na podstawie zbadanych rzeczywistych potrzeb i z uwzględnieniem stosunku wskazanego we wspomnianych orzeczeniach.

§. 20. Ułożony podług powyższych wskazówek preliminarz, przedkłada miejscowa Rada szkolna w dwóch egzemplarzach najdalej po koniec Maja każdego roku okręgowej Radzie szkolnej do potwierdzenia, załączając do odnośnego sprawozdania wykaz potrzebnych przyborów szkolnych, a względnie kosztów sprawienia tych przyborów.

§. 21. Okręgowa Rada szkolna potwierdziwszy preliminarz, zwróci jeden egzemplarz tegoż miejscowej Radzie szkolnej z odpowiedniami rozporządzeniami, miejscowa zaś Rada szkolna udzieli odpisów odnośnych części preliminarza

wszystkim stronom do utrzymywania szkoły obowiązany a w szczególności zwierzchności gminnej, celem zamieszczenia dodatków pieniężnych na szkołę w osobnym dziale budżetu gminnego z tem nadmienieniem, że postanowienia §. 80. ustawy gminnej nie dotyczą, bynajmniej pomienionych dodatków pieniężnych na cele szkolne, lecz jedynie dodatków do podatków ściśle na cele administracyjne przeznaczonych.

§. 22. W nadzwyczajnych wypadkach, a w szczególności w razie potrzeby stawiania nowych budowli, uda się miejscowa Rada szkolna do okręgowej Rady szkolnej o plan na budowlę, przedłoży specjalny preliminarz kosztów tejże do potwierdzenia i zastosuje się do zarządzeń okręgowej Rady szkolnej względem prowadzenia budowy, kontroli wydatków i składania rachunków.

Z Rady szkolnej krajowej.

I n s t r u k c y a

dla okręgowych Rad szkolnych

wydana w myśl §. 31. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. roku Nr. 250.

I.

Zarząd okręgowego funduszu szkolnego.

§. 1 Okręgowa Rada szkolna zarządza funduszem szkolnym okręgowym i rozporządza jego dochodami w granicach corocznym preliminarzem zakreślonych pod nadzorem krajowej Rady szkolnej.

§. 2. C. k. urzędy podatkowe mają na wezwanie właściwej Rady szkolnej okręgowej pobierać wszelkie dochody wspomnionego funduszu tak w gotówce jak i w efektach wartościowych, tudzież realizować wypłatę zaasygnowanych należności.

W tym celu prowadzić będą c. k. urzędy podatkowe księgi likwidacyjne i oddzielne dzienniki dla funduszu szkolnego okręgowego i przedkładać Radzie szkolnej okręgowej po upływie każdego miesiąca, najdalej do trzeciego dnia następującego miesiąca, wspomniane dzienniki wraz z dokumentami, a zarazem wykaz, w którym uwiocznicie mają ostateczną sumę przychodów (poszczególniejszy zapas kasowy pozostały z początkiem miesiąca), tudzież ostateczną sumę wydatków, a wreszcie pozostały z końcem miesiąca zapas kasowy, który także słowami wyrazić należy.

Zgodność sum poszczególnionych w tymże wykazie z dziennikami urzędu podatkowego winien potwierdzić przewodniczący Rady szkolnej okręgowej i odesłać go najdalej do dnia 10. każdego miesiąca do biura rachunkowego c. k. Namiestnictwa.

Wykazy te stanowić będą podstawę do sprawdzenia tak stanu kasy każdego urzędu podatkowego z osobna jak i zarachowanych przychodów i rozchodów okręgowego funduszu szkolnego w dziennikach rachunków bieżących (conto corrente), które się odsyła do biura rachunkowego krajowej Dyrekcji skarbu.

§. 3 Według podziału okręgów szkolnych znajduje się w jednym okręgu kilka urzędów

podatkowych; winna więc okręgowa Rada szkolna przy zarządzeniach rozróżniać c. k. urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie, który pełni funkcje kasy okręgowej funduszu szkolnego, od urzędów podatkowych reszty powiatów do okręgu szkolnego należących, albowiem te ostatnie urzędy tylko w zastępstwie kasy okręgowej pobierają dochody i wypłacają przekazane im należitości.

§. 4. W myśl §. 27 ustawy szkolnej mają przedewszystkiem wpływać do funduszu szkolnego okręgowego stałe dochody pieniężne miejscowych funduszy szkolnych, przeznaczone na utrzymanie nauczycieli, a mianowicie:

- a) dochody z wydzierżawionych realności;
- b) dochody z kapitałów w kasie gminnej przechowywanych;
- c) dochody z ofiar (ustęp b. §. 15. ustawy szkolnej);
- d) dodatki pieniężne (ustęp d. wspomnionego §).

Okręgowa Rada szkolna zarządzi przeto na podstawie zatwierdzonego preliminarza miejscowego funduszu szkolnego, ażeby dotycząca Rada szkolna miejscowa składała w odpowiednich terminach dochody te w urzędzie podatkowym swego powiatu, tudzież ażeby zarząd podatkowy znajdujący się w siedzibie okręgowej Rady szkolnej, wszystkie pomienione dochody jako dochody właściwego miejscowego funduszu szkolnego wzięt na przepis dla okręgowego funduszu szkolnego.

Pomienione dochody pobierać ma w oznaczonych terminach tenże sam urząd podatkowy pełniący czynności kasy szkolnej okręgowej, jeżeli miejscowa Rada szkolna, która te dochody

wnosi i miejscowość, należą do tego powiatu, dla którego ów urząd podatkowy jest ustanowiony; jeżeliby zaś dotycząca miejscowa Rada szkolna należała do innego powiatu, wówczas pobierać ma dochody te urząd podatkowy właściwego powiatu.

§. 5. Co do dochodów z kapitałów, złożonych okręgowej Radzie szkolnej przez miejscową Radę szkolną, rozporządzi okręgowa Rada szkolna, ażeby urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie, kapitały te odebrał i przechowywał jako majątek dotyczącego miejscowego funduszu szkolnego, tudzież wziął na przepis dla okręgowego funduszu szkolnego, i pobierał odsetki od tych kapitałów w terminach zapadłych.

§. 6. Co zaś do niestałych dochodów w gótownie miejscowego funduszu szkolnego, a mianowicie:

- a) kar pieniężnych za nieposyłanie dzieci do szkoły, i
- b) jednorazowych datków,

zarządzi okręgowa Rada szkolna co należy względem wzięcia na przepis i pobrania tych dochodów w myśl §. 4. instrukcyi.

§. 7. Oprócz powyżej wskazanych dochodów miejscowych funduszy szkolnych, przeznaczonych na utrzymanie nauczycieli, wpływają w myśl ustępu b. §. 27. ustawy szkolnej do okręgowego funduszu szkolnego dochody z zapisów lub darowizn, które mogą dostarczać stałych dochodów (jak np. z realności i kapitałów), albo też niestałych, jak n. p. jednorazowe datki czy

to w gotówce lub ziemiopłodach, czy to w przyborach szkolnych, książkach i t. p.

Wzmiankowane realności i kapitały stanowią majątek zarodowy okręgowego funduszu szkolnego i powinny być wciągnięte do inwentarza wspomnianego funduszu.

§. 8. Realnościami, należącemi do okręgowego funduszu szkolnego, zawiaduje bezpośrednio okręgowa Rada szkolna i stara się o to, ażeby realności i kapitały przynosiły jak największe korzyści, zarządza nareszcie, ażeby urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie przechowywał te kapitały, tudzież wziął na przepis dla okręgowego funduszu szkolnego i pobierał tak dochody z tych realności, jak i odsetki od kapitałów w terminach oznaczonych.

§. 9. Datki jednorazowe w gotówce składa okręgowa Rada szkolna w urzędzie podatkowym miejscowym z wezwaniem, ażeby pobrał datki te na rzecz okręgowego funduszu szkolnego.

Co zaś do datków w ziemiopłodach, przyborach szkolnych, książkach i t. p. przechowa je okręgowa Rada szkolna i rozporządzi niemi stosownie do ich przeznaczenia.

§. 10. Do okręgowego funduszu szkolnego wpływają także kary pieniężne za nieusprawiedliwione nieprzyjęcie wyboru do miejscowej Rady szkolnej w myśl §. 7. ustawy z dnia 25. Czerwca 1873. r. (Nr. 255).

Kary te ściąga okręgowa Rada szkolna i składa je w urzędzie podatkowym znajdującym się w jej siedzibie z wezwaniem, ażeby je pobrał na rzecz okręgowego funduszu szkolnego.

§. 11. Okręgowa Rada szkolna układa według załączonego wzoru lit. A. corocznie preliminarz dochodów i wydatków funduszu szkolnego okręgowego, który obejmować winien nie tylko dochody i wydatki funduszy szkolnych miejscowych całego okręgu, przeznaczone na płace nauczycieli, lecz także w danym razie i zasilki dal-
sze funduszu okręgowego, jako to: dochód z dodatków do podatków (ustęp d. §. 27. ustawy szkolnej) i zasilki z krajowego funduszu szkolnego, (ustęp e. przytoczonego §).

§. 12. Przy układaniu preliminarza uwzględnione być mają wszelkie w księdze kontowej na przepisie będące dochody i wydatki funduszu szkolnego okręgowego, tak stałe jak zmienne, tudzież koszty sprawienia potrzebnych przyborów szkolnych, uwidocznionych w wykazach przez miejscowe Rady szkolne, a nareszcie zbadane poprzednio potrzeby okręgu szkolnego w myśl §. 27. powołanej ustawy.

Dochody i wydatki zmienne, w braku innych pewniejszych podstaw, preliminarzuje się według wynikłości z roku przedostatniego lub według wynikłości przeciętnej z trzech lat ostatnich.

Należy nakoniec w tym preliminarzu uwzględnić możliwe niedobory i spóźnienia przy wpływie dochodów (§. 23. ustawy z dnia 2. Maja 1873) i z tego powodu preliminarzować odpowiedni zasilki zwrotny z krajowego funduszu szkolnego.

§. 13. Ułożony podług powyższych wskazówek preliminarz przedkłada okręgowa Rada

szkolna w dwóch egzemplarzach krajowej Radzie szkolnej najdalej po koniec Sierpnia każdego roku do zatwierdzenia.

Radom powiatowym zaś, w okręgu szkolnym znajdującym się udziela poprzednio wyciągu wszystkich rubryk preliminarza dotyczących się powiatów przez nie reprezentowanych, celem uchwalenia dodatków do podatków na cele szkolne w myśl §. 28. ustawy szkolnej.

Po uchwaleniu tych dodatków do podatków przez Rady powiatowe i zawiadomieniu o dotyczącej uchwale, rozporządza okręgowa Rada szkolna, ażeby urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie wziął na przepis uchwalone dodatki do podatków jako dochód okręgowego funduszu szkolnego z tem zastrzeżeniem, iż z pomienionych dodatków ma ściągac tylko dodatki do podatków od stron swego powiatu; dodatki do podatków zaś od stron do innego powiatu należących mają ściągac urzędy podatkowe właściwych powiatów. Urzędy te czynić to mają na rachunek urzędu podatkowego, znajdującego się w siedzibie okręgowej Rady szkolnej.

§. 15. Rada szkolna krajowa potwierdza przedkładane jej przez okręgowe Rady szkolne preliminarze, zwraca jeden egzemplarz potwierdzonego preliminarza, z odpowiednimi uwagami okręgowej Radzie szkolnej, a po uchwaleniu budżetu funduszu krajowego przez Sesjm krajowy asygnuje przypadający dla dotyczącego okręgowego funduszu szkolnego zasilek z funduszu szkolnego krajowego w urzędzie podatkowym, będą-

cym w siedzibie właściwej okręgowej Rady szkolnej.

Po zawiadomieniu o powyższej asygnacji rozporządzi okręgowa Rada szkolna, powołując się na dotyczące rozporządzenie Rady szkolnej krajowej, ażeby urząd podatkowy znajdujący się w jej siedzibie zapisał zaasygnowany zasilek do dziennika przychodów okręgowego funduszu szkolnego.

§. 16. Na podstawie potwierdzonego przez Radę szkolną krajową preliminarza, zarządza Rada szkolna okręgowa wypłatę należitości, mianowicie: a) na płace nauczycieli; b) na przybory szkolne; c) na biblioteki; d) na konferencye nauczycielskie okręgowe, i e) na wydatki, których wymaga wspólne dobro szkół całego okręgu.

Okręgowa Rada szkolna może użyć na wydatki pod b) i d) wymienione dochodów miejscowych funduszków szkolnych, o ile według postanowień §. 22. ustawy szkolnej dochody tych funduszków są przeznaczone na te wydatki. W razie zaś, gdyby się okazała nieodzowna potrzeba wydatku znaczniejszego, budżetem niedostatecznie lub całkowicie nie przewidzianego, wówczas należy zawczasu wyjednać u Rady szkolnej krajowej przyzwolenie na wypłatę.

§. 17. Celem jednolitego postępowania w zarządzie, należy do c. k. urzędów podatkowych wydawać rozporządzenia według załączonych dwóch wzorów lit. B. i C.

§. 18. Okręgowa Rada szkolna rozporządza według swego uznania, które wpłaty lub wypłaty muszą być zrealizowane w urzędzie podat-

kowym miejscowym, a które w urzędach podatkowych reszty powiatów do okręgu szkolnego należących.

Płace nauczycieli muszą być jednak zaasygnowane do wypłaty w urzędzie podatkowym tego powiatu, w którym się dotyczące szkoły znajdują.

§. 19. Wszystkie rozporządzenia do urzędów podatkowych tak względem wzięcia na przepis dochodów i wypłat, jako też względem poboru dochodów i zrealizowania wypłat, mają być udzielane prowadzącemu księgę kontową przed wysłaniem, ażeby takowe zapisał i zaopatrzył klauzulą, że treść ich zanotowana w księdze kontowej, uwidoczniając zaraz dotyczącą stronicę tej księgi.

Rozporządzenia te muszą być nadto zaopatrzone podpisem przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej lub jego zastępcy i kontrasygnowane przez c. k. inspektora podatkowego.

§. 20. Celem przestrzegania terminu, oznaczonego do przedkładania dzienników kasowych, prowadzić będzie Rada szkolna okręgowa odpowiednie zapiski.

Gdyby zaniedbano przedłożyć dzienniki kasowe w terminie oznaczonym wówczas winna Rada szkolna okręgowa zażądać takowych niezwłocznie a najdalej w ośmiu dniach, od dotyczącej kasy

§. 21 Po otrzymaniu dzienników kasowych i zanotowaniu tego we wspomnianych zapisach, winna Rada szkolna okręgowa przede wszystkim przejrzeć takowe, czy są należycie podpisane

przez odpowiedzialnych zdawców rachunku, dalej j-kiemi i wieloma zaopatrzone załącznikami i liczbę załączników wypisać na karcie tytułowej, jeżeliby tego zdawcy rachunku nie uczynili, na koniec potwierdzić odbiór tychże na konsegnacyi i odesłać jeden egzemplarz konsegnacyi do kasy okręgowej.

Nie zaopatrzone podpisami pisma nie mogą być uważane jako dokumenta urzędowe ani poddawane sprawdzeniu, powinny więc być natychmiast zwrócone do uzupełnienia.

§. 22. Odobrane dzienniki kasowe należy następnie zbadać jak najściślej;

- a) czy pozostałość w gotówce i w efektach wartościowych z czasu poprzedniego przeniesiono dokładnie;
- b) czy w kalkulacyi pospolitej nie zachodzą jakie usterki;
- c) czy wydatek lub dochód każdej pozycyi przedstawiono w tej ilości, na jaką zezwala obowiązujące rozporządzenie;
- d) czy wypłatę udowodniono kwitami, które do każdej pozycyi wydatku dołączone być winny, a nareszcie
- e) czy przestrzegano przepisów stęplowych.

§. 23. Dostrzeżone przy cenzurze dzienników kasowych usterki wytknie Rada szkolna okręgowa odnośnej kasie w krótkiej drodze i zarządzi sprawdzenia lub wyjaśnienia.

Gdyby jednak po odbytej korespondencyi okazały się zwroty lub pretensye niezaspokojone,

wówczas wyda Rada szkolna okręgowa rozporządzenie, według którego dalej postąpić należy.

Usterki zaś, które domyślać się każą sprzeniewierzenia, należy podać niezwłocznie do wiadomości Rady szkolnej krajowej.

§. 24. W celu kontroli i zebrania pojedynczych pozycji zarachowanych w dziennikach kasowych w jednolity rachunek ogólny, prowadzić będzie Rada szkolna okręgowa oddzielne księgi rachunkowe (kontowe) dla przychodów i wydatków funduszu szkolnego okręgowego według wzoru lit. D. podzielone na działy majątku zarodowego i na działy majątku obrotowego.

§. 25. Dla każdej strony lub osoby moralnej obowiązanej do płacenia lub uprawnionej do poboru pewnych stałych należytości, utworzyć należy rachunek osobny (specyalne conto), zaś na wszelkie inne jednorazowe, zmienne, przypadkowe dochody lub wydatki, utworzyć należy rachunek wspólny czyli zbiorowy.

§. 26. W tekście przepisu każdej pozycji z osobna należy na stronnicy „Należytość“ uwi-docznić na podstawie otrzymanego rozporządzenia datę i liczbę onego, imię i nazwisko strony obowiązanej do płacenia lub uprawnionej do poboru, sposób poboru lub wypłaty, termin przypadłości i kwotę należytości.

Na stronnicy zaś „Uiszczenia“ należy uwi-docznić daty dziennika kasowego, a mianowicie dzień uiszczenia, artykuł dziennika, czas za który uszczenie nastąpiło i kwotę pieniężną. Wszystkie zmiany, jako to podwyższenia, umniejszenia lub całkowite odpisanie należytości, winny być

na stronnicy „Należytości” natychmiast po otrzymaniu odnośnego rozporządzenia uwidocznione, a tekst i kwoty zrektyfikowane.

§. 27. Po zapisaniu wszelkich pozycji dziennika kasowego do ksiąg kontowych, należy wyciągnąć dotążące kwoty z odwołaniem się na stronnicy księgi kontowej do zbiornika (szkontro) i takowe zesumować, celem przekonania się o zgodności sumy zakontowanej ze sumą zarachowaną w dzienniku kasowym.

§. 28. Księgi kontowe należy z końcem każdego roku słonecznego zamknąć i wynikłości zebrać w ogólny rachunek, ułożony według wzoru lit. E. tudzież odpis tego rachunku przedłożyć Radzie szkolnej krajowej najdalej w dwóch miesiącach po upływie każdego roku, usprawiedliwiając zarazem w krótkości różnice, okazujące się z porównania wynikłości z preliminarzem.

Rada szkolna krajowa po ścisłym zbadaniu i uznaniu rzetelności rachunku, wyda absolutorium Radzie szkolnej okręgowej.

§. 29. Przy zamykaniu pojedynczych rachunków (conti) wspomnianej księgi, należy obliczyć sumę przedziałki „Należytości” i porównać ją z sumą uiszczeń, przyczem może się okazać, że albo suma uiszczeń wyrówna sumie należytości albo jest mniejszą od tej sumy. W pierwszym wypadku jest zamknięcie dokonane, w drugim zaś wypadku należy uzupełnić sumę uiszczeń do wysokości sumy należytości.

Kwota stanowiąca to uzupełnienie przedstawia zaległość pozostałą z końcem roku, która ma

być przeniesioną na rachunek (conto) następującego roku.

§. 30. Co do zaległości czynnych okręgowego funduszu szkolnego, zarządzi okręgowa Rada szkolna, ażeby urzędy podatkowe wykazywały te zaległości z końcem każdego kwartału, tudzież ażeby na podstawie tych wykazów ściągnięto takowe w drodze egzekucyi politycznej w myśl §. 31. kraj. ust. szk.

§. 31. Rada szkolna okręgowa winna ułożyć i utrzymywać dokładny inwentarz majątku funduszu szkolnego okręgowego wedle wzoru lit. F., tudzież czuwać nad jego stanem i ulepszeniem, a zasze w ciągu roku zmiany, to jest przyrosty i ubytki, uwidocznić w tym inwentarzu.

Odpis inwentarza należy zaraz po rozpoczęciu czynności, a następnie po upływie trzech lat przedkładać Radzie szkolnej krajowej.

I.

Nadzór i kontrola nad miejscowemi funduszami szkolnemi.

§. 32. Okręgowa Rada szkolna nadzoruje czynności miejscowych Rad szkolnych pod względem poruczonego im zarządu miejscowemi funduszami szkolnemi, wydaje w tym względzie miejscowym Radom szkolnym odpowiednie zlecenia i rozporządza samodzielnie dochodami miejscowych funduszków szkolnych, przeznaczonych na utrzymanie nauczycieli.

§. 33. Okręgowa Rada szkolna potwierdza przedkładane jej przez miejscowe Rady szkolne inwentarze miejscowych funduszków szkolnych,

i dokładać ma wszelkich starać, ażeby te inwentarze były utrzymywane w porządku.

§. 34. Okręgowa Rada szkolna czuwa nad tem, ażeby miejscowe Rady szkolne utrzymywały w dobrym stanie realności (grunta, budynki, urządzenia i t. p.) należące do miejscowych funduszków szkolnych, potwierdza układy o dzierżawę przedkładane jej przez miejscowe Rady szkolne, rozporządza, w którym urządzie podatkowym mają być składane czynsze dzierżawne, ściągnięte przez miejscowe Rady szkolne, i które z realności należących do miejscowego funduszu szkolnego mają być oddane do użytku nauczycielom, a które do użytku szkołom według ich przeznaczenia.

§. 35. Kapitały czy to w gotówce, czy w papierach wartościowych, należące do miejscowych funduszków szkolnych a nadesłane okręgowej Radzie szkolnej przechowuje okręgowa Rada szkolna w urządzie podatkowym znajdującym się w jej siedzibie i stara się o to, ażeby kapitały te przynosiły jak największe korzyści.

§. 36. Okręgowa Rada szkolna może jednak upoważnić pojedyncze miejscowe Rady szkolne, szczególnie w miastach i miasteczkach, do przechowywania kapitałów (gotówki lub papierów wartościowych) w kasach dotyczących gmin, jeżeli ich urzędy gminne zawiadują rachunkami i kasowością w odpowiedni sposób. W tych wypadkach czuwać mają miejscowe Rady szkolne, ażeby kapitały owe przynosiły jak największe korzyści, ażeby kasa miejska odsyłała w terminach oznaczonych zapadłe odsetki od tych kapi-

tałów do urzędu podatkowego w odnośnem rozporządzeniu okręgowej Rady szkolnej wskazanego.

§. 37. Okręgowa Rada szkolna rozporządza, ażeby miejscowe Rady szkolne ściągnięte stałe ofiary w gotówce (ustęp b. §. 15. krajowej ustawy szkolnej) dodatki pieniężne (ustęp d. §. 15. powołanej ustawy) i kary pieniężne za nieposyłanie dzieci do szkoły odsyłały do urzędu podatkowego w odnośnem rozporządzeniu wskazanego, stałe ofiary zaś w ziemiopłodach lub świadczeniach wydawały nauczycielom lub komu należy. Co do niestałych ofiar a mianowicie: jednorazowych datków w gotówce, ziemiopłodach lub świadczeniach, pochodzących z zapisów lub darowizn, rozstrzyga okręgowa Rada szkolna o przyjęciu lub nieprzyjęciu odnośnych zapisów lub darów, rozporządza w razie przyjęcia, ażeby miejscowe Rady szkolne dotyczące dary ściągnęły, i o ile w gotówce się należą, składały we właściwym urzędzie podatkowym. dary zaś w ziemiopłodach lub świadczeniach wydawały nauczycielom lub komu należy. Gdyby jednak niestała ofiara jednorazowa nie miała szczegółowego przez dawcę z góry wskazanego przeznaczenia. wówczas orzecznie Rada szkolna okręgowa na wniosek miejscowej Rady szkolnej, czy i na którą rubrykę preliminarza funduszu szkolnego miejscowego ma być takowa przyjęta, lub wcieloną do funduszu zapasowego na opędzenie potrzeb szkolnych w myśl §. 24. ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873 r.

§. 38. Okręgowa Rada szkolna czuwa nad tem, ażeby majątek miejscowych funduszy szkol-

nych nie był uszczuplony, i ażeby dochody tych funduszków wpływały w terminach oznaczonych.

W tym względzie zarządza okręgowa Rada szkolna wszelkie potrzebne kroki celem zabezpieczenia majątku miejscowych funduszków szkolnych, jako też w razie potrzeby celem ściągania zaległych dochodów tych funduszków w drodze przymusowej.

§. 39. Okręgowa Rada szkolna czuwa nad tem, ażeby potrzebom szkoły, o których mówi §. 24. krajowej ustawy szkolnej czyniono zadość w myśl postanowień tego §., sprawdza przedkładane jej przez miejscowe Rady szkolne rachunki, dotyczące się kosztów pokrycia tych potrzeb i wydaje ze złożenia rachunków absolutorium Radzie szkolnej miejscowej, rachunki zaś przechowuje u siebie.

W razie potrzeby stawiania nowych budynków, udziela okręgowa Rada szkolna miejscowym Radom szkolnym odpowiednich planów na budynki, potwierdza przedkładane jej przez miejscowe Rady szkolne szczegółowe budynków tych dotyczące się preliminarze i wydaje stosowne rozporządzenia, co do prowadzenia budowli, kontroli, wydatków i t. p.

§. 40. Gdyby miejscowe Rady szkolne zamierzały użyć na pokrycie potrzeb wspomnianych w §. 24. krajowej ustawy szkolnej dochodów miejscowych funduszków szkolnych, udziela okręgowa Rada szkolna na to przyzwolenia, przestrzegając postanowień w §. 22. powołanej ustawy.

W razie zaś jeżeliby która z gmin potrzebowała na pokrycie tych wydatków zaliczki z fun-

dzuszu szkolnego okręgowego lub krajowego, wówczas okręgowa Rada szkolna, po zbadaniu zachodzących okoliczności, a mianowicie stosunków majątkowych tak gminy jak i członków gminy, udziela zaliczki z okręgowego funduszu szkolnego lub przedkłada tę sprawę z odpowiednimi wnioskami krajowej Radzie szkolnej, celem udzielenia zaliczki z krajowego funduszu szkolnego. Okręgowa Rada szkolna wpływa na gminy, ażeby starały się o utworzenie osobnego działu funduszu miejscowego na powyższe potrzeby.

§. 41. Bezzwrotne zapomogi mogą być udzielane tylko z krajowego funduszu szkolnego i tylko w przypadkach szczególnie zasługujących na uwzględnienie w myśl §. 38. krajowej ustawy szkolnej.

W takich przypadkach ma okręgowa Rada szkolna przedkładać krajowej Radzie szkolnej odpowiednie wnioski po ścisłym zbadaniu zachodzących okoliczności.

§. 42. Okręgowa Rada szkolna sprawdza przedkładane jej przez miejscowe Rady szkolne preliminarze, potwierdza takowe, i zwraca jeden egzemplarz potwierdzonego preliminarza, z odpowiednimi uwagami Radzie szkolnej miejscowej.

§. 43. Celem utrzymywania w ewidencji majątku a względnie dochodów przeznaczonych na utrzymanie nauczyciela i potrzeby szkolne każdej szkoły ludowej z osobna, winną Rada szkolna okręgowa dla szkół swego okręgu założyć i prowadzić kataster, uwidoczniając w tym katastrze wszelkie zmiany tych dochodów i obowiązków z wymienieniem przyczyn.

Odpis założonego katastru przedłoży Rada szkolna okręgowa niezwłocznie Radzie szkolnej krajowej, a po upływie każdego roku słonecznego przedkładać będzie sprawozdanie co do zmian zaszyłych w ciągu roku.

Z krajowej Rady szkolnej.

I n s t r u k c y a

dla c. k. Urzędów podatkowych,

tycząca się obrotu gotówką i walorami funduszu okręgowych w myśl krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873 r.

§. 1. C. k. Urzędy podatkowe, znajdujące się w siedzibie okręgowych Rad szkolnych, działają jako samoistne organa wykonawcze rozporządzającej władzy szkolnej w granicach określonych niniejszą instrukcją.

Urzędy podatkowe, nie znajdujące się w siedzibach Rad szkolnych okręgowych, pobierają dochody i wypłacają przekazane im należności okręgowego funduszu szkolnego jedynie na rachunek Urzędu podatkowego znajdującego się w siedzibie dotyczącej Rady szkolnej okręgowej.

§. 2. Rozporządzającą władzą dla urzędów podatkowych znajdujących się w obrębie okręgu szkolnego, jest właściwa Rada szkolna okręgowa.

§. 3. Asygnaty, wydawane przez okręgową Radę szkolną do urzędów podatkowych, winny zawierać klauzulę, że zapisano je w księdze kontowej funduszu szkolnego okręgowego, nadto powinny być zaopatrzone podpisem przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej lub jego zastępcy

; kontrasygnowane przez c. k. inspektora podatkowego.

§. 4. Celem uwidocznienia wszelkich dochodów okręgowego funduszu szkolnego, prowadzić będzie urząd podatkowy osobny dziennik kasowy według wzoru dzienników etatowych (formularz 2. do §. 4. instrukcyi II. dla urzędów poborowych i podatkowych z r. 1866).

Do tego dziennika należy zapisywać w porządku chronologicznym wszystkie przychody i wydatki niezwłocznie po ich pobraniu, a względnie wypłaceniu. Wyjątek stanowią tylko dodatki do podatków pobrane wspólnie ze stałemi podatkami, z któremi postąpić należy w myśl §. 5. c. instrukcyi II. z r. 1866 ustęp 2.

§. 5. Postanowienia instrukcyi II. z r. 1866, mianowicie §§. 3. i 5., obowiązują w zupełności także co do obrotu majątkiem okręgowego funduszu szkolnego, dlatego też wszystkie dochody i wydatki, odnoszące się do okręgowego funduszu szkolnego, mają być zapisywane do dziennika głównego i rachunków bieżących (Conto corrente).

Ponieważ jednak w dziennikach przychodów i wydatków, prowadzonych w myśl §. 4. niniejszej instrukcyi ma być (ze względu na §. 10. tejże) zapas kasowy z końcem każdego miesiąca uwidoczniony i do dziennika przychodów w miesiącu następującym jako pierwsza pozycja przeniesiony, w dzienniku głównym zaś i w rachunku bieżącym zawarty już będzie zapas kasowy okręgowego funduszu szkolnego we wspólnym zapasie kasowym, przeto należy z końcem miesiąca zapisywać do dziennika rachunków bieżących tylko

sumę przychodów okręgowego funduszu szkolnego, pozostałą po odtrąceniu zapasu kasowego, wykazanego z początkiem tegoż miesiąca.

§. 6. Oprócz tego powinien urząd podatkowy prowadzić odrębny spis watorów, znajdujących się u niego w przechowaniu.

§. 7. Księgi likwidacyjne mają być prowadzone w myśl postanowień §. 9. instrukcyi II dla urzędów poborowych i podatkowych z r. 1866.

§. 8. Likwidując dochody i wydatki okręgowego funduszu szkolnego, winien c. k. urząd podatkowy postępować według przepisów §§. 8. i 9. instrukcyi II. z r. 1866.

§. 9. Każdą pozycyę dziennika okręgowego funduszu szkolnego, tak w dziale dochodów jak i wydatków, należy udowodnić dokumentem, stosownie do §. 11. instr. II. z r. 1866.

Dzienniki te, prowadzone w myśl §. 4. niniejszej instrukcyi, odsyłać będzie c. k. urząd podatkowy wraz z dokumentami okręgowej Radzie szkolnej w przeciągu trzech dni po upływie każdego miesiąca, załączając oraz wykaz, w którym uwidocznic należy ostateczną sumę przychodów okręgowego funduszu szkolnego (wyszczególnwszy zapas kasowy pozostały z początkiem miesiąca) tudzież ostateczną sumę wydatków a wreszcie pozostały z końcem miesiąca zapas kasowy, który także słowami wyrazić należy.

Gdyby w ciągu miesiąca odbyło się skontrolowanie kasy urzędu podatkowego, wówczas należy w wykazaniu stanu kasy uwidocznic oddzielnie wynik dzieuników kasowych od pierw-

szego dnia miesiąca do dnia skontrowania oddzielnie zaś od dnia skontrowania aż po koniec miesiąca.

§. 10. Wyплаты na rachunek okręgowego funduszu szkolnego mogą o tyle tylko być uskutecznione, o ile wystarcza gotówka tegoż funduszu, znajdująca się w urzędzie podatkowym: zamknięcia dzienników rzeczonoego funduszu nie mogą też nigdy wykazywać niedoboru.

Będzie więc obowiązkiem c. k. urzędów podatkowych żądać zawczasu od okręgowej Rady szkolnej potrzebnego zasiłku na pokrycie wydatków zaasygnowanych z okręgowego funduszu szkolnego, ażeby nie wstrzymywać wypłat należyłości z braku odpowiedniej gotówki.

Posiłkowanie się gotówką ze skarbu państwa jest bezwzględnie wzbronione.

§. 11. Odpowiedzialni urzędnicy c. k. urzędu podatkowego ręczą za każdą szkodę wyrządzoną z ich winy okręgowemu funduszowi szkolnemu. Służbowa ich kaucya może być użytą na pokrycie szkód wyrządzonych wspomnionemu funduszowi (tak jak i innym nierządowym funduszom) o tyle tylko, o ile takowa nie będzie potrzebną do pokrycia zwrotów, należących się skarbowi państwa.

§. 12. Przy oddawaniu i skontrowaniu kasy urzędu podatkowego może brać udział także delegat władzy zarządzającej funduszem szkolnym okręgowym, jeżeli komisarz skontrolujący uzna to za potrzebne.

§. 13. Wszystkie inne przepisy kasowe dla c. k. urzędów podatkowych, o ile takowe nie sprzeciwiają się niniejszej instrukcyi, obowiązują także przy obrocie pieniężnym, zapisywaniu do

dzienników, prowadzeniu ksiąg i likwidowaniu przychodów i wydatków okręgowego funduszu szkolnego.

§. 14. Wydatki w gotówce, spowodowane obrotem pieniędzy i walorów, ponosi okręgowy fundusz szkolny, a koszta druków krajowy fundusz szkolny.

C. k. urzędy podatkowe, znajdujące się w siedzibach okręgowych Rad szkolnych, mają przeło po upływie każdego roku słonecznego przedkładać c. k. krajowej Dyrekcji skarbu rachunek z druków użytych na cele okręgowego funduszu szkolnego, uwzględniając przytem koszta przypadające za wydrukowanie dzienników zamiejscowych urzędów podatkowych.

§. 15. C. k. urzędy podatkowe, nie znajdujące się w siedzibach Rad szkolnych okręgowych, pobierają dochody i wypłacają przekazane im należitości okręgowego funduszu szkolnego na rachunek urzędu podatkowego znajdującego się w siedzibie dotyczącej Rady szkolnej okręgowej w myśl §. 5. ust. c. instr. II. dla urzędów poborowych i podatkowych z r. 1866.

Z krajowej Rady szkolnej.

T.

O k ó l n i k

c. k. krcjowej Rady szkolnej z dnia 16. Grudnia 1883.

L. 12.200.

*do wszystkich c. k. okręgowych Rad szkolnych
z wyjątkiem miejskich we Lwowie i Krakowie*

o poborze funduszów na płace nauczeli przeznaczonych.

Z powodu, iż zaległości w prestacyach na płace nauczycieli wpływających do funduszków szkolnych okręgowych są zbyt wielkie i nieproporcjonalne i że narazić mogą fundusze szkolne okręgowe na ciągle niedobory, a fundusz szkolny krajowy, który te niedobory pokrywa, na straty, uchwaliła c. k. krajowa Rada szkolna na postawie art. 31. ustawy z 2. Maja 1873. Dz. u. kr. N. 250. zarządzić, co następuje:

I. Poleca się c. k. okręgowej Radzie szkolnej, aby na podstawie art. 21. powołanej ustawy z początkiem roku 1884. uwolniła Rady szkolne miejscowe swych okręgów od obowiązku pobierania wszystkich tych prestacyi, które mają wpływać do funduszu szkolnego okręgowego na płace nauczycieli i na drobne wydatki szkolne.

II. C. k. okręgowa Rada szkolna zarządzi, aby wymierzone prestacye wpływały od kontrybuentów wprost do kasy funduszu szkolnego okręgowego z ominięciem rad szkolnych miejscowych.

III. Należy polecić wszystkim w tamtejszym okręgu szkolnym znajdującym się c. k. urządóm podatkowym, aby do swoich ksiąg likwidacyjnych zamiast funduszków szkolnych miejscowych wzięły na przepis każdą gminę jakoteż każdy

obszar dworski wcielony do pewnej szkoły jako samoistnych kontrybuentów i aby tak samo wykazywały do egzekucyi ich zaległości z końcem każdego kwartału.

IV. Należy dokładnie obliczyć, czyli miejscowe fundusze szkolne z końcem roku 1883. nie zalegają z wpłatą jakich prestacyi od pojedynczych kontrybuentów już spłaconych, jednak do kasy okręgowego funduszu szkolnego nieodesłanych, tudzież co do prestacyi u kontrybuentów zalegających, i względem spłacenia pierwszych a ściągnięcia drugich zarządzić co potrzeba.

Jeżeli u pojedynczych kontrybuentów po koniec roku 1883. były bardzo znaczne zaległości i doraźne ściągnięcie albo było niemożliwe albo naraziłoby mogło którego z nich na ruinę majątkową, zastrzega sobie c. k. krajowa Rada szkolna na umotywowany należycie wniosek Rady szkolnej okręgowej przyzwać według okoliczności na spłatę w odpowiednich ratach.

we Lwowie dnia 16. Grudnia 1883.

U.

Rozporządzenie

c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 9. Kwietnia 1876. do L. 4330. w sprawie urządzenia krajowego emerytalnego funduszu szkolnego.

W sprawie urządzenia krajowego emerytalnego funduszu szkolnego, a mianowicie ściągania do pomienionego funduszu dochodów od opróżnionych posad nauczycielskich w szkołach, w myśl ustaw szkolnych z dnia 2. Maja 1873. (Dz. u.

i rozp. kraj. L. 250. & 251) zreorganizowanych powzięła c. k. krajowa Rada szkolna stosownie do ustępu art. 50. ust. z dnia 2. Maja 1873. (Dz. ust. i rozp. kraj. L. 251) następującą uchwałą.

A. z dochodów przywiązanych do posad nauczycielskich w szkołach zreorganizowanych mają wpływać do krajowego emerytalnego funduszu szkolnego:

a) płace nauczycieli, do których we Lwowie dodatek aktywalny zalicza się, tudzież

b) dodatek za kierownictwo z wykluczeniem użytku z wolnego pomieszkania lub relutum za nie.

B. Jako opróżnione posady w szkołach zreorganizowanych, od których dochody mają wpływać do funduszu emerytalnego, należy uważać te tylko opróżnione posady, które poprzednio były już zajęte.

C. Od takich opróżnionych posad nauczycielskich w szkołach zreorganizowanych, które po przeprowadzonej reorganizacji były już zajęte przez nauczycieli pobierających etatowe płace do tej posady przywiązane, mają z uwzględnieniem postanowień ustępu d. art. 50. ustawy z dnia 2. Maja 1873. (Dz. ust. i rozp. kraj. L. 251) wpływać do funduszu emerytalnego wszystkie dochody powyżej pod A. wymienione bez względu na to czy je dostarcza miejscowy fundusz szkolny, czy też przyczynia się do nich i okręgowy fundusz szkolny.

D. od takich opróżnionych posad nauczycielskich w szkołach zreorganizowanych, które

- jeszcze nie były obsadzone nauczycielami pobierającymi etatowe dochody do tych posad przywiązane lub przez nauczycieli pobierających tylko dochody przed reorganizacją dla nauczyciela odnośnej szkoły ustanowione, mają tylko te ostatnie dochody wpływać do funduszu emerytalnego.
- E. Dochody przywiązane do opróżnionych posad nauczycielskich, które nie były jeszcze obsadzone, mianowicie w szkołach podczas reorganizacji nowoutworzonych lub w szkołach przez utworzenie klas nowych rozszerzonych, nie mogą wpływać do funduszu emerytalnego.
- F. Jeżeliby w wypadkach powyżej pod D. i E. wyszczególnionych przywiązane do opróżnionych posad nauczycielskich dochody, które nie mają wpływać do funduszu emerytalnego, a zatem i od stron nie mają być ściągane, były w skutek orzeczeń reorganizacyjnych już ściągnięte, to należy je przechować na rachunek przyszłej prestacji na płace nauczycieli tych stron, od których pochodzą a względnie i na rachunek 4% dodatku od podatku odnośnego powiatu.
- G. Celem ustanowienia dochodów od opróżnionych posad nauczycieli w myśl ustępów C. i D. funduszowi emerytalnemu za czas ubiegły przypadających i wydzielenia tych dochodów, o ile zostały już ściągnięte, mają okręgowe Rady szkolne najdalej do końca kwietnia 1876, przedłożyć dla każdego po-

wiatu z osobna wykaz posad nauczycielskich, które w czasie od 1. Września 1874. do końca Marca 1876 były opróżnione i w tym wykazie wyszczególnić dochody do posad przywiązane; urzędy podatkowe zaś wykaz w rzeczywistości ściągniętych dochodów od opróżnionych w pomienionym czasie posad nauczycielskich.

- H. Na przyszłość począwszy od 1. Kwietnia 1867. mają rady szkolne okręgowe przy każdym opróżnieniu posad nauczycielskich w szkołach zreorganizowanych równocześnie z zamknięciem wypłaty dochodów następującego lub zmarłego nauczyciela do odnośnej posady przywiązanych, wydać właściwemu urzędowi podatkowemu polecenie, aby dochody te, o ile w myśl ustępów C. i D. niniejszego rozporządzenia przypadają funduszowi emerytalnemu, aż do dalszego zarządzenia ściągają do krajowego emerytalnego funduszu szkolnego, to zarządzenie uwidocznic w księdze kontowej okręgowego funduszu szkolnego, a referat wydanego urzędowi podatkowemu polecenia przesłać pod kopertą oddziałowi rachunkowemu c. k. Namiestnictwa.
- I. Jeżeli do opróżnionej posady nauczycielskiej, należały dochody w naturaliach, prestacyach lub użytku z gruntów szkolnych, to mają być takowe, o ile to da się skutecznie, przeznaczone dla przyszłego nauczyciela lub zastępcy, a wartość tych dochodów w orzeczeniu reorganizacyjnem podana, od tego

nauczyciela lub zastępcy ściągniętą i funduszowi emerytalnemu przekazaną. Jeżeliby zaś te dochody w naturze z powodu dłuższej trwającego opróżnienia posady nie mogły być przeznaczone dla przyszłego nauczyciela lub zastępcy, to mają być takowe przez miejscową Radę szkolną odpowiednio spieniężone i uzyskana gotówka funduszowi emerytalnemu przekazaną. Referat wydanego w pomienionych wypadkach Urzędowi podatkowemu polecenia ma być, jak to powyżej zarządzono odesłany pod kopertą do oddziału rachunkowego c. k. Namiestnictwa.

- K. Oddział rachunkowy c. k. Namiestnictwa ma natychmiast założyć księgę likwidacyjną dla krajowego emerytalnego funduszu szkolnego, w tej księdze uwidocznic należące do tego funduszu kapitały i zaciągać do niej wszystkie dochody tego funduszu, na podstawie otrzymanych w krótkiej drodze assygnacyi czy to krajowej Rady szkolnej, czy to okręgowych Rad szkolnych.
- L. Rzeczą oddziału rachunkowego c. k. Namiestnictwa będzie każdego miesiąca natychmiast po zaciągnięciu do księgi likwidacyjnej dzienników urzędów podatkowych, które otrzyma od oddziału rachunkowego krajowej Dyrekeyi Skarbu za upłyniony miesiąc, przedkładać krajowej Radzie szkolnej wnioski celem fruktyfikowania ściągniętych w tym miesiącu do funduszu emerytalnego dochodów.

M. Dochody te mają być lokowane w kasie Oszczędności, lub użyte na zakupno listów zastawnych galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego.

O tej uchwale zawiadamia się c. k. okręgową Radę szkolną z poleceniem, ażeby postanowien tej uchwały o ile tyczą się okręgowej Rady szkolnej przy wykonaniu postanowień ustępu d) art. 50 ustawy z dnia 2. Maja 1873. (dz. u. i rozp. kraj. l 251) jak najściślej przestrzegała.

Co do wykazu opróżnionych posad nauczycielskich, o którym w ustępie 9. uchwaly mowa, poleca się okręgowej Radzie szkolnej, aby na pod tawie swych ksiąg kontowych dla każdego powiatu z osobna sporządziło według załączonego wzoru wykaz szkół zreorganizowanych odnośnego powiatu, w którym od 1. Września 1874. do końca Marca 1876. były opróżnione posady nauczycielskie i wykazy te w nieprzekraczalnym terminie do końca Września 1876. krajowej Radzie szkolnej przedłożyła. W jaki sposób wykazy te mają być wypełnione wykazują dokładnie nagłówki do każdej rubryki. Zauważa się tu tylko, że w rubryce I. mogą być wykazane wszystkie opróżnione posady nauczycielskie odnośnej szkoły bez względu na to, czy dochody do tych posad przywiązane mają wpływać do funduszu emerytalnego lub nie, i że w rubryce uwaga przy każdej wykazanej opróżnionej posadzie wymienić należy, czy była już kiedy przed opróżnieniem obsadzona nauczycielem wszystkie dochody etatowe do odnośnej posady przywiązane pobierającym, czy była tylko obsadzona nauczycielem pobierającym

mniejsze dochody, które wyszczególnić należy, lub też nigdy jeszcze nie była obsadzona. Przedkładając wykazy te, wykaże nadto c. k. Rada, ile w każdym powiecie do okręgu szkolnego należącym wynosił 4°/_o dodatek do podatków w każdym z następujących trzech okresów czasu, mianowicie od 1. Września 1874. do końca Grudnia 1874., od 1. Stycznia 1875. do końca Grudnia 1875. i od Stycznia 1876. do końca Grudnia 1876., a prócz tego jaką kwotą w każdym z tych okresów czasu z osobna przyczyniał się okręgowy fundusz szkolny do pokrycia niepokrytych z funduszów miejscowych wydatków na wskazane w artykule 27. ustawy z dnia 2. Maja 1873. (Dz. ust. i rozp. kraj. L. 250) potrzeby wszystkich szkół zreorganizowanych każdego powiatu z osobna.

W.

I n s t r u k c y a

c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 13. Kwietnia 1875.
Nr. 37. Dz. u. kr.

tycząca się stawiania i urządzania budynków dla publicznych szkół pospolitych i wydziałowych, wydana przez Radę szkolną krajową na mocy art. 25. Ustawy szkolnej z dnia 2. Maja 1873. (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 250).

§. 1. Budynek szkolny powinien leżeć osobno, dogodnie, zdrowo, w suchem i zacisznem miejscu, a jeżeli tylko jedna szkoła jest w gminie, o ile możności w pośrodku obszaru gminnego.

Obierając miejsce, należy zważać i na to, aby w sąsiedztwie nie było bagien i moczarów, hałaśliwych ulic, gościńców i warsztatów, tudzież fabryk zanieczyszczających powietrze; należy jednym słowem unikać wszystkiego, coby przeskadzało nauce, wpływało zgubnie na zdrowie lub wywoływało zgorzenie.

Gdyby budynek szkolny musiał być koniecznie wystawionym przy drodze publicznej, należy go od niej oddzielić ogrodem lub dziedzińcem do zabawy i ćwiczeń gimnastycznych.

Przystęp do szkoły powinien być łatwy; drogi wiodące do niej będą miały chodniki twardo ubite i czysto utrzymywane.

Do stanowczego obioru miejsca należy zasięgnąć zezwolenia Rady szkolnej okręgowej.

§. 2. W budynku szkolnym mają się mieścić tylko izby na cele szkoły, mieszkanie nauczyciela i sług szkolnych przeznaczone. Mury, ściany i przepierzenia powinny być takie, ażeby nie przepuszczały głosu i nie nasiąkały wilgocią; woda deszczowa ma być odprowadzona rynwami.

Zupełnym murem z cegieł i kamienia daje się pierwszeństwo przed murami pruskiemi i budową z drzewa.

W planie budynku należy mieć wzgląd na możliwe przybudowania w razie rozszerzenia szkoły. Z tego samego powodu należy też mury budynków parterowych robić ile możności tak grube, ażeby mogło być na nich piętro wybudowane.

§. 3. Jeżeli budynek szkolny jest piętrowy, natenczas należy przedewszystkiem dolnych izb

używać jako izb szkolnych. W razie, gdyby ilość klas wymagała także użycia piątra, należy tak postąpić, ażeby na piętrze mieściły się klasy dla dzieci starszych.

Schody wiodące na piątra mają być jasne, wygodne, nie ślizkie, przynajmniej na 1·4^m (4' 5") szerokie, nie kręcone i z dobrymi a tak urządzonemi poręczami (względnie całemi płotkami), izby się uczniowie nie mogli po nich spuszczać. Wysokość stopni nie powinna przenosić 0·16^m (6"), głębokość zaś dochodzić ma najmniej 0·32^m (1').

Odpowiednią do 2 metrów (6' 4") dochodzącą szerokość, powinny mieć także główne wehody, sienie i korytarze, które nadto mają być jasne i nie powinny podlegać silnym przeciągom powietrza.

W głównych wehodach, oraz przed drzwiami izb szkolnych, mają być umieszczane stosowne skrobaczki i plecionki do oczyszczenia obóvia.

§. 4. Jeżeli w jednym budynku mają być umieszczone szkoły dla chłopców i dziewcząt, powinny być o ile możności urządzone oddzielne wehody dla tychże.

§. 5. Liczba izb szkolnych ma być odpowiednią liczbie nauczycieli prowadzących oddzielne klasy. Oprócz izb szkolnych należy urządzić w większych szkołach osobne ubikacye na zbiory naukowe, tudzież na kancelaryę dla dyrektora, izbę dla nauczycieli i odpowiednie mieszkanie dla sługi szkolnego.

§. 6. Obszerność izb szkolnych ma być taką, aby na jednego ucznia przypadalo 3—4 metrów sześciennych (95 do 127 stóp sześć.) przestrzeni.

Wysokość izby wynosić ma najmniej 3.5^m (11') a poziom zbliżyć się będzie kształtem do kwadratu. Głębokość izb, wyjąwszy sale do rysunków, nie może przenosić 12 metrów (6° 2').

Ściany powinny być powleczone niebiesko-szara, klejową, a jeszcze lepiej olejna farbą; sufit może być biały.

Zalecenia godnem jest wewnętrzne oszalowanie ścian w izbach szkolnych deskami do wysokości 1.5^m (4' 9'), w którym to razie i oszalowanie będzie tą samą farbą powleczone.

Podłoga powinna być równa, należyce szpazowana; w izbach parterowych leżeć ma około 0.8^m (30") ponad ziemią. Podłogi lub posadzki dębowe mają pierwszeństwo przed jodłowymi lub sosnowymi. Zaleca się przytem, ażeby podłogi zwłaszcza z miękkiego drzewa, zapuszczono od czasu do czasu olejem gorącym.

Drzwi, wiodące do izb szkolnych, mają być urządzone w ścianie, leżącej naprzeciw głównej ściany z oknami i prowadzić ku wolnej przestrzeni pomiędzy pierwszym rzędem ławek a katedrą.

§. 7. Należy troskliwie przestrzegać, ażeby izby szkolne miały dosyć światła, ażeby mianowicie powierzchnia okien równała się przynajmniej 1/6 części powierzchni podłogi, a dochodziła nawet do 1/4 części tejże powierzchni, gdyby naprzeciw okien szkoły wznosiły się większe budynki. Okna mają być umieszczone jak najwyżej i w ten sposób, aby światło padało uczniom od lewej ręki, a w danym razie i z tyłu, nigdy zaś prosto w oczy.

Konstrukcyja okien powinna być taką, ażeby je można o każdej porze z łatwością otwierać. Górne okienka mają się otwierać na poziomych osiach w sposób potrzaskowy; wewnętrzne ku górze, zewnętrzne zaś ku dołowi.

W razie takiego położenia budynku. iż w ciągu godzin szkolnych promienie słońca, czyto wprost, czy też odbite od naprzeciwległych budynków padają do izby szkolnej, mają być w oknach zasłony (rulety) z gładkiej, szarej lub niebieskoszarej tkaniny, ruchome, a mianowicie tak urządzone, aby niemi dowolnie tylko pewną część okna zasłaniano.

W razie potrzeby sztucznego oświetlenia, należy używać, zachowując niezbędną ostrożność, wiszących lub ściennych lamp naftowych, albo gazu.

§. 8. Każdą izbę należy ogrzewać dostatecznie i jednostajnie za pomocą pieców, jeżeli się nie da przeprowadzić system centralnego opalania (kalorifery). Piec ma być należycie postawiony, niedymiący i opalony z wewnątrz, a nie z kurytarza.

Drzwiczki pieca winny być tak urządzone, ażeby się dały należycie zamykać, czy to na klucz. czy w inny sposób niedozwalający ich swawolnym dzieciom otwierać.

Konstrukcyja pieca ma być taką, ażeby za pomocą niewielkiej stosunkowo ilości paliwa, osiągnąć ilość ciepła dostateczną dla całej izby i na cały czas nauki. Piecom kamiennym i kamflowym daje się pierwszeństwo przed żelaznemi. W razie użycia tych ostatnich, należy je konie-

cznie otaczać zewnętrznymi osłonami z podwójnej blachy, cegły, kafli i t. p. otwartymi w górze i w druciane siatki zaopatrzonemi.

Najbliższe ławki powinny być przynajmniej na 1^m (3' 2") od pieca oddalone. Wrazie gdyby się to z powodu niezupełnie stosownego rozkładu izby lub przepełnienia klasy osiągnąć nie dało, należy także kamińkowe i kaflowe piece zaopatrzyć osłonami, zrobionemi z płótna naciągniętego na ramy i klejową farbą powleczonego.

§. 9. Nadzwyczaj ważną rzeczą jest stosowne przewietrzanie izb szkolnych. Odbywać się ono będzie przede wszystkim za pomocą otwierania wszystkich okien i drzwi po nauce.

Względem urządzenia wentylacji, w zastosowaniu do używanego już w poszczególnych zakładach systemu opalania, należy zasięgać zdania techników.

Przy piecach ze stałymi osłonami da się ona najłatwiej urządzić za pomocą kanału, mierzącego w świetle około 0.63^m w kwadrat (4' □), a tak tuż nad podłogą do izby wchodzącego, iż wprowadza świeże powietrze z zewnątrz budynku pomiędzy piec i osłonę. Inny kanał, a stosowniej dwa kanały mają służyć do uprowadzania zepsutego powietrza z warstw dolnych. Przecięcie obu tych kanałów w świetle ma wynosić około 0.5^m (3' □), umieszczone zaś być mają w dwóch kątach izby szkolnej w kształcie dwóch pionowo do 1.90^m (6') od powały zwieszających się skrzyń dzewnianych, które są w dole ukośnie siatką drucianą zamknięte, w górze zaś łączą się ze strychem i mogą być, (równie jak kanał wpro-

wadzający powietrze) za pomocą łatwego przyrządu zamykane i otwierane.

Tenże sam sposób przewietrzania da się także zastosować do pieców kamiennych kafłowych bez osłon, jeżeli kanał wprowadzający świeże powietrze przechodzi przez piec, a tem samem ogrzane już powietrze do izby szkolnej wprowadza.

Przewietrzanie w czasie nauki odbywać się zresztą może za pomocą otwierania górnych okienek.

Przy każdym sposobie przewietrzania należy starannie unikać silnych przeciągów i przewiewu powietrza o znacznie niższej ciepłocie

§. 10. W każdej izbie szkolnej mają być następujące sprzęty: Stół czyli katedra dla nauczyciela z dwoma krzesłami, ławki dla uczniów w odpowiedniej ilości, wreszcie szafa na przybory naukowe, dająca się na klucz zamykać.

§. 11. Stół czyli katedra dla nauczyciela ma się znajdować na podniesieniu i w takim miejscu, naprzeciw dzieci, ażeby nauczyciel siedząc mógł dokładnie wszystkie ławki przeglądać. Oddalenie pierwszego rzędu ławek od katedry ma wynosić około 2^m (6' 4").

§. 12. Ławki i pulpity szkolne powinny być zastosowane do wzrostu uczniów; W każdej klasie ma być przynajmniej dwa stopnie ławek, tj jeden dla uczniów wzrostem większych, drugi dla mniejszych.

Przy konstrukcyi ławek należy przede wszystkim zważyć, ażeby popierwsze: uczeń siedząc w ławce i zgiąwszy nogi pod kątem pro-

stym, miał uda podparte aż do podkolanek, a całemi stopami opierał się o podłogę, ażeby powtórę, będąc w tej pozycyi, mógł się swobodnie w pionowym kierunku opierać krzyżami i plecami; ażeby nakoniec miał przed sobą pult w miarę wysoki i w takim oddaleniu, iżby chcąc na nim pisać, nie potrzebował się zbytecznie nachylać i w krzyżach zginać.

Średni wymiar ławek będzie zatem następujący: Siedzenie ma być na jednego ucznia 50—60^{cm} (19"—23") długie, 23—28^{cm} (8" 9"—10" 8") szerokie, 28—40^{cm} (10" 8"—15" 3") wysokie. Przykładnica (Tischbrett) ma być około 40^{cm} (15" 3") szeroka, płaszczyzną swą ku uczniowi nieco (na 4—5^{cm}) pochylona, a od zewnętrznego brzegu na 8—11^{cm} (3"—4") pozioma, i wyźłobieniami na kałamarz, pióra i ołówki zaopatrzona

Wzwyżka, tj. pionowa odległość przykładnicy od siedzenia, ma być nieco większa, niż odległość łokcia od siedzenia, gdy uczeń prostosiedzący ramiona opuści. Odstęp krawędzi siedzenia i przykładnicy (w rzucie poziomym) ma wynosić do 5^{cm} (1" 10"). Półka na książki jest o 12^{cm} (4" 7") po za krawędź przykładnicy w głąb cofnięta. Do oparcia grzbietu będą stosownie urządzone przody ławek drugiego rzędu i dalszych; w ławkach ostatniego szeregu ma być przy każdym siedzeniu zaplecek do 20^{cm} (7" 6") szeroki, a do 5^{cm} (2") gruby, należycie wyokrąglony i górnym krawędziem cokolwiek wysokości przykładnicy niedosięgający.

Wszelkie krawędzie i węgly ławek mają być należycie pozaokrągłane. Ze względu na okoliczność, iż w ławkach o należycie przybliżonej przykładnicy nie może uczeń stać wygodnie, zaleca się przed innemi ławki o przykładnicach ruchomych tj. wysuwalnych, tudzież urządzenie ławek odosobnionych na dwóch uczniów, zamiast ławek wspólnych. W ławkach wspólnych o przykładnicy nieruchomej może być odstęp krawędzi siedzenia i przykładnicy nieco większy.

Pomiędzy rzędami ławek, tudzież w około całej ławkami zajętej przestrzeni, mają być wolne przejścia: wszystkie ławki należy wreszcie tak ustawić, iżby uczniowie patrzyli wprost na nauczyciela.

Ławki większe można w razie potrzeby przystosować dla uczniów mniejszych, podwyższając odpowiednio nakładami siedzenie i dając im podnózek stosownej wysokości.

Wszystkie dawniejsze ławki należy o ile możliwości wedle powyższych wskazówek przerobić.

§. 13. W izbach przeznaczonych na roboty ręczne powinny być dla uczennic siedzenia oddzielne z oparciami i zastosowane do robót stoły. — Toż samo stosownie do potrzeb nauki mają być oddzielne siedzenia i stoły w salach rysunkowych.

§. 14. Wychodki należy tak umieszczać, ażeby przystęp do nich był łatwy i kryty, wiatry zaś nie roznosiły smrodu po korytarzach i izbach, Tam gdzie dostatek wody i dobra kanalizacya dozwoli urządzić ujścia wodą zamykane (waterklozety), zaleca się takowe przed innemi, jako

jedyny środek zapobiegający zapowietrzaniu budynków. W braku takiego urządzenia należy w dziurze wychodka zamieścić miskę z polewanego żelaza z zamykającą się klapą. Obowiązkiem służby szkolnej będzie, miski te codziennie wodą (lub roztworem karbolowym w stosunku 1 : 100) splukiwać.

Dla szkół i klas mieszanej płci mają być osobne, całemi ścianami oddzielone, zamykane wychodki, a prócz tego rynewki moczowe dla uczniów, albo wpuszczone w podłogę i zamknięte kratą, albo też umieszczone wzdłuż ściany tak, ażeby uajwyższy punkt nie był. bardziej nad 0.65^m (24" 9") a najniższy nad 0.5^m (19") nad podłogą wzniesiony. Zasłaniające przedziałki na rynewce w odstępach 0.5^m (19") do 0.6^m (23") są pożądane.

Wnętrze wychodka powinno być dobrze oświetlone, najlepiej za pomocą szyb z mdłego szkła. Ściany mają być do wysokości 2 metrów (6' 4") wyłożone kafłami, a to, ażeby udaremnić tak częste wypisywanie i rysowanie nieprzyzwoitości. Podłogę należy wylać asfaltem lub cementem, albo też wyłożyć ją kamiennymi płytami i nadać jej lekki spadek ku rynewce moczowej.

§. 15. Przy każdej szkole ma być dziedziniec dla zabawy i ćwiczeń gimnastycznych i o ile możności osobny kryty tok dla tychże ćwiczeń w porze zimowej. Toż samo ma być ogród szkolny, najmniej około 1/2 morga obszaru dla nauki, wytchnienia i orzeźwienia, tudzież studnia, gdzie tylko to jest możliwe, z wodą tryskającą (z pompą). Tam gdzie niema zegara publicznego, będzie na

każdej szkole wieżyczka z dzwonkiem, zwołującym dzieci na naukę.

§. 16. Rada szkolna miejscowa obowiązana jest z funduszu szkolnego miejscowego asekurować budynek szkolny od ognia.

§. 17. Skoro się okaże potrzeba wystawienia nowego budynku lub przebudowania dawnego, winna miejscowa Rada szkolna wszystkie okoliczności i potrzeby szczegółowe zbadać i program budowy ułożyć, a następnie przedłożyć go wraz z planami i kosztorysami budowy c. k. okręgowej Radzie szkolnej do zatwierdzenia.

Zezwolenia na przeprowadzenie budowy udziela c. k. Rada szkolna okręgowa, w wypadkach zaś, w których fundusz szkolny krajowy do kosztów budowy się przyczynia. c. k. Rada szkolna krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Kollaudację dokonanych budowli zarządza ta władza szkolna, która zezwolenia na przeprowadzenie budowy udzieliła.

X.

Rozporządzenie

Ministra wyznań i oświecenia z dnia 19. Lipca 1875.

l. 6081. Nr. 84. Dz. u. kr.

którem wydano postanowienia względem zachowania przepisów sanitarnych w publicznych szkołach ludowych w Galicyi i Wielkiem Księstwie Krakowskiem.

Po zasięgnięciu zdania c. k. Rady szkolnej krajowej w Galicyi postanawiam względem za-

chowania przepisów sanitarnych w publicznych szkołach ludowych. co następuje:

§. 1. Izby szkolne, schody i kurytarze mają być codziennie starannie wymiatane i w miarę potrzeby, a co najmniej cztery razy do roku, należyte myte.

Gruntowniejsze czyszczenie całego budynku szkolnego, jak n. p. bielenie, lakierowanie itp. należy przedsięwziąć w czasie feryi i to tak wcześnie, ażeby w chwili rozpoczęcia nauki nie dawała się już uczuwać woń farby, wapna lub wilgoć.

Zamiatwszy izbę szkolną, należy po jakimś czasie pozmiatać prochy z ławek, pieca, gzemśów, szaf i tablicy. Okna mają być zawsze czyste umyte; wodę ściekającą z szyb i z gzemśów pod oknami należy starannie ścierać. Szczególną baczność zwracać się ma na utrzymanie czystości w wychodkach, na codzienne ich zmywanie i odwietrzanie.

Mokre i zabłocone suknie wierzchnie, parasole itp. mają być o ile możności po za izbą szkolną składane. Nauczyciel jest obowiązany zważać, ażeby uczniowie, wchodząc do izby szkolnej, obowiązkowo należyte oczyszczali i przyzwyczajali się do używania potrzebnych ku temu przyrządów.

W każdej szkole ma być umywalnia i ręcznik. Przestrzeganie czystości szkoły i uczniów jest obowiązkiem nauczycieli i rady szkolnej miejscowej, a względnie, miejscowego dozorca szkolnego.

§. 2. W każdej izbie szkolnej, w miejscu którego temperatura może być za średnią tem-

peraturę izby poczytaną, ma być zawieszonym termometr w wysokości 1·2 do 1·5 metra.

Ciepłota powietrza w izbie szkolnej w ciągu nauki nie może przekraczać 15° Reaumura. Gdyby poniżej 13° R. spadła, należy bez względu na porę roku izbę szkolną opalić.

Obowiązkiem nauczyciela będzie zarządzić natychmiast co potrzeba, skoro uczniowie skarżyć się będą na zbytne gorąco lub zimno.

§. 3. Szczególną uwagę zwracać będzie nauczyciel na stosowne używanie przyrządów wentylacyjnych, oraz na otwieranie drzwi i okien w każdej porze roku w przestankach pomiędzy godzinami i po nauce szkolnej.

§. 4. Nauczyciel uchylać ma wszystko, cokolwiek mogłoby szkodliwy wpływ wyrzeć na wzrok dzieci szkolnych. Obowiązkiem jego będzie używać w stosowny sposób zasłon w oknach, ażeby nie dopuszczać olśniewających promieni słońca, uchylać wpadanie światła z dwóch stron na przeciwległych i prosto w oczy uczniów. Wystrzegać się ma również ustawiania podczas nauki tablic, map itp. pomiędzy odsłoniętymi oknami. Podczas zmierzchu nie wolno zajmować uczniów takimi przedmiotami nauki, któreby wzrok ich natężyły.

W szkołach pospolitych i wydziałowych nie może być przedsiębraną t. z. lokacya uczniów wedle ich postępu. Uczniowie krótkowidzący będą zawsze zajmować miejsca takie, izby mogli widzieć dokładnie wszystko, co nauczyciel uczniom pokazuje.

§. 5. Tablice ścienne do pisania mają być całkiem równe, dokładnie czarne a przytem éme,

t. j. bez połysku. Jeżeli tablica jest drewniana, natenczas użyte na nią drzewo ma być bez sęków. należycie twarde i wyschnięte. Od czasu do czasu należy tablicę świeżą farbą powlekać, jeżeli zaś tylko jedna jest w klasie, ma być tylko po jednej stronie czerwoną olejną farbą poliniowana.

Do zmywania tablicy ma być gąbka i miaseczka z wodą. Umieszczenie tablicy ma być takie, ażeby się dała z łatwością spuszczać i podnosić, tudzież około swej osi pionowej obracać, jeżeli jest na sztaludze umieszczoną.

Baczną uwagę należy także zwracać na wszystkie, używane w szkole przybory do nauki, jak tablice do nauki poglądu, wzory do nauki pisania i rysunków, tablice do nauki śpiewu, obrazy ściennie do historyi naturalnej, modele i t. p. Będą one celowi nauki tem lepiej odpowiadać i tem skuteczniej oszczędzać wzrok uczniów im większe rozmiary dane będą przedstawionym na nich przedmiotom, im dokładniej i zrozumialej występować będą przed oczami widza, skutkiem trafnego rozłożenia światła i cieni, tudzież użycia silnych barw i zachowania stosownej proporcji. Mapy ściennie nie powinny być przeładowane napisami szczegółowych miejscowości i znakami. We wzorkach rysunkowych ma kontur występować silnie, szczególnie w szczęściach charakterystycznych.

Jeszcze większej troskliwości wymagają przybory naukowe będące w rękach uczniów.

Należy starannie uważać, ażeby w książkach szkolnych był papier nieprzejrzysty i biały,

druk wyraźny, nie blady i szeroki, a tem większy im młodsze dzieci mają książki używać.

Tabliczek łupkowych (naturalnych lub sztucznych) należy bardzo oględnie używać i o ile możności jak najprędzej zastąpić je papierem i ołówkiem, a następnie piórem.

Papier używany w szkole, ma być nieprzejrzysty, nieprzemakalny i należycie biały, pióra miękkie i elastyczne, atrament nie gęsty i zupełnie czarny, ołówki w miarę miękkie, nie krótkie i należycie czarne.

§. 6. Przedłużenie nauki przedpołudniowej na korzyść częściowo lub całkiem wolnego popołudnia, nie może być pod żadnym warunkiem dopuszczone.

§. 7. Nie należy uczniów przeciążać wypracowaniami domowemi. Sprzeciwia się to również zasadom higieny, jeżeli uczniowie na czas feryi w dniach wolnych od nauki tyle mają roboty zadanej, że cel feryi jest przez to udaremniiony. Zadając wypracowania domowe, winien mieć nauczyciel na oku wiek ucznia, stosunki miejscowe i domowe, wreszcie porę roku. Na czas pomiędzy przedpołudniowemi i popołudniowemi godzinami szkolnemi nie wolno zadawać wypracowań.

Celem ubezpieczenia się, ażeby uczniom pozostawiono dość czasu do wypoczynku i snu, mają być w szkołach o kilku nauczycielach, wszelkie okoliczności, dotyczące się liczby, zakresu i stosownego przeplatania wypracowań domowych na konferencyach nauczycielskich omawiane.

§. 8. W podziale godzin należy mieć to na uwadze, iżby nauka umysł uczniów z każdą

godziną coraz mniej natężała. Ćwiczenia umysłowe mają być stosownie zajęciami mechanicznymi przeplatane. Za wskazówkę służyć będą następujące postanowienia:

1. Przedmiotom wymagającym najbardziej skupionej uwagi lub większego natężenia umysłowego, należy przeznaczać godziny przedpołudniowe, a w szkołach o nauce półdiennej pierwsze godziny nauki.

2. Na rysunki, pisanie i śpiew używane być mają przeważnie godziny popołudniowe.

3. Żadnego przedmiotu nie należy udzielać dłużej w jednym ciągu niż godzinę.

4. Podział godzin powinien nauczycielowi ułatwiać równoczesne zajęcie jednym i tymże samym przedmiotem wszystkich uczniów należących do jego oddziału.

§ 9. Czy to idąc, czy stojąc powinni uczniowie zachowywać postawę wolną od wszelkiej ociężałości, lecz niewymuszoną, mają się trzymać prosto i krzepko.

W ciągu nauki ustnej, gdy uczniowie słuchają tylko lub mówią, nie używając żadnych przyborów naukowych, mają siedzieć prosto, tak, iżby linia stosu pacierzowego była pionową. Gdzie to jest możliwem, należy dozwalać, ażeby uczniowie po dłuższem siedzeniu mogli także stać na wolnych miejscach pomiędzy ławkami.

Chowania rąk pod ławką lub do kieszeni, jakoteż nieprzezwoitego rozkraczania nóg nie należy cierpieć.

Ażeby uczniowie, idąc do szkoły i wracając, nie obarczali się zanadto książkami, zeszytami

i innemi przyborami szkolnemi, należy zważać, iżby brali ze sobą tylko rzeczy najniezbędniejsze.

Celem wpływania na fizyczny rozwój uczniów, zaleca się przedewszystkiem gry i ćwiczenia gimnastyczne w wolnych od nauki przestankach, oraz wycieczki pod nadzorem nauczycieli w wolnych od nauki półdionkach.

Gdy uczniowie gromadnie ze szkoły wychodzą, będzie obowiązkiem nauczyciela czuwać, ażeby sobie nieogłędnem skakaniem ze schodów, popychaniem się, szturkaniem i innego tego rodzaju wybrykami nie szkodzili.

W ćwiczeniach śpiewu należy głos dzieci chronić od zawczesnych i za wielkich wysileń, oraz od wpływów szkodliwych, i zapobiegać uważnie wszelkim chorobliwym usposobieniom.

Nauczyciel będzie również pamiętał i o tem, że w latach płciowego dojrzewania należy uczniów oszczędzać i nie zniewalać ich do zbyt dużych wysileń umysłowych. Stosuje się to szczególnie do dziewcząt.

W ciągu godzin przeznaczonych na roboty ręczne, szczególnie igłą, należy czynić częstsze a krótkie przerwy, w ciągu których mają uczenice zmieniać swe położenia a wzrok zwracać swobodnie ku przedmiotom odległym.

§. 10. W razie ciągłych upałów, jeżeli ciepota między 9tą a 10tą godziną rano dochodzi w cieni do $+20^{\circ}$ R. można dzieci szkolne zwolnywać na naukę popołudniową o godzinę lub dwie godziny później od zwykłej.

§. 11. Uczniowie, przychodząc do szkoły, mają mieć ręce i twarz czysto umyte i włosy

porządnie uczesane. Ubranie ich choć najuboższe, powinno być chędogie. Odzież plugawa, podarta a niepołatana nie może być na dzieciach cierpianą. Dziewczętom nie wolno czepekami lub chustkami okrywać w szkole niechlujnie utrzymanych głów.

§. 12. Nie można uczniom stanowczo zabronić, ażeby w razie nagłej potrzeby nie wychodzili podczas nauki do wychodka, nauczyciel ma jednak przezornie do tego uczniów przyzwyczaić, ażeby na ten cel używali przestanków pomiędzy godzinami.

W wychodkach nie wolno uczniom za długo przebywać i po wielu naraz wychodzić w czasie nauki szkolnej.

§. 13. W razie, gdyby uczeń w ciągu nauki zasłabł, ma go nauczyciel natychmiast do domu odesłać.

Dzieci dotkniętych zaraźliwymi wysypkami i chorobami nie można pod żadnym warunkiem do szkoły przypuszczać.

Dzieci, okryte budzącymi obrzydzenie strupami lub innym niezaraźliwym wyrzutem i t. p. należy aż do wyzdrowienia ze szkoły usunąć, lub jeśli leczenie dłuższego czasu wymaga a pobieraniu nauki nie przeszkadza, w oddzielnych sadyżach ławkach.

§. 14. Każdy nauczyciel jest obowiązany obznajomić się dokładnie z zasadami higieny i przestrzegać takowych nietylko w stosunku swoim do młodzieży szkolnej, lecz według możliwości wpływać także i na to, ażeby i dom rodzicielski dbał o to wszystko, czego potrzeba do należytego fizycznego wychowania dzieci w ciągu ich nauki

szkolnej. Nauczyciel winien mieć zawsze na oku właściwe zadanie szkoły, a mianowicie: ażeby w myśl odwiecznej zasady. że tylko w zdrowem ciele mieszka zdrowa dusza, starał się doprowadzić do wszechstronnego harmonijnego rozwoju nie tylko duchowe lecz i cielesne siły i zdolności każdego ucznia

Władze szkolne stosownie do swego zakresu działania mają dokładać starań, ażeby wszelkim wymogom higieny szkolnej działało się zadość.

§. 15. Co do obowiązku władz sanitarnych do czuwania nad zachowaniem przepisów higieny w szkołach publicznych. wskazuje się w ogóle na ustawę z dnia 30. Kwietnia 1870. N 68. Dz. p. p.

Do posiedzeń, na których Rada szkolna okręgowa zatwierdza plany nowych budynków szkolnych i przebudowań i stanowi o sprawach, dotyczących się higieny szkolnej, przyzywanym ma być rządowy lekarz powiatowy do udzielania fachowej opinii.

Lekarz powiatowy będzie nadto w czasie urzędowych objazdów swoich zwiedzać szkoły publiczne i udzielać spostrzeżeń swych pod względem sanitarnym Radzie szkolnej okręgowej.

Lekarze, którzy położą wiele zasług około higieny szkolnej, mogą być przedstawiani Ministrowi wyznań i oświecenia, celem wyrażenia im odpowiednich uznań lub udzielenia remuneracyi ze skarbu państwa.

Y.

O k ó l n i k

Rady szkolnej krajowej do wszystkich Rad szkolnych okręgowych z dnia 29. Maja 1876. L. 5.024 co do postępowania w spornych sprawach administracyjnych.

C. k. Rada szkolna krajowa przesyła c. k. Radzie szkolnej okręgowej do wiadomości i zastosowania odpisy rozporządzeń wydanych przez p. Ministra wyznań i oświaty na dniu 9. Marca 1876. L. 3.727. i na dniu 14. Maja 1876. L. 8040 z powodu utworzenia trybunału administracyjnego.

Odpis rozporządzenia c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 9. Marca 1879. L. 3727. do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Dla zapewnienia formalnej prawidłowości postępowaniu przy sprawowaniu juryzdykcyi administracyjnej, która pożądaną jest także z powodu, utworzenia Trybunału administracyjnego w krótcie nastąpić mającego, zechce Wasza Eksceleńcyja nad tem czuwać, ażeby we wszystkich spornych sprawach administracyjnych, wchodzących w mój urzędowy zakres działania, które w trzeciej instancyi mają być rozstrzygane, przedkładano także odpis zwalczanego rozstrzygnięcia sporządzony dla aktów Ministerstwa. Wasza Eksceleńcyja zechce wydać podobne rozporządzenie do pierwszych instancyi co do rozstrzygnięć przez nie wydawanych.

Odpis rozporządzenia Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 14. Maja 1876. L. 8.040. do c. k. Rady szkolnej krajowej

Ustawa z dnia 22. Pyździernika 1875. N. 36. Dz. u. p. z r. 1876. o utworzeniu Trybunału administracyjnego mająca wkrótce wejść w życie, skłania mnie do dania następujących wskazówek pp. Naczelnikom krajów i c. k. Radom szkolnym krajowym :

1. W sprawach administracyjnych, wchodzących w zakres działania wyznań i oświaty, winno się odtąd bacznie przestrzegać, czy nie podlegają jurysdykcji Trybunału administracyjnego jako sporne sprawy administracyjne. W takich sprawach należy zwracać zwiększoną uwagę na to wszystko, od czego zawisłą jest legalność postępowania administracyjnego, a mianowicie na zachowanie formalności przy rozprawie i rozstrzyganiu, by Trybunałowi administracyjnemu stan sprawy w razie potrzeby jasno i w takiej formie przedstawionym być mógł, jaka jest niezbędnym warunkiem sądowego wyroku.
2. Stosownie do powyższej zasady wypada przy każdej spornej sprawie administracyjnej przedewszystkiem rozważyć, czy administracyjna władza zajmująca się nią jest powołaną do przeprowadzenia w niej rozprawy i do wydania orzeczenia. Rozstrzygającymi w tej mierze są przepisy kompetencyjne zawarte w ustawach i rozporządzeniach w szczególności zaś przestrzegać należy, że w razie podlegania stron rozma-

itym władzom, ta z nich do działania jest powołaną, której podlega strona obżalowana (n. p. w sporze o wydzielenie dochodów parafialnych po myśli §. 21. ustawy z dnia 7. Maja 1874. Nr. 50. Dziennik ustaw państwa nie to Starostwo, któremu podlega probostwo, na rzecz którego, — lecz Starostwo, któremu podlega probostwo, z którego wydzielenie nastąpić miałyby). Jeżeli jest kilka stron pozwanych, podlegających rozmaitym władzom, a połączenie spraw dopuszczonem być może, wypada analogicznie do postanowień postępowania sądowego, tę administracyjną władzę uznać za kompetentną, której podlega pierwpozwany. Zresztą rozumie się samo z siebie, że przepisy tu przytoczone nie uchylają możliwości udawania się do innych władz administracyjnych, by przedsiębrały poszczególne akty administracyjnego postępowania w imieniu orzekającej władzy. Równie na to baczyć należy, żeby tok instancyi ściśle był przestrzegany; druga instancya powinna zatem powstrzymać się od przedsiębrania czegokolwiek w sprawie, o której pierwsza jecze nie orzekła.

3. W każdej sprawie należy ściśle badać uprawnienie ston do działania w tej sprawie. Kto działa w cudzem imieniu, winien wykazać się pełnomocnictwem. Co do osób działających z mocy ogólnego umocowania (n. p. urzędników prywatnych) należy za-

stanowić się, czy rodzaj sprawy nie wymaga szczegółowego pełnomocnictwa.

4. Tylko szeregółowo określone żądania mogą być przedmiotem rozprawy i orzeczenia. Ztąd też nie mogą być przedmiotem postępowania sądowego administracyjnego ani ogólnikowe zarządzenia lub rozporządzenia władz, ani też, sprawy, w których te władze mają prawo tak postąpić, jak to uznają za stosowne.
5. Co do kierunku rozprawy nie powinna władza o tem zapominać, że nie jest jej zadaniem narzucać stronie praw, o które sama się nie upomina, jednakowoż z urzędu dążyć należy do wyjaśnienia wszystkich faktycznych i prawnych stosunków. Główną zasadą postępowania jest, że do rozstrzygnięcia przystępywać można dopiero po wysłuchaniu wszystkich interesowanych. i po daniu im sposobności wystąpienia z obroną praw swoich. Do takiego przesłuchania mają prawo nie tylko bezpośrednio zapoznani, ale także ci wszyscy, których interes związanym jest z załatwieniem sprawy (więc n. p. przy sporze. czy istnieje patronat kościelny? także gmina, na którą przeszedłby ciężar budowy po myśli §. 19 ustawy z dnia 22 Października 1875., gdyby nie uznano istnienia patronatu). Z tego prawa stron przemawiania w obronie praw swoich, wypływa potrzeba obeznania ich ze wszystkimi środkami dowodowymi i innymi prawnymi wywodami, które w rozprawie wpro-

wadzone, względnie udzielenia im takowych dla dania możności oświadczenia się w tej mierze. W ten sposób postąpić należy również ze zeznaniami świadków, i z opinią znawców (do czego zalicza się także plany budowy, kosztorysy, i t. p.) Stosownie do właściwości sprawy oceniać należy, jak przedsiębrane być powinno przesłuchiwanie stron, świadków i znawców, czy protokolarnie, czyli też przez zawezwanie do pisemnego oświadczenia, czy bezpośrednio przez orzekającą władzę, czyli też w drodze rekwizycyi. Z zasady obierać należy tę formę przesłuchania, która zarówno dla władzy, jak dla stron połączoną jest z najmniejszą stratą czasu, i z najmniejszymi kosztami. Również pozostawia się ocenieniu orzekającej władzy do jakiego czasu stosownem jej się wyda. przedłużać przesłuchiwanie stron interesowanych, czyli zatem uznać za stosowne, w sprawach spornych po oświadczeniu obu stron, dopuszczać jeszcze replikę i duplikę, ile świadków przesłuchać należy z pomiędzy wymienionych i t. p. W każdym razie należy zamknąć rozprawę, jak tylko sprawa należycie wyświeconą zostanie, a postępowanie przyspieszać, o ile możliwie, bez narażenia gruntowności rozprawy.

6. Rozprawa winna wyjaśnić wszystkie rozstrzygające okoliczności, w ten sposób, ażeby cała sprawa załatwioną została przez wydane orzeczenie. O ile możliwem wypada

wystrzegać się takiego postępowania, któreby dawało sposobność badania i roztrzymania po kilkakroć oddzielnie tej samej sprawy. Dla tego przy budowie kościelnej, parafialnej lub szkolnej nie powinno się właściwie odrębnie przeprowadzać rozprawy i orzekać co do potrzeby i sposobu budowy, a odrębnie co do pokrycia kosztów budowy, lecz należy wyświecić i załatwić równocześnie całą sprawą.

7. Orzeczenie winno zawsze dokładnie oznaczać przedmiot sporu, w celu zapobieżenia wszelkim w przyszłości możliwym wątpliwościom, co za sprawa rozstrzygniętą została. Każde orzeczenie należy uzasadnić przytoczeniem powodów, lub odwołaniem się do powodów pierwszej instancji. Jeżeli stronie służy prawo odwołania się do wyższej instancji, należy to wyraźnie przytoczyć, i oznajmić termin, w którym rekurs winien być podanym.
8. Ponowienia spraw prawomocnie rozstrzygniętych mają być załatwiane odesłaniem do tego prawomocnego orzeczenia. Wyjątek od tej zasady tylko wówczas dopuszczonym być może, gdy obowiązujące przepisy odnoszące się do przedmiotu, w którym rozprawa na powrót podjęta być miałyby, uznają także odnowienie za dopuszczalne. W takim wypadku atoli przestrzegać należy, że tylko ta władza dopuścić może ponowienie rozprawy, która pierwotnie wydała w niej

ostateczne orzeczenie. Potem atoli odnowiona rozprawa, zarówno jak pierwotna przeprowadzoną być winna w przepisany toku instancyi.

9. Równie i nad tem czuwać potrzeba, by daną była możność, wykazania w razie potrzeby wszystkich doręczeń uskuteczionych w toku rozprawy. Dla tego ma osoba otrzymująca ekspedycyę, potwierdzić, że i kiedy mu doręczoną została, a to bezpośrednio w księdze doręczeń przy doręczeniach w miejscu, zresztą zaś receptisem zwrotnym. W razie odmówienia odbioru ekspedycyi, albo też potwierdzenia lub zadatowania jej odbioru, winna zaprzeczona okoliczność stwierdzoną zostać aktem urzędowym. Przy doręczeniu ekspedycyi współdziałającym, należy o ile możliwem, postępować analogicznie do postanowień ustawy sądowej, jeżeli nie istnieją pod tym względem odrębne przepisy.
10. Ustawa z dnia 22. Października 1875. N. 36. Dz. u. p. z r. 1876. o Trybunale administracyjnym staje się obowiązującą dnia 17. Maja 1776. jako dnia 45. od ogłoszenia jej (Ces. patent z dnia 27. Grudnia 1852. Nr. 260. Dz. ust. p.) Ztąd też po myśli §. 49. tej ustawy nie mogą być zwalczane przed Trybunałem administracyjnym wszelkie takie przed tym dniem doręczone orzeczenia i rozporządzenia, przeciw którym rekursu wnosić nie można. Władze nie powinny zatem w takich sprawach dać się pobudzić, do wydania nowych zarządzeń,

przez to bowiem mogłyby strony interesowane starać się uzyskać prawną podstawę do wniesienia zażalenia Trybunału administracyjnego.

Jeżeli Ministerstwo zażąda aktów lub innych wyjaśnień albo też zarządzi dochodzenia, w celu przedłożenia wyводу Trybunałowi administracyjnemu (§§ 26. i 30 ustawy z dnia 22. Października 1875) powinna zawezwana władza bezzwłocznie zadość uczynić temu wezwaniu, aby podać możność zachowania przepisanych terminów.

Z.

R e g u l a m i n

dla szkół ludowych wszelkich kategorii w król. Galicyi i Lodomerii wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Tyt. I. Uczęszczenie do szkoły.

§ 1. Obowiązek uczęszczenia do szkoły poczyna się ze skończonym szóstym, a ustaje z upłynionym dwunastym rokiem życia.

§. 2. Rada szkolna miejscowa sporządzi w myśl art. 42. ustawy szkolnej z 2. Maja 1873. w ciągu każdorocznych wakacyi wykaz wszystkich dziec wiek szkolny mających a to bez względu na ich przynależność do gminy lub na różnicę wyznania i obrządku.

Do tego wykazu zapisze i takie dzieci, które skończyły wprawdzie rok dwunasty, lecz

nie uzyskały świadectwa z odbytych z pomyślnym skutkiem nauk, przepisanych planem dla szkół ludowych każdej kategorii.

W wykazie tym należy jednakże osobno zestawić dzieci, które Rada szkolna miejscowa w myśl art. 40. wspomnianej ustawy szkolnej uwolniła od obowiązku uczęszczania do szkoły, ponieważ

- a) albo uczęszczają już do szkół wyższej kategorii.
- b) albo pobierają naukę stosowną w domu lub jakim zakładzie prywatnym.
- c) albo w końcu z powodu kalectwa lub niepełności umysłowej nie mogą na razie korzystać z nauk udzielanych w szkole ludowej pospolitej

§. 3. Najdalej do 23. Sierpnia wręczy Rada szkolna miejscowa wykaz ten kierownikowi szkoły, który winien w ciągu pierwszych czterech tygodni po rozpoczęciu nauki szkolnej przedłożyć odpis tegoż Radzie szkolnej okręgowej.

§. 4. Wpisy do szkoły odbywają się 29., 30. i 31. Sierpnia każdego roku. Kierownik jednakże szkoły może bez odnoszenia się do przełożonej władzy przyjmować dzieci do szkoły i w ciągu dwu następnych tygodni t. j. do 15. Września.

Kto zaś do tego czasu nie zapisze dziecka własnego lub oddanego mu w opiekę, tego wykaże nauczyciel Radzie szkolnej miejscowej, która z nim postąpi w myśl art. 43. lib. b) wspomnianej ustawy.

Wykaz wszystkich dzieci nie zapisanych do szkoły winien kierownik tejże najdalej do połowy drugiego miesiąca roku szkolnego, t. j. do 15. Października przedłożyć Radzie szkolnej okręgowej wraz z doniesieniem, czy Rada szkolna miejscowa pociągała do odpowiedzialności opieszłych rodziców i opiekunów, albo też nie.

§. 5. Dziecko zapisane do szkoły powinno regularnie uczęszczać na naukę w godzinach przepisanych, a każdą nieobecność jego w szkole mają usprawiedliwić rodzice lub opiekun.

Nieobecność dziecka w szkole usprawiedliwia się:

- a) słabością udowodnioną tegoż;
- b) słabością rodziców lub krewnych wymagającą pozostania jego w domu;
- c) niepogodą, któraby zdrowie jego naraziła na niebezpieczeństwo;
- d) tak złą drogą, że niepodobna mu było dostać się do szkoły.

§. 7. Nauczyciel zapisuje codziennie dzieci nieobecne w szkole, uwiadamia o tem ich rodziców lub opiekunów, a wykazy tych, których nieobecność nie usprawiedliwiono, przedkłada co tygodnia przewodniczącemu Rady szkolnej miejscowej, który zbadawszy przyczynę ich nieuczęszczania na naukę, pociągnie w myśl art. 43. lit c) wspomnianej ustawy szkolnej rodziców lub opiekunów do odpowiedzialności, jeżeli na nich ciąży wina.

Odpisy tych wykazów będzie nauczyciel przedkładał co miesiąca Radzie szkolnej okręgowej.

Rada zaś szkolna miejscowa winna w myśl art. 44. przytoczonej ustawy szkolnej przedkładać przynajmniej co dwa miesiące Radzie szkolnej okręgowej wykazy dzieci nieuczęszczających do szkoły wraz z poszczególnieniem kar wymierzonych i wykonanych.

§. 8. Jeżeli Rada szkolna okręgowa z wykazów peryodycznie przez kierownika szkoły i Radę szkolną miejscową przedkładanych się przekona, że ostatnia nie wywiązuje się należycie z powinności ustawą na nią włożonych i na upomnienie jej nie zważa, zarządzi w myśl ustępu 6. §. 27. ustawy krajowej z 25. Czerwca 1873. o nadzorze szkolnym miejscowym i okręgowym wprost od siebie środki odpowiednie do ściślejszego wykonania przepisów dotyczących przymusu szkolnego i regularnego uczęszczania dzieci na naukę szkolną.

§. 9. Gdyby dziecko z powodu ubóstwa nie miało potrzebnej odzieży i dla tego nie mogło uczęszczać do szkoły, poczyni Rada szkolna miejscowa potrzebne kroki, aby ci, do których to z obowiązku lub urzędu należy, zaopatrzyli je w takową.

Tyt. II. Czas trwania nauki szkolnej.

§. 10. W tych stronach kraju, gdzie z powodu mieszanej ludności i używania odmiennego kalendarza obchodzą wszystkie święta uroczyste według nowego i starego kalendarza, a zatem podwójnie, ~~będzie się odbywać we wszystkich szkołach ludowych nauka przez 10. i pół miesiący.~~ *777. 10. 19/3. 91 32685,*

rok szkolny trwać będzie 46. tygodni, tam
gdzie te słowniki nie zachodzą - przez 4
tygodni. - W I razie wakacje trwają 6. w II

131. str.

~~w roku, to jest zaczynać się 1. Września a kończyć 15. Lipca roku następnego. Tam zaś gdzie nie zachodzą te warunki ma się zaczynać nauka z dniem 1. Września a kończyć 30. Czerwca roku następnego.~~

~~§. 11. W pierwszym wypadku trwają wakacje corocznie nieprawnie 6. tygodni, a mianowicie od 15. Lipca do końca Sierpnia, a w drugim dwa miesiące, czyli od 1. Lipca do końca Sierpnia.~~

§ 12. Z wyjątkiem dni niedzielnych i świąt uroczystych, tudzież popołudnia czwartkowego w każdym tygodniu, odbywa się nauka we wszystkich szkołach ludowych tak pospolitych jak wydziałowych codziennie. Które zaś dni świąteczne i inne prócz niedziel i świąt uroczystych są wolne od nauki szkolnej, wskaże osobne w tej mierze rozporządzenie Rady szkolnej krajowej.

§. 13. We wszystkich bez wyjątku szkołach ludowych odbywa się nauka dwa razy dziennie t. j. rano i po południu. W wypadkach jedynie w §. 58. tego regulaminu wskazanych może Rada szkolna okręgowa na uzasadniony wniosek Rady szkolnej miejscowej dozwolić zaprowadzenia nauki jednorazowej.

§. 14. O której godzinie nauka codzienna przed i popołudniowa ma się zaczynać i kończyć oznaczy według okoliczności Rada szkolna miejscowa, lecz nie wolno jej zmniejszyć liczby godzin w planie naukowym dla każdej kategorii szkół ludowych wymierzonej. W jakich zaś godzinach nauka codzienna będzie się odbywała, należy donieść Razie szkolnej okręgowej.

Tyt. III. Uwolnienie od obowiązku uczęszczania do szkoły.

§. 15. Jeżeli dziecko ukończyło lat dwanaście, a po sześcioletniem uczęszczaniu do szkoły wykazało się pomyślnym postępowaniem w przepisanych planem naukowym przedmiotach, wyda mu nauczyciel, a w szkołach więcej klas mających kierownik szkoły na podstawie uchwały konferencji świadectwo uwalniające je od obowiązku dalszego uczęszczania na naukę codzienną.

Za wydanie takiego świadectwa nie wolno żądać opłaty.

Gdyby kierownik szkoły nie chciał wydać świadectwa, mogą rodzice lub opiekun dziecka wnieść do Rady szkolnej okręgowej prośbę o zarządzenie egzaminu.

§. 16. Gdy dziecko z powodu przesiedlenia się rodziców w inne strony nie może nadal pozostać w szkole, wyda mu kierownik tejże poświadczenie wyrażające, jak długo i z jakim skutkiem pobierało naukę w szkole.

§. 17. Dzieci, które uczą się w domu lub jakim zakładzie, nie mającym prawa wydawania świadectw uznawanych w państwie za ważne, winne po skończeniu lat dwunastu poddać się egzaminowi w szkole publicznej i wykazać się przed Radą szkolną okręgową świadectwem z odbycia tegoż

Za taki egzamin należy się w szkołach jednoklasowych opłata 2 zł. w. a., a w więcej klasowych 5 zł. w. a. W ostatnich ma być opłata w równych częściach rozdzieloną między kierownika szkoły i egzaminatorów.

W razie udowodnionego ubóstwa może Rada szkolna okręgowa uwalniać rodziców lub opiekunów od tej opłaty.

§. 18. Od takiego¹ egzaminu po ukończonych latach dwunastu są wolne dzieci uczęszczające do szkół średnich, tudzież te, które już poprzednio co roku zdawały prywatnie egzamin w jakiej szkole publicznej i wykażą się świadectwami z tych egzaminów, a w końcu dzieci uwolnione od uczęszczania do szkoły w myśl art. 40. lit. b) wspomnianej ustawy szkolnej.

§. 19. Kierownik szkoły podaje imiona i nazwiska dzieci uwolnionych od obowiązku uczęszczania do szkoły Radzie szkolnej miejscowej, która je wykreśli ze spisu obowiązanych do pobierania nauki codziennej, a wciągnie do wykazu obowiązanych do uczęszczania na naukę niedzielną.

§. 20. Świadectwa wydawane dzieciom po odbytej sześcioletniej nauce szkolnej zawierają według formularza:

- a) imię, nazwisko i wyznanie religijne dziecka,
- b) przeciąg czasu pobieranej w szkole nauki,
- c) o cenę zachowania się obyczajowego tudzież pilności.
- d) postępy poczynione we wszystkich przedmiotach planem naukowym przepisanych;
- e) oświadczenie, że po dopełnieniu obowiązków szkolnych uwolniono je od dalszego uczęszczania do szkoły.

§. 21. Po odbyciu sześcioletniej nauki codziennej w szkole ludowej powinno każde dziecko

w myśl art. 41. wspomnianej ustawy szkolnej uczęszczać jeszcze dwa lata na naukę niedzielną. Od tego obowiązku są wolne tylko dzieci uczęszczające do szkół średnich lub wydziałowych. Do wszystkich innych należy w razie uchylania się od tego obowiązku zastosować przepisy dotyczące przymusu szkolnego, zawarte w art. 43. wspomnianej ustawy szkolnej.

§. 22. I po ukończeniu dwuletniej nauki niedzielnej wyda kierownik szkoły uczniom i uczennicom świadectwa uwalniające ich ostatecznie od wszelkiego dalszego obowiązku pobierania nauki szkolnej.

Tyt. IV. Karność szkolna.

§. 23. Nauczyciel powinien nieustannie czuwać nad moralnością dzieci do szkoły uczęszczających, wszczepiać w młode ich serca bogobożność i cnoty obywatelskie, ludzkość, miłość kraju i poszanowanie ustaw. a przytem wzniecać w nich poczucie obowiązku i honoru, tudzież zamiłowanie do pracy. Dążąc do tego celu, może używać, wszelkich środków ustawami dozwolonych.

§. 24. Z tego powodu winien każde dziecko od chwili pierwszego wstępu do szkoły przyzwyczajać do schludności, porządku, posłuszeństwa i przyzwoitości i bardzo starannie przestrzegać, aby zawsze umyte, uczesane i czysto ubrane przychodziły do szkoły. Jeżeli które z dzieci przybywa do szkoły, nieumyte, niezaczesane lub w brudnej i obłoconej odzieży, ma upomnieć rodziców albo opiekuna tegoż, aby więcej dbali o schludność jego. Gdyby upomnienia jego okazały się bezowocnymi, przedłoży wykaz opiesz-

łych w tej mierze rodziców lub opiekunów Radzie szkolnej miejscowej, która stosownych użyje środków, aby ich spowodować do większej staranności o schludność swych dzieci na naukę szkolną uczęszczających.

§. 25. Dzieci winne w godzinach oznaczonych przybywać do szkoły. Nauczyciel dopilnuje zatem, aby przed każdym rozpoczęciem nauki dwa razy w odstępach kwadransowych zwoływano na nią dzieci dzwonkiem szkolnym. Gdyby się jednakże mimo to niektóre z nich spaźniały, wezwie ich rodziców lub opiekunów, aby je wcześniej wyprawiali do szkoły, a jeżeli i to będzie daremnem, uda o się zarządzenie do Rady szkolnej miejscowej, która kładąc częste spóźnianie dzieci na równi z nieobecnością ich w szkole, postąpi przeciw opieszłym rodzicom lub opiekunom w myśl artykułu 43. lit. c) wspomnianej ustawy.

§. 26. Nauka szkolna ma się każdym razem rozpoczynać i kończyć modlitwą lub śpiewem nabożnym. Po rozpoczęciu tejże nie mogą dzieci bez pozwolenia wychodzić z izby szkolnej. Po upływie pierwszych dwu godzin przedpołudniowej nauki nastąpi przerwa 15 minut trwająca, podczas której dzieci wyjdą klasami lub oddziałami pod nadzorem nauczyciela (nauczycieli) na świeże powietrze, jeżeli miejscowość na takie wyjście zezwala. Gdyby zaś nie było stosownego miejsca, należy wyjście z izby szkolnej zastąpić gimnastyką pokojową. W obu najniższych klasach lub oddziałach ma być prócz tego po każdej godzinie nauki przerwa 5 minut trwająca.

§. 27. Środkami wychowawczemi są z jednej strony pochwały i nagrody, a z drugiej upomnienie, skarcenie, ukaranie staniem w ławce lub na środku, zatrzymanie w szkole po godzinach szkolnych pod ścisłym nadzorem, wezwanie przed konferencją lub Radę szkolną miejscową, wykluczenie od udziału w rozrywkach i wycieczkach dla wszystkiej dziatwy szkolnej urzędzonych. i wydalenie na tydzień, a nawet na cały miesiąc ze szkoły.

§. 28. Środki powyżej wyliczone powinien nauczyciel zastosowywać ile możności do indywidualnego usposobienia każdego dziecka. Nie wolno jednakże używać kar narażających moralne tegoż uczucie lub zdrowie na uszczerbek.

§. 29. Za zwykle wykroczenia przeciw karności szkolnej nie wolno dziecka karać cielesnie. Gdyby jednakże dziecko dopuszczało się częstych a rozmyślnych wykroczeń przeciw moralności i przez to stało się powodem zgorszenia drugich, wszelkie zaś inne środki dyscyplinarne okazały się daremnemi, można je za przyzwoleniem rodziców lub opiekunów i w ich obecności ukarać czterma co najwięcej plagami, przyczem nie powinien być obecnym żaden z współuczniów jego.

§. 30. Na karę cielesną w wypadkach w §. poprzednim przywiedzionych, tudzież na doczesne wydalenie ze szkoły może skazać ucznia lub uczennicę tylko Rada szkolna miejscowa na wniosek nauczyciela a względnie grona nauczycielskiego. Co zaś do czasowego wydalenia ze szkoły, należy pamiętać, że takowe wtedy jedynie może nastąpić, jeżeli chodzi obawa szkodliwego dla

reszty dziatwy przykladu i zgorszenia, i że wydalenie dluzsze nad miesiac nie jest dozwoionem.

§ 31. Nauczyciel powinien czuwać również i nad zachowywaniem się dzieci po za szkołą, a za każdą nieprzyzwoitość udzielać wykraczającym stosownego napomnienia, lub w razie większej przewiny surowiej nawet z nimi postąpić. Najsurowiej zaś należy im wzbronąć rzucania kamieniami i igrania z ogniem.

Tyt. V Obowiązki nauczyciela.

§. 32. Nauczyciel winien najsumienniej pełnić obowiązki swego powołania, pracować nieustannie nad kształceniem się własnem, przestrzegać ściśle przepisów regulaminu tego, przygotowywać się należycie na każdodzienną naukę, wykonywać wszelkie rozporządzenia i polecenia władz przełożonych, mieć czujne oko na powierzona pieczy jego dziatwę i troszczyć się o dobro i rozwój szkoły, a przytem pamiętać, że pod żadnym warunkiem nie wolno mu nadużywać tejże i stanowiska swego do jakiegokolwiek agitacyi społecznych, politycznych, religijnych lub narodowościowych.

§. 33. Nauczyciele szkół więcejklasowych powinni w wzorowej żyć z sobą zgodzie, a postępowaniem nienagannem i okazywaniem sobie wzajemnego poważania jednać sobie zaufanie publiczności, czem się przyczynią najbardziej do rozwoju powierzonej im szkoły. Kierownikowi zaś szkoły mają być posłuszni we wszystkich sprawach, odnoszących się do ich obowiązków urzędowych.

§. 34. Nauczycielowi nie wolno używać dzieci do zajęć przynoszących mu korzyść własną lub niezgodnych z porządkiem i zadaniem szkoły ludowej.

§. 35. Nauczyciel nie powinien być zbyt pochopnym do karania, a gdy nawet w poczuciu obowiązku swego i odpowiedzialności musi się uciec do tego środka, winien pamiętać, że może wymierzyć karę wtedy jedynie. jeżeli tego wymaga niezbędnie dobro szkoły i poprawa ukarać się mającego dziecka. Dzieci zaś pozostawione w szkole za karę powinien nadzorować z największą starannością.

§ 36. Z rodzicami swych uczniów i uczenie powinien w ciągłej być styczności, aby tym sposobem spowodować tak potrzebne a oraz zbawienne oddziaływanie wzajemne szkoły i domu rodzicielskiego na ich wychowanie. W razie zaś wykroczeń dziecka przeciw karności ma się zawsze porozumieć z rodzicami lub opiekunem tegoż co do rodzaju kary, jaką należałoby wymierzyć.

§. 37. Budynku, izb i sprzętów szkolnych nie może ani sam używać do celów nieszkolnych, ani komukolwiek dozwalać takiego ich używania. Za każde ich uszkodzenie odpowiada, kto je zrzucił.

O potrzebie pomnożenia lub naprawy sprzętów szkolnych winien wcześniej uwiadomić Radę szkolną miejscową, a gdyby ta nie zaradziła potrzebie, odnieść się do Rady szkolnej okręgowej.

Tak samo ma sobie postąpić, gdy idzie o potrzebną naprawę lub przeistoczenie budynku szkolnego.

§. 38. W szkołach jednoklasowych powinien nauczyciel wnet po pierwszym przedzwonieniu być już w izbie szkolnej, aby czuwać nad zgromadzającą się dziatwą a przytem przed rozpoczęciem nauki szkolnej przekonać się naocznie, czy każde dziecko jest umyte, zaczesane i czysto ubrane.

W szkołach o kilku nauczycielach przeznacza kierownik szkoły kolejno nauczycieli, którzy mają dokonać tej czynności, wszyscy zaś inni nauczyciele takich szkół powinni być co najmniej 10. minut przed rozpoczęciem nauki w klasach swoich.

Nad ściśłem dopełnieniem tej powinności ma czuwać kierownik szkoły, a w szkołach jednoklasowych inspektor miejscowy.

§. 39. Każdy nauczyciel powinien przestrzegać ściśle przepisanego planu naukowego a oraz podziału godzin ułożonego na każde półrocze. Nie wolno zatem przerywać, skracać lub na inny dzień przenosić nauki, ani też dowolnych czynić zmian w wymierzonej w planie naukowym dla każdego przedmiotu liczbie godzin.

W osobnym zaś dzienniku winien zapisywać, czego uczył w dniu każdym, aby c. k. Inspektorowie przy wizytacyi mogli się zeń przekonać, czy i ile wyczerpuje przepisany dla szkół tej kategorii plan naukowy i czy pracował z należytą sumiennością i ciągłością nad kształceniem powierzonej mu dziatwy.

§. 40. W szkołach jednoklasowych ma nauczyciel w razie słabości uwiadomić bezwłocznie Radę szkolną miejscową, że z powodu tejże nie może być nauki. W szkołach o dwu lub więcej nauczycielach winien nauczyciel uwiadomić kierownika szkoły o słabości przed rozpoczęciem nauki, aby tenże stosownie zarządzić mógł zastępstwo.

§. 41. W szkołach jednoklasowych udziela Rada szkolna miejscowa nauczycielowi urlopu trzydniowego, a w szkołach o dwu lub kilku nauczycielach kierownik szkoły.

Urlopów dłuższych aż do trzech miesięcy udziela Rada szkolna okręgowa w razie udowodnionej słabości.

Jeżeli zachodzi potrzeba udzielenia nauczycielowi dłuższego niż trzech miesięcznego urlopu, lub gdy powodem do udzielenia krótszego nawet urlopu nie jest udowodniona słabość, należy się odnieść do Rady szkolnej krajowej.

§. 42. W wypadkach w §§. 40. i 41. wskazanych należy zarządzić bezzwłocznie ile możności zastępstwo, aby nauka szkolna nie doznała przerwy. W szkołach o kilku nauczycielach winni nauczyciele zastępywać chorego lub nieobecnego kolegę według zarządzenia kierownika szkoły.

Gdyby się należało obawiać, że słabość nauczyciela potrwa czas dłuższy, należy o tem donieść Radzie szkolnej okręgowej.

§. 43. Jeżeli nauczyciel zamierza opuścić posadę, winien na trzy miesiące przed upływem roku szkolnego uwiadomić o tem Radę szkolną okręgową i prosić o uwolnienie z tejże. Gdyby zaś chciał odejść w ciągu roku szkolnego ma się

postarać o pozwolenie Rady szkolnej krajowej. Bez wyraźnego pozwolenia nie wolno opuszczać zajmowanej posady.

W każdej szkole mają być następujące akta: Kronika szkolna, matryka szkolna, katalog główny, dziennik czynności, dziennik wykazujący, czego uczono każdego dnia, księga lustracyjna, inwentarz sprzętów, przyborów naukowych i biblioteki szkolnej, wykaz książek dla ubogich dzieci, tudzież zbiór ustaw szkolnych i rozporządzeń władz szkolnych. W szkołach dwu i więcej klasowych mają być prócz tego katalogi klasowe i osobna księga do wciągania protokołów konferencyjnych.

§. 45. W szkołach jednoklasowych winien nauczyciel pod kontrolą inspektora miejscowego utrzymywać akta szkolne w porządku.

W szkołach więcejklasowych ciąży ten obowiązek na kierowniku szkoły.

Z końcem każdego roku szkolnego należy wykazać, co przybyło do inwentarza szkolnego i uwiadomić o tem Radę szkolną miejscową.

Wszystkie akta szkolne układa się chronologicznie w archiwum szkolnem, a odchodzący nauczyciel lub kierownik szkoły odda takowe protokolarnie swemu następcy lub nadzorczy miejscowemu.

§. 46. Kierownik szkoły więcej klasowej ma prawo nadzoru i zarządu tejże. Winien też czuwać nad ścisłym przestrzeganiem przepisów regulaminu tego, za co jak nie mniej za stan powierzonej kierownictwu jego szkoły jest odpowiedzialnym obec władz szkolnych. Ma zatem ile

możności najczęściej hospitować naukę w klasach i usuwać wszelkie niewłaściwości i nadużycia, które spostrzeże, a nauczyciele obowiązani wykonywać polecenia jego w tej mierze wydane. Jeżeli zaś który z nich jest zdania, że polecenie kierownika sprzeciwia się ustawom lub regulaminowi szkolnemu, albo też naraża dobro szkoły, ma prawo, donieść o tem Radzie szkolnej okręgowej.

§. 47. O skargach lub życzeniach z zewnątrz szkoły nadchodzących ma kierownik teżże uwiadomić dotyczących nauczycieli, gdyby zaś sprawa jaka mogła narazić dobro szkoły na uszczerbek, winien o tem bezwłocznie donieść Radzie szkolnej okręgowej.

§. 48. Każdy nauczyciel szkół ludowych publicznych jest obowiązany do udzielania tygodniowo 30 godzin nauki, w co się wlicza zastępywanie w szkołach jedno klasowych katechety, gdzie tego zachodzi potrzeba, i czas przeznaczony na naukę niedzielną. Jeżeli by zaś więcej uczył niż 30 godzin tygodniowo, należy mu się za tę przewyżkę osobne wynagrodzenie.

Tyt. VI. Konferencye nauczycielskie.

§. 49. W szkołach więcejklasowych powinien kierownik szkoły zwoływać z końcem każdego miesiąca konferencyę zwyczajną a nadzwyczajną wtedy, gdy albo sam uzna potrzebę tejże, albo dwaj nauczyciele zażądają jej zwołania. Nauczyciele starsi i młodsi mają w niej udział we wszystkich sprawach z głosem stanowczym nauczyciele zaś poboczni z głosem tylko dorad-

czym w sprawach dotyczących całej szkoły, a ze stanowczym wtedy, gdy idzie o ich przedmiot wyłącznie.

§. 50. Głównem zadaniem takich konferencyi jest porozumienie się nauczycieli co do potrzebnych w szkole przyborów naukowych, metody uczenia, zakresu i stanu nauki w poszczególnych klasach i oddziałach, postępów dzieci w naukach i ich zachowywania się, sposobu utrzymywania karności i porządku szkolnego, wymiaru kar większych, jeżeli tego zachodzi potrzeba, tudzież w sprawie wydawania dzieciom, które już skończyły rok dwunasty, świadectw uwalniających je od dalszego obowiązku uczenia na naukę codzienną.

Przez wymianę myśli i zdań na konferencyi da się uzyskać zgodność postępowania wszystkich nauczycieli, tak potrzebna w każdej szkole.

Gdyby uchwały konferencyi przekraczały zakres przepisany dla szkół ludowych, należy je przed wykonaniem przesłać Radzie szkolnej okręgowej, która je wraz ze swemi wnioskami przedłoży Radzie szkolnej krajowej.

§. 51. Konferencyi przewodniczy kierownik szkoły lub w razie przeszkody wyznaczony przez niego zastępca. Gdyby kierownik szkoły nie wyznaczył swego zastępcy, przewodniczący konferencyi nauczyciel najstarszy w służbie. Każdy z nauczycieli winien być na niej, a jeżeliby mu co ważnego przeszkodziło, uwiadomić przewodniczącego, z jakich powodów nie może przybyć. Przebieg obrady należy protokolarnie zestawić w oso-

banej księdze, a każdy taki protokół mają podpisać wszyscy na konferencyi obecni.

§ 52. Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 53. Kierownik szkoły powinien z obowiązku wstrzymać wykonanie zapadłej uchwały, jeżeli takowa zdaniem jego sprzeciwia się obowiązującym przepisom szkolnym lub może narazić dobro szkoły na uszczerbek, lecz winien oraz odnieść się bezzwłocznie do Rady szkolnej okręgowej, która wglądnąwszy w rzecz całą, rozstrzyga ostatecznie w tej mierze.

§ 54. Każdy członek konferencyi ma jej uchwały i postanowienia, o ile takowe jego dotyczą, ściśle wykonywać.

Tyt. VII. Podział na klasy.

§ 55. Oznaczenie kategorii szkół ludowych będzie odtąd zależało od liczby nauczycieli przy każdej szkole zatrudnionych.

Są zatem szkoły jedno-, dwu i więcej klasowe stosownie do tego, czy w nich uczy jeden tylko, czy też dwu lub więcej nauczycieli.

Klasy współrzędne nie wchodzą w obliczenie przy oznaczeniu kategorii szkoły.

§ 56. Wszystkie dzieci zapisane z początkiem roku szkolnego do szkoły należy według liczby sił nauczycielskich rozdzielić na klasy, a w każdej klasie, w której są dzieci różnego wieku i stopnia nauki, urządzić według przepisanego planu naukowego i uzdolnienia dzieci odpowiednią ilość oddziałów.

Tak klasy jak niemniej oddziały liczą się z dołu do góry.

§. 57. Rozdzielenie dzieci na klasy i oddziały ma się skuteczniać głównie według stopnia nauk; przyczem jednakże należy ile możności uwzględnić i stopień wieku.

Sposób przeprowadzenia tego rozdziału w szkołach rozmaitej kategorii wskazują plany naukowe, przepisane dla tychże.

Co do rozdziału wedle płci należy się zastosować do przepisów zawartych w art. 8. wspomnianej ustawy krajowej.

Jeżeli w szkołach więcejklasowych wypadnie jaką z klas, w której są dzieci dwu stopni nauki i wieku, rozdzielić na dwie równorzędne, należy ten rozdział skutecznić wedle tych stopni, a nie według porządku abecadłowego lub dowolnie, jak się to dzieje najczęściej.

§. 58. Jeżeli w budynku przeznaczonym na szkołę jednoklasową izba szkolna jest tak małą, iż w niej wszystkie dzieci wiek szkolny mające i do szkoły uczęszczające nie zdołają się pomieścić, może Rada szkolna okręgowa na wniosek Rady szkolnej miejscowej pozwolić na urządzenie nauki codziennej w ten sposób, by dzieci drugiego i trzeciego oddziału pobierały ją przed południem, a dzieci pierwszego po południu.

Takie urządzenie nauki ma trwać tak długo jedynie, dokąd nie nastąpi rozszerzenie odpowiednie izby szkolnej, do czego należy dążyć stanowczo

Z tych samych powodów można pozwolić na podobne urządzenie nauki w pierwszej klasie

szkół dwu- lub więcej klasowych a mianowicie, by dzieci rok już drugi do szkoły uczęszczające przychodziły na naukę przed południem, a dzieci ustępujące dopiero po południu.

Rada szkolna okręgowa może bądź na wniosek Rady szkolnej miejscowej, bądź też z własnej inicjatywy taki sam sposób udzielania nauki zarządzić, i w tych szkołach jednoklasowych, gdzie wprowadzie izba szkolna jest dość obszerna na pomieszczenie dziatwy do szkoły uczęszczającej, lecz zbyt wielka liczba tejże utrudnia wspólną wszystkich naukę. a ustanowienie drugiej siły nauczycielskiej nie da się na razie uskuteczyć.

§. 59. W miejscowościach, w których część dzieci mieszka bardzo daleko od budynku szkolnego, może Rada szkolna miejscowa za zezwoleniem Rady szkolnej okręgowej urządzić jednorazową naukę codzienną, aby dzieci nie musiały dwa razy codziennie zbyt dalekiej odbywać drogi. Lecz i w takich wypadkach ma się nauka odbywać codziennie w wymierzonej planem naukowym liczbie godzin, chociaż jednym ciągiem i z przerwą trzydziestu minut po każdym dwu godzinach nauki.

§. 60. Jeżeli w pewnych porach roku stosunki miejscowe tego wymagają, aby nauka szkolna w sposób w §. poprzednim wskazany jednorazowo się odbywała, może Rada szkolna okręgowa na wniosek Rady szkolnej miejscowej udzielić na to pozwolenie.

§. 61. Liczba godzin szkolnych ustanawia się dla dzieci dwu pierwszych stopni wieku na 18 do 20, dla dzieci dwu drugich stopni na 22

do 26, a dla dzieci obu ostatnich stopni na 26 do 30 tygodniowo.

W szkołach jednoklasowych powinien nauczyciel z dziećmi pierwszego oddziału pracować godzin 12, a z dziećmi obu następnych oddziałów 18 godzin tygodniowo. Resztę godzin szkolnych zapełnia nauka cicha.

§. 62. Przechodzenie uczniów i uczennic z niższego oddziału do wyższego lub z niższej klasy do wyższej odbywa się z końcem jedynie roku szkolnego.

§. 63. Jeżeli wciągu roku szkolnego wypadnie przyjąć do szkoły bądź dzieci, które z powodu przesiedlenia się rodziców przybyły z innych szkół, bądź też dzieci które pobierały dotąd naukę w domu lub w jakim zakładzie prywatnym, przeznaczy je kierownik szkoły na podstawie egzaminu wstępnego do właściwego oddziału lub klasy swej szkoły. Taki sam wstępny egzamin należy odbywać z dziećmi wstępującymi do szkoły ludowej innej kategorii, niż była ta, do której przedtem uczyły się.

§. 64. Ucząc dzieci jednego oddziału lub stopnia, powinien nauczyciel dziatwę innych oddziałów lub stopni stosownie zatrudniać.

Tyt. VIII. Zakres nauki.

§. 65. Oznaczenie zakresu nauki, która ma być udzielaną we wszystkich klasach i oddziałach szkół ludowych pospolitych i wydzielonych, przepisanych dla wszystkich kategorii szkół rzeczonych, rozporządzeniem z dnia 15. Maja 1875. L. 6731. rozesłano wszystkim szkołom i

i radom szkolnym wraz z wyczerpującą instrukcją wprowadzenia ich w życie.

§. 66. Rada szkolna krajowa może w myśl art. 3. wspomnianej ustawy szkolnej krajowej na wniosek uzasadniony Rady szkolnej okręgowej udzielić pozwolenia, by prócz objętych planem naukowym przedmiotów w tej lub owej szkole uczono i innych jeszcze. Przedmioty takie należy uważać za nadobowiązkowe, a tem samem uczyć ich po za godzinami na przedmioty obowiązkowe wymierzonymi.

Za uczenie przedmiotów nadobowiązkowych należy się nauczycielowi osobna remuneracya, jeżeli przez to zajęcie jego w szkole wyniesie więcej niż trzydzieści godzin tygodniowo.

§. 67. Przepisy zawarte w planach naukowych i w dołączonej do tychże instrukcyi mają nauczyciele szkół ludowych wykonywać z wszelką ścisłością i sumienniścią, za co odpowiedzialni są w obec władz szkolnych.

§. 68. W każdej bez wyjątku szkole ludowej należy dążyć do tego, aby się dzieci do niej uczęszczające uczyły wszystkich przedmiotów w tym zakresie, jaki przepisuje plan naukowy dla szkół tej kategorii. Gdyby jednakże cel ten nie dał się na teraz już osiągnąć, winne Rady szkolne okręgowe w myśl §. 3. ustawy zasadniczej szkolnej z 14. Maja 1869. na przedstawienie uzasadnione konferencyi okręgowych nauczycieli szkół ludowych przedkładać radzie szkolnej krajowej wnioski, w czem wypadnie na dziś odstąpić od wymagań zawartych w planie naukowym dla szkół ludowych tej lub owej karegoryi.

§. 69. Podział godzin szkolnych układa w szkołach jednoklasowych nauczyciel, a w dwu i kilku klasowych grono nauczycielskie i podaje go za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej do wiadomości Rady szkolnej okręgowej. Podział godzin należy zawiesić w izbie szkolnej w miejscu stosownem i łatwo w oczy wpadającym.

Tyt. IX. Popisy i zaświadczenia.

§. 70. Z końcem każdego roku szkolnego zarządzi Rada szkolna okręgowa we wszystkich szkołach ludowych swego okręgu popisy publiczne, które mają przekonać rodziców czego się ich dzieci nauczyły w szkole w ciągu roku. Tym sposobem będzie można rozbudzić z czasem w gminach chęć żywszego zajmowania się szkołami.

Miesiącem naprzód wyznaczy Rada szkolna okręgowa dla każdej szkoły dzień popisów i przewodniczącego tymże.

Z popisami tymi może Rada szkolna miejscowa w porozumieniu z kierownikiem szkoły połączyć uroczystość szkolną.

§. 71. Po pierwszym półroczu szkolnem należy z uczniami i uczennicami przeprowadzić klasyfikacją tylko i wciągnąć takową do katalogu.

§. 72. Oprócz świadectw uwalniających dzieci od dalszego obowiązku uczęszczania do szkoły (§§. 15 i 20. tego regulaminu), wydaje się każdemu z nich z końcem roku szkolnego świadectwo wykazujące jakie było zachowanie się jego i postępy w naukach w tym roku szkolnym.

§. 73. Na żądanie uzasadnione rodziców lub opiekunów można wydać dziecku także zaświad-

czenie frekwencyjne. w którym należy uwydatnić, z jakich je wydano powodów.

Dzieciom zaś, którym z powodu przesiedlenia się rodziców w inne strony opuszczają szkoły, wydaje się z urzędu takie świadectwo frekwencyjne.

§. 74. Świadectwo odejścia ze szkoły wydaje się takim dzieciom, które dla ułomności fizycznej lub umysłowej muszą wystąpić ze szkoły.

§. 75. W połowie każdego półrocza szkolnego winien nauczyciel uwiadomić rodziców lub opiekunów dzieci o obyczajowym zachowywaniu się tychże i o ich postępach w naukach. Uwiadomienie to mają rodzice lub opiekuni podpisać, a jeżeliby się wzbranieli od tego, wezwie nauczyciel pośrednictwa Rady szkolnej miejscowej.

Tyt. X. Przybory naukowe.

§. 76. Każdą szkołę ludową należy zaopatrzyć w potrzebne do uzmysławiania nauki przybory, o co kierownik tejże winien się udać do Rady szkolnej miejscowej. Gdyby jego starania były tu daremnymi, odniesie się do Rady szkolnej okręgowej z prośbą o zarządzenie stosowne.

§. 77. Każda szkoła ludowa powinna mieć przynajmniej:

- a) przyrządy potrzebne do udzielania nauki czytania na podstawie pisania;
- b) liczydło lub inny przyrząd do uzmysławiania nauki rachunków;
- c) obrazki do nauki poglądowej;
- d) globus większych lub mniejszych rozmiarów;

- c) planigłoby, mapę ścienną kraju ojczywego i monarchii austryacko-węgierskiej, tudzież mapy Europy i ziemi świętej;
- f) wzory do pisania i rysunków;
- g) zbiór okazów do historii naturalnej kraju ojczywego;
- h) najzwyczajniejsze aparaty fizykalne;
- i) modele miar i wag metrycznych;
- k) modele narzędzi rolniczych i rękodzielniczych, i
- l) księgozbiór szkolny złożony z dzieł do użytku nauczyciela, tudzież uczniów i uczennic.

§. 78. Z wyjątkiem szkół konfesyjnych izraeliickich, ma być zresztą w każdej szkole ludowej krzyż lub obraz przedstawiający Zbawiciela.

§. 79. Prócz tego ma się każda szkoła ludowa publiczna postarać o wizerunek Najjaśn. Pana.

§. 80. Każde dziecko uczęszczające do szkoły powinno mieć książki przepisane na jego klasę lub oddział i potrzebne do nauki przybory, jakoto: tabliczkę łupkową lub inną do tegoż użytku, zeszyty do pisania i rysunków, rysiki i pióra. We wszystko to mają je zaopatrzyć rodzice. W razie udowodnionego ubóstwa należy wezwać do zaopatrzenia go w książki i przybory tych, którym to porucza ustawa.

Tytuł XI. Nauka niedzielna.

§. 81. Z wyjątkiem świąt tak uroczystych jak Wielkanoc, Zielone świętki i Boże Narodze-

nie ma się zresztą w każdą niedzielę i święto odbywać we wszystkich szkołach publicznych ludowych od trzeciej do piątej godziny popołudniu nauka z temi dziećmi starszemi obojga płci, które w myśl końcowego ustępu art. 41. wspomnianej ustawy szkolnej krajowej są obowiązane do uczęszczania na takową.

Jeżeli stosunki miejscowe nie przeszkadzają, może nauczyciel za zezwoleniem Rady szkolnej okręgowej urządzić tę naukę w tyłu godzinach wieczornych dni powszednich każdego tygodnia, aby ich suma całoroczna wyrównała sumie owych godzin popołudniowych w niedziele i święta całego roku.

W czasie wakacyi całorocznych nie odbywa się nauka niedzielna.

§. 82. Celem nauki niedzielnej jest z jednej strony powtórzenie tego z dziećmi na nią uczęszczającymi, czego się uczyły przez lat sześć w szkole, a z drugiej uzupełnienie ich wiedzy nauką takich przedmiotów, które im w życiu praktycznem są niezbędnie potrzebne.

§. 83. Nauce tej należy nadać kierunek przeważnie praktyczny i dlatego objąć nią głównie przedmioty mające związek z przyszłemi zajęciami uczniów i uczennic. W szkołach zatem wiejskich powinien nauczyciel przeważnie uczyć w szkole niedzielnej gospodarstwa wiejskiego, ogrodnictwa, sadownictwa i pszczelnictwa, gospodarstwa domowego kobiecego, rachunków gospodarskich i stylistyki praktycznej. W szkołach zaś miejskich winna nauka ta uwzględniać przeważnie rzemiosła, przemysł miejscowy i handel i

podawać uczniom wiadomości w tym kierunku potrzebne. W szkołach żeńskich objąć należy przede wszystkim to głównie, co w domowym gospodarstwie i zarządzie domu jest niezbędnem.

Bliższe oznaczenie zakresu nauki szkół niedzielnych podadzą szczegółowe plany dla szkół rzeczonych.

§. 84. W czasie popisów corocznych w szkole codziennej odbędzie się również popis z dziećmi uczęszczającymi na naukę niedzielną, a każdemu z nich ma być wydane świadectwo z całorocznego postępu w naukach.

§. 85. Ponieważ ta nauka jest obowiązkową, nie wolno nauczycielowi jej zaniedbywać, a każde opuszczenie tejże ściągą na niego taką samą odpowiedzialność, jak zaniedbanie nieusprawiedliwione nauki codziennej.

§. 86. Nadzorowanie ściśle tej nauki i przekonanie się o jej wyniku ciąży w pierwszym rzędzie na inspektorach miejscowych, a dalej na c. k. inspektorach okręgowych i krajowych, którzy podczas swych podróży wizytacyjnych winni i tę gałąź nauki publicznej zbadać przez naoczne przekonanie się o sposobie jej udzielania.

Tytuł XII. Roboty ręczne kobiece i nauka gospodarstwa domowego.

§. 87. Robót ręcznych kobiecych mają uczyć w szkołach żeńskich nauczycielki tychże, każda w swej klasie; a co do szkół mieszanych, w których nie ma nauczycielki, winna się Rada szkolna miejscowa postarać o wynalezienie po-

trzebnych funduszków miejscowych na opłacenie osobnej nauczycielki tych robót.

Jeżeliby w jakiej miejscowości zaradzić się dało tej potrzebie utworzeniem komitetu dam, może go Rada szkolna miejscowa złożyć i przyznać mu prawo nadzorowania tej nauki.

Gdyby zaś tak wynalezienie funduszu miejscowego, jak niemniej utworzenie komitetu dam okazało się niepodobnem, może się Rada szkolna miejscowa w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach odnieść do Rady szkolnej okręgowej z prośbą o wyjednanie zasiłku z funduszu szkolnego krajowego na opłacenie nauczycielki robót ręcznych kobiecych. Każdą prośbę należy upowodować:

- a) wyświeceniem szczegółowem, co zrobiono celem wynalezienia funduszu miejscowego i
- b) wykazaniem niezbędnej potrzeby tej nauki i sprzyjających jej zaprowadzeniu miejscowych warunków.

§. 88. W szkołach niższej kategorii ma się nauka robót ręcznych kobiecych ograniczać na nauce robienia pończoch i innych wyrobów drutowych. szycia, łątania i cerowania bielizny i haczkowania. W szkołach żeńskich o kilku klasach należy prócz tego uczyć szycia i kroju sukien, robót na kanwie włóczką, jedwabiem, paciorkami i t. d. robienia kwiatów sztucznych i t. p.

W takich szkołach powinna być maszyna do szycia.

§. 89. Potrzebne do nauki robót ręcznych przybory i materiały mają uczennice przynosić

z sobą do szkoły, w co je winni zaopatrywać rodzice lub opiekunowie. W razie udowodnionego ubóstwa należy postąpić według §. 80. tego regulaminu.

§. 90. Nauka gospodarstwa domowego jest przedmiotem obowiązkowym w szkołach żeńskich wyższej kategorii, a mianowicie w wydziałowych, gdzie w ostatnich klasach należy jej udzielać. Stanowi również główny przedmiot nauki szkolnej w szkołach żeńskich i w tych mieszanych, gdzie jest odpowiednia do tego siła nauczycielska.

§. 91. Nauka gospodarstwa domowego ma zaznajomić uczennice:

- a) ze sposobem utrzymywania ładu, porządku i czystości w domu, a względnie w pomieszkaniu;
- b) z przyrządzaniem najpospoliciej używanych pokarmów;
- c) z cenami i właściwościami rozmaitych gatunków żywności i z przechowywaniem zapasów tejże;
- d) z sposobem obchodzenia się z nabiałem, tudzież z wyrabianiem masła i serów;
- e) z chowem różnego rodzaju drobiu i trzody chlewnej;
- f) z pieczeniem chleba i ciast;
- g) ze sposobem wyrabiania mydła, krochmalu, octu i t. d.
- h) z praniem bielizny, wywabianiem plam z sukien i t. p.

- i) z wskazówkami, jak pielęgnować dzieci i chorych;
- k) ze środkami utrzymywania karności domowej;
- l) ze sposobem prowadzenia rachunków, dotyczących gospodarstwa domowego, i
- m) z wskazówkami rozmaitych oszczędności w zakresie tego gospodarstwa.

AA.

Rozporządzenie

c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 25. Października 1878. L. 12.358 w sprawie unormowania okresów półroczy szkolnych i feryi w szkołach ludowych wszelkich kategorii.

Rada szkolna krajowa rozszerza na szkoły ludowe wszelkiej kategorii ważność przepisów, normujących okres półroczy szkolnych i ferye w szkołach średnich, wydanych rozporządzeniem JE. Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 21. Grudnia 1875 do L. 19.109. o ile przepisy zawarte w tem rozporządzeniu dotyczą szkół średnich galicyjskich, uzupełniając tym sposobem przepisy §§. 10., 11. i 12. regulaminu, wydanego w roku 1876.

W wykonaniu powyższego rozporządzenia zarządza się co następuje:

Przepisy co do długości okresów półrocznych.

§. 1. a) We wszystkich szkołach ludowych rozpoczyna się rok szkolny dnia 1. Września.

- b) Pierwsze półrocze kończy się z dniem 30. Stycznia, a jeżeli ten termin wypada na niedzielę z dniem 29. Stycznia.
- c) Drugie półrocze rozpoczyna się dnia 3. Lutego.
- d) Półrocze drugie kończy się w Galicyi zachodniej dnia 30. Czerwca, w Galicyi wschodniej dnia 15. Lipca.

Ferye w ciągu roku szkolnego.

§. 2. Wolne od nauki szkolnej w ciągu roku szkolnego są dni następujące:

1. Niedziele i święta rzymsko-katolickie w Galicyi zachodniej, zaś w Galicyi wschodniej niedziele i święta uroczyste tak rzymsko-, jak i grecko-katolickie.
2. Dzień 4 Października ku uczczeniu imienia Jego c. k. Apost. Mości Cesarza.
3. W święta Bożego Narodzenia obrządku rz. kat. dzień 23., 24., 25., 26., 27. i 28. Grudnia, a w święta obrządku grecko-kat. dzień 4., 5., 6., 7., 8. i 9 Stycznia.
4. Dni wolne od nauki, przypadające między I. a II. półroczem, patrz §. 1. b) i c).
5. Ferye wielkanocne rozpoczynają się w Wielką Środę i obejmują jeszcze wtorek po uroczystych dniach wielkanocnych obrządku rzymsko-kat.; a środę włącznie po Wielkanocy obrządku grecko-katolickiego.
6. Na Zielone święta prócz dni ściśle świątecznych, jeszcze sobota przed świętami i wtorek po świętach katolickich.

- 7 Dwa osobne dni feryalne, które w szczególniejszych wypadkach mogą wyznaczyć kierownicy szkół z tem ograniczeniem, że dni te nie mogą służyć w celu przedłużenia powyżej wyznaczonych feryi.

Co do rozkładu godzin naukowych.

§. 3. Dla przedmiotów obowiązkowych na pojedyncze dni tygodnia i pory dnia, należy dążyć do pogodzenia słusznych względów z jednej strony na zasoby i wytrwałość sił młodocianych, a z drugiej strony na cel nauki. Dlatego cięży na zarządach szkół obowiązek czuwania nad tem. aby z jednej strony przepisany planami cel nauki mógł być osiągnięty przez jak najkorzystniejsze i jak najoszczędniejsze zużytkowanie wyznaczonego czasu, z drugiej zaś strony należy starać się przez stosowny do pór dnia i tygodnia rozkład przedmiotów o to, ażeby osiągnięcie tego celu dało się przeprowadzić bez zbytniego przeciążenia sił nauczycieli i uczniów. Mianowicie należy unikać niepomiernego przetężenia sił obustronnych przez niestosowne i nieoględne gromadzenie i skupianie trudniejszych i więcej wysilających zadań naukowych. Dla osiągnięcia jak największej korzyści przy najstaranniejszem oszczędzaniu sił uczniów i nauczycieli będą obowiązywały następujące zasady:

- a) Jeżeli ilość godzin uaukowych wynosi do 25 na tydzień, natenczas należy wyznaczać

na każde przedpołudnie nie więcej jak 3 godziny; na każde popołudnie 1 do 2 godzin, z zachowaniem wolnego popołudnia w środę i sobotę.

- b) Jeżeli zaś liczba godzin naukowych przewyższa ilość 25 godzin na tydzień, naten-
czas należy wyznaczyć na każde popołud-
nie (z wyjątkiem wolnego popołudnia w środę
a ewentualnie i w sobotę) 2 do 3 godzin,
a na każde przedpołudnie po 3 do 4 go-
dzin, z tem ograniczeniem, że czwartej go-
dziny przedpołudniowej, ile możliwości nie
należy używać na naukę teoretyczną, zaś
trzecia godzina popołudniowa może służyć
jedynie i wyłącznie na udzielanie nauki gi-
mnastyki.
- c) Nauka przedmiotów pobocznych nie może
poprzedzać nauki przedmiotów głównych.
- d) Przed trzecią i czwartą godziną nauki przed-
południowej należy dla wytężnienia wyzna-
czać przestanki za każdym razem po 10
minut trwające, ujmując na ten cel po 5
minut z każdej z obu następujących po so-
bie godzin. Przestanki te powinni uczniowie
przepędzać ile możliwości na wolnem powie-
trzu (stosownie do pory i miejsca), nie opu-
szczając jednakże zakładu.
- e) W miesiącach letnich należy przestrzegać
tej zasady, aby godziny najgorętsze były
wolne od nauki szkolnej, dlatego należy
poczynić odpowiednie zarządzenia, aby od
początku Maja do końca Września nauka

popołudniowa nie rozpoczynała się przed godziną trzecią.

Rozszerzenie tego zarządzenia po za okres wyżej przepisany, może nastąpić za porozumieniem z c. k. Radą szkolną okręgową.

Ćwiczenia w służbie Bożej,

§. 4. przepisane dla młodzieży wyznania katolickiego, mają się odbywać bez uszczuplenia przepisanych planem godzin naukowych, o ile one już z natury swojej nie przypadają na niedziele i uroczyste dni świąteczne.

Zmiany co do trwania dni wolnych od nauki,

§. 5. nie są dozwolone. Nie wolno zatem w żadnym zakładzie publicznym bez poprzedniego upoważnienia od Wysokiej Rady szkolnej krajowej, odstępować od powyższych przepisów, ani wyznaczać większej ilości dni wolnych nad wymiar powyżej określony.

Nie wolno też przepisanej ilości godzin naukowych pod żadnym warunkiem ani na początku, ani w ciągu, ani na końcu roku szkolnego uszczuplać. Z tego powodu powinni nauczyciele kierujący załatwienie wszelkich ubocznych spraw szkolnych, jakoto: odbywanie egzaminów wstępnych i prywatnych i t. d., o ile tego bez ukrócenia nauki szkolnej w ciągu roku szkolnego skutecznie nie można, wyznaczać na koniec lub względnie na początek feryi, tak by sprawy te nie przeszkadzały bezzwłócnemu wprowadzeniu regularnego toku nauki natychmiast po rozpo-

częściu roku szkolnego i doprowadzeniu go trybem prawidłowym aż do wyznaczonego zakończenia.

BB.

Rozporządzenie

c. k. krajowej Rady szkolnej z dnia 29. Listopada 1878. L. 12.141. w sprawie unormowania feryi Bożego Narodzenia.

JE. Pan Minister wyznań i oświaty przyzwolił rozporządzeniem z dnia 15. Listopada 1877. L. 20.487. ażeby ferye Bożego Narodzenia na przyszłość trwały w szkołach ludowych zachodniej części Galicyi od 23. Grudnia do 1. Stycznia, zaś w wschodniej części od 23. do włącznie 28. Grudnia. Natomiast należy odbywać lekcye szkolne w ostatni poniedziałek i wtorek zapustny we wszystkich szkołach ludowych całego kraju, a w zachodniej części nadto w sobotę przed i we wtorek po Zielonych świętach.

CC.

Rozporządzenie

c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 7. Lutego 1881. L. 12.466/880. w sprawie odprawiania spowiedzi.

Rozporządzeniem z dnia 8. Listopada 1880. L. 15.905. postanowił Pan Minister wyznań i oświecenia, aby na odprawianie przepisanej ustawami szkolnemi spowiedzi i na przyjęcie Komu-

nii świętej przez uczniów katolickich w seminariach nauczycielskich męskich i żeńskich, tudzież w szkołach ludowych pospolitych i wydziałowych dyrektor zakładu, a względnie kierownik szkoły, każdym razem w porozumieniu z katechetą wyznaczał odtąd albo cały dzień, albo też popołudnie i przedpołudnie dnia następnego, stosownie do wymagań miejscowych potrzeb i okoliczności, uwalniając zarazem młodzież na ten czas od lekcyi szkolnych.

DD.

Rozporządzenie

c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 31. Maja 1880. L. 5.171. odnośnie do czuwania c. k. Rad szkolnych okręgowych nad postępem nauki w szkołach i zakładach naukowych prywatnych.

Pan Minister wyznań i oświaty oznajmił reskryptem z dnia 12. Maja 1880. L. 62., że przepisy tytułu III. ustawy szkolnej krajowej z dnia 2. Maja 1873. Nr. 250., przepisy krajowej ustawy z dnia 25. Czerwca 1873. Nr. 255. „O władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych“, tudzież postanowienia państwowej ustawy szkolnej z dnia 14. Maja 1869., upoważniają dostatecznie władze szkolne do należytego czuwania nad tem, aby zapisane do prywatnych szkół ludowych dzieci, znajdujące się w wieku szkolnym, także regularnie do tych szkół uczęszczały. Celem wykonywania tego nadzoru mają władze szkolne prawo przeglądać wykazy dzieci nieregularnie uczęszczających na naukę

do prywatnych szkół ludowych, a inspektorowie okręgowi mają od czasu do czasu dzieci takie w tym celu przepytować, ażeby w dokonaniu ostatniego ustępu Nr. 23. państwowej ustawy szkolnej sprawdzić można, czy dzieci te przez naukę, w wyż wymienionych zakładach pobieraną, nabyły przynajmniej takich wiadomości, jakie są przepisane dla uczniów szkół ludowych.

Na podstawie ujemnych spostrzeżeń polecić należy w danym razie, aby dzieci takie uczęszczały do publicznej szkoły ludowej, a przeciw rodzicom. ociągającym się od tego obowiązku, postąpić według przepisów ustawy.

EE.

Rozporządzenie

Wys. c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 26. Kwietnia 1881. L. 2.126. o stemplowaniu podań w sprawach szkolnych.

Wysokie c. k. Ministerstwo Skarbu oznajmiło reskryptem z dnia 26. Kwietnia 1881. L. 2.126., że podania stron do władz szkolnych o ułatwienia w uczęszczaniu do szkół lub o uwolnienie od uczęszczania do szkół nie są wolne od ostemplowania, lecz przeciwnie powinny być zaopatrzone stemplem podług P. T. 43. a) 2., nawet w tym razie, jeżeli, dołączone jest świadectwo ubóstwa.

Załączniki takich podań, z wyjątkiem świadectwa ubóstwa mają być ostemplowane podług P. T. 20., jeżeli już przedtem nie były odwiednim stemplem zaopatrzone.

FF.

Ustępy wyjęte

z rozporządzenia Ministra wyznań i oświaty z dnia
8. Czerwca 1883. r. L. 10618.

*w celu przeprowadzenia ustawy z dnia 2. Maja
1883. Nr. 53. Dz. u. p. zmieniającej niektóre po-
stánowienia ustawy z dnia 14. Maja 1869. N. 62.*

Dz. u. p.

Zastrzegając sobie wydanie dalszych jeszcze
potrzebnych zarządzeń, rozporządzam niniejszem
w celu przeprowadzenia ustawy z dnia 2. Maja
1883. Nr. 53. Dz. u. p., co następuje:

I. (do §. 3. ustawy) Władze szkolne kra-
jowe mają przejrzeć plany naukowe dla rozma-
itych kategorii powszechnych szkół ludowych sto-
sując się ściśle do zasad wypowiedzianych w mi-
nisteryalnym rozporządzeniu (dla Galicyi) z dnia
22. Września 1875. L. 8.337., przyczem następne
uwagi szczególnie uwzględnić należy:

- 1) W pierwszych trzech latach szkolnych winna
być szczególna bacność zwracaną na mó-
wienie, czytanie, ortograficzne pisanie i na
ustne rachunki.
- 2) Dla nauki o formach geometrycznych nie
należy przeznaczać osobnych godzin, lecz
łączyć w średnich stopniach szkoły obzna-
mianie się z geometrycznymi liniami prze-
strzeni i ciałami z nauką rysunku, a w naj-
wyższych stopniach szkoły nauczać mierzenia
i obliczania przestrzeni i ciał w połączeniu
z rachunkami.

- 3) Przy wyborze przedmiotów nauki w realiach należy przede wszystkim bacznie uwzględnić zwykłą miarę pojęcia i zwyczajne stosunki, w których uczniowie przebywają.
- 4) Prócz rysunków z wolnej ręki można także rysunek z pomocą cyrkla w tych szkołach przyjąć w plan naukowy, gdzie tego wymagają szczegółowe potrzeby, zwłaszcza względy na stosunki zarobkowania ludności.
- 5) Przy nauce śpiewu należy pielęgnować prócz patryotycznych i ludowych pieśni, także śpiew kościelny.
- 6) Dziewczęta pobierają naukę gymnastyki, jeżeli rodzice zgłoszą je do tego z początkiem roku szkolnego. Tej nauki udzielać mają nauczycielki, o ile możebne, wszędzie, szczególnie zaś w wyższych klasach.
- 7) Przy rozkładzie materiału naukowego wszystkich przedmiotów nauki pomiędzy poszczególne oddziały, grupy lub klasy należy szczególnie to uwzględnić, by wszyscy uczniowie normalnie rozwinięci osiągalni cel nauki i uzyskiwali uzdolnienie postąpienia na wyższy stopień nauki.

N a u k a p ó ł d z i e n n a .

II. (Do §. 7.). Władze szkolne mają zmiany istniejących urzędzeń szkolnych odnoszące się do nauki pół lub całodziennej dopiero wówczas brać pod rozwagę, gdy przedstawione są proźby należycie uzasadnione, przez Reprezentacye gmin do szkoły wcielonych, lub przez miejscowe Rady szkolne.

Przy stanowieniu o takich prośbach należy dokładnie rozważyć istniejące urządzenia szkolne w kraju i powiecie, potrzebę nauki, stosunki terytoryalne i komunikacyjne okręgu szkolnego, i gospodarcze stosunki ludności.

Rada szkolna krajowa może po zbadaniu i rozważeniu tych okoliczności, i po wysłuchaniu zdań Rad szkolnych miejscowej i okręgowej. — zezwolić na zaprowadzenie południowej nauki na pewien przecięg czasu. lub jako stałe urządzenie, w szkołach jednoklasowych, lub w niższych klasach szkół kilkoklasowych, — szczególnie w takich wypadkach, gdyby rozszerzenie lub powiększenie lokalności szkolnych spowodowane powiększeniem liczby uczni, połączone było z uciążliwym obciążeniem obowiązanych do prestacyi.

K s i ą ż k i s z k o l n e.

III. (Do §. 8.) Władze szkolne krajowe winne mieć na baczności przy wyborze książek do nauki i do czytania im przekazanych, i wydać stosowne zarządzenia, by w przyszłości zaradzić nieuzasadnionym zmianom i nieuzasadnionej różnorodności książek w jednolitych szkołach tego samego okręgu szkolnego.

GG.

Projekta ustaw uchwalone w Sejmie dnia 18. Października 1884.

I.

U S T A W A *)

z dnia mocą której na zasadzie ustawy państwowej z dnia 2. Maja 1883. Dz. u. p. z 5. Maja 1883. N. 53. wydają się postanowienia o urządzeniu publicznych szkół ludowych, a w szczególności szkół wydziałowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I. Szkoły ludowe pospolite podając wiadomości ludziom wszelkiego stanu najpotrzebniejsze, urządzone będą tak, iżby dzieci z nauki czerpały oświecenie o zasadach religijnych i moralnych i obowiązkach obywatelskich, tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności, miejsca, stanu prawdopodobnie poświęcą.

Nauka ma być w szkołach pospolitych 4, 5 i 6ciu klasowych tak rozkładana i prowadzona, ażeby uczniowie po ukończeniu klasy czwartej byli dostatecznie usposobieni do pobierania nauki w szkole średniej lub wydziałowej.

Szkoły będą o ile możności tak urządzone, iżby uczeń mógł z każdym rokiem obowiązku szkolnego przejść do wyższego stopnia nauki.

*) W czasie druku sankcyonowana Najwyższem postanowieniem z dnia 2. Lutego 1885.

Podział młodzieży na klasy i oddziały będzie zależał od ilości uczniów i od nauczycieli. Z wyjątkiem 4 do 6 klasowych szkół po miastach, może być wszędzie zaprowadzona nauka pół-dniowa.

Nauka w każdej szkole z osobna stanowić będzie zamkniętą w sobie całość.

Art. II. Plany nauki dla szkół ludowych pospolitych ulegną rewizyi, w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy i w myśl art. I. niniejszej ustawy. Zostanie przytem uwzględnioną potrzeba nauki robót ręcznych.

Art. III. Kursa nauki dopełniającej mają być dalszym ciągiem i dopełnieniem szkoły ludowej.

Będzie się w nich odbywać nauka w takich porach dnia, tygodnia i roku, któreby pozwalały uczniom poświęcać się obok tego praktycznym zatrudnieniom. Ilość godzin dopełniającej nauki wynosi conajmniej cztery godziny tygodniowo w szkołach 1, 2 i 3 klasowych, a sześć godzin w szkołach 4, 5 i 6 klasowych.

Mogą także osoby, które przekroczyły wiek szkolny, korzystać z tych kursów aż do ukończonego dwudziestego roku życia, a to odwiedzając naukę bądź wszystkich, bądź niektórych tylko przedmiotów.

Art. IV. Kursa nauki dopełniającej obejmują w dalszym ciągu nauki szkoły ludowej pospolitej następujące przedmioty:

- 1) Nauka religii.
- 2) Ćwiczenia w czytaniu i rozbiórce przeważnie rzeczowym utworów piśmiennictwa podanych w podręczniku przeznaczonym na ten cel

a obejmujących pomiędzy innemi wiadomości z historii, geografii i nauk przyrodniczych z szczególną uwagą na znajomość kraju rodzinnego.

- 3) Wskazówki o pisaniu listów, tudzież najpotrzebniejsze wiadomości ze stylistyki praktycznej w połączeniu z odpowiednimi ćwiczeniami.
- 4) Rachunki, mianowicie domowe i gospodarские.

Z szczególnem zastosowaniem do potrzeb życia praktycznego mogą wejść w skład tej nauki:

- 1) Główne zasady pojedynczej rachunkowości.
- 2) Rysunki.
- 3) Najważniejsze wiadomości z zakresu gospodarstwa wiejskiego i jego ubocznych gałęzi, albo też z technologii najważniejszych miejscowych zawodów przemysłowych.

Art. V. Plany nauki dopełniającej ulegną rewizyi w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy, a w myśl art. III. i IV. niniejszej ustawy.

Art VI. Dla uczniów, którzy nie zamierzają udać się ze szkoły ludowej pospolitej do szkół średnich, będą istnieć w kraju szkoły wydziałowe z szerszym niż w szkołach pospolitych programem nauki przysposabiającej zarazem do rolniczego albo do przemysłowego zawodu.

Nauka w szkołach wydziałowych ma być tak urządzona, aby uczniowie ich byli także przyspasabiani do korzystania z nauki w seminariach nauczycielskich, jako też w szkołach specjalnych,

o ile wstęp do nich jest zawisłym od poprzedniego ukończenia pewnej klasy szkół średnich.

Będą osobne dla chłopców, a osobne dla dziewcząt szkoły wydziałowe. Jedne i drugie obejmować będą zazwyczaj kurs nauki czteroletni podzielony na cztery klasy; wszakże szkoły wydziałowe o charakterze przeważnie rolniczym mogą poprzestać na kursie trzyletnim o trzech klasach, a w miarę miejscowej potrzeby można nawet urządzać szkoły wydziałowe o dwu klasach z kursem dwuletnim.

Przyjęcie ucznia do szkoły wydziałowej nastąpi na podstawie egzaminu wstępnego.

W szkołach wydziałowych musi być prócz dyrektora i katechety przynajmniej tyłu nauczycieli, ile jest klas.

Liczba godzin tygodniowej nauki wynosi w każdej klasie 24 do 30.

Art. VII. W szkołach wydziałowych dla chłopców będą przedmiotami nauki:

- 1) Religia,
- 2) Nauka języków,
- 3) Geografia i historia ze szczególniejszem uwzględnieniem kraju rodzinnego i w połączeniu z wiadomościami o obowiązującej konstytucyi państwa,
- 4) Rachunki w połączeniu z ruchunkowością pojedynczą,
- 5) Rysunki z wolnej ręki i rysunki geometryczne,
- 6) Kaligrafia,
- 7) Nauki przyrodnicze,

- 8) Technologia albo gospodarstwo wiejskie, jedno i drugie w połączeniu z ręcznymi ćwiczeniami mechanicznymi,
- 9) Muzyka,
- 10) Gimnastyka.

Art. VI I. Szkoły wydziałowe dla chłopców odpowiadać mają miejscowym potrzebom i stosunkom i będą miały charakter przeważnie bądź przemysłowy bądź rolniczy. Te potrzeby praktycznego życia będą w miarę postępu uczniów w nauce coraz bardziej uwzględniane.

Art. IX. - W szkołach wydziałowych dla dziewcząt nauka stosować się będzie do właściwych tej płci potrzeb i usposobień i przyszłego jej stanowiska w rodzinie, uwzględniając przedewszystkiem potrzebę rozleglejszego wykształcenia ogólnego, a nie spuszczając z oka praktycznych także potrzeb.

Miejsce technologii i gospodarstwa wiejskiego zajmie w nich nauka gospodarstwa domowego i robót kobiecych. Gimnastyka nie będzie przedmiotem obowiązkowym. Natomiast higiena będzie wykładana w sposób ile możności wyczerpujący.

Nauka obcych języków może być także zaprowadzona jako przedmiot nadobowiązkowy za zezwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. X. Plany nauki dla szkół wydziałowych ulegną rewizji w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy w myśl artykułów VI. — IXgo niniejszej ustawy.

Art. XI. Ze szkołami wydziałowymi połączone być mogą szkoły rolnicze, przemysłowe

albo handlowe, niedzielne czy wieczorne, tudzież specyalne praktyczne kursa n. p. koszykarstwa, ceramiki, budownictwa i t. p., jeżeli się na to znajdują fundusze.

Art. XII. W miejscach gdzie istnieją szkoły ludowe, zaprowadzone mogą być także kursa dla dorosłych mające na celu dalsze rozwinięcie wiadomości w szkole ludowej nabytych.

Nauczyciele, którzy na tych kursach naukę udzielać będą, mają prawo do osobnego za to wynagrodzenia.

Art. XIII. Polecam Mojemu Ministrowi oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.

II

U s t a w a *)

z dnia mocą której zostają zmienione niektóre postanowienia ustawy z dnia 2. Maja 1873. (Dziennik ustaw krajowych L. 250.) o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku poselania do nich dzieci.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1. Niżej wymienione postanowienia ustawy z d. 2. Maja 1873. (Dziennik ustaw kraj. L. 250.) o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i o obowiązku poselania do nich dzieci przestają odtąd obowiązywać. Artykuły te mają na przyszłość opiewać jak następuje:

*) w czasie druku sankcyonowana Najwyższem postanowieniem z dnia 2. lutego 1885.

Art. 4. Liczba nauczycieli w każdej szkole ludowej stosować się będzie do liczby jej uczniów. Jeżeli liczba uczniów przez trzy po sobie następujące lata dosięga 80, należy bezwarunkowo postarać się o drugiego nauczyciela, o trzeciego, gdy ta liczba dojdzie do 160 i w tym stosunku dalej. Tam, gdzie zostanie zaprowadzona nauka półdniowa, przypadnie stu uczniów na jednego nauczyciela. Wolno jednakże gminie podnieść w swej szkole liczbę nauczycieli po nad ten wymiar, byle przyjęła obowiązek opędzenia z własnych środków w całości ztąd wynikające zwyżki nakładu.

Art. 5. W każdym powiecie politycznym ma być przynajmniej jedna szkoła ludowa pospolita o 4, 5 albo 6 klasach, a to w mieście, w którym ilość dzieci uczęszczających do szkoły jest tak wielką, że zgodnie z postanowieniami art. 4. zajdzie potrzeba ustanowienia odpowiedniej liczby nauczycieli. Sejm krajowy orzecze na podstawie przedłożenia Wydziału krajowego osobną uchwałą o założeniu lub zwinieniu każdej szkoły wydziałowej, jakoteż o wysokości kwoty, którą się fundusz krajowy przyczyni do jej założenia i utrzymania. Co do istniejących już szkół wydziałowych pozostają w mocy dotychczasowe zobowiązania i orzeczenia organizacyjne, dopóki uchwała sejmowa w tym względzie nie zaprowadzi zmiany.

Art. 6. Oprócz szkół etatowych można zakładać szkoły filialne, w których nauczyciele młodszy będą udzielać naukę.

Szkoły takie mogą powstać:

- a) Tam, gdzie najbliższa szkoła ludowa nie jest wprawdzie więcej jak cztery kilometry odległa, lecz w skutek miejscowych przeszkód, czy to stale, czy to na dłuższy czas mniej dostępną, majątkowe zaś środki mieszkańców nie wystarczają na założenie osobnej szkoły etatowej;
- b) tam, gdzie odległość od najbliższej szkoły przenosi wprawdzie 4 kilometry, ale liczba dzieci nie jest stosunkowo znaczna;
- c) wreszcie, tymczasowo tam, gdzie zasoby gminy i przeznaczone na cele szkolnictwa ludowego fundusze okręgowe nie wystarczają na założenie szkoły etatowej, chociaż zresztą zachodzą okoliczności wyrażone w art. 1.

Art. 12. Władze szkolne będą miały na uwadze, iż przedewszystkiem należy zaopatrzyć w szkoły te gminy, które ich dotąd nie mają. Ma się to jednak dzieć bez uszczerbku zorganizowanych już szkół etatowych.

Art. 13. Etatowa szkoła ludowa pospolita zwinięta być może jedynie za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 14. Obowiązek zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych pospolitych ciąży w pierwszym rzędzie na gminach miejscowych do obrębu jednej szkoły wcielonych.

Obszary dworskie, należące z niemi lub z jedną z pomiędzy nich do tej samej gminy podatkowej, przyczyniają się tak do zakładania,

jakoteż do utrzymywania szkół gminnych w stosunku niniejszą ustawą bliżej określonym, jeżeli nie utrzymują w swoim obrębie własnym nakładem publicznej szkoły ludowej.

W razie jeżeli zasoby miejscowe nie wystarczają przychodzi im w pomoc powszechność okręgu szkolnego, a względnie całego kraju.

Każda gmina winna utworzyć swój własny fundusz szkolny miejscowy, aby sobie ułatwić utrzymanie swej szkoły.

Również każdy okręg szkolny będzie miał swój osobny fundusz szkolny okręgowy, a oprócz tego ma być także fundusz szkolny krajowy.

Co do kosztów zakładania i utrzymywania szkół wydziałowych, obowiązują postanowienia artykułu 5.

Art. 15. Do miejscowego funduszu szkolnego należą grunta nadane szkole, zabudowania szkolne, kapitały, zapisy i darowizny prywatne.

Do tego funduszu wpływają:

I. Dla szkół ludowych pospolitych:

- a) wszelkie dochody z majątku szkolnego;
- b) ofiary, do których się obowiązywały kiedykolwiek na rzecz szkoły miejscowej gminy, korporacye, instytucye, lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne;
- c) kary pieniężne, ściągane od rodziców za opieszałość w posyłaniu dzieci do szkoły;
- d) dodatki pieniężne od gmin, obszarów dworskich, czyli w ogóle od stron konkurujących na utrzymanie nauczycieli.

II. Wszystkie fundusze przeznaczone na utrzymanie szkół wydziałowych, o ile Sejm uchwałą co innego nie postanowi.

Art. 18. Jeżeli dochody miejscowego funduszu szkolnego, wymienione w artykule 15. a) b) c) nie wystarczają na opłacenie nauczycieli szkół ludowych pospolitych i tych wydziałowych, które istniały przed wejściem w wykonanie niniejszej ustawy, obowiązane są gmina i obszar dworski do wnoszenia na ten cel do miejscowego funduszu szkolnego dodatków pieniężnych, a to gmina aż do wysokości 9% podatków bezpośrednich w gminie opłacanych, a obszar dworski aż do wysokości 3% podatków bezpośrednich z obszarów opłacanych, każdy z nich o tyle, o ileby to, co na mocy dawniejszych zobowiązań, bądźto w naturze, bądź też w gotowych pieniądzach na utrzymanie nauczyciela już uiszcza, nie dorównywało oznaczonym powyżej potrzebom.

W każdym jednak razie obszar dworski przyczynia się do pokrycia niedoboru tylko w trzeciej części tego, do czego by w miarę swych podatków bezpośrednich był na mocy ustaw obowiązany, gdyby należał do związku gminy miejscowej

Art. 19. Zasiłki z funduszy szkolnych okręgowych a względnie krajowych na pokrycie niedoboru w dochodach przeznaczonych na utrzymanie nauczycieli szkół wymienionych w art. 18., Rada szkolna miejscowa żądać dopiero wtenczas ma prawo, gdy wykaże, że to, co gmina na ten cel bądź to na mocy dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pieniądzach lub w na-

turze, bądźto na mocy niniejszej ustawy już opłaca, wynosi przynajmniej 9% podatków bezpośrednich, a to co obszar dworski na ten cel bądźto na mocy dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pieniądzach lub w naturze, bądźto na mocy niniejszej ustawy już opłaca, wynosi przynajmniej 3% podatków pieniężnych.

Co do tych miast i miasteczek, które posiadają własny majątek zakładowy, orzeka Rada szkolna okregowa a względnie Rada szkolna krajowa po wysłuchaniu zdania Wydziału powiatowego, a względnie Wydziału krajowego, czyli i jaki zasiłek ma im być przyznany z funduszu szkolnego okręgowego lub funduszu szkolnego krajowego.

Art. 24. Wszystkie wydatki na wystawienie lub najem, na utrzymanie wewnętrzne urządzenie, opał, oświetlanie i obsługę budynków szkolnych wymienionych w artykule 18., jako też na wystawienie i utrzymywanie albo najem pomieszczeń dla nauczycieli, o ile nauczycielom służy do tego prawo, wreszcie na zakupno lub dostarczenie gruntu pod budynki i pola pod szkółkę owocową lub pasiekę, a niemniej miejsca na ćwiczenia gimnastyczne, ponoszą właściwe gminy, o ile te wydatki nie są pokryte na podstawie prawomocnych zobowiązań trzecich osób, korporacyi lub funduszków, albo zapisów.

Obszar dworski w obrębie gminy położony przyczyni się do opędzenia tych wydatków w stosunku w artykule 18. za zasadę przyjętym.

Zasiłki na nie mogą w razach wyjątkowych udzielane być gminom z funduszu szkolnego

okręgowego lub krajowego w formie zaliczek, które po upływie pewnego czasu naraz lub ratami mają być zwrócone

Dochodów miejscowego funduszu szkolnego krajowego można użyć na ten cel tylko pod warunkami w artykule 22. wymienionemi. Zresztą Rady szkolne okręgowe wpływać będą na gminy, aby te starały się zebrać na takie wydatki osobne fundusze, z których się utworzy odrębny dział miejscowego funduszu szkolnego, wyłącznie na ten cel przeznaczony.

Art. 28. Do zasiłków na rzecz pojedynczych powiatów z funduszu szkolnego krajowego ma fundusz szkolny okręgowy dopiero natenczas prawo, jeżeli powiat, dla którego szkół potrzeba zasiłku, wnosi do niego ogół dodatków, przynajmniej 4% podatku bezpośrednich wynoszący, na szkoły wymienione w art. 18.

Posyłanie dzieci do szkoły.

Art. 40. Obowiązek uczęszczania do szkoły zaczyna się z ubiegłym szóstym, a ustaje z upłynionym dwunastym rokiem życia.

Wszystkie dzieci będące w tym wieku winne uczęszczać do szkoły publicznej.

Czasowo albo trwale wolne są od tego:

Dzieci, które uczęszczają do szkół wyższych rolniczych, przemysłowych albo specjalnych, o ile te są tak urządzone aby mogły zastąpić naukę udzielaną w szkołach ludowych; dalej dzieci, których ciężkie ułomności cielesne lub duchowe niedopuszczają uczęszczania do szkoły; wreszcie

dzieci pobierające nauki w domu albo w prywatnym zakładzie naukowym.

W ostatnim wypadku cięży odpowiedzialność za to, czy dzieci otrzymują taką przynajmniej naukę, jaka jest dla szkół ludowych przepisana, na rodzicach albo ich zastępcach.

Jeżeli zachodzą w tej mierze jakie wątpliwości, ma je sprawdzić Rada szkolna okręgowa. Rodzice i ich zastępcy mają się poddać rozporządzeniom wydanym w tej mierze. W razie potrzeby postąpi Rada szkolna okręgowa według przepisów artykułów 43. i 44. niniejszej ustawy.

Art. 41. Obowiązek uczęszczania do szkoły ludowej ustaje z ukończonym 12. rokiem życia jedynie pod warunkiem, jeżeli uczeń udowodni dostateczną biegłość w przepisanych dla szkół ludowych gałęziach nauki. Po ukończeniu szkoły ludowej pospolitej, winien każdy uczeń, który nie uczęszcza do szkoły wydziałowej, albo do jakiegoś zakładu naukowego uczęszczać jeszcze przez trzy lata na kursa nauki dopełniającej.

§. 2. Polecam wykonanie niniejszej ustawy
Mojemu Ministrowi oświecenia.

P ł a c e n a u c z y c i e l i .

III.

U S T A W A *)

z dnia co do zmiany art. 15go. ustawy z dnia 2. Maja 1873. (Dziennik ustaw krajowych L. 251.) o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1. Znosi się artykuł 15. ustawy z dnia 2. Maja 1873. r. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych w dotychczasowej osnowie. Artykuł ten ma opiewać jak następuje:

Płaca młodszego nauczyciela, bądź stale bądź tymczasowo umieszczonego, wynosi 60⁰/₀ płacy nauczyciela rzeczywistego szkoły, przy której młodszymi ten nauczyciel pełni służbę. W żadnym jednak razie nie może być niższą jak 200 zł.

Płacę młodszego nauczyciela zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. w. a. rocznie. Oprócz powyższej płacy będzie mogła Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rad szkolnych okręgowych przyznawać z funduszu szkolnego krajowego nauczycielom młodszym zawiadującym stale szkołą filialną za każde

*) W czasie druku sankcyonowana Najwyższem postanowieniem z dnia 2. lutego 1885.

5 lat nienagannej służby osobny dodatek pięcioletni, w rocznej kwocie po 25 zł. w. a.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do 30 lat służby na posadzie młodszego nauczyciela zawiadującego stale szkołą filialną.

Za czas spędzony przez nauczycieli przy takiej szkole przed wejściem w wykonanie niniejszej ustawy, nie należy się pięciolecie.

§. 2. Polecam Mojemu Ministrowi oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.

S P I S

przedmiotów zawartych w zbiorze.

	Str.
Pogląd historyczny na rozwój szkolnictwa ludowego	1
A. Statut organizaeyjny Rady szkolnej krajowej Nr. 12. Dz. u. kr. z r. 1867	19
B. Ustawa z dnia 25. Maja 1868. N. 48. Dz. u. p. zawierająca zasadnicze postanowienia co do stosunku szkoły do kościoła	22
C. Ustawa z dnia 26. Marca 1869. Nr. 40. Dz. u. p. co do systemizowania posad przy Radach szkolnych na koszt państwa obsadzonemi być mających	26
D. Ustawa z dnia 14. Maja 1869. N. 62. Dz. u. p. ustanawiająca zasady nauczania w szkołach ludowych	
A) O publicznych szkołach ludowych.	
I. Cel i urządzenie szkół	29
1. Szkoła ludowa pospolita	29
2. Szkoła wydziałowa	35
II. Uczęszczanie do szkoły.	37
III. Wykształcenie nauczycieli i uzdolnienie do nauczania	40
IV. Dalsze kształcenie nauczycieli	46
V. O prawnych stosunkach nauczycieli	47
VI. Zakładanie szkół.	51

VII. Wydatki na szkoły ludowe i pokrycie onych	52
B) O prywatnych zakładach naukowych.	54
Postanowienia końcowe	57
E. Ustawa z dnia 22. Czerwca 1867. N. 13. Dz. u. k. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich	53
F. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 22. Czerwca 1868. N. 12. Dz. u. k. względem przeprowadzenia ustawy o języku wykładowym w szkołach żydowskich.	61
G. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dn. 20. Kwietnia 1868. N. 16. Dz. u. k. względem spisania historii, fasyi i inwentarza każdej szkoły ludowej	64
H. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 6. Maja 1868. N. 17. Dz. u. kr. względem użycia pieniędzy z kar za nieposyłanie dzieci do szkoły zebranych	69
I. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dn. 25. Lutego 1871. N. 20. Dz. u. kr. ogłaszające prowizoryczny Statut dla seminarjów nauczycielskich	70
K. Ustawa z dnia 2. Maja 1873. N. 250. Dz. u. kr. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.	
Tytuł I. O zakładaniu, kategoriach i podziale publicznych szkół ludowych	80
Tytuł II. O kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych i o funduszach szkolnych	84
Tytuł III. O uczęszczaniu do szkoły	95

- L.** Ustawa z dnia 2. Maja 1873. N. 251. Dz. u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.
<i>Tytuł I. O mianowaniu nauczycieli .</i>	98
<i>Tytuł II. O płacach nauczycieli i innych służbowych korzyściach</i>	103
<i>Tytuł III. O karach dyscyplinarnych i wydalaniu ze szkoły .</i>	107
<i>Tytuł IV. O przenoszeniu nauczycieli w stan spoczynku, wyznaczeniu im pensyi wysłużonych, i zaopatrywaniu wdów i sierot po nauczycielach . .</i>	110
- M.** Ustawa z dnia 25. Czerwca 1873. N. 255. Dz. u. kr. o władzach nadzorezych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych.
<i>Tytuł I. Rada szkolna miejscowa .</i>	117
<i>Tytuł II. Rada szkolna okręgowa. .</i>	126
<i>Postanowienia dodatkowe . . .</i>	138
- N.** Ustawa z dnia 18. Marca 1879. N. 67. Dz. u. kr. o uregulowaniu stosunków osobistych i służbowych osób stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych, należących do siły zbrojnej pod względem ich obowiązku do czynnej służby w wojsku stałym, w marynarce wojennej, w obronie krajowej, lub w pospolitem ruszeniu
- 138
- O.** Ustępy wyjęte z ustawy z dnia 27. Grudnia 1875. N. 158. Dz. u. p. o wojskowym zaopatrzeniu osób należących do c. k. armii, c. k. marynarki i c. k. obrony krajowej,
<i>Pierwszy Oddział, Oficerowie i t. p. .</i>	146
<i>Drugi Oddział. Podoficerowie i t. p. .</i>	152
<i>C. k. Obrona krajowa</i>	154

- P.** Ustawa z dnia 20. Czerwca 1878. Nr. 86. Dz. u. p. co do nauczania religii w publicznych szkołach ludowych i średnich, niemniej w seminarjach nauczycielskich, tudzież co do pokrywania kosztów z tem połączonych 156
- R.** Rozporządzenie Ministra oświecenia z dnia 8. Maja 1872. Nr. 30. Dz. u. kr., o konferencyach nauczycieli szkół ludowych, okręgowych i krajowych 159
- S.** Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 5. Sierpnia 1874. N. 42. Dz. u. kr., zawierające instrukcyę dla rad szkolnych miejscowych i okręgowych jakoteż dla urzędów podatkowych, celem zawiadywania funduszami szkolnemi miejscowemi i okręgowemi.
- Instrukcyja dla miejscowych Rad szkolnych* 170
- Instrukcyja dla okręgowych Rad szkolnych*
- I. Zarząd okręgowego funduszu szkolnego* 179
- II. Nadzór i kontrola nad miejscowemi funduszami szkolnemi* 191
- Instrukcyja dla urzędów podatkowych* 196
- T.** Okólnik Rady szkolnej krajowej z dnia 16. Grudnia 1883. L. 12.200. o poborze prestacyi na płace nauczycieli przez Rady szkolne okręgowe 201
- U.** Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dn. 9. Kwietnia 1876. L. 3.430. w sprawie urządzania krajowego emerytalnego funduszu szkolnego. 202
- W.** Instrukcyja Rady szkolnej krajowej z dnia 13. Kwietnia 1875. N. 37. Dz. u. kr., tycząca się stawiania i urządzania budynków dla publicznych szkół pospolitych 208
- X.** Rozporządzenie Ministra Oświecenia z dnia 19. Lipca 1875. N. 84. Dz. u. kr. wzglę-

	Str.
dem zachowania przepisów sanitarnych w publicznych szkołach ludowych	218
Y. Okólnik Rady szkolnej krajowej z dnia 29. Maja 1876. L. 5.024. o postępowaniu administracyjnem	227
Z. Regulamin dla szkół ludowych.	
I. <i>Tytuł. Uczęszczanie do szkoły</i>	234
II. <i>Tytuł. Czas trwania nauki szkolnej</i>	237
III. <i>Tytuł. Uwolnienie od obowiązku uczęszczania do szkoły</i>	239
IV. <i>Tytuł. Karność szkolna</i>	241
V. <i>Tytuł. Obowiązki nauczyciela</i>	244
VI. <i>Tytuł. Konferencje nauczycielskie</i>	249
VII. <i>Tytuł. Podział na klasy</i>	251
VIII. <i>Tytuł. Zakres nauki</i>	254
IX. <i>Tytuł. Popisy i zaświadczenia</i>	256
X. <i>Tyt ł. Przybory naukowe</i>	257
XI. <i>Tytuł. Nauka nienzielna</i>	258
XII. <i>Tytuł. Roboty ręczne kobiece i nauka gospodarstwa domowego</i>	260
AA. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 25. Października 1878. L. 12.358. w sprawie unormowania okresów półroczy szkolnych i feryi w szkołach ludowych wszelkich kategorii	263
BB. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 29. Listopada 1878. L. 12.141. w sprawie unormowania feryi Bożego Narodzenia.	268
CC. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 7. Lutego 1881. L. 12.460/80 w sprawie odprawiania spowiedzi	268
DD. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 31. Maja 1880. L. 5.171. odnośnie do czuwania Rad szkolnych okręgowych nad postępem nauki w szkołach i zakładach naukowych prywatnych	269

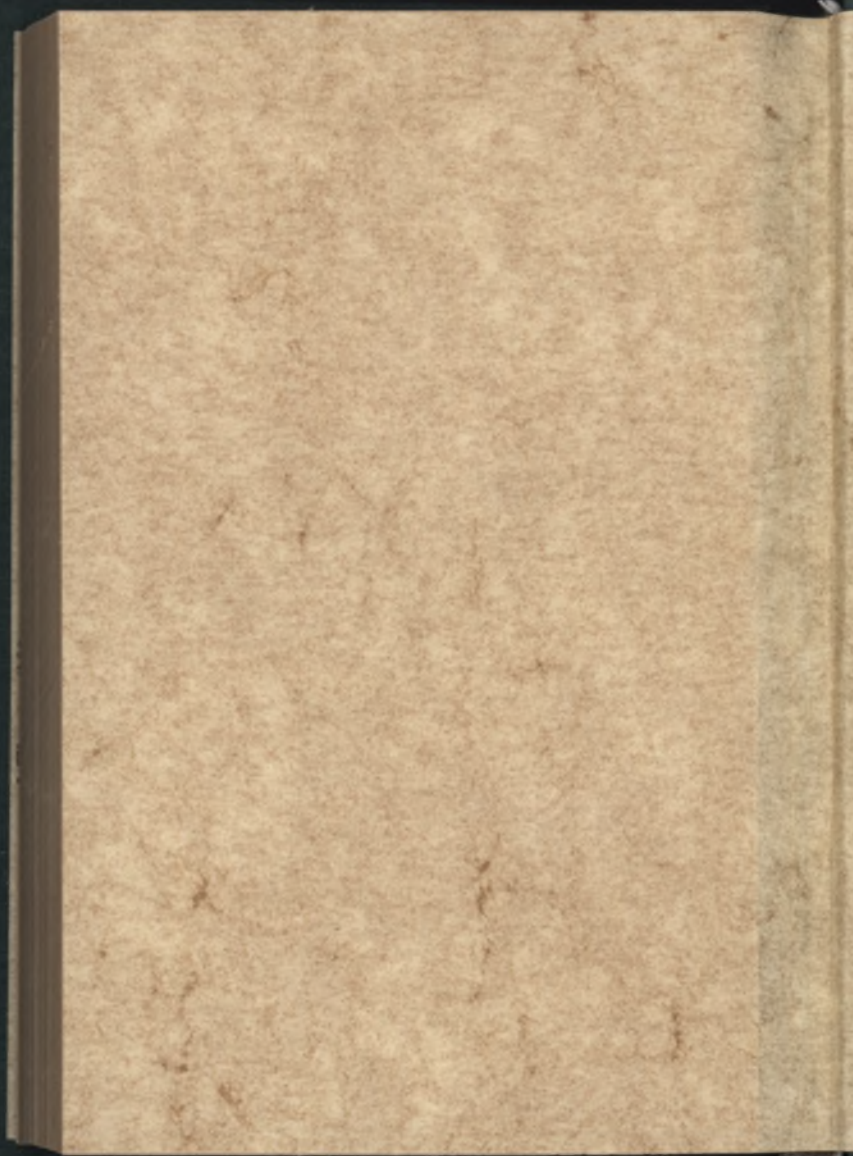
	Str.
EE. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 26. Kwietnia 1881. L. 2.126. o stemplowaniu podań w sprawach szkolnych	270
FF. Ustępy wyjęte z rozporządzenia Ministra wyznaczenia oświaty z dnia 8. Czerwca 1883. L. 10.618. w celu przeprowadzenia ustawy z dnia 2. Maja 1883. Nr. 53. Dz. u. p. zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 14. Maja 1869. N. 62. Dz. u. p.	271
GG. Projekta ustaw uchwalone w Sejmie dnia 18. Października 1884:	
I. Projekt ustawy zawierającej postanowienia o urządzeniu publicznych szkół wydziałowych	274
II. Projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 2. Maja 1873. N. 250. Dz. u. kr.	279
III. Projekt ustawy zmieniającej postanowienia art. 15. ustawy z dnia 2. Maja 1873. N. 251. Dz. u. kr.	287

Pomyłki druku.

Stronnica	wiersz			
24.	7.	od góry	przed:	„Książki“ opuszczono: „§. 7.“
33.	11.	„ „	zamiast:	„do“ czytaj: „od“
58.	7.	„ dołu	„	„p“ czytaj: „kr.“
92.	6.	„ góry	„	„pretensyj“ czytaj: „presta- cyi“
132.	13.	„ dołu	po między:	„asenterunkową“ a: „bez“ „czytaj: a nie stawia się“
226.	14.	„ góry	zamiast:	„30“ czytaj: „20“
233.	10.	„ dołu	„	„1776“ czytaj: „1876“
236.	12.	„ góry	przed:	„Nieobecność“ czytaj: „§. 6.“
248.	4.	„ „	„	: „W każdej“ czytaj: „§. 44.“
253.	4.	„ „	zamiast:	„ustępujące“ czytaj: „wstę- pujące“
271.	4.	„ dołu	„	: „prze- strzeniami“ czytaj: „prze- strzeniami“
273.	9.	„ góry	„	: „południowej“ czytaj: „pół- dniowej“

4299/77

40,-

Biblioteka WSP Kielce

0246873